

د افغانستان کاليند

۱۳۳۲

**ALMANACH
D'AFGHANISTAN**

1953 - 54

د نشریاتو لوی مدیریت

DS
350
A35
1953
Pensum

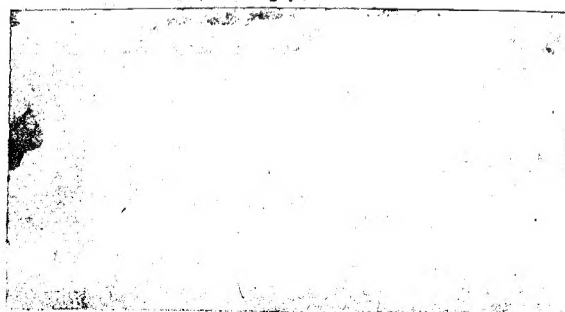
د افغانستان کالنی

۱۳۳۲

د مطبوعاتو مستقل ریاست

د نشراتو د لوی مدیریت له خوا

خپره شوه

د افغانستان د (۱۳۳۲) کال

کالمنی

د پاك خدای په فضل او مرحمت او د همدې یوځي معظم ټولواك اعلیٰ حضرت المتوكل علی الله او د ملت د جگړو و خپاتو او پوره استعداد په سپوری كښی هر ه ورځ د سر په سترگو وینو چه گران هیواد د اجتماعی اصلاحاتو او د مملكت د ودانۍ په لپارمخ په وړاندې روان دی. د دولت اجرایه هیئت دخپل زلمی پاچا د اصلاح طلبانه نیتونو او د حكومت په څېر اندیشه نه تاسی دخپلو وظیفو په مختلفو برخو كښی په هغه ډول چه د مملكت آنی او فوری حوائج د هغو تقاضا كوی په ډیر سرعت او جدیت مخ په وړاندی درومی. او هم دغه فعالیتونه د (افغانستان كالنۍ) كښی كوونكوته ددې خپری موقع وركوی چه سر بیره په نورو علمي او فرهنگي محاسنو چه كال په كال ددې پاستانی مملكت په برخه كېږی یو د بل د قدر وړ مزیت چه هغه عبارت د مملكتی دواړو د كالنو اجرایاتو او چارو څخه دی د (۱۳۳۲) كال گرانو لویستونكوته وړاندی كوی او په دغه لړ كښی خپلو ستونكوته د احقیقت څرگندوی چه په كوم وخت كښی چه ددې كالنۍ كار كوونكو ددې كالنۍ په لېكلو او ترتیب پیل كاومی په دغه موده كښی د دولت د لوی او مهم ماشین ټولې پرزې په پوره جدیت او فعالیت او موفقیت بوختی او دخپل گران هیواد د پرمختك او پیاوړتیا د پاره ټی كارونه كول او هر یوه شخص او یا په بل عبارت ددې لوی دولتی ماشین هر پرزه په خپلو وړسیارل شوو وظیفو كښی د ډیر ولویو كامیابو او ستر و چارو مصدر گرځېدلی دی (د افغانستان كالنۍ) كار كوونكی دخپل خښتن تعالی داسوال كوی چه تل تر تله د گران ټولواك او زلمی صدراعظم دلار مجذونی لاندی هغه موقعیتونه ددوی په برخه شی چه د ملت او مملكت غیره هڅو كښی مضروی .

(اندازه)

زمنونې گران او معظم تولواک اعلیٰ حضرت الہیو کھل علی اللہ مزید ظاہر شاہ خلد اللہ ملک وھلطنہ

د افغانستان پادشاه

د افغانستان معظم پادشاه اوزلمی تولواک اعلی حضرت محمد ظاهر شاه خلدالله ملکه واطال الله عمره ودولته (۱۲۹۳) هجری کال شمسی دمیزان په ۲۲ په کابل کښی څیزیدلی دی همایونی ذات خپل تعلیمات د کابل په عالی ښوونځیو کښی پای ته ورسول کله چه دده شهید پلار اعلی حضرت محمد نادر شاه کبیر د افغانستان په سفارت پاریس ته ولاړ، همایونی ذات هم دهغه فقید شهریار سره د عالی تحصیلاتو دپاره فرانس ته تشریف فرما شود فرانسه ژبی او علومو تحصیل ئی دهغه مملکت په مختلفو لږو او عالی ښوونځیو او پوهو کورنیو کښی پای ته ورساوه او د وطن د داخلی مسائلو په شاوخوا کښی خصوصی روزنه له خپل بزرگوار پلار څخه وشو اوملی اخلاق او د وطن په نسبت ئی دلایزه مطالبو ادراک او خصایص هم له دهغه نومیالی پلار څخه زده کړه.

د افغانستان د لوی شورش تر پېښی وروسته (چه دهغه نجات د همایونی ذات د شهید پلار په حق پالو نکي لاس څرگند شو) زلمی اعلی حضرت چه په فرانسه کښی ؤ او دده تعلیمات پای ته رسیدلی ؤ او د وطن د خدمت دپاره مستعد ؤ د ۱۳۰۹ شمسی کال دمیزان په ۲۰ کابل ته تشریف راوړ او محض دهغه عشق په اثر چه د افغانستان د عسکری عالم سره ئی درلود او دبزرگوار پلار د قدمونو په تعقیب د کابل د نظامی عالی تعلیمگاه په عسکری خانګه کښی شامل شو په ۱۳۱۰ شمسی کال ئی د مرحوم والا حضرت سردار احمد شاه خان

د دربار وزیر شهید اعلیٰ حضرت د آکا زوی دمعظمی لور سره ازد واج و فرمایه او د همدغه کال په آخر کښی خوموده د ملی دفاع د جلیله وزارت په وکالت او بیا د پوهنی دوزارت په وکالت مؤظف و په دی دواړو وزارتو کښی د همایونی ذات فطری استعداد او ذاتی قابلیت د وظیفی د اجرا کولو او بڼی اداری له کبله ښه څرگند شو په ۱۳۱۲ کال یعنی د شهید شهریار تر شهادت وروسته د عقرب په ۱۶ د ملت د لویو وکیلانو او د قولو عسکری او کشوری افرادو په غوښتنه او اتفاق د افغانستان پاچا شو ستر کال د دې زلمی شهریار د جلوس (۲۱) کال دی.

د همایونی اعلیٰ حضرت اولاد:

- ۱- شهزاده بیګم بلقیس د خیزیدو نیمه د حمل ۲۸ سنه ۱۳۱۱ ش
- ۲- والا حضرت شهزاده احمد شاه " د سنبلې ۲۱ " ۱۳۱۳ "
- ۳- شهزاده بیګم مریم " د عقرب ۱۰ " ۱۳۱۵ "
- ۴- والا حضرت شهزاده محمد نادر " د جوزا ۳۱ " ۱۳۲۰ "
- ۵- " " شهزاده شاه محمود " د میزان ۱۲ " ۱۳۲۵ "
- ۶- " " محمد داؤد ملقب به پښتونیار " د حمل ۲۵ " ۱۳۲۸ "

والاحضرت اشرف شهزاده احمد شاه فرزند ارشد اعلیحضرت معظم عمایونی

مختصر سوانح

سردار محمد داؤد صدراعظم

شاهعلی سردار محمد داؤد پسر مرحوم سردار محمد عزیز خان در سلطان
۱۲۸۷ در کابل تولد یافته تحصیلات ابتدائی خود را در لیسه حبیبیه فرا
گرفته و در سال ۱۳۰۰ جهت تحصیل بفرانسه رفتند.
شاهعلی سردار در پاریس الی پایان دوره انقلاب و نجات وطن مشغول تحصیل
بودند و آنگاه به وطن عودت و حسب الامر اعلیحضرت شهید سعید چندی
بوزارت خارجه موظف و بعداً در سال ۱۳۱۰ در اثر اراده ذات شاهانه
شامل تعلیم گاه پیاده گردیدند و آنجا را نیز به موفقیت طی نمودند.
در برج عقرب سال بعد فرمان حضور مبارک ملو کانه به رتبه فرقه مشری
ثانی به قوماندهانی عسکری مشرقی و پس از يك سال بحیث حاکم اعلی
و قوماندهان عسکری سمت مشرقی موظف گردیدند.
در سال ۱۳۱۴ به رتبه فرقه مشری اول ترفیع و قرار فرمان اعلیحضرت
معظم همایونی بحیث نائب الحکومه و قوماندهان عسکری قندهار و فزاه مقرر
شدند و سه سال بعد در ۲۰ قوس ۱۳۱۷ بحیث رئیس تنظیمیه و قوماندهان عمومی
قوای مشرقی تبدیل گردیدند.
شاهعلی سردار در ماه اسد سال بعد از حضور مبارک همایونی به عهد
قوماندهانی قول اردوی مرکز و قوماندهانی مکتب حربیه موظف و متعاقباً
بعد تشکیل قوای مرکز بحیث قوماندهان قوای مرکز و مکاتب حربی
عز تقرر حاصل کردند.

در ماه نور ۱۳۲۵ نظر به ابراز فعالیت و مجاهدات شاندارشان در وظائف
محواله قوایم کز در کابینه ج، ع، ج، ل، افشان سپه سالار غازی سردار
شاه محمود خان بحیث وزیر حربیه انتخاب و منظور گردیدند .

در نور ۱۳۲۶ اعلیحضرت معظم همایونی ایشان را بحیث وزیر مختار
و نماینده فوق العاده ذات شاهانه در پاریس - برن و بروکسل مقرر فرمودند
و در برج عقرب سال بعد نظر به پیشنهاد مقام منیع صدارت عظمی و منظوری
حضور شاهانه مجددا بحیث وزیر حربیه مقرر و نیز ریاست گروپ اول
و عضویت مجلس شورای دولت را تا (برج میزان ۱۳۳۰) متکفل
بودند .

نباغلی سردار در ماه حوت ۱۳۳۱ به حیث نماینده مخصوص اعلیحضرت
معظم همایونی برای شمول در مراسم تشییع جنازه مارشال ستالین به مسکو
رفتند. در ماه جوزای سال ۱۳۳۲ جهت شمول در مراسم تاج گذاری علیاء حضرت
ملکه الیزابت در لندن سمت نمایندگی مخصوص ذات شاهانه را داشتند. ایشان
حین سفر اخیر به اروپا دعوت جلالتماب رئیس جمهور دولت دو ست
و برادر ماترکیه را پذیرفتند و در آنقره با ایشان ملاقات هائی کردند .

نشان هائی که نباغلی سردار اخذ داشته اند حسب ذیل است:

نشان تحسین - نشان خدمت - نشان سردار عالی و نشان لمر عالی

شاهلی سردار محمد داؤد صدراعظم

صدارت عظمی

صدر اعظم	ج، ع، ج، ل، ع سر دار محمد داؤد
امری معاون	ع، ج، س، ا، علی محمد
دوہم معاون	ع، ج، ل، ع سر دار محمد نعیم
د تھریر اتو دلمہی-شا نگی مدیر ددریمی رتبی بحیث	ع، عبد اللہ
» ددوہمی » » »	ع، محمد قاسم
» ددریمی خانگی مدیر ددریمی رتبی بحیث	ع، غلام جیلانی
دما مورینو مدیر دخلرمی رتبی بحیث	ص، عبد الغالقی
دعارضینو مدیر ددریمی رتبی بحیث	ع، میر عبد اللہ
داجرائی مدیر دخلرمی رتبی بحیث	ص، فضل حق
د، و ترخانی » » » »	ص، محمد ایوب
داوراقو مدیر ددریمی » »	ع، محمد زمان
دتشریفاتو مدیر دینجمنی رتبی دکفیل بحیث	ص، فقیر نبی
دوزراء دعالی مجلس منشی ددوہمی رتبی بحیث	ع، ص خلیل اللہ
دسپورت دفا بریکی مدیر دخلرمی رتبی بحیث	ص، علی بابا
دضبط احوالاتو رئیس دلمہی-رتبی بحیث	ع، ص نصر اللہ
مدیر ددریمی رتبی بحیث	ع، شیر احمد
دضبط احوالاتو دلمہی-خانگی مدیر دخلرمی	
رتبی بحیث	ص، محمد ابراہیم
» » ددوہمی » » » »	ص، عبد الروف
» » ددریمی » » » »	ص، عبد الملطیف

ص، عبداللہ غوثی	د ضبط احوالاتو د خانگی مدیر د خلرمی رتبی په حیث
ص، عهد الستار	» » اداری مدیر د خلرمی رتبی په حیث
ع، ص غلام مجتبی	د پلټنې رئیس د امری رتبی په حیث
ع، ص پاینده محمد	معاون د دویمې رتبی په حیث
ع، ص یار محمد	د محاکماتو عمومی رئیس
	فانونی مشاور د دوهمې رتبی په حیث
	د محاکماتو د ریاست د تمیز محکمی عضو د نریمې
ع، محمد شریف	رتبی په حیث
	» » د مرافعی د محکمی رئیس د امری
ع، ص محمد شفیع	رتبی په حیث
	» » د ابتدائی محکمی رئیس د دوهمې
ع، ص، عبدالخالق	رتبی په حیث

ع، ج، س، ا، نبھا غلی علی محمد ماون
مہداریت عظمی

ع، ج، ل، ع، نبھا غلی سر دار محمد نسیم وزیر امور
خارجہ و ماون صداریت عظمی

د خارجہ وزارت تشکیل

وزیر : ع ، ج ، ل ، ع سر دار محمد نعیم
سیاسی معین دلہری رتبی پہ حیث : ع ، ج عبد الحمید عزیز
اداری معین : ع ، ج محمد عثمان امیر

سیاسی لوی مدیر بت :

لوی مدیر ددوہمی رتبی پہ حیث : ع ، ص عبدالرحمن
دسیاسی لہری خانگی دغلرہمی رتبی پہ حیث : ع ، فضل احمد شیرزاد پہ دریمہ رتبی
د ددوہمی : ع ، ص عبد القیوم عطائی
د دریمہ : ع ، ص محمد اختر
د دغلرہمی : ع ، ص محمد نعیم

د اطلاعات مدیریت :

مدیر دغلرہمی رتبی پہ حیث : نور احمد اعتمادی (کفیل)

اقتصادی مدیریت :

مدیر دغلرہمی رتبی پہ حیث : ع ، نور احمد اعتمادی

د تشریفاتو ریاست :

رئیس ددوہمی رتبی پہ حیث : ع ، ص عبدالرؤف ناصر ضیائی
تشریفاتو معاون : ع ، علی محمد لوینا پ
اداری : ع ، ص محمد ایوب عزیز

د بین المللی چارو ریاست :

رئیس ددوہمی رتبی پہ حیث : ع ، ص جلال الدین طریزی
د متعددو مللو خانگی آمر ددریمہ رتبی پہ حیث : ع ، عبد القیوم

پہ امنیت اوسیاسی پہ لہری کمیٹی پوری مربوط :

مامور دشیخہمی رتبی پہ حیث

د دہمی : د

ترجمان

د اقتصادي او مالي يا اداري څانگې په دوهمې کمیټې پورې مربوط :

مامور د ۷ رتبې په حيث

» د نهمې »

د فرهنگي او اجتماعي يا اداري څانگې په دريمه کمیټې پورې مربوط :

مامور د څلرمې رتبې په حيث

» د ۷ »

د قيموميت يا اداري څانگې په څلرمې کمیټې پورې مربوط :

مامور د څلرمې رتبې په حيث

» د ۸ »

» د ۱۰ »

د اداري او بودجوي چارو څانگې يا په پنځمې کمیټې پورې مربوط :

مامور د پنځمې رتبې په حيث

» د ۸ »

د حقوقي چارو څانگې په شپږمې کمیټې پورې مربوط :

مامور د شپږمې رتبې په حيث

» د نهمې »

ترچمان

حقوقي مشاور

د کنفرانسو او عمومي خدمتو څانگې :

مامور د پنځمې رتبې په حيث

» د ۱۰ »

» د ۱۰ »

د شفر او مخصوص قلم مدیریت :

مدیر د څلرمې رتبې په حيث

د مخصوص قلم معاون د شپږمې رتبې په حيث

د شفر معاون د ۷ »

ع . محمد سلیمان په دریمه رتبه

دقو نسلگری لوی مدیر یت :

: ع ، محمد شعیب

لوی مدیر ددرېمی رتبی په حیث
دقو نسلگری مدیر دخا رچی »
معاون داوهمی »

دویزی او دتیا بعیت څانګه :

: ص سید محمد امین ، رتبه

مدیر دخا رچی می رتبی په حیث
معاون داوهمی »

دهامو رینو مدیر یت :

: ص محمد طاهر

د مدیر کفیل
معاون داوهمی رتبی په حیث

داجرائی اولوا زمو څانګه :

معاون داوهمی رتبی په حیث
» د شپږمی »

دپانولوی مدیر یت :

: ع ، سید تاج الدین

لوی مدیر
داجرائی څانګې مرستیال د شپږمی رتبی په حیث
د ضبط شې څانګې مرستیال د شپږمی رتبی په حیث
دپانولوی دساتن څانګې مرستیال

افغانی نمایندگان په دباندینو هوادو کښې :

: ع ، ج محمد کبیر لودین

: ج محمد هاشم میوند وال

په واشنگتن کېښی لوی سفیر
مستشار د دوهمی رتبی په حیث
سرکاتب د پنځمې »

: ع ، ج ، ل انشان والا حضرت مارشال شاه ولی خان
: ع ، ص میر محمد صدیق

په لندن کېښی افغانی لوی سفیر
مستشار د درېمی رتبی په حیث
سرکاتب د پنځمې »

: ع ، ج ، س ، ۱ جنرال اسد الله

په آنقره کېښی افغانی لوی سفیر
سرکاتب د پنځمې رتبی په حیث
په پاریس کېښی افغانی لوی سفیر
سرکاتب د پنځمې رتبی په حیث

: ع ، ج جنرال محمد عمر

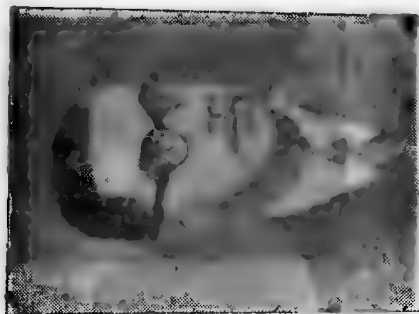
په مسکو کښې افغانی لوی سفیر	ع ، ج ، س ، ا، غلام یحیی طریزی
سرکا تب دینجمنی رتبی په حیث	.....
په طهران کښې افغانی لوی سفیر	ع ، ج عبدالهادی داوی
سرکا تب دینجمنی رتبی په حیث	ع ، ج دکټور نجیب الله
په مصر کښې افغانی لوی سفیر	ص ، عبد الحمید میخوړ
سرکا تب دینجمنی رتبی په حیث	ع ، ج محمد عتیق رفیق
په دهلی کښې افغانی لوی سفیر	ص ، محمد نعیم یونس
سرکا تب دینجمنی رتبی په حیث	ع ، ج عبد الصمد
په کراچی کښې افغانی لوی سفیر	ع ، ج غلام محمد شیرزاد
وزیر مختار شاول دا فیر	ع ، ج غلام محمد سلیمان
سرکا تب دینجمنی رتبی په حیث	ص ، عبد الباقي
په یونو کښې دائمی افغانی نماینده	ع ، محمد قسیم
معاون د دوهمی رتبی په حیث	ع ، عبد الرازق ضیائی
سرکا تب دینجمنی رتبی په حیث	ع ، غلام احمد نوید
په عراق کښې افغانی مختار وزیر	ص ، محمد قیوم
سرکا تب دینجمنی رتبی په حیث	ص ، محمد اکبر یروانی
په روما کښې افغانی مختار وزیر	
سرکا تب دینجمنی رتبی په حیث	
په یراک کښې افغانی مختار وزیر	
سرکا تب دینجمنی رتبی په حیث	
په حجاز کښې افغانی مختار وزیر	
سرکا تب دینجمنی رتبی په حیث	
په مشهد کښې افغانی جنرال فونسل	
په نیورک کښې افغانی فونسل	
په بمبئی کښې	
په پینور کښې	
په کوپته کښې	

ذوا نیکه دوسال ۳۲ ترفیع کوفداند

عبدالحق رئیس
حکومت اندامه مقام
صدارت عظمی

سید سلطان
رہاست تشریفات
سید سلطان
رہاست تشریفات

سید سلطان
رہاست تشریفات
سید سلطان
رہاست تشریفات

از معروفین و ترفیحات سال ۳۲

شیافلی عزیز احمد مدیر
عهد میجر جدید وزارت معالیه

شیافلی عبدالمجید وزیر
عهد میجر خزائن وزارت
مالیه مأمور ترتیب دادم

ع ، ش ، س ، ع فاضل محمد
فرقه مشیر اول نائب الحدیث
لایق ماندان عهد کبری ولایت
چنگیز

د داخله وزارت

وزیر

معین اواداری رئیس

د مامورینو مدیر

ع ، ص عبدالرحیم

ع ، ص شامحمد

د پلټنې ریاست:

رئیس د لومړۍ رتبې په حیث

اداری مدیر د شلمې می » »

دولایاتو د احصائیې د پلټنې مدیر

ع ، ص عبدالله

ص محمد طاهر

ص محمد ابراهیم

د پلټنې د ریاست غړي:

ع ، محمد صدیق

» ، محمد حسین

» ، محمد صدیق

ص ، عبدالوکیل

» ، میر محمد عثمان

» ، خواجه محمد

» ، شاه جان

» ، عبد القدوس

» ، عبدالرحیم

» ، میر عبدالرحیم

مولوی یار محمد

» حافظ عبدالله

» ، قاری عبد الخالق

» ، سید محمد

» ، عبد الشکور

» ، محمد اسلم

» ، حاجی محمد دین

د نفوسو او د سچلو د ثبتولو احصائیی لوی مدیریت :

د لوی مدیر کفیل	: ص ، ف ، فقیر محمد
د نفوسو دا احصائیی مدیر د خدومی رتبی په حیث	: یونفر
رسم د پنځمی رتبی په حیث	: » »
د سچلو د ثبتولو مدیر د خدومی رتبی په حیث	: » »
د ناقلینو لوی مدیر د رتبی په حیث	: ع ، خداداد
د اوراقو مدیر د رتبی په حیث	: ص ، عبدالستار
د هوتلو لوی مدیر کفیل	: عبدالغفار
» » » معاون د پنځمی	: یونفر
» » » د اجرایی مدیر	: » »

د عدلیہ وزارت

وزیر

معین دلمری رتبی بہ حیث

د تمیز ریاست:

رئیس دلمری رتبی بہ حیث

عضو د دریمی » »

د علم می » »

» » »

دینجی » »

» » »

د جمعیت العلماء ریاست:

رئیس ددریمی رتبی بہ حیث

اعضاء د علم می » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

د پنجمی » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

ع ، ص ، مولوی محمد قاسم

ع ، ص ، مولوی عبدالجلیل

ع ، ص ، مولوی عبد البصیر

ص ، مولوی محمد صدیق

» ، ص ، »

» ، ص ، مولوی ابوالقاسم

ص ، عبد القیوم

» ، ص ، »

ص ، مولوی حفیظ الله

ص ، » ع - عبد الله

ص ، » ع - عبد الله

ص ، » غلام حیدر

ص ، » سید محمد عمر

ص ، » فضل ربی

ص ، » عبد الخلیل

ص ، » عبد الواحد

ص ، » محمد اعظم

ص ، » سید عبدالرحمن

ص ، » فضل الرحمن

ص ، » عبد العزیز

ص ، » سید انور شاہ

ص ، » محمد امین

ص ، » عبد الغنی

ص ، » محمد امان

ص ، مولوی نصر الله

ص ، فضل حق

عضو دینجی رتبی په حیث

» » » »

د پلټنې مدیر یت :

ص ، مولوی فضل الرحمن

ص ، خمار الدین

ص ، غلام رسول

ص ، . . . . .

مدیر دخلی رتبی په حیث

عضو دینجی

» » » »

» » » »

نور مدیر پټونه :

دا جرائبی او مامورینو مدیر دینجی رتبی په حیث

ص ، میر احمد سعید

ص ، عبد القادر

د مخصوص قلم » » » »

د مالی وزارت

زعیم : ح. عبدالملک
 زعم : م. عزیز اللہ
 : ص ، احمد گل

وزیر

معین

د مخصوص قسم مدیر

د محاسبانو ریاست :

رئیس : ع ، م. عزیز اللہ
 د کنترول لوی مدیر : ع ، م. عزیز اللہ
 د مالی کنترول مدیر : ع ، غلام سرور
 د مرگزی : ع ، م. عزیز اللہ
 د تجارتی : ع ، م. عزیز اللہ
 د خزانو لوی مدیر : ع ، عبد اللطیف
 د بودجی د لوی خانگی مدیر : ع ، عزیز احمد
 د بودجی د دوهمی خانگی مدیر : ع ، محمد شریف
 د بورو لوی مدیر : ع ، محمد نسیم

اداری ریاست :

زعیم : ح. عبدالملک
 : ع ، م. غلام مصطفی
 : ع ، عبد الرب
 : ع ، غلام محی الدین
 : ص ، محمد باقر
 : ع ، جلال الدین
 : ص ، خواجہ عین الدین
 : ع ، عبد الاحد
 : ص ، محمد عمر
 : ص ، محمد اکرم

رئیس
 د مارینو لوی مدیر
 د احصائی لوی مدیر
 د مساحت مدیر
 د گدامو لوی مدیر
 » اجرائی مدیر
 د اوراقو لوی مدیر
 د اوراقو د لوی خانگی مدیر
 د اوراقو د دوهمی خانگی

د مالیاتو او عائداتو ریاست :

: ع ، م. محمد آصف
 : ص ، مختار لوی

رئیس

معاون

- د کنترول لوی مدیر
د تشخیصی دلمری خانگی مدیر
د تشخیصی د دوهمی » »
د مالیاتو او محصولاتو لوی مدیر
د تندقو او مطالعاتو لوی مدیر
د املاکو مدیر
- ع ، غلام حیدر
ص ، عبد الغفور
ص ، محمد انور
ع ، محمد یونس (حیران)
ع ، میر غلام حامد (بهار)
ص ، شمس الدین

د پلمنتی ریاست :

- رئیس
معاون
د کابل اداری مدیر
د ولایاتو اداری مدیر
اعضا د مدیر په حیث
- ع ، ص قطب الدین
ع ، میر ضیاؤ الدین
ص ، محمد امین
ص ، عبد الغنی
(۲۳) نفر

د تشخیصی آمریت :

- آمر
د تشخیصی د بېلواړو مدیر
د تشخیصی د بېلواړو مدیر
د حمل و نقل د تشخیصی مدیر
- ع ، ص محمد احسن
ص ، محمد محسن
ص ، محمد ذکریا
ص ، عبد الصمد

د تقاعد لوی مدیریت :

- لوی مدیر
- ع نور الدین

د پروژې او لواړو د برسی کمیسیون :

- ع ، ص عبد الغفور
ع ، محمد سعید
ع ، محمد طاهر
ع ، عبد المجید

د سکو کوریاست :

- رئیس
معاون
مدیر
- ع ، ص صوفی عبد الحمید
عزت مند نو ری افندی
ص ، محمد اکبر

د سکو کوچې د مراقبت هیئت :

بها غلی	حاجی فیض محمد
»	میر محمد شاه
»	عبد العزیز
»	محمد عمر تاتا

د ضراب خانې ریاست :

رئیس	ع، ص صوفی عبد الحمید
معاون	ع، عبد النبی
د کنترول مدیر	ص، عبد الصمد
د اجرایی مدیر	ص، عبد الفتاح
د تحلیل مدیر	ع، محمد رحیم

د انحصار او ریاست :

رئیس	ع، ص عبد الله یغملی
معاون	ع، امیر محمد
معاون	ع، احمد شاه

د دولتي نقلیاتو ریاست :

آمر	ع، سید امیر
د کنترول مدیر	ص، میر بابا
د اجرایی مدیر	ص، محمد عتیق
د بلوګم مدیر	ص، سلطان محمد

د معارف وزارت

ع، ج دو کتور عبد المجيد
 ع، ص عبد الاحمد
 ع، ص دو کتور علمي احمد يوزيل
 ع، ص عزيز الارحمان فتحی
 د شخصو ص قلم لوی مدير: ع، آ مير الدين
 » « دمدير معاون: ص، عبد الله

د عمومي تدريس توريست:

درئيس کفيل: ع، ص دو کتور علمي احمد يوزيل
 معاون: ع، حميد الله ع سراج
 د ثا نوي تدريس توريست مدير: ص دو کتور محمد اکرم
 غړي: ع، ص محمد اسماعيل مشاور
 »: ص، عبد الغفار
 د مسلکي تدريس توريست مدير: ص، دو کتور محمد حيدر

غړي: ع، ص، دين محمد فروغ
 »: ص، موالوي محمد سميد
 »: ص، توريالي
 ع، ص، محمد آصف مائل
 ص، ص، محمد علم
 ص، ص، دو کتور عبد الرحيم
 ص، ص، عبد العلي
 ص، ص، عبد الاحد

ع، ج دو کتور عبد المجيد

د ابتدائي تدريس توريست لوی مدير
 غړي
 ديونسکو مدير
 د احصائي مدير
 د تعليمي موادو مورينو دمديريت کفيل

د دار التاليف رياست:

رئيس
 معاون
 د دار التاليف رياست مدير
 ع، ص دو کتور مير نجم الدين انصاري
 ع، ص، محمد هاشم مجددي
 ع، ص غلام سرور گوياء اعتمادی
 ص، ص، محمد يعقوب مفتون
 ص، ص، مير محمد اسماعيل

»
 »
 »
 »

ص، محمد نادر	ددارالتالیف غری
ع، پاینده محمد زہیر	دتالیف اوترجمی لوی مدیر
ع، محمد کریم صمیمی	دنشریاتوالوی مدیر
ص، عبدالہافی طلوع	دکتابخانہ دمدیریت کفیل
ص، عبداللطیف آریان	دعرفان مجلی دمدیریت »

دیپلنسی ریاست :

۔ ۔ ۔ ۔ ۔	رئیس
ع، عزیز محمد	معاون
ص، محمود کریم زادہ	دمدیر کفیل
ص، عبدالاحمد	غری
ص، قربان علی	»
ص، محمد ایوب	»
ص، محمد اکبر	»
ص، عبدالنبی	»
ص، محمد سلیمان	»
ص، محمد موسیٰ	»

دروغتمیا دساتنی اوسپورت ریاست :

ع، حاجی میر عبدالرشید بیغم	درئیس کفیل
ص، حاجی محمد شریف	دشفاخانی سرطبیب

دموزی اوحفریاتور ریاست :

ع، ص احمد علی کھزاد	رئیس
ص، محمد نادر	غری
ص، محمد ابراہیم	»
ص، میر محمد اسلم	»

دکلتوری اوعرفانی دارتباط ریاست پہاروپا کتبی :

۔ ۔ ۔	رئیس
ع، عبدالشکور	معاون
ع، غلام احمد	سکریتر

دلوازمو مدیريت :

د لوازمو مدیر	ع، محمد اسلم
د تحصیل د لوازمو مدیر	ص، فخر الدین
د اعلیٰ او پاتې مدیر	ص، محمد علی
د تعمیراتو مدیر	ص، محمد اسحق
د اجرائی او مامورینو مدیر	ص، عبدالفتاح
د کنترول مدیر د دریمې رتبې په حیث	ع، نور احمد
معاون	ص، محمد اسلم
د بودجې مدیر	ص، عبداللطیف
د اوراقو مدیر	. . .
معاون	ص، محمد امین
د تصفیې مدیر	ص، عبدالغفور

د ثانوي مکاتبو مدیران :

د استقلال دبليسي مدیر	موسیو قریسه
د حبیبی » »	مستر ساور
د نجات دبليسي د مدیر کفيل	ع، حميد الله ع سراج
د غازي » » »	. . .
د ابن سینا » آمر	ع، ص عبدالرحيم
د نخبو د مکاتبو آمر	ع، ص حاجي عزيز الرحمن فتحی
د زرغونی دبليسي مدیر	ع، غلام محمد
د ملالی » »	. . .
د رحمان بابا او خوشحال خان د نخبو نخبو مدیر	ص، محمد آصف

د مسلکي مکاتبو مدیران :

د دارالمعلمین رئیس	ع، ص غلام حسن مجددی
د متوسطی دارالمعلمین مدیر	ص، عبدالمجید
د مسلکي » »	ص، عبدالرحمن
د تجارتی دبليسي مدیر	د کتور مرک
د عالی تخنيک دبليسي مدیر	مسترونين
د میخانیکي د نخبو نخبو مدیر کفيل	ص، غلام سخي

د معارف وزارت

د گرهنتی دلیسی	د مستروفندو
د صنایعو د تجارتی رئیس	د ع، س نور الله
د لیک د اصول دینوونکی	د ع، س امیر محمد
د عربی دارالعلوم رئیس	د ع، س قاری عبدالرسول
د ښار د ښوونځیو مدیر	د ع، س قاری غلام محمد

د پوهنتون ریاست

د پوهنتون رئیس	د ع، س دوکتور محمد انس
معاون	د ع، س سید حبیب
د تبحر پراتو د مدیر یت کفیل	د ع، س شیر محمد
د اجرا ټی او مامورینو مدیر	د ع، س سلطان علی
د کنترول مدیر	د ع، س محمد یوسف

د سیانوس د ها کو لټی ریاست:

رئیس	د ع، س دوکتور محمد انور
معاون	د ع، س عبدالصمد
د ها کو لټی استاد	د ع، س دوکتور عبداللہ
»	د ع، س عبدالغفار
»	د ع، س دوکتور عبدالعظیم
»	د ع، س محمد انور
د پروفیسر معاون	د ع، س محمد حیدر
»	د ع، س محمد طاهر
»	د ع، س بصیر احمد
»	د ع، س محمد امان
»	د ع، س محمد یاسین
»	د ع، س محمد صدیق
»	د ع، س محمد یونس
»	د ع، س بلبل شاه

داد بیاتو پوهنځی ریاست:

د رئیس کفیل	د ع، س میرامان الدین انصاری
معاون	د ع، س محمد اکرم

د معارف وزارت

د پوهنځی استاد	ع، ص هاشم شایق
»	ع، ص ملک الشعرا بهت
»	ص، ص امین مبرز
»	ص، ص عبدالاحد جاوید
»	ص، ص غلام عمر
»	ص، ص موای محمد علی
»	ص، ص عبدالاحد

د نشر یا تودمډیریت کفیل

د حقوقو او سیاسي علومو پوهنځی:

د رئیس کفیل	ع، ص دوکتور محمد اکرم
معاون	ص، ص عبد الوالی
د پوهنځی استاد	ع، ص عبدالکریم
د نشر یا تودمډیریت کفیل	ص، ص فضل ربی
د پروفیسر معاون	ص، ص غلام سخی
»	ص، ص محمد یوسف
»	ص، ص نور الدین
پروفیسر	عاطفه کوچ
»	یلایر
»	اورهان آغوز
د پروفیسر معاون	ص، ص فیض محمد

د شرعیاتو د پوهنځی ریاست:

د رئیس کفیل	ع، ص عبدالحق
اداری معاون	ع، ص عبدالمطیف
د شرعیاتو د پوهنځی استاد	ص، ص باز محمد
»	ص، ص عبدالدود
»	ص، ص فضل حق
»	عز محمد احمد خباط

د ښځو د پوهنځی ریاست:

د رئیس کفیل	ع، ص حاجی عزیز الرحمن فتحی
د ښځو د پوهنځی استاد	ع، ص دوکتور محمد انس

دمعارف وزارت

د شیخو دیوهنځی استاد	ع، ص میرامان الدین
» » »	ع، ص محمد اکرم
» » »	ع، ص غلام سرور گوپای اعتمادی
» » »	ع، ص دوکتور محمد انور
» » »	ع، ص عبد الرحیم
» » »	ع، ص دوکتور عبدالمعظم
» » »	ع، ص هاشم شایقی
» » »	ع، ص غلام عمر
» » »	ع، ص غلام میرمن بیګم

د طب فاکولته :

اداری خانګه :

داداری خانګی لوی مدیر	ع، دوکتور نظر محمد سکندر
مرستیال	ع، ص عبد الله اعتمادي
د کتا بخانې مدیر	ع، ص عبد الله يوسفی
» »	ع، ص عبد القادر بها
دمکتوب آمر	ع، ص برنګ مس تنګ
مدیره	ع، ص ناهیدین
د پرستاري د ښوونځي آمر	ع، ص مس ریوند
» » مرستیال	ع، ص نظام الدین

تدریسي خانګه :

رئیس	ع، ص پروفیسر سره فیثو
مرستیال	.....
د حکومت کمیسار	ع، ص دوکتور فیر محمد شفا
د کمیسار مرستیال	ع، ص کرام الدین

د تشریح خانګه :

پروفیسر	ع، ص ګیدونو
»	ع، ص تو خیر
دوکتور	ع، ص باله کنده اس متركنفرانس

دانسو جواو مرضو نود تشریح خانګه:

پروفیسر : پروانچہ
دما کډو لوژی او پراښو لوژی پروفیسر : دوکتور محمد اسماعیل متر کنفرانس
د طبی کیمیا دوکتور : «سید اسحق مدرس کرسی»
داید لوژی او حفظ الصحت دوکتور : «محمد اسماعیل طاهری متر کنفرانس»

دنسائی او فماله خانګه

پروفیسر : سره فینو
غری : «مادام سره فینو»
» : دوکتور محمد عثمان انوری

دجراحی دمرضو نو خانګه:

پروفیسر : سره فینو
دجراحی د متر کنفرانس کفیل : دوکتور میر محمد اکبر سجادی
» : «کرام الدین»
» : «محمد حسین»
» : «سید محمد»
شف کلینک : «عبدالحسین وحدت»

دداخلی مرضو نو خانګه:

متر کنفرانس : دوکتور فقیر محمد شفای
» : «صفر علی»
» : «نظر محمد سکندر»

دشف کلینیک خانګه :

دفارمه کولوژی پروفیسر :
فزیو لوژی : «محمد رحیم رشیدی»
طبی فیزیک : دوکتور پک
دستر کوا مراض : «محمد اسماعیل علم»
» : «رجب علی طاهری شف کلینیک»

دسموئی او غوږ وانه:

پروفیسر :
دیرو فیسر کفیل : دوکتور نوروز علی متر کنفرانس
» : محمد حسین نصرت شف کلینیک

دعقلی او عصبی خانګه:

پروفیسر :
مرستیال : دوکتور علی احمد شف کلینیک
۲۰

ع، ج، س، ع محمد عارف وزير دفاع ملی

ج ، سيد شمس الدين مجروح رئيس مستقل قبائل

صاحب منصبانیکہ امسال بنیاداً توفیعات سنویہ در وزارت
دفاع ملی ترفیع کردہ اند

ع، ش غلام چیلانی
فرقہ مشر اول

ع، ش محمد ہاشم
فرقہ مشر اول

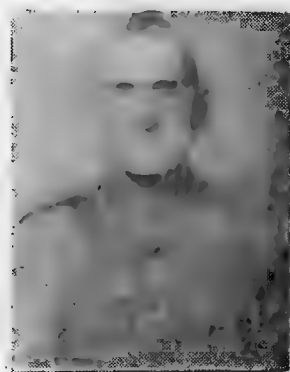

ع، ش اکبر خان
فرقہ مشر ثانی

ع، ش محمد ابرہیم
فرقہ مشر ثانی

صاحب تصبیانیکه امسال بسلسله ترفیعات سنوی وزارت
دفاع ملی ترفیع کرده اند

ایشان خورشید فرقه
مشر ثانی

ایشان محمد آصف
فرقه مشرق ثانی

جناب شدوا اقبال عبدالاحد
غند مشر اول

جناب شدوا اقبال عبدالاحد
غند مشر اول

صاحب منصبانیکہ وہی حال تاج محل کے ان رفیقہات کے مندرجہ ذیل وزارت
دفاع میں ملی غور و جمع کر کے دیا جائے

خ. سید عظیم علیہ مشر اول

خ. عظیم علیہ العزیز علیہ مشر اول

خ. عظیم علیہ العزیز علیہ مشر اول

خ. عظیم علیہ العزیز علیہ مشر اول

صاحب منصبانیکہ اہمال بداسلہ ارفیعات سرکاریہ در وزارت
 بدائع ملی ترفیع کردہ اند

ح، شاہ محمد غند مشرہوائی

عبدالحق غند مشر اول

محمد اسدین غند مشر اول

محمد اسیم غند مشر اول

صاحب منصبانی که امسال به سلسله ترفیعات سپهر به در وزارت
دفاع ملی ترفیع گردانند

ح ، هـ البیانی غنیمت اول

ح ، هـ مجیدی غنیمت اول

ح ، هـ الرف غنیمت اول

ح ، هـ ماجیدی غنیمت اول

صاحب "محببتا سیکہ" امثال: بمال سہ، ترفیعات، لکھنؤ، لکھنؤ، لکھنؤ

دفاعی ترقی، ترقی، ترقی، ترقی، ترقی

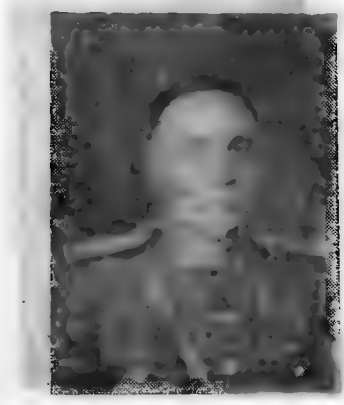
ح، غلام احمد خان، لکھنؤ، لکھنؤ، لکھنؤ

ح، میرزا اسد خان، لکھنؤ، لکھنؤ، لکھنؤ

ح، میرزا اسد خان، لکھنؤ، لکھنؤ، لکھنؤ

ح، میرزا اسد خان، لکھنؤ، لکھنؤ، لکھنؤ

صاحب منصبانیکه امسال به سلسله ترفیعات سنویه در وزارت
دفاع ملی ترفیع کرده اند

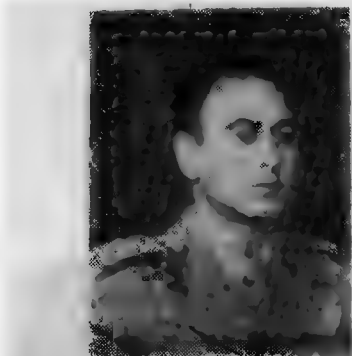
ح، داد خدا غنند مشر اول

ح، عیدم شکور غنند مشر اول

ح، میرزا فخر الدین غنند مشر ثانی

ح، میرزا فخر الدین غنند مشر ثانی

صاحب منصبانیکہ امسال بسلسلہ ترفیعات سنویہ در وزارت
دفاع ملی ترفیع کردہ اند

ح، محمد ابراہیم غند مشر ثانی

ح، آفزا خان غند مشر ثانی

ح - غلام حیدر غند مشر ثانی

ح، شوہر علی غند مشر ثانی

صاحب منصبیایکہ امثال سلسلہ ترقی یافتہ بنوئے در وزارت
دفاع ملی ترقی کر دواند

ج. م. ح. و. ن. س. پ. ل. ف. خ. د. مشر. ثا. ني

ج: محمد ایلو و ہفتاد و شش فی

ح، عبد الغفور غمد مشر ثانی

خ، شهنواز غند مشر ثانی

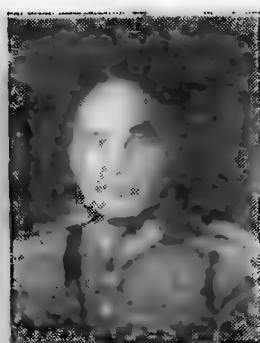
صاحب منصبانیکه امثال بساطه ترفیعات سزویه در وزارت
دفاع ملی ترقیم کرده اند

ح. عبد الغفور غندمشرانی

ح. عبد الغفور غندمشرانی

ح. محمد امام غندمشرانی

جمہلی اقتصاد وزارت

جمہلی اقتصاد وزارت : ع ج عبد الرؤف (حیدر)

جمہلی اقتصاد وزارت : ع ج عبد الرؤف (حیدر)

معین
دواری اوڈگر کاتو دریاست کفیل : ع ج محمد اکبر (پامیر)

دواری لوی مدیر : ع ج محمد اکبر (پامیر)

مخصوص قلم مدیر : ع ج محمد اکبر (پامیر)

ڈگر کاتو لوی مدیر : ع ج محمد اکبر (پامیر)

دلوی مدیریت معاون : ع ج محمد اکبر (پامیر)

د تجارتی دریاست کفیل : ع ج محمد اکبر (پامیر)

د صادراتو اووارداتو مدیر : ع ج محمد اکبر (پامیر)

د احصائی لوی مدیر : ع ج محمد اکبر (پامیر)

» مدیر دخلرمی رتبہ کفیل : ع ج محمد اکبر (پامیر)

د کتنی اوخیر نی لوی مدیر : ع ج محمد اکبر (پامیر)

» » غری : ع ج محمد اکبر (پامیر)

د ترجمان بود خانگی مدیر : ع ج محمد اکبر (پامیر)

ڈگر یزی مدیر : ع ج محمد اکبر (پامیر)

ڈگر یزی دمدیریت معاون : ع ج محمد اکبر (پامیر)

د اورا قوم مدیر : ع ج محمد اکبر (پامیر)

د کنترول لوی مدیر : ع ج محمد اکبر (پامیر)

ع ج عبد الرؤف «حیدر» دملی اقتصاد

د وزارت کفیل

ع ج عبد الحسین

ع ج عبد الحسین

ع ج عبد الحسین

ع ج عبد الحسین

ع ج عبد الحسین

ع ج عبد الحسین

ع ج عبد الحسین

ع ج عبد الحسین

ع ج عبد الحسین

دوار داتودخا نسکی مدیر

د صناعتو رئیس

د لاسی صناعتو مدیر

د ماشینی » »

د تجارتی لوی مدیر

د داخلی د تجارتی مدیر

د اسعار و د کنترول مدیر

د ترانسپورت مدیر

د دیلتی دریاست کفیل

د کابل کالنی

پلمتني	لوی	مدیر	ع، عبدالغفور (رمزی)
»	»	مدیر	ص، محمد یعقوب
»	»	»	ص، عبدالودود
»	»	»	ص، فیض محمد
»	»	»	ص، محمد نبی
»	»	»	ص، غلام صفدر
»	»	»	ص، سعد الدین
»	»	»	ص، صدر الدین
»	»	»	ص، امیر محمد
»	»	»	ص، عبدالصمد
»	»	»	ص، میر عبدالعزیز

د فوا ئد عا مي وزارت

وزیر : ع، ج عبدالحکیم
 معین دلمری رتبی په حیث : ع، ص محمد کبیر
 اداری رئیس د دوهمی رتبی په حیث : ع، ص هیر عنایت الله
 د مخصوص قلم مدیر د پنځمی رتبی په حیث : ص، محمد ابراهیم

د معا برو ریاست :

رئیس :
 مدیر د دریمي رتبی په حیث : ع، غلام حیدر
 د حفظ مرا قبت مدیر د پنځمی رتبی په حیث : ص، محمد سلیم
 د سپر کونو مدیر : » » » : ص، غلام جیلانی

فنی مدیریت :

مدیر د خلر می رتبی په حیث : ص، عبدالحمید
 : ص، مسجدي
 : ص، محمد رضا
 : » » » : » » »
 د پنځمی : ص، عبد الاحد

ع، ج عبدالحکیم د فوا ئد علمي وزیر

د سروبی او کلبهار دسړک

جدیدالتشکیل مدیریت :

مدیر د خلر می رتبی په حیث : ص، سید احمد

د تعمیراتو او ای مدیریت :

مدیر د دریمي رتبی په حیث : ع، فضل حق
 د مرکز خانگی مدیر د پنځمی رتبی په حیث : ص، عبد الستار
 د ولایاتو : ص، یوسف علمی

د تعمیراتو فنی مامورین :

مدیر د خلر می رتبی په حیث : ع، حاجی محمد
 : ص، غلام محمد

ص، محمد علی
ص، محمد افضل
ص، محمد علی

مدیر دڅلار می رتبې په حیث
» د پښځمی »
» » »

د برآوردیو مدیریت:

ع، خواجه عبدالغفور
ص، یار محمد
ص، عبد الرحمن
ص، غلام غوث

مدیر ددری می رتبې په حیث
» د پښځمی »
» » »
» » »

د بند او انهار وریاست:

ع، عبدالباقی
ص، محمد حسین

رئیس
مدیر ددری می رتبې په حیث
» دڅلار می »

د پلټنې لوی مدیریت:

ح، سید ضیاؤ الدین
ص، عبد العزيز
ص، سید قاسم
ص، محمد آصف
ص، محمد انور
ص، غلام علی

مدیر ددری می رتبې په حیث
» معاون دڅلار می »
» عضو »
» » »
» د پښځمی »
» کفیل »

د مصالح تهیه کولو مدیریت:

ع، محمد طاهر
ص، محمد حسین

مدیر ددری می رتبې په حیث
د اجرایی مدیر د پښځمی رتبې په حیث

نور اداري مدیر یتونه:

ع، عبدالغنی
ع، غلام محمد
ص، عنایت الله
ص، محمد اسلم

د مامورینو مدیر ددری می رتبې په حیث
» د تخنیک فنی مدیر »
» د اجرایی مدیر د پښځمی »
» د اوراقو مدیر دڅلار می »

د کښتول مدیریت:

ع، گلنایاز
ص، محمد اعظم
ص، محمد یوسف

مدیر ددری می رتبې په حیث
د تعمیراتو د کښتول مدیر د پښځمی رتبې په حیث
د تصفیځی مدیر دڅلار می رتبې په حیث

دمخا بر اتو وزارت

غ، ج، محمد مرید :
غ، ص، غلا صفدر « سکندری »

وزیر
معین دلهزی. رتبی په حیث

د پلټنې ریاست

غ، ص، محمد سعید

رئیس د دوهمې رتبی په حیث

عضو د دریمې رتبی په حیث : غ، غلام د سنگیر
« دخمر می » : غ، ص، عبد الاجد « آد »

د پوست ریاست :

رئیس د دوهمې رتبی په حیث : غ، ص، غلام فاروق
د پوست متخصص د دوهمې رتبی په حیث : غ، ص، عبد الاحد
« فدائی »

« اداري مدیر دخمر می رتبی په حیث : ص، رجب عمی

دموزیم » » » : ص، عبد الارب

دواردی : » » » : ص، محمد یوسف

ددارالامان دیوسه خانې مدیر : ص، نیک محمد

د پوست د صادري مدیر دینجی : ص، محمد ابراهیم

« ترجمان » : ص، حیدر علی

غ، ج، محمد مرید دمخا بر اتو وزیر

د تلگراف او تېلفون ریاست :

رئیس د دوهمې رتبی په حیث

د تېلفون فنی او اداري لوی مدیر د دوهمې رتبی په حیث

د تلگراف د پوښځي آمر د دریمې رتبی په حیث : » »

دیکه توت د تلگراف افغانی مدیر : » »

» » » : ص، معاون

د سیارو د تلگراف لوی مدیر : » »

د مرکز د تلگراف افغانی معاون د دریمې رتبی په حیث

دمهتاب قلعه د تلگراف افغانی مدیر د پنځمې رتبی په حیث

» » » : ص، معاون دخمر می

: غ، ص، محمد حسین

: غ، ص، عبد المجدید

: غ، غلام سرور

: غ، عبد الحسین

: غ، عبد الله

: غ، عبد الله

: غ، محمد عثمان

: ص، عبد الحق

: ص، محمد شعیب

ص، عبد المجید	د مېتاب قلعہ تلگرافى د پنځمى رتبى په حيث
ص، امير الدين	د مرکز د تلگرافى افغانى مدير د پنځمى رتبى په حيث
ص، عبد الرزاق	» » » تلگرافى
ص، عبد الغفور	» » » »
ص، محمد شريف	» » » د تلگراف د رياست ادارى مدير
ص، عبد القيوم	» » » د پښوونځى ادارى مدير د پنځمى
ص، عبد الاحد	» » » د تېلفون ورك شاب مدير د څلرمى
ص، ملك محمد	» » » ادارى مدير د پنځمى
ص، احمد على	» » » د سو چپورد مدير

د چك آفس د خارجو تباط لوى مديريت:

ع، عبد القيوم	لوى مدير د دريمى رتبى په حيث
ع، عبد الفتاح	د چك آفس ترجمان د دريمى رتبى په حيث
ص، حبيب الله	» » ادارى مدير د پنځمى رتبى په حيث
ص، محمد سرور	» » » د فرمايشاتو مدير

د اجرائيى او مامورينو لوى مديريت:

ع، محمد ايوب	مدير د دريمى رتبى په حيث
ص، عبد الرحمن	د اوراقو مدير د څلرمى رتبى په حيث
ص، مير فيض احمد	د مخصوص قلم مدير د پنځمى رتبى په حيث
ع، محمد ابراهيم	د كنترول لوى مدير د دريمى رتبى په حيث
ص، عبد الحق	د خزانى د مدد يريت كفيل

د صحی د وزارت تشکیل

اع، ج دكتور غلام فاروق
اع، ص عید الضاهر

وزیر
معین

اع، ج دكتور غلام فاروق
اع، ص دكتور عبد الله

اع، ص محمد اسحاق

اع، ص ميرزا صالح محمد

اع، ص عبد الرحمن

اع، ص عبد السمیع

اع، ص محمد رفیق

اع، ص دكتور غلام زکریا

د خطا صحتی د ریاست کفیل د کتور عبد الرحمن

د نشریاتو مدیر

د مجادلې د احصائی مدیر

د بین المللی د مدیریت کفیل، ص، محمد موسی

د تشکیلاتو رئیس

د تشکیلاتو د مدیریت کفیل، ص، د کتور

منعم اسمعیل

د تفتیش د مدیریت کفیل، ص، عبد القادر

د درملو اکی د مدیریت کفیل، ص، عبد المنصور

د مامورینو او اجرائی مدیر، ص، حبیب الله

د اوراقو مدیر، ص، عبد الغفار

د کنترول مدیر، ص، سید علم

د قلم مخصوص د مدیریت کفیل، ص، محمد یعقوب

د شاشو جوړولو د ریاست کفیل

د دوا د پیو د ریاست کفیل

د پیو د اجرائی مدیر

د پیو د کنترول مدیر

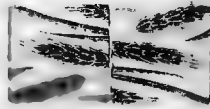
د پیو د فرمایشاتو د مدیریت کفیل

د پیو د اسپریت کشی مدیر

د محبس د شفاخانی سرطیب

د کابل کالنی

د نسوان دهناتوریم سرطیب
دباکتر اوژی د موسی آمر
د ابن سینا داکسریز د اداري آمر
د ابن سینا داکسریز فنی آمر
د توبز کلاوز د مجادلی د موسی آمر
میرزا غلام حیدر
پښ، دکټور محمد اسماعیل
پښ، محمد موسی
عزتمند دکټور پاک
پښ، دکټور حسن علی

د مہمادنو وزارت

ع، ج د کټور محمد يوسف

ع، س سید عبد الاحد

ع، محمد احسان

ع، د کټور سلطان احمد «پوئل»

ع، عبد الفتاح

ع، محمد شاعر

س، عبد الله

س، عبد المؤمن

س، امان محمد

س، عبد الاحد

س، محمد حکیم

س، عبد المجید

دوهم «س، خواجه گلاب شاہ

د وزارت کفیل

معین

د پلټنې لوی مدیر

«ادارې اوفی لوی مدیر

د مامونینو او اجرائیې مدیر

د ترانسپور، توپو لوی مدیر

انجینیر

د پلټنې ادارې مدیر

د کنټرول مدیر

د تجارتی مدیر

د اوراقو مدیر

د پلټنې د لوی مدیر پټ امری عضو: س، عبد المجید

دوهم «س، خواجه گلاب شاہ

ع، ج د کټور محمد يوسف

د مہمادنو وزارت کفیل

دکتر هنی وزارت تشکیل

وزیر

مؤمن

ع. ج. میر محمد یوسف

ص غلام صدیق

د تڅوړ پر لټو مدیر، د پښتو ژبې رتبې په حیث : مس، سید ابو محمد و حسن

في تريا نسبورت لوى مديريت . نحن بفقير وحمد (ع رتبه)

د ذکر مہنی و تحقیقات و او تطبیقات اور باسیت

د کړهڼۍ د تحقیقاتو آمریت

دزر اعتق مضبوط و حشر انود مجاہدلی آمر : ع، ص محمد کریم

د حیوانیاتو د روزنې او بیطاری امر : ع، د ادب د استاد

د دعای فنی شور ایدیوار الانشأمنشی : ع، محمد بن زمان

دینہ کو زواری میں بت نصیر سید الدین (۵۰ تہ)

د جنه گلا او مایه په ،
 "ص" ، محمد طاهر

ديلفانى لوى ۋاپير . . . غلام محمد اندين

غزنی - ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ - ۸ - ۹ - ۱۰ - ۱۱ - ۱۲ - ۱۳ - ۱۴ - ۱۵ - ۱۶ - ۱۷ - ۱۸ - ۱۹ - ۲۰ - ۲۱ - ۲۲ - ۲۳ - ۲۴ - ۲۵ - ۲۶ - ۲۷ - ۲۸ - ۲۹ - ۳۰ - ۳۱ - ۳۲ - ۳۳ - ۳۴ - ۳۵ - ۳۶ - ۳۷ - ۳۸ - ۳۹ - ۴۰ - ۴۱ - ۴۲ - ۴۳ - ۴۴ - ۴۵ - ۴۶ - ۴۷ - ۴۸ - ۴۹ - ۵۰ - ۵۱ - ۵۲ - ۵۳ - ۵۴ - ۵۵ - ۵۶ - ۵۷ - ۵۸ - ۵۹ - ۶۰ - ۶۱ - ۶۲ - ۶۳ - ۶۴ - ۶۵ - ۶۶ - ۶۷ - ۶۸ - ۶۹ - ۷۰ - ۷۱ - ۷۲ - ۷۳ - ۷۴ - ۷۵ - ۷۶ - ۷۷ - ۷۸ - ۷۹ - ۸۰ - ۸۱ - ۸۲ - ۸۳ - ۸۴ - ۸۵ - ۸۶ - ۸۷ - ۸۸ - ۸۹ - ۹۰ - ۹۱ - ۹۲ - ۹۳ - ۹۴ - ۹۵ - ۹۶ - ۹۷ - ۹۸ - ۹۹ - ۱۰۰ - ۱۰۱ - ۱۰۲ - ۱۰۳ - ۱۰۴ - ۱۰۵ - ۱۰۶ - ۱۰۷ - ۱۰۸ - ۱۰۹ - ۱۱۰ - ۱۱۱ - ۱۱۲ - ۱۱۳ - ۱۱۴ - ۱۱۵ - ۱۱۶ - ۱۱۷ - ۱۱۸ - ۱۱۹ - ۱۲۰ - ۱۲۱ - ۱۲۲ - ۱۲۳ - ۱۲۴ - ۱۲۵ - ۱۲۶ - ۱۲۷ - ۱۲۸ - ۱۲۹ - ۱۳۰ - ۱۳۱ - ۱۳۲ - ۱۳۳ - ۱۳۴ - ۱۳۵ - ۱۳۶ - ۱۳۷ - ۱۳۸ - ۱۳۹ - ۱۴۰ - ۱۴۱ - ۱۴۲ - ۱۴۳ - ۱۴۴ - ۱۴۵ - ۱۴۶ - ۱۴۷ - ۱۴۸ - ۱۴۹ - ۱۵۰ - ۱۵۱ - ۱۵۲ - ۱۵۳ - ۱۵۴ - ۱۵۵ - ۱۵۶ - ۱۵۷ - ۱۵۸ - ۱۵۹ - ۱۶۰ - ۱۶۱ - ۱۶۲ - ۱۶۳ - ۱۶۴ - ۱۶۵ - ۱۶۶ - ۱۶۷ - ۱۶۸ - ۱۶۹ - ۱۷۰ - ۱۷۱ - ۱۷۲ - ۱۷۳ - ۱۷۴ - ۱۷۵ - ۱۷۶ - ۱۷۷ - ۱۷۸ - ۱۷۹ - ۱۸۰ - ۱۸۱ - ۱۸۲ - ۱۸۳ - ۱۸۴ - ۱۸۵ - ۱۸۶ - ۱۸۷ - ۱۸۸ - ۱۸۹ - ۱۹۰ - ۱۹۱ - ۱۹۲ - ۱۹۳ - ۱۹۴ - ۱۹۵ - ۱۹۶ - ۱۹۷ - ۱۹۸ - ۱۹۹ - ۲۰۰ - ۲۰۱ - ۲۰۲ - ۲۰۳ - ۲۰۴ - ۲۰۵ - ۲۰۶ - ۲۰۷ - ۲۰۸ - ۲۰۹ - ۲۱۰ - ۲۱۱ - ۲۱۲ - ۲۱۳ - ۲۱۴ - ۲۱۵ - ۲۱۶ - ۲۱۷ - ۲۱۸ - ۲۱۹ - ۲۲۰ - ۲۲۱ - ۲۲۲ - ۲۲۳ - ۲۲۴ - ۲۲۵ - ۲۲۶ - ۲۲۷ - ۲۲۸ - ۲۲۹ - ۲۳۰ - ۲۳۱ - ۲۳۲ - ۲۳۳ - ۲۳۴ - ۲۳۵ - ۲۳۶ - ۲۳۷ - ۲۳۸ - ۲۳۹ - ۲۴۰ - ۲۴۱ - ۲۴۲ - ۲۴۳ - ۲۴۴ - ۲۴۵ - ۲۴۶ - ۲۴۷ - ۲۴۸ - ۲۴۹ - ۲۵۰ - ۲۵۱ - ۲۵۲ - ۲۵۳ - ۲۵۴ - ۲۵۵ - ۲۵۶ - ۲۵۷ - ۲۵۸ - ۲۵۹ - ۲۶۰ - ۲۶۱ - ۲۶۲ - ۲۶۳ - ۲۶۴ - ۲۶۵ - ۲۶۶ - ۲۶۷ - ۲۶۸ - ۲۶۹ - ۲۷۰ - ۲۷۱ - ۲۷۲ - ۲۷۳ - ۲۷۴ - ۲۷۵ - ۲۷۶ - ۲۷۷ - ۲۷۸ - ۲۷۹ - ۲۸۰ - ۲۸۱ - ۲۸۲ - ۲۸۳ - ۲۸۴ - ۲۸۵ - ۲۸۶ - ۲۸۷ - ۲۸۸ - ۲۸۹ - ۲۹۰ - ۲۹۱ - ۲۹۲ - ۲۹۳ - ۲۹۴ - ۲۹۵ - ۲۹۶ - ۲۹۷ - ۲۹۸ - ۲۹۹ - ۳۰۰ - ۳۰۱ - ۳۰۲ - ۳۰۳ - ۳۰۴ - ۳۰۵ - ۳۰۶ - ۳۰۷ - ۳۰۸ - ۳۰۹ - ۳۱۰ - ۳۱۱ - ۳۱۲ - ۳۱۳ - ۳۱۴ - ۳۱۵ - ۳۱۶ - ۳۱۷ - ۳۱۸ - ۳۱۹ - ۳۲۰ - ۳۲۱ - ۳۲۲ - ۳۲۳ - ۳۲۴ - ۳۲۵ - ۳۲۶ - ۳۲۷ - ۳۲۸ - ۳۲۹ - ۳۳۰ - ۳۳۱ - ۳۳۲ - ۳۳۳ - ۳۳۴ - ۳۳۵ - ۳۳۶ - ۳۳۷ - ۳۳۸ - ۳۳۹ - ۳۴۰ - ۳۴۱ - ۳۴۲ - ۳۴۳ - ۳۴۴ - ۳۴۵ - ۳۴۶ - ۳۴۷ - ۳۴۸ - ۳۴۹ - ۳۵۰ - ۳۵۱ - ۳۵۲ - ۳۵۳ - ۳۵۴ - ۳۵۵ - ۳۵۶ - ۳۵۷ - ۳۵۸ - ۳۵۹ - ۳۶۰ - ۳۶۱ - ۳۶۲ - ۳۶۳ - ۳۶۴ - ۳۶۵ - ۳۶۶ - ۳۶۷ - ۳۶۸ - ۳۶۹ - ۳۷۰ - ۳۷۱ - ۳۷۲ - ۳۷۳ - ۳۷۴ - ۳۷۵ - ۳۷۶ - ۳۷۷ - ۳۷۸ - ۳۷۹ - ۳۸۰ - ۳۸۱ - ۳۸۲ - ۳۸۳ - ۳۸۴ - ۳۸۵ - ۳۸۶ - ۳۸۷ - ۳۸۸ - ۳۸۹ - ۳۹۰ - ۳۹۱ - ۳۹۲ - ۳۹۳ - ۳۹۴ - ۳۹۵ - ۳۹۶ - ۳۹۷ - ۳۹۸ - ۳۹۹ - ۴۰۰ - ۴۰۱ - ۴۰۲ - ۴۰۳ - ۴۰۴ - ۴۰۵ - ۴۰۶ - ۴۰۷ - ۴۰۸ - ۴۰۹ - ۴۱۰ - ۴۱۱ - ۴۱۲ - ۴۱۳ - ۴۱۴ - ۴۱۵ - ۴۱۶ - ۴۱۷ - ۴۱۸ - ۴۱۹ - ۴۲۰ - ۴۲۱ - ۴۲۲ - ۴۲۳ - ۴۲۴ - ۴۲۵ - ۴۲۶ - ۴۲۷ - ۴۲۸ - ۴۲۹ - ۴۳۰ - ۴۳۱ - ۴۳۲ - ۴۳۳ - ۴۳۴ - ۴۳۵ - ۴۳۶ - ۴۳۷ - ۴۳۸ - ۴۳۹ - ۴۴۰ - ۴۴۱ - ۴۴۲ - ۴۴۳ - ۴۴۴ - ۴۴۵ - ۴۴۶ - ۴۴۷ - ۴۴۸ - ۴۴۹ - ۴۵۰ - ۴۵۱ - ۴۵۲ - ۴۵۳ - ۴۵۴ - ۴۵۵ - ۴۵۶ - ۴۵۷ - ۴۵۸ - ۴۵۹ - ۴۶۰ - ۴۶۱ - ۴۶۲ - ۴۶۳ - ۴۶۴ - ۴۶۵ - ۴۶۶ - ۴۶۷ - ۴۶۸ - ۴۶۹ - ۴۷۰ - ۴۷۱ - ۴۷۲ - ۴۷۳ - ۴۷۴ - ۴۷۵ - ۴۷۶ - ۴۷۷ - ۴۷۸ - ۴۷۹ - ۴۸۰ - ۴۸۱ - ۴۸۲ - ۴۸۳ - ۴۸۴ - ۴۸۵ - ۴۸۶ - ۴۸۷ - ۴۸۸ - ۴۸۹ - ۴۹۰ - ۴۹۱ - ۴۹۲ - ۴۹۳ - ۴۹۴ - ۴۹۵ - ۴۹۶ - ۴۹۷ - ۴۹۸ - ۴۹۹ - ۵۰۰ - ۵۰۱ - ۵۰۲ - ۵۰۳ - ۵۰۴ - ۵۰۵ - ۵۰۶ - ۵۰۷ - ۵۰۸ - ۵۰۹ - ۵۱۰ - ۵۱۱ - ۵۱۲ - ۵۱۳ - ۵۱۴ - ۵۱۵ - ۵۱۶ - ۵۱۷ - ۵۱۸ - ۵۱۹ - ۵۲۰ - ۵۲۱ - ۵۲۲ - ۵۲۳ - ۵۲۴ - ۵۲۵ - ۵۲۶ - ۵۲۷ - ۵۲۸ - ۵۲۹ - ۵۳۰ - ۵۳۱ - ۵۳۲ - ۵۳۳ - ۵۳۴ - ۵۳۵ - ۵۳۶ - ۵۳۷ - ۵۳۸ -

داچرا ئېي مەلۇم بولسا : غ، مە، د، ج، يىن (۳ رتبه)

داورا قومہ پر
ص، محمد یونس

دولایاتو د کرهڼې مدیر

ع ۱۰۰ ج ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰

د مطبوعاتو غاړو مستقل ریاست

رئيس : ج ، صلاح الدين سلجوقي
 معاون : ع ، عبد الوهاب خاوري
 د مخصوص قدم مدير : ص ، حفيظ الله

د داخلي نشراتو لوی مدیریت :

لوی مدير : ع ، عبد الوهاب خاوري
 د لوی خاوري مدیریت کفيل :
 ص ، محمد ابراهيم عباسي
 دوهمی : ص ، محمد سرور وفا
 د درېمی : ص ، عبد النبي

د بانديني نشراتو لوی مدیریت :

لوی مدير کفيل : ص ، عطا الله خان خاوري
 د لوی لمانگی مدیریت :
 غري دخلرمي زبني به حيث : ص ، رحمت الله شفوي
 د دوهمی خانگی مدیریت کفيل :
 ص ، محمد شريف ايوبي
 د درېمی : ص ، محمد شريف ايوبي

ج ، صلاح الدين سلجوقي

د افکارو دروزنی لوی مدیریت :

لوی مدير : ع ، مولوي محمد شاه رشاد
 د پیام حق دمجلې مدير : ص ، عبد الرؤوف خاوري

د دائره المعارف لوی مدیریت :

لوی مدير : ع ، سيد احمد شاه راشدي
 غري دخلرمي زبني به حيث : ص ، غلام علي غشتلي
 د دوهمی مدیریت کفيل : ص ، عبد الصمد جاوید
 د درېمی : ص ، عبد النبي مشوري

د پښتو ټولنې لوی مدیریت:

لوی مدیر د دوهمې رتبې په حیث	ع، ص صدیق الله رښتین
د لغاتو مدیر	ص، پاینده محمد روهلی
د ادبیاتو مدیر	ص، محمد ابراهیم ثابت
د تالیف او ترجمې مدیر	ص، عزیز الرحمن سیفی
د کابل مجلې مدیر	ص، نور محمد پونده
دهیواد مدیر	ص، محمد یونس مرا د
د پښتو دائرة المعارف مدیر	ص، عبد المنان دردمند
د کورسو مدیر	ص، محمد ایوب مهمندی

مطبوعاتې آتشی په بادنیو هوادو کېنې:

په لندن کېنې	ع، ص عبدالرحمن پژواک
په دهلی »	ع، ص عبدالرؤف بینوا
په قاهره »	ع، ص عبدالرشید لطیفی
په تهران »	ع، ص عبد الغفور برینشا
په انقره »	ص، ضیاء قاریزاده

د تبار یخ لوی مدیریت:

لوی مدیر د دوهمې رتبې په حیث	ع، ص احمد علی کهزاد
معاون د خپلمنځي رتبې په حیث	ص، محمد ابراهیم خلیل

اداري لوی مدیریت:

لوی مدیر	.....
د اجرائیې مدیر	ص، عبد الرؤف طالع
د کنترول مدیر	ص، راه چند
د اوراقو مدیر	ص، امان الله
د کتبا بخاني مدیر	ص، غلام جان

د راډیو نشراتو لوی مدیریت:

لوی مدیر	ع، ص احمد علی درانی
د پښتو معاون	ص، غلام رحمن جرار
اداري »	ص، رستم علی سلطانی

دراديو تخنيڪي لوى مديريت :

لوى مدير ددوهمى رتبى به حيث
معاون دڌار مى رتبى »
:ع، ص عطاء الله
:ص، محمد رحيم

ديوهننى نندارى لوى مديريت :

لوى مدير
:ع، فضل احمد زرمتى

دمطبعى لوى مديريت :

لوى مدير
داجر ائپى مدير
د ڪينٽرول مدير
:ع، شير احمد
:ص، محمد رحيم
:ص، فيض محمد

دباختر آژانس لوى مديريت :

دلوى مدير ڪفيل
دداخلى اود پڻتو خانگى معاون
دڌار چى
دمقا ما تو
:ص، عبد الحق والہ
:ص، محمد رحيم عاصمى
:ص، عبد الاحد حشوت
:ص، مير محمد حسن

د کابل ولایت

د کابل والی	ه. و. ج. سید عبدالله
د مستوفی کفیل	ه. ع. ص. نور احمد
د امنیې قوماندان	ه. ح. عبدالعزیز
د مرافعی د محکمې کفیل	ه. ف. ملا عبدالباقي
د ابتدایي محکمې قاضي	ه. ف. ملا محمد يوسف
د گمرک رئیس	ه. ع. ص. عبد الرسول
د تجریراتو لوی مدیر	ه. ع. عبد الباقي
د مکلفیت مدیر	ه. ح. سید احمد
د ژاندارمری غنډ مشر	ه. ح. عبد الجلیل
د معارف لوی مدیر	ه. ع. عبدالغفور احمدی
د اصحابی د مدیریت کفیل	ه. س. محمد اکبر
د کرهڼې لوی مدیر	ه. ع. میر محمد هاشم
د لوګر لوی حاکم	ه. ع. جان محمد
د دایزګی	ه. ع. عبد الغنی

د وطن ولایت

نائب الحکومه	ه. و. ج. محمد اسماعیل
مستوفی	ه. ع. ص. محمد
د امنیې قوماندان	ه. ح. سردار محمد
د ژاندارمری قوماندان	ه. ح. عبد الرحیم
د مرافعی د محکمې قاضي	ه. ف. مولوی یابنده محمد
د مطبوعاتو مدیر د درېمې رتبې یحیث	ه. ع. میر امین الدین
د معارفو مدیر	ه. ع. محمد کپیر
د متجیراتو مدیر	ه. ع. حاجی سلطانعلی
د صحیفې مدیر	ه. س. محمد سرور
د تجریراتو مدیر	ه. ص. معتمد عثمان
د فواید عامی مدیر	ه. ص. عبدالرزاق

ص، محمد شریف	د مالیاتو بر عایداتو مدیر
ص، عبدالر سول	د کرنه مدیر
ص، محمد رفیق	د گمرک مدیر
ص، عصمت الله	د دولتي انحصاراتو مدیر
ع، غ غلام قادر	د تالقانو لوی حاکم
ع، غ سراج الدین	د قندز »
ع، غ حبیب الله	د پلجمری »

دمشرفی ولایت

و، ج عبدالله (وردک)	نائب الحکومه
ع، ص محمد ابراهم	مستوفی
ح، دین محمد (دلور)	دامنی قوماندان
.....	دمرافعی قاضی
ف، مولوی محمد عالم	د ابتدائی قاضی
ع، عبد السلام	د پوهنې لوی مدیر
ص، دکتور محمد طاهر	د روغتیا مدیر
ص، عبد الباقي (باغواني وال)	د مطبوعاتو مدیر
ص، محمد سرور	د مخصوص قلم مدیر
ص، محمد امان	د تحریراتو مدیر
ص، احمد شاه	د املا کو مدیر
ص، حفیظ الله	د فوائد عامی مدیر
.....	د مخا براتو مدیر
.....	د مالیاتو بر عایداتو مدیر
ص، عبد الشکور	د گمرک مدیر
.....	د مسکلفیت مدیر
ص، عبد الهادی	د احصائی مدیر
.....	د دولتي انحصاراتو مدیر

لوی حاکم

ع، غ عبد الشکور	د لغمان لوی حاکم
ع، غ عبد المجید	د کنړنو لوی حاکم
ع، غ عبد الخالق	د شینوارو لوی حاکم

د جنوبی ولایت

عسکری قوماندان اونائب الحکومه : ع، ش، س، ع فیض محمد لمړی فرقه مشر

.....

مستوفی

دمرافعی دمحمکمی قاضی : ف، فضل کریم
دابتدائی دمحمکمی قاضی : ف، محی الدین

دامنی قومانندان : ح، عبد القادر

دتحریراتو مدیر : ص، عبد الباقی

دمخبراتو مدیر : ص، جمعه گل

دمعارف لوی مدیر : ع، عبد الرسول

دفوائد عامی مدیر : ص، امیر محمد

دصحی مدیر : ص، محمد اسلم

دمطبوعاتو مدیر : ص، محمد ایوب

دمخصوص قلم مدیر : ص، محمد کریم

دگمرک مدیر : ص، نظار محمد

دکرهڼی مدیر : ص، عبد الله

دقبایلو لوی مدیر : ع، محمد اسلم

د فراه اعلیٰ حکومت:

اعلیٰ حاکم : ع، ع، ص سید آقا

سر رشته دار : ع، یعقوب علی

دمرافعی دمحمکمی قاضی : ف، سید سیف الرحمن

دامنی قومانندان : ش، محمد انور

دمطبوعاتو مدیر : ص، محب الرحمن (هوسا)

دپوهنی مدیر : ص، عبد الغفور (ویاند)

دعسکری دمکلفیت مدیر : ح، عبد الرحیم

دابتدائی محکمې قاضی : ف، عبد الکرم

دمخابراتو مدیر : ص، نور الدین

دروغتیا مدیر : ص، محمد علی اکبری

دفوائد عامی مدیر : ص، محمد امین

دکرهڼی مدیر : ص، .....
د بنا والی رئیس : بناغلی محمد نعیم

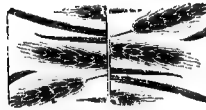
د پروان اعلى حكومت :

اعلا حاكم	: ع، ع، ص، سيد غلام رسول
سررشته دار	: ع، محمد مجسن
دمرافعى دمحكمى قاضى	: ف، مولوى عبد الرؤف
د امنيتى قوماندان	: ش، امير محمد
دمكلفيت مدير	: ح، عبد القا در
دمعارف مدير	: ص، عبد المجيد
دمطپو عاتو مدير	: ص، مير سعيد (برى من)
د مخابراتو مدير	: ص، عبد الشكور
دفوائد عامى مدير	: ص، محمد يوسف
د كرهني مدير	: ص، عبد الرحيم (شكيب)
د صحى مدير	: ص، محمد سرور
د ليسى مدير	: ع، محمد يوسف
د پوليسو د تعليم اوتربى مدير	: غ، غلام حضرت
د ابتدائى دمحكمى قاضى	: ف، مولوى محمد جانان
د تجريرانو مامور	: ص، عبد الشكور
د استخباراتو مامور	: . . . . .
د احصائى مامور	: . . . . .
د گمرک مدير	: ص، صالح محمد
د بهاروالى رئيس	: ع، مير، عبد الكريم (معقول)

د غزني اعلى حكومت :

اعلى حاكم	: ع، ع، ص، سيد عباس
سررشته دار	: ع، خواجه عبد القیوم
دمرافعى دمحكمى قاضى	: ف، ملا محمد علي

دامنیه قوماندان	: ح ، امیر محمد
د حدودی غنډ قوماندان	: ح ، محمد یعقوب
دمطبوعاتو مدیر ددوهمی رتبې په حیث	: ع ، ص غلام جیلانی (جلالی)
دمکلفیت مدیر	: ح ، محمد اسماعیل
دیوهنۍ مدیر	: ص ، عبد العزیز
دگمرک مدیر	: ص ، محمد کاظم
دفوائد عامی مدیر	: ص ، محمد سرور
دمخابراتو مدیر	: ص ، محمد اسحق
داحصائی مدیر	: ص ، میر قطب الدین
دکرهڼی مدیر	: ص ، محمد نعیم
دتحریراتو مدیر	: ص ، عبد البصیر
داستخباراتو مدیر	: ص ، محمد یونس

دملی شوری ریاست

الف ژئیمبله هیئت

ع، ع، حج عبد الرشید
ع، ع، ص، محمد کبیر: (مزی یزی)
ع، ع، ص، محمد عثمان
ع، ع، ص، محمد علی: (مزی یزی)
ع، ع، لعل گیل فریاد
ع، ع، میرزا محمد طاهر: (کشاورز)

رئیس دقتسهار ذولایت دقتسهار سراج وکیل
لمری معین دغور: (مزی یزی) اعلیٰ حکومت وکیل
دوهم معین دمشر قی ولایت کار و داتو وکیل
لمری منشی دهرات دیشتون زرعو وکیل
دوهم منشی دجنوبی ولایت کالوزی
دکمیسو نو لوی مزی یزی

دمجلس مدیر: (مزی یزی) محمد داؤد
د نشر یا تو مدیر یث کفیل: (مزی یزی) سید سلطان (احمدی)
ب تحریر یا تو مامور: (مزی یزی) سید سلطان
دا جرایبی مامور: (مزی یزی) علی مرزا
د مامورینو مامور: (مزی یزی) سید سلطان
دا وراقو مدیر: (مزی یزی) سید سلطان

ب: داتمی دوری و کیلان

د کابل دهر کزو کفیل: (مزی یزی) سید سلطان (شعاع)
د چهاردهی: (مزی یزی) سید سلطان
د ده سبز: (مزی یزی) سید سلطان
د بیگرامیو: (مزی یزی) سید سلطان
د یغمان: (مزی یزی) سید سلطان
د کوهدامن: (مزی یزی) سید سلطان
د سروبی: (مزی یزی) سید سلطان
د دایزنگی: (مزی یزی) سید سلطان
د دوسودو: (مزی یزی) سید سلطان
د دایزنگی: (مزی یزی) سید سلطان
د دیکاولنگ: (مزی یزی) سید سلطان
د لعل اوسر جنگل وکیل: (مزی یزی) سید سلطان

ع، ع، حج عبد الرشید دشورا رئیس
ع، ع، میر اسد الله
ع، ع، سید حبیب الله
ع، ع، میر خادم حسین بیگ

د شهرستان وکیل	: ع ، ولی محمد
د لوگر »	: » ، سید گیلان
د میدان »	: » ، حاجی محمد
د کابل سگار »	: » ، عبد الغفور (عبادی)
د وردک »	: » ، محمد زمان
د قندهار دمر کز »	: » ، عبد الغفور
د دند »	: » ، داد محمد
د سپین بولدک »	: » ، محمد خان
د د هراود »	: » ، سید احمد
د دار غستان »	: » ، عبد الصمد
د تیرین »	: » ، محمد رسول
د خاکریز »	: » ، محمد سرور
د دار غناب »	: » ، عبد الرؤف
د پنجواڼی »	: » ، گل احمد
د کشک نخود »	: » ، میر احمد
د دهاله »	: » ، لعل محمد
د شورا بک »	: » ، سید محمد
د گرشک د لوی حکومت وکیل	: » ، محمد صدیق
د گرشک مسیر »	: » ، کمال الدین
د موسی قلعه »	: » ، عبد الله
د نو زاد »	: » ، آقا محمد
د ارزگان د لوی حکومت وکیل	: » ، خدای رحیم
د گیزاب »	: » ، محمد عمر
د اجرستان »	: » ، عبد الغنی
د قلات د لوی حکومت وکیل	: » ، خا لقدام
د دایه چوپان »	: » ، کشدل
د شمشکی »	: » ، محمد
د تر نک او جلدک »	: » ، خدایداد
د قلات دیوونډو »	: » ، عبد السلام
د پشت رود »	: » ، ولی محمد

دگر مسیر دبلوڅوټو کښل	: ع، محمد يوسف (وحدت)
دهر ات دمر کز	: »، میر محمد سرور
دبادغیسات	: »، مولوی محمد اسماعیل
دمر غاب	: »، عبد القادر
دگلران	: »، محمد ظریف
دکشک	: »، عبد الرحمن
دقادس	: »، یار محمد
دجو-ند	: »، محمد يوسف
دشپرک دلاوی حکومت وکیل	: »، رسولداد
دپنچچران	: »، محمد خان
دتولک	: »، عبد الرحمن
دپرچمن	: »، حاجی عبد الغفار
دپسا بند	: »، محمد نصیر
دغورپا نودلوی حکومت	: »، فضل واحد (مجددی)
دشینو-ند	: »، محمد محسن
دزنده جان	: »، عبدالحق
دکپسان	: »، غلام محمد (مجددی)
دادر سکن	: »، سید محمد
دجلگی دمر کز دلاوی حکومت وکیل	: »، محمد اکبر
دگذاری	: »، شیخ محمد ابراهیم
داوبی	: »، حاجی محمد صدیق
دکرخ	: »، عبد الباقي
دمزار شریف دمر کز	: »، مولوی غلام حیدر
دنهر شاهی	: »، »، سید آقا
دشیرغان دلاوی حکومت دمر کز وکیل	: »، محمد علی
دسنگچا رک	: »، محمد لطیف
دآقچی	: »، محمد عمر
دسرپل	: »، محمود
دفرقین	: »، حاجی محمد ولی
دبلخ دلاوی حکومت دمر کز	: »، مولوی عبد الاحد

د دولت آباد	وکیل	ع اشیراد
د کشتی	»	: « خال محمد
د سورجی	»	: « ملا نور محمد
د سمنکا نوډلوی حکومت د مرکز	»	: « محمد یعقوب
د خیمه	»	: « فیض محمد
د د رڼه صرف	»	: « جمعه بیګ
د بغلان	»	: « حاجی گل
د پلغمی د لوی حکومت د دهنی غوری	»	: « عبد الله
د دوشی	»	: « ارحلاح
د نهرین	»	: « ملا عبد الحمید
د اندرابو	»	: « حاجی عبد القدوس
د قندز د لوی حکومت	»	: « عبد الحی
د حضرت امام	»	: « علی مراد
د خان آباد	»	: « عبد المجدد
د قلعه زال	»	: « عبد الستار
د نالغانو	»	: « سید عبد الحکیم
د سناقو	»	: « محمد صدیق
د چاه آب	»	: « عبد الله
د بنگی قلعه	»	: « محمد عمر
د خوست وفرنګ	»	: « میر عبد القیوم
د چال و اشکمش	»	: « میر صابر
د فرخار	»	: « مولوی محمد امین
د جلال آباد وکیل	»	: « سید حب علی شاه
د خوګیانو	»	: « والا جان
د سرخ رود	»	: « عبد الله
د کامی	»	: « عبد الخلیل (خلیل)
د کونړ د لوی حکومت د مرکز	»	: « محمد صدیق
د خاص ؟	»	: « محمد شعیب
د برکته	»	: « سید جلال الدین
د چرکی	»	: « میر باز

«ع، محمد عظیم	وکیل	پیچ دزری
«، محمد جان	»	دندی سین (کامدیش)
«، عصمت الله	»	دسر کاتپو
«،	»	دحصارک غلچانی
«، محمد جان	»	دلغمان دلولی حکومت دمر کز
«، بشجوک	»	دنورستان دمر کز
«، گلی پاچا (الفت)	»	دفرغه ئی
«، عبدالقوس (پرهیز)	»	دکوز کتپو
«،	»	دشنوارو دلولی حکومت دمر کز وکیل
«، علی محمد	»	داچین
«، محمد عثمان	»	دپرو داتو
«، رحمت الله	»	دمهندری
«،	»	دندگرهار دکوچیا نو
«، محمد عالم (اتمان)	»	دسکر دیز
«، اسمعیل گل	»	دار کون
«، شاه جهان	»	دگسو و مل
«، حاجی چنار	»	دلخا لخیو
«، محمد نادر	»	دخمسکنیو
«، دین محمد	»	دلخدرانو
«، محمد قجیر	»	دزر ملې
«، لعل گل فریاد	»	دازری
«، امیر محمد	»	دسید کز م
«، هلی جانخان	»	دخوست دلولی حکومت دمر کز
«،	»	دخوست دتلیو
«، گت خان	»	دمشگلو دمو سی خیلو
«، شهزاده خان	»	دلخا لخی میدان
«، باز محمد	»	دجانی خیلو
«، عبد الغفور	»	دپروان داغلی حکومت دمر کز
«، عبد اروا حد	»	دجبل السراج
«، محمد کبیر (عزیزی)	»	دغور بند

دملی شورا ریاست

دع، عبد العزیز	وکیل	دبگرام
« » میرزا احمد		دینچشیر
« » حاجی صالح محمد		دسرخ و پارسا
« » سید سلطان علی		دبا میا نو
« » محمد یوسف	»	دکها همرد
« » مولوی لطیف الله		دتمکاو دالوی حکومت دمرکز
« » عبد العظیم		دریزه کو هستان
« » میرزا غلام نقشبند	»	دنجرؤ
« » سید محمد (غز نوی)	»	دغز نی دمرکز
« » محمد یونس	»	دکتهواز
« » غلام مجید الدین	»	داندرو
« » معراج الدین	»	دمقر
« » محمد محمد	»	دشرن
« » محمد افضل	»	دغز نی دفره باغ
« » میر سکندر شاه		دچفتو
« » محمد حسین	»	دجاغوری
« » اشرف خان	»	دوازه خوا
« » محمد بشیر	»	دغز نی دکوچیانو
« » محمد شاه	»	دکتهواز
« » محمد سرور	»	دپد خشان دمرکز
« » عبد الله بیگ	»	ددرواز
« » عبد الجبار	»	دجرم
« » عبد القدوس	»	دکشم
« » عاشور محمد	»	دواخان
« » رحمت الله	»	داسکاشم
« » عبد القادر (بلیغ)	»	دفرا دمرکز
« » میرزا دوست محمد	»	دچقا نور
« » میرزا محمد	»	دبکوا
« » محمد یسین	»	داناردري
« » محمد کریم (نیزهی)	»	دمیمنی دمرکز
« » محمد اعظم	»	داندخوی
« » عبد الرؤف		دبشتون کوټ
« » میرزا عبد الاحد	»	دبل چراغ
« » محمد صدیق	»	دشیرین تکاب
		دقیصار

ذاعیاتو رینا لعت

عاج، ع فتنل احمد (مجددی)

عاج، ع فتنل احمد (مجددی)

رئیس

معین بدلمی سر تپی به حیث : ع ، ص عبد الجبار

» مذوهمی » : ع ، ص عبد الغفار

سخرتی ذلمری » : ع ، ص محمد اسحق

» : ع ، ص محمد الامین

» : ع ، ص محمد انور (بسم)

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

» : ع ، ص محمد جبار

دارالتحریر شاہی

دسر منشی کتبیل دلمری رتبی بہ حیث : ع ، ص حافظ نور محمد (یک گدای)
مشاور : ع ، ص سر اجالدین (سہیل)

دلمری خانگی لوی مدیریت :

لوی مدیر دددریمی رتبی بہ حیث : ع ، ص
مدیر دلمری : ع ، ص

دوہمی خانگی لوی مدیریت :

لوی مدیر ددریمی رتبی بہ حیث : ع ، ص عبدالقدوس
مدیر دلمری : ع ، ص محمد اعظم
: ع ، ص محمد اکرم

دلمری خانگی لوی مدیریت :

لوی مدیر ددریمی رتبی بہ حیث : ع ، ص محمد دلاور
مدیر دلمری : ع ، ص غلام حیدر (فیضان)
: ع ، ص غلام محمد
دکتابخانی مدیر دپنجمی رتبی بہ حیث : ع ، ص محمد ہمایون (امتدادی)
دعرا یضو مدیر دلمری : ع ، ص : ع ، ص احمد النجفی

دیمین اعلیٰ حکومت

اعلیٰ حاکم	: غ، ع، س میر عبدالعزیز
سررشتہ دار	.
دمرافعی دمحکم قاضی	: ف، ع عبد الرحمن
دامینی قوماندان	: ش، ع محمد رفیق
دمطبوعا تو مدیر	: ص، ع فدا محمد (صارم)
دیوہنی مدیر	: ص، ع اختر محمد
دمکلفیت مدیر	: ح، ع عبدالرزاق
دمکسار د معدن مدیر	: ص، ع محمد کاظم
دمالیا تو برعائداتو مدیر	: ص، ع حبیب اللہ
دکرہنی مدیر	: ص، ع آقارحیم (زارع)
دصحی مدیر	: ص، ع دکتور میر محمد علی
دمخبراتو مدیر	: ص، ع محمد نبی
دگمرک مدیر	: ص، ع غلام فاروق
دکینٹرول مدیر	: ص، ع سیدال
دفوائد عامی مدیر	: ص، ع عبد الہادی
دابلدانی دمحکم قاضی	: ف، ع خیر اللہ
دتحریراتو مامور	: ص، ع ولی محمد
داحصانی مامور	: ص، ع سید مقیم
داسنچاراتو مامور	: ص، ع امین اللہ
دعسکری قوماندان	: ح، ع محمد ایوب
حدودی قوماندان	: ح، ع مسجدی
داند خوی حدودی کہسار	: ح، ع سید یعقوب
داندخوی نوی حاکم	: غ، ع ا، ع ہدایت اللہ
دیمینی دبناروالی رئیس	: غ، ع محمد رحیم (شیدا)
داطاق تجارت	: غ، ع محمد کریم (کوہی)
دتجارتی منازعاتو دقبضہ رئیس	: غ، ع سید کمال

دیناروالی ریاست

ملک

لاٹو، ج محمد آصف سہیل
ع، ص غلام جیلانی

و، ج محمد آصف سہیل

ص، محمد نعیم
ص، محمد نادر
ص، عبدالحمید
ص، عبدالرؤف
ص، ضیاء الدین
ع، شیر محمد آسیابان
ص، محمد اصغر
ص، محمد طاہر
ع، عبداللہ
.....
ع، محمد عزیز سراج
ص، سید مظفر

رئیس

اداری معاون دلمی-رتبی بہ حیث

حسابی معاون ع، ص حاجی عبدالخالق

دہ مخصوص قلم مدیر ددریمی ع، عبدالرزاق فراہی
لمی-منشی ع، نور اللہ کریمی

دوہم ع، عبداللہ محبت حیرات

دیا میر دسینما مدیر ع، محمد یوسف آئیمہ

دصحنی مدیر دخلرمی ص، عبدالرشید چلیہ

دیامیر دچریدی مدیر ص، عبدالامان درہمند

دعمیر اتومدیر ددریمی ع، محمد زمان

د دخلرمی ص، رمضان

دنجیر ددریمی ع، عبدالغفور

دپندس دخلرمی رتبی

دکنترول مدیر ددریمی ع، خدا داد

دوارد اتومدیر دپنجمی ص، محمد علی

دتحصیلی ص، علی احمد

دٹصفیقی مدیر ددریمی

دعائد اتومدیر دپنجمی

دما مورینو

داجرائیشی مدیر

داوراقو

دقوسودا حصائی مدیر دپنجمی رتبی بہ حیث

دتنظیفاتو مدیر ددریمی رتبی بہ حیث

داپورسواو دپنجمی

دپریشنا مدیر

دترافیکو

دترافیکو اجرائیشی مدیر دپنجمی رتبی بہ حیث

دیناروالی سرطیب ددریمی

دسرطیبات داجرائیشی مدیر دپنجمی رتبی بہ حیث

د سرطابت د کنترول مدیر د پنځمې رتبې په حیث

ص، محمد حسین

د پلمنتی معاونیت :

ص، صوفی عبد الحکیم	په حیث	معاون د دوهمې رتبې
ص، محمد نبی	»	حسابی مدیر د ریښې رتبې
ص، غلام یحیی	»	» د خلرمی
ص، حاجی عبدالو دود	»	» » »
ص، محمد انور	»	» د پنځمې
ص، عبدالقدیر	»	» » »
۱۵ :	د ښاروالی د ناحیو مدیران د پنځمې رتبې په حیث	

از مقبره یهانی بنیادین

شاغی محمد رضا سفی آفریده مدیر
عمومی سینمای پامیر

شاغی حاجی محمد علی
حسابی بلدیہ

شاغی غلام میرزا
معاون بلدیہ

از مقرر پنهان بنابر والی

بنای غلی عبدالله « میچپ حیرت »
هشتی لوم

بنای غلی محمد نبی مدیر عمومی
تدفیق مع و نیت غنیش

بنای غلی نورالله « کریمی »
هشتی اولاد

امور و ائراء صدر است عظمی

ریاست عمومی محاکمات مامورین مالکیه

الف : محکمه تمیزیه :-

- ۱ — فقراتیکه بصورت مجموعی بغرض دوران تمیزخواهی واصل شده (۴۳) فقره
- ۲ — « منجمله قضایای وارده صورت فیصله را بخود گرفته و از محکمه فیصله داده شده (۳۱) فقره
- ۳ — به نسبت عدم جریانات اصولی محاکم ، ابتدائیه ، مرافعه ، بملاحظه نقابص قانونی جهت تکمیل نو افس بر اجماع از سال و هدایت داده شده است (۱۱) فقره
- ۴ — فقره که فعلاً تحت غور و اجرا آت محکمه است (۱) فقره

ب : محکمه مرافعه :-

- ۱ — فقراتیکه بصورت مجموعی بغرض دوران مرافعه خواهی واصل شده (۲۸) فقره
- ۲ — منجمله قضایای وارده صورت فیصله را بخود گرفته از محکمه فیصله داده شده (۲۸) فقره

ج : محکمه ابتدائیه :-

- ۱ — فقراتیکه بصورت مجموعی بغرض دوران محکمه ابتدائیه واصل شده (۲۳) فقره
- ۲ — « نسبت تکمیل نوافس و طی مراتب اصولی بمراجع مربوطه ارسال و هدایت داده شده (۱۱) فقره
- ۳ — « فعلاً تحت غور و اجرا آت محکمه است (۲)
- ۴ — « منجمله قضایای وارده صورت فیصله را بخود گرفته و از محکمه فیصله داده شده است (۱۰) فقره

از نمبر ۱۱ کتاب ثبت فیصله الی ۴۰ کتاب م- کور منتهی شده
جمله (۳۰) قطعه فیصله از محکمه ابتدائیه صادر گردیده

امور ریاست المپیک

د افغانستان د المپیک ریاست در سال ۱۳۴۲ قرار همه مساله تان اندازه اختیارات و توان پولی بودجه محدود خود با تمام کمیته های المپیک دنیا که عبارت از هفتاد و پنج کمیته المپیک می باشد مر او ده و مکاتبه نموده مقررات جدید ورزشی را که از آنها رسیده و در دوسیه های مربوطه شعبه فنی خود گرفته و بسیاری آنها را به زبان فارسی برای استفاده ورزشکاران افغانی ترجمه هم نموده سال ۳۲ اداره مسابقه پهلوانی جشن اطفال را به ۷ جوزا بوجه احسن ترتیب و پهلوانهای درجه اول کابل را برای مسابقات مذکور آماده نموده که پول واردات آن را ریاست روز نتون تحویل شده و در جشن استقلال امسال یک تیم ها کی و فوتبال منتخبه دهلی از طرف ریاست المپیک از هند دعوت شده بود که از پشاور تا بازگشت شان در تمام مدت اقامت شان به افغانستان میمان ریاست المپیک بوده اند و مسابقات آنها بمقابل تیم های ها کی کابل و تیم ها کی معارف و تیم های فوتبال حبیبیانا و آریانا و پوهنتون کابل از طرف المپیک بخوبی ترتیب گرفته شده بود و هم عموم نمایشات جشن استقلال که در سندیوم اجرا شده از قبیل مسابقه باسکیتبال با تیم امریکائی های مقیم افغانستان و مسابقه بس بال تیم حبیبیانا مقابل امریکائی و مسابقه والی بال و مسابقات دلچسپ پهلوانان معروف وطن در حین هفته جشن استقلال و مسابقه پهلوانان معروف پاکستانی که بریاست (گاما) رستم دنیا به افغانستان آمده بودند و در سندیوم بین خود مسابقات دلچسپی اجرا نمودند و ریاست المپیک نمایش آنها بدون اخذ تکت برای اهالی رایگان اجازه داده بود و عموم نمایشات جشن استقلال را بصورت صحیح اداره و تنظیم نمود که در اثر آن رئیس و کازکنان المپیک مورد فرمان تقدیر از طرف مقام صدرت و یک عدد نشان بزرگ طلائی از طرف ریاست شاروالی کابل برای رئیس المپیک و تشکر نامه به همه مامورین المپیک در اثر زحمات و خدمات شان در جشن استقلال وطن اعطا گردیده و ترتیب عموم نمایشات جشن پشوتان از طرف ریاست المپیک به تاریخ ۹ سنبله گرفته شده که بنسبت حسن تنظیم و ترتیب از ریاست مستقل قبائل مکتوب امتنان و تشکر بریاست المپیک مواصلت گردید - بر علاوه یک دسته جوانان راجت آمریت شاغلی سردار احمد ولی خان و سردار عبدالعظیم خان غازی بوزنش آبیازی در ریشخور مشغول تمرین گرفته شد و هم برسمیت شناختن یک کلب بنام کلب دند چهار دهی تاسیس و تمرین گرفته اند. امسال برای اولین بار مسابقه بی مسابقه بزرگشی ذریعه یک تعداد سوارکاران معروف فطعن و مزار بوزن تولدی اعلی حضرت همایونی بتاریخ (۲۲) میزان در کابل شروع شده که چون شروع این

مسابقه مہیج و قابل دید به افتخار جشن تولدی پادشاه محبوب افغانستان بود از طرف ریاست المپیك قرار گذاشته شد که مسابقه مذکور شروع تور نمت بزکشی افغانستان باشد و هر ساله بروز تولدی اعلیحضرت معظم همایونی بسکابل اجرا شود هر تیمی که سه سال متواتر بمسابقه غالب آمد (توغ) معروف بزکشی طور دایم به اوداده می شود امسال تیم ولایت فطعن بر تیم بزکشی ولایت مزار شریف غالب شده برای پتسال (توغ) مظفریت را که از دست مبارک اعلیحضرت گرفته بودند با خود ولایت فطعن بردند نا دیده شود که سال آینده نصیب کدام تیم می شود. همچنین امسال تخصیم عموم نمایشات ورزشی هفته سره میاشت از طرف ریاست المپیك گرفته شد که تیم های معروف فتل کابل آریانا چیبا ناپوهنتون بناروالی دران شرکت نمودند و پهلوانان معروف کابل زور آزمائی کردند و علاوئ از طرف ریاست المپیك ترتیب پرگرام دلچسپ مسابقه بزکشی در داخل ستم یوم در هفته سره میاشت گرفته شد که بی اندازه مورد پسند تماشا چیان خارجی و داخلی واقع گردید و درین مسابقه نمایش جام فیروزی که از طرف ریاست المپیك تهیه شده بود از حضور بناغلی صدوا عظم به آمر تیم مزار شریف داده شد. زیرا درین مسابقه تیم مزار بر تیم ولایت فطعن غالب شده بود و ریاست المپیك بنوبه خود یک اندازه مبلغ کافی طور انعام برای بزکشان هر دو ولایت بنام سفر خرج داد امسال در اثر دعوت حکومت جمهوری هند که یک تیم هاکی کابل را بارتیس المپیك افغانی برای اجرای مسابقات دوستانه باتیم های معروف هاکی هند دعوت کرده بود از طرف ریاست المپیك ترتیب سفریک تیم هاکی که عبارت از ۱۵ نفر بود پس از اینکه از جمله بهترین هاکی بازان کابل بناغلی رئیس المپیك افغانی ۱۵ نفریخته هاکی بازان را از روی لیاقت آنها طوری عادلانه انتخاب و به منظوری مقامات آمر رسانید بتاريخ یازده عقرب هیئت ورزشکرا ان افغانی بریاست بناغلی محمد فاروق سراج روانه هند گردید که دو سفره مند باتمام تیم های درجه اول هاکی آن مملکت مسابقات بزرگی نموده و از مقامات ورزشی و اشخاص بزرگ حکومتی آن مملکت پذیرائی های گرمی از هیئت افغانی بعمل آمده در مسابقه اخیر هاکی که در دهلی بحضور هزاران نفر تماشاچی صورت گرفت تیم هاکی کابل بر تیم هاکی دهلی غالب آمده در آن مجسمه نقرهئی فتح هاکی دهلی به رئیس هیئت افغانی بناغل سراج داده شد و از اینکه تیم هاکی کابل در دهلی مقابل تیم هاکی آنها غالب آمد شطارت و قابلیت ورزشکاران افغانی مورد ستایش عموم حلقه های ورزشی قرار گرفت زیرا در ورزش هاکی هند وستان سالهای دراز است که قهرمان تمام دنیا میباشد در ماه دلو امسال ریاست

المپیک سرشته تورنمنت عمومی قهرمانی پښتګ پانګګ راګرځته . که دران يك عده زيادی ورزشکاران جوان کابل شرکت نمودند و مسابقات مذکور برای دو هفته دوام داشت که نتایج آن پروژنامه های کابل درج شد و در نتیجه برای سال ۱۳۳۲ محمد یونس سیفی قهرمان پښتګ پانګګ افغانستان شناخته شد امسال در اثر دعوت مملکت فلپین که از تمام ممالک شرقی دعوت کرده است افغانستان هم در دومین مسابقات آسیائی یک تیم فوتبال و یک نفر وزن پر دار شناغل بریالی یسکنفر نیزه انداز شناغل محمد اسمعیل نورستانی که مجموعاً ۱۷ نفر شود با یک نفر رئیس هیئت ورزشکاران افغانی شناغلی محمد فاروق سراج فرستاد که ریاست المپیک سرشته تپیه سفرو سامان و عموم مخارج هیئت اعزامی را از کابل راه پاکستان و هندوستان نموده و بتاريخ اول می هیئت مذکور قرار پر و کرام مرآه باید به مانایلا باشد در مسابقات دوم ممالک شرقی هجده مملکت شرکت نموده اند که افغانستان نیز در جمله این ممالک داخل است

میان کانتوری و فرهنکی افغانستان در میدان هوایی هند :
نیاغلی سفیر هند در کابل یهاوی نیاغلی نجیب‌الله سفیر کبیر سابق افغانستان در هند دیده می‌شوند

امروز است خارج

ریاست تشریفات :

۱- در موقع مرگ مارشال ستالین فقید از حضور اعلی حضرت معظم همایونی ج.ع.ج.ع.ل.ع. والا حضرت سردار محمد داؤد و از جانب وزارت امور خارجه افغانستان جلالتماب عبدالحمید عزیز تعین شدند تا در مراسم تشییع جنازه و ابراز مودت از طرف پادشاه و حکومت افغانستان نمایندگی بنمایند. چنانچه ذوات موصوف بتاريخ ۱۸ حوت ۱۳۳۱ ذریعه طیاره سفارت کبری شوروی در کابل عازم مسکو گردیدند پس از اجرای مراسم فوق بتاريخ ۱۵ حمل ۱۳۳۲ بسکابل مراجعت کردند .

۲- تعین و تقرر جلالتماب دانیل ویلیام لاسلز بسمت سفیر کبیر برطانیه بموض آفای ایرک لانگک من میباشد. چنانچه جلالتماب موصوف بتاريخ ۲۰ سنبله ۱۳۳۲ وارد کابل گردیده بساعت ۱۱ قبل از ظهر روز ۴ سنبله ۱۳۳۲ اعتبار نامه خود را به حضور اعلی حضرت معظم همایونی در قصر دلکشا حسب تشریفات معموله تقدیم نمودند. سوانح مختصر جلالتماب موصوف را در صفحه ۵۲ ملاحظه نمایند .

۳- تعین و تقرر جلالتماب سستیافانلو بحیث اولین وزیر مختار دولت بلجیک در کابل میباشد. جلالتماب موصوف به تاریخ ۲۱ سرطان ۱۳۳۲ وارد کابل گردیدند و بساعت ۱۱ ونیم قبل از ظهر روز یکشنبه ۲۷ سرطان اعتماد نامه خود را بحضور ذات اشرف ملوکانه در قصر دلکشا حسب تشریفات معموله تقدیم نمودند .

۴- تعین و تقرر جلالتماب (پیترو شواریزویاز فلوریز) وزیر مختار جدید دولت هسپانیه بموض جلالتماب (جان منویل ارستو گری) میباشد که نامبرده به تاریخ ۲۷ اسد یکا بل موصلات و ساعت ۱۱ ونیم قبل از ظهر روز ۳۱ اسد اعتماد نامه خود را حسب تشریفات معموله بحضور اعلی حضرت معظم همایونی در قصر دلکشا تقدیم نمودند .

۵- تقرر جلالتماب میخائیل واسیلویچ دگتیار بسمت سفیر کبیر جدید اتحاد جماهیر شوروی بموض جلالتماب ارتیمی فیدروف می باشد. مشارالیه بتاريخ ۲۶ اسد ذریعه طیاره سفارت شوروی وارد کابل گردیدند و به ساعت ۱۱ ونیم قبل از ظهر ۳۱ اسد اعتماد نامه خویش را حسب تشریفات معموله بحضور اعلی حضرت در قصر دلکشا تقدیم نمودند سوانح مختصر جلالتماب دگتیار را در صفحه ۵۲ ملاحظه نمایند .

۶- در مراسم جشن تاج پوشی الیزابت دوم ملکه انگلستان از طرف اعلی حضرت همایونی ج.ع.ج.ل.ع. والا حضرت سردار محمد داؤد و ج.ع.ج.ل.ع. والا حضرت مارشال شاه ولی خان تعین گردیدند تا در جشن مذکور از جانب اعلی حضرت پادشاه افغانستان

نمایندگی نماید چنانچه ذوات موصوف بتاريخ معینه در مراسم مشد کره حضور بهم رسانند .

۷- قیام و ابطادیلوماسی بین افغانستان و برازیل است که از طرف حکومت افغانستان جلالتماب محمد کبیر لودین سفیر کبیر افغانستان درواشنگتن بحیث وزیر مختار افغانی در (ریودی ژنیرو) تعیین و مقرر گردیده اند چنانچه مشار الیه اعتماد نامه خویش را بر رئیس جمهور برازیل نیز تقدیم نمودند . از جانب حکومت برازیل جلالتماب آقای فالدسکو سفیر کبیر برازیل درهند بسمت وزیر مختارشان بدربار شاهی کابل تعیین و مقرر شده اند ولی تاکنون معزی الیه اعتماد نامه خود را بحضور اعلیحضرت تقدیم نموده اند امکان دارد در آینده قریبی بسکابل بیایند .

۸- تقرر جلالتماب شکیب مراد ایلجایی بحیث وزیر مختار سوریه در کابل میباشد معزی الیه بساعت ۶ و نیم روز یکشنبه ۳۰ عقرب اعتماد نامه خویش را حسب تشریفات معموله در قصر دلکش بحضور اعلیحضرت همایونی تقدیم نمودند . سوانح مختصر موصوف را در صفحه ۵۲ ملاحظه نمایند .

۹- احضار جلالتماب میشل برابال سفیر کبیر دوات فرانسه در کابل میباشد که نامبرده بتاريخ ۲۰ قوس سال جاری کابل را ترک گفتند . تا تقرر سفیر جدید متصدی امور سفارت فرانسه آقای مایر مستشار سفارت مذکور میباشد .

۱۰- تقرر جلالتماب بسکوات دیال بحیث سفیر کبیر جدید دوات هند در کابل بعوض آقای کماندر روپ چندمی باشد . چنانچه اگر یمان موصوف قبلاً صادر نیز گردیده است قرار معلوم در آینده قریبی بسکابل خواهند آمد . سوانح جلالتماب دیال را در صفحه ۵۲ بخوانید .

۱۱- تعیین جلالتماب داکتر پالار بحیث وزیر مختار جدید دولت اندونیز یا بدر بار کابل میباشد . جلالتماب موصوف بساعت ۷ بعد از ظهر روز چارشنبه ۳۱ سنبله اعتماد نامه خویش را حسب تشریفات معموله بحضور اعلیحضرت معظم همایونی در قصر دلکش تقدیم نمودند .

۱۲- اعلیحضرت جلالتماب سردار اسدالله سراج سفیر کبیر افغانی در ترکیه نماینده شخصی اعلیحضرت معظم همایونی تعیین شدند تا مراتب تسلیم و همدردی اعلیحضرت پادشاه افغانستان را به اعلیحضرت امیر سعود پادشاه عربستان سعودی نسبت بوفات اعلیحضرت عبدالعزیز ابن سعود پدرشان ابراز دارند .

۱۳- تقرر جلالتماب الفریدایش بحیث وزیر مختار دولت سویس بدربار شاهی کابل میباشد مشار الیه بتاريخ سه شنبه ۲۱ دلو وارد کابل و بساعت ۶ بعد از ظهر ۲۸ دلو اعتماد نامه خویش را حسب تشریفات معموله بحضور اعلیحضرت معظم همایونی تقدیم نمودند .

۱۴ - در هنگام مراسم تاجگذاری اعلیحضرت امیر فیصل دوم پادشاه عراق از طرف اعلیحضرت معظم همایونی ع ج س، اسرار اسدالله سراج سفیر کبیر افغانی در ترکیه و از جانب حکومت متبوعه ع ج عبدالصمد وزیر مختار افغانی در بغداد تعیین گردیدند تا در مراسم مذکور از جانب پادشاه و حکومت افغانستان نمایندگی نمایند چنانچه ذوات موصوف در تاریخ همیشه در مراسم جشن مذکور حضور بهم رسانیدند.

۱۵ - تقرر جلالتماب ابراهیم راوی وزیر مختار جدید عراق بعوض آقای اسماعیل حق ابراهیم الاقا اگریمان مشار الیه اخیراً صادر گردیده ممکن است ایشان در آینده قریبی وارد کابل شوند، سوانح مختصر مذکور برای ذیل است.

۱۶ - تقرر جلالتماب حسین ثابت کراره بحیث سفیر کبیر جدید مصر بعوض احمد فاتحی العقاد بیگ میباشد. چنانچه اگریمان مشار الیه اخیراً از طرف حکومت متبوعه صادر شده است.

مختصر سوانح جلالتماب آقای ابراهیم راوی وزیر مختار جدید

دولت عراق در کابل

جلالتماب آقای ابراهیم راوی یکی از جمله اشخاص متدین و زاهدکار عراقی است که کاملاً به مقررات و قوانین مقدسه کیش اسلام پایبندی دارد. شخص مذکور تمام عمر خود را در سلك عسکری گذشتانده در وقت حکومت رشید عالی کیلانی برای خریداری اسلحه بروم تعیین گردید چون وقت جنگ بود در عین زمان مسائل سفارت های عراق بسفارت های افغانی از طرف حکومت عراق گذاشته شده بود و تمام مسائل عراقی بهار سفارت های افغانی رسیدگی میکرد. وقتا که حکومت رشید عالی کیلانی سقوط کرد خواست بهراق برگردد مگر آلما نیا وایطالو بها اورانگذاشتند که دو باره به عراق برود و میخواستند از او در اروپا برخلاف حکومت عراق کار بگیرند شخص مذکور با نموده و در اثر آن یکی از شهرهای (۳۰۰) کیلومتری بیرون روم در شهر ار تسو تحت نظر او را فرستادند و تا مدتی در آنجا بود و بعد او را قبل از اینکه جنگ عمومی خاتمه بیابد از تحت نظرها نمودند. شخص مذکور پس از اتمام جنگ عمومی به عراق برگشت و تقاعد کرد بعد از وزارت مختاری جده را بوی پیشنهاد کردند ولی شخص مذکور از رقت بچده ایا نمود تا اینکه او را بحیث وزیر مختار در افغانستان تعیین نمودند وی این پیشنهاد را با بسیار خوشی قبول کرد.

خلص سوانح جلالتمآب میخائیل واسیایویچ سفیر کبیر جدید دولت

شوروی در دربار کابل

جلالتمآب موصوف متاهل است. تحصیلات عالی یونیورسیتی پلان اقتصادی را تکمیل کرده از ۱۹۳۳ تا ۱۹۴۵ مامور مسئول در عضوبلان بوده در سال ۴۵ در خدمت دیپلوماتیک شامل و تا سال ۵۱ به حیث مشاور و شارژ دافر سفارت شوروی در کانادا بود. از سال ۵۱ تا اکنون همکار مسئول وزارت امور خارجه میباشد.

خلص سوانح جلالتمآب بیگوات دیبال سفیر کبیر جدید هند در کابل

آقای بیگوات دیبال در سال ۱۹۰۰ عیسوی تولد یافته است. تحصیلات خویش را در شهر آله آباد ولندن با تمام رسانیده است. بعد از سال ۱۹۲۵ الی ۱۹۴۵ بحیث معلم در دیار تمنن انگلیسی دارالفنون آله آباد ایفای وظیفه می نمود. مشارالیه در زمان جنگ دوم دنیا در سکرتریات (دارالانشاء) وزارت اغذیه حکومت هند بحیث مامور خصوصی کار میکرد.

در سال ۱۹۴۶ در کار بر سیاسی بحیث فونسل هند در بشکاک مقرر گردیده متقابلاً موفقانه بحیث وزیر مختار و سپس بصفت سفیر کبیر در ان پست عزت قرار حاصل نمود. در سال ۱۹۵۱ بسمت سفیر کبیر هند در جاگارتا مرکز اندونیزیا تعیین و مقرر گردید.

مختصر سوانح جلالتمآب شکیب الجابری وزیر مختار سوریه

اسم شکیب مراد الجابری

تاریخ تولد - (۱۹۱۰)

شهادت نامه و دیپلوم در علوم هند سه - معادن و کیمیا
وظیفه از سال ۱۹۴۳ الی ۱۹۴۴ مدیر تبلیغات و مطبوعات

از ۱۹۴۵ الی ۱۹۴۹ مدیر شرکت های معادن

لسان فرانسوی - انگلیسی - المانی - ترکی - ایتالوی میداند.

خلص سوانح جلالتمآب دابیل ویلیم لاسلر - سی - ام - جی

سفیر کبیر جدید برطانیه در دربار کابل

شخص مذکور در سال ۱۹۰۲ عیسوی تولد گردیده و تعلیمات خود را در دارالفنون های اوو بوون و دات موت و بالیول آکسفورد تکمیل نموده در سال ۱۹۲۶ با خدمت تصدیق نامه خدمت ملکی نایل و بحیث کاتب سوم در شتی دیلو ماسی و خارجه مقرر گردید. و در همان تاریخ بیاریس مقرر گردید بعد از ان در تاریخ ۱۴ می ۱۹۲۸ به برلین تبدیل شد

وبتاریخ ۱۴ جون ۱۹۲۹ بهرآن تبدیل گردید در سال ۱۹۲۹ امتیاز زبان فارسی را حاصل و وایس بوزارت امور خارجه مراجعت کرد در سال ۱۹۳۱ بدرجه کاتب دوم ترفیع و به ۱۴ دسامبر ۱۹۳۴ به وارساو و از آنجا بتاریخ ۱۸ مارچ ۱۹۳۵ بهاسکو تبدیل گردید وبعیث شارژد افرکار مینمود در سال ۱۹۳۵ امتیاز زبان روسی را نیز حاصل کرده ودر سال ۱۹۳۷ بعیث کاتب اول ترفیع نمود ودر سال ۱۹۳۹ بوزارت امور خارجه مراجعت نمود در ۲۹ دسامبر ۱۹۳۹ باسلو وبعداد در ۲۶ می ۱۹۴۰ بهمسکو به اول فرووری ۱۹۴۲ به بیروت تبدیل واجر ای وظیفه می نمود در ۱۲ فروری ۱۹۴۲ موفق به امتیاز زبان عربی گردید در اول فرووری ۱۹۴۳ بعیث کفیل مستشار ترفیع نمود در ۱۹۴۴ بعیث شارژد افر در بیروت وبتاریخ ۹ جون ۱۹۴۴ به تهران تهریل وبعیث شارژد افر موظف بود در اول فرووری ۱۹۴۵ برتبه مستشاری نایل ودر ۲۹ اگست ۱۹۴۵ در یوفان برتبه وزیر مختار تبدیل شد در اول جنوری ۱۹۴۶ بدرجه (سی-ام-جی) موفق گردیده که تا سالهای ۴۶ و ۴۷ آن عهده را دارا بود در ۲۶ می ۱۹۴۶ برتبه وزیر مختار فوق العاده و جنرال فونسل درجه ۲۱ ودر ۲۱ جون ۱۹۴۹ برتبه سفیر کبیر ونامیده فوق العاده ترفیع نمود.

ریاست امور بین المللی

الف - مدیریت عمومی یو - ان

۱ - نوره هشتم مجمع عمومی سازمان ملل متحد بتاریخ ۱۵ ستمبر ۱۹۵۳ در نیویارک مشغول و از طرف افغانستان ع، ج محمد کبیر لرودین سفیر کبیر اعلی حضرت در واشنگتن که در آنوقت عهده نمایندگی دائمی افغانستان در یوان را داشتند بعیث رئیس هیئت آقای جلال الدین طریزی رئیس امور بین المللی وزارت خارجه بصفت نماینده در کمیته فیمومیت، آقای میر نجم الدین انصاری رئیس دارالتالیف وزارت معارف بسمت نماینده در کمیته مخصوص سیاسی (ادیك) آقای عید الله یفتلی رئیس انحصارات دولتی نماینده در کمیته اقتصاد آقای عید الرحمن یزواك آتشه مطبوعات سفارت کبرای افغانستانی در لندن نماینده کمیته اجتماعی و فرهنگی، آقای عید الله ناصر ضیاء مدیر تشریات خارجی ریاست مستقل مطبوعات نماینده در کمیته اداری و بودجی و آقای عبدالحکیم طیبی عضو ریاست بین المللی و وزارت خارجه نماینده در کمیته حقوق در مجمع عمومی هشتم اشتراك ورزیدند.

در ضمن جلسات اسمبله عمومی از طرف هر يك از نمایندگان فوق الذکر بیاناتی در کمیته های متذکره ایراد گردیده است علاوه بر اسامبله جاری آقای عید الرحمن یزواك

بـحـیـث راپورتر کمیته اجتماعی و فرهنگی و آقای عبدالحمید طیبی بحیث نایب رئیس و نیز بحیث کفیل رئیس در کمیسیون حقوقی انتخاب و اجرایی وظیفه نموده اند و این نخستین بار است که دوفتر ازینک هیئت در اسامبله عمومی بحیث امر کمیسیون های دائمی موظف شده است و در باره اجراءات نمایندگان افغانی در اسامبله گذشته نشریاتی نیز در جمله یوان (۱۵۱ کتوبر) و شماره ۲۵ نوامبر ۱۹۵۳ نیویارک تایمز بعمل آمده است و مجمع عمومی هشتم بتاريخ ۸ دسمبر ۱۹۵۳ خاتمه پذیرفت .

۲- بتقریب روز تاسیس ملل متحد بیانیۀ در رادیو کابل از طرف ج.ع.ج.ل.ع. و الاحضرت سردار محمد داؤد صدراعظم ایراد گردید و همچنین بتاريخ ۲۴-۱ کتوبر تلگرام تبریکی از طرف وزارت امور خارجه بعنوان منشی عمومی سازمان ملل مخابره شده وزارت معارف ، ریاست مستقل مطبوعات و رادیو کابل در اطراف سازمان ملل مقصد و مرام آن خطا به ها و نشراتی بعمل آوردند .

۳- بمناسبت روز حقوق بشر بتاريخ ۱۰ دسمبر تلگرام تبریکی از طرف وزارت امور خارجه بعنوان مدیر عمومی یونسکو مخابره شد. رادیو کابل، مجلات و روزنامه های افغانستان بمناسبت این روز فرخنده نشریاتی بعمل آوردند .

۴- در ماه اپریل ۱۹۵۳ افغانستان بحیث عضو در کمیسیون اقتصادی برلین آسیا و شرق دور از طرف شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل قبول شد. اخیراً آقای عبدالوهاب بسمت نماینده افغانی در جلسه کمیسیون مذکور که در بنکاک سیلون منعقد گردید اشتراک ورزید .

ب: مدیریت کنفرانسها

۱- با تیر دعوت دفتر بین المللی مخابرات چین و ادراکنفرانس بین المللی مخابرات که از تاریخ اول دسمبر الی ۱۲ دسمبر ۱۹۵۳ در لاهور انعقاد گردیده بود. آقای محمد حسین رئیس تیلیفون و تلگراف بحیث رئیس و ص. محمد عظیمی-م. انجنیر بحیث عضو اشتراک نموده بودند. ۲- بموجب دعوت حکومت هند در نمایش منازل از زنان که از تاریخ ۲۰ جنوری تا ۵ مارچ ۱۹۵۴ در دهلی جدید منعقد شده بود آقایان شیر آقا و محمد حکیم مهند سین اشتراک نمودند .

۳- در کنفرانس خورا که وزارت بین المللی که بتاريخ ۲۳ نومبر ۱۹۵۳ در روما انعقاد شده بود ع.ج.غلام محمد شیرزاد بحیث نماینده افغانی اشتراک نموده است.

۴- با تیر دعوت و مراجعه سفارت کبرای ترکیه در کابل در نهمین کانگرس بین المللی علوم اداری که بتاريخ ۱۶ الی ۱۴ ستمبر ۱۹۵۳ در استانبول منعقد شده بود آقای نثار احمد سرکاتب سفارت کبرای افغانی در ترکیه بحیث مشاهد اشتراک نموده است .

- ۵- به موجب دعوتنامه موسسه سيانس با كستان در ششمين كنفرانس سيانس كه بتاريخ ۱۸ جنوري ۱۹۵۴ در كراچي انعقاد شده بود آقای مير نجم الدين اشتراك کرده اند.
- ۶- حسب دعوت موسسه يونسكو هندی در كنفرانس يونسكو كه از تاريخ ۹-۱۴ جنوري در دهلي جديد انعقاد شده بود، ع. ج. دكتور نجيب الله ب. ح. ب. ت. رئيس و آقایان مير نجم الدين رئيس دارالتاليف وزارت معارف و عبدالغفور برشنا بحيث عضو اشتراك نموده اند.
- ۷- حسب دعوت موسسه صحي جهان در ششمين اسامبله عمومی صحي جهان كه بتاريخ ۵ می ۱۹۵۳ در جينوا منعقد شده بود، ع. ج. دكتور ظاهر معين صاحب بصيرت رئيس و عبدالرحمن ح. ك. م. رئيس حفظ الصحة بصفه عضو اشتراك نموده اند.
- ۸- به موجب دعوت نامه موسسه صحي جهان جنوب شرق آسيا در جلسه ششم كميته سازمان صحي جهان برای جنوب شرق آسيا كه از تاريخ ۱۵ الى ۱۹ ستمبر ۱۹۵۳ در بنكاك منعقد می شد، ع. ج. دكتور عبدالرحيم رئيس مجادله ملاریا اشتراك نموده اند.
- ۹- بابت دعوت موسسه ملاریا در بنكاك در كنفرانس ملاریا كه از تاريخ ۱۶ الى ۲۴ ستمبر ۱۹۵۳ در بنكاك منعقد می شد، ع. ج. دكتور عبدالرحيم رئيس مجادله ملاریا بحيث نماينده اشتراك نمودند.

مدیریت عمومی کار و کارگر:

- ۱- ترتيب و ارسال راپورت مطابق سال گذشته به موسسه بين المللی کار (راجع بوضع و جريان قوانين و نظامات در افغانستان) در باره کانونشن هاور یکامند یسن های ذیل. كه افغانستان بحيث يك عضو موسسه الحاق خود را بان اعلان نموده :
- ۱ کانونشن نمبر ۴ (راجع بکار شبانه زنها تاريخی ۸ نومبر ۱۹۱۹)
- ۲ - « » ۱۳ (« باستعمال سرب سفید و مرکبات آن در نقاشی و رنگمالی) تاريخی ۱۹ نومبر (۱۹۲۱)
- ۳ - « » ۱۴ (راجع باستراحت هفته کارگران مستخدم در صنایع تاريخی ۱۷ نومبر (۱۹۲۱)
- ۴ - « » ۴۱ (راجع بکار شبانه زنها تجديد نظر شده تاريخی ۱۷ نومبر (۱۹۲۱)
- ۵ - « » ۴۵ (« باستخدام زنها در کارهای زیرزمینی تاريخی ۲۱ جون (۱۹۳۵)
- ۲- تهیه معلومات و جواب در اطراف ملاحظات (ریزرویشنهای) که کمیته متخصصین و کمیته کنفرانس عمومی (۱۹۵۳) راجع به تطبیق کانونشن هاور یکامند یسنها در مملکت ما نموده و این ملاحظات و استعلامات شان در قسمت (الف) و قسمت (ب) ضمیمه اول و ضمیمه چهارم - قسمت چهارم راپورت نمبر سوم - سی و ششمین اجلاس عمومی کنفرانس موسسه

بین المملی کار بصفحات (۱۶) (۲۴) و (۵۰) راپورت مذکور و در قسمت الف ضمیمه يك راپورت کوميته تطبيق کا نوٹن هاوريگامند بشنهای موسسه بین المملی کار در اجلاس سی و ششمین کنفرانس مذکور (بصفحه ۸۸ آن راپورت) نشر شده و تقاضا شده بود که باید حکومت افغانستان آن ملا حظات و استیضاحات را جواب بدهد.

۳ مراتب اصولی موضوع کا نوٹن هاوريگامند بشنهای که در دوران سی و یکمین کنفرانس عمومی موسسه بین المملی کار (منعقدہ در جنوا بماه جون ۱۹۴۸) بتصویب رسیده و از طرف دفتر بین المملی کار برای حکومت افغانستان که عضو موسسه مذکور است بحسب ذیل روانه شده بود

۱ کانوٹن نمبر ۸۷ راجع به آزادی اتحادیه و حمایت از حق و تشکیل آن

۲ « ۸۸ » بتشکیل سرویس استخدام.

۳ « ۸۹ » بکار شبانه زنها مستخدم در صنایع (تجدید نظر شده ۱۹۴۸)

۴ « ۹۰ » خورد سالها مستخدم در صنایع (تجدید نظر شده ۱۹۴۸)

۵ ریکامندیشن نمبر ۸۳ راجع بتشکیل سرویس استخدام

و از طرف مدیریت عمومی کار و کارگر بحسب تقاضائی دفتر مذکور قبلاً بمقامات صلاحیتدار و حکومت جهت اخذ نظریه مقامات مذکور تقدیم شده بود در سال جاری طی و مدیریت عمومی کار و کارگر با اخذ نظریه مقامات صلاحیتدار حکومت در آن باره موفق گردید که البته در موقع آن و عنداللزوم بدفتر بین المملی از نظریه مذکور اطلاع داده خواهد شد

۴ مراتب اصولی موضوع کانوٹن هاوريگامندیشنهای که در دوران سی و دومین کنفرانس عمومی موسسه بین المملی کار منعقدہ در جنوا بماه جون ۱۹۴۹ بتصویب رسیده و از طرف دفتر بین المملی کار برای تصویب حکومت افغانستان که عضو موسسه مذکور است بحسب ذیل عرضه شده بود :

۱- کانوٹن نمبر ۹۱ راجع بر خصتی های تفریحی بامعاش برای بحریچا ها

۲- « ۹۲ » بدوازه و مایحماج کار گرهای بالای کشتی

۳ « ۹۳ » بساعت های کار در بالای کشتی

۴ « ۹۴ » بقواعد متعلق بکارگر در قرارداد های عمومی

۵ « ۹۵ » بحمايت معاش ها

۶ « ۹۶ » باجنسی های کارگری موظف تادیه معاش

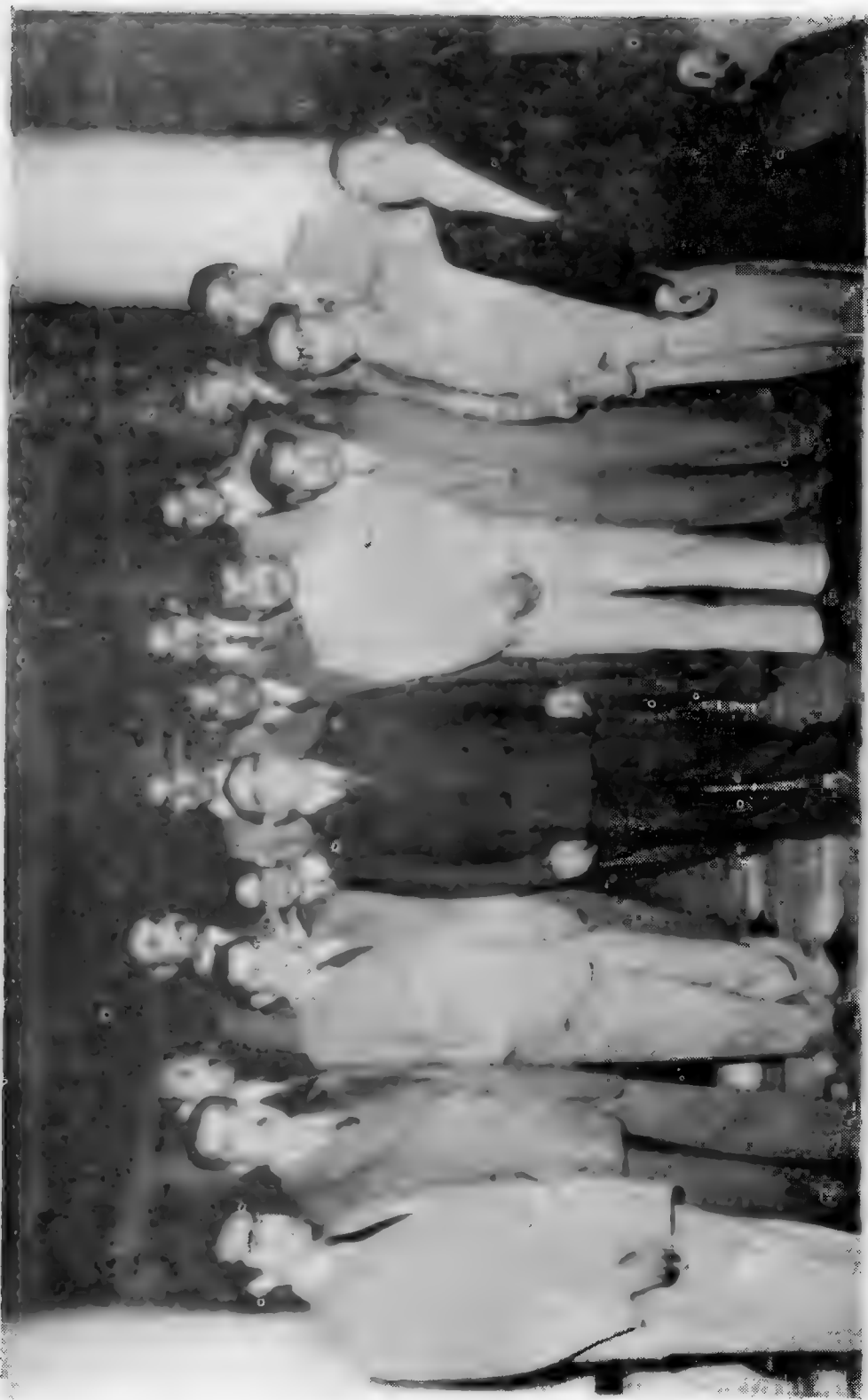
۷ « ۹۷ » بمعاجرت بقصد کار

۸ « ۹۸ » باصول و برنسب های حق تشکیل نمودن و معامله نمودن مجموعه

۹ ریکامندیشن نمبر ۸۴ « به فقرات کار در قرارداد های عمومی

۱۰ « ۸۵ » بحمايت معاشها

همیت کلثومی افغانی در وقت عصر که از طرف جناحی سیکریت افغانی برایشان آمده شده بود

تیم ملی افغانستان در ملی میچ با ازبکستان مقابل تیم منتخب روسیه

- ۱۱- ريكامنديشن نمبر ۸۶. راجع بمها جرت بقصد كار
- ۱۲- » » ۸۷ برهنمائي حرفوى.
- واظرف مدیریت عمومى كارو كارگر قبلًا بحسب تقاضای دفتر مذکور بمقامات صلاحیتدار حكومت جهت اخذ نظریه مقامات مذکور تقدیم شده بود. در حال جاری تايك حدی طی و مدیریت عمومى كارو كارگر باخذ نظریه مقامات صلاحیتدار حكومت در آن باره موفق گردید چنانچه مقامات صلاحیتدار حكومت در حال موجوده و شرایط فعلی در حاضر از جمله هشت كانونشن و چهار ريكامنديشن فوق الذکر فقط بالتحاق افغانستان بكانونشن نمبر (۹۵) در مورد حمایت معاشهاو ريكامنديشن (۸۷) راجع برهنمائي حرفوى اظهار.
- موافقه نموده كه این موافقت حكومت بشورای ملی ارسال و بعد تصویب مجلس مذکور بدفتر بین المللی كار ابلاغ و اطمینان داده خواهد شد.
- ۵- مراتب اصولی موضوع ريكامنديشن نمبر ۸۸ راجع به ترتیب حرفوى كه دو دوران سى و سومین كنفرانس عمومى موسسه بین المللی كار منعقد در چینوا بماه جون ۱۹۵۰ بتصویب رسیده و از طرف دفتر بین المللی كار برای قبولی و تصدیق حكومت افغانستان كه عضو موسسه مذکور است عرضه شده بود و از طرف مدیریت عمومى كار و كارگر قبلًا بحسب تقاضای دفتر مذکور بمقامات صلاحیتدار حكومت جهت اخذ نظریه مقامات مذکور تقدیم گردیده بود در سال جاری طی گردیده و مدیریت عمومى كار كارگر باخذ نظریه مقامات صلاحیتدار حكومت در آن باره موفق گردید كه البته در موقع انعقاد الزوم بدفتر بین المللی كار هم از نظریه مذکور اطلاع داده خواهد شد.
- ۶- مراتب اصولی موضوع كانونشن هاو ريكامنديشنهاى كه در دوران سى و چهارمین كنفرانس عمومى موسسه بین المللی كار منعقد بماه جون ۱۹۵۱ بتصویب رسیده و از طرف دفتر بین المللی كار برای تصدیق و قبولی حكومت افغانستان كه عضو موسسه مذکور است بحسب ذیل عرضه شده بود :
- ۱- كانونشن نمبر ۹۹ راجع باصول تعیین كشنده حداقل معاش در زراعت
- ۲- » » ۱۰۰ » بمرور مساوى برای كارگرهاى ذكورا ناث در كارهاى دارای ارزش مساوى.
- ۳- ريكامنديشن نمبر ۸۹ راجع باصول تعیین كشنده حداقل و معاش در زراعت
- ۴- » » ۹۰ » بمرور مساوى برای كارگرهاى ذكورا ناث در كارهاى دارای ارزش مساوى
- ۵- » » ۹۱ » بموافقه های دست جمعی.
- ۶- » » ۹۲ » باشتی ها و حكیمیت های اختیاری و خوش برضا
- واظرف مدیریت عمومى كارو كارگر قبلًا بحسب تقاضای دفتر مذکور بمقامات صلاحیتدار حكومت جهت اخذ نظریه مقامات مذکور تقدیم شده بود تايك حدی در سال

ضی گردیده و مدیریت عمومی کاروکارگر باخذ نظریه مقامات مذکور دران باره موفق گردید چنانچه مقامات صلاحیتدار حکومت درحالت موجوده و شرایط فعلی از میان کانونون ها و وریکامندیشن های فوق الذکر فقط بالتخاق افغانستان بیکانونون نمبر (۱۰۰) وریکامندیشن نمبر (۹۰) راجع بمرد مساوی برای کارگرهای ذکور وانات درکارهای دارای ارزش مساوی اظهار موافقت نموده که این موافقت حکومت بشورایملی ارسال و بعد تصویب و تائیدشورایملی بموافقت حکومت بدفتر بین المللی کار از موضوع ابلاغ واطمینان داده خواهد شد .

مراتب اصولی موضوع کانونون ها و وریکامندیشن های که در دوران سی و پنجمین کنفرانس عمومی موسسه بین المللی کار منعقد درجینوا بمه جون ۱۹۵۲ بتصویب رسیده و از طرف دفتر بین المللی کار برای تصدیق و قبولی حکومت افغانستان که عضو مؤسسه امد کوراست بحسب ذیل عرضه شده بود :

- ۱- کانونون نمبر ۱۰۱ راجع بر خصتی با معاش درز راعت .
- ۲- « ۱۰۲ » بمعیارهای حداقل امنیت اجتماعی .
- ۳- « ۱۰۳ » بحمایه مادران .
- ۴- وریکامندیشن نمبر ۹۳ راجع بر خصتی با معاش درز راعت .
- ۵- « ۹۴ » بشوره و همکاری بین کارفرمایان و کارگران بمهیت تعهد
- ۶- « ۹۵ » بحمایه مادران .

و از طرف مدیریت عمومی کاروکارگر قبلا بحسب تقاضای دفتر مذکور بمقامات صلاحیتدار حکومت جهت اخذ نظریه مقامات مذکور تقدیم شده بود تا یک حدی در سال جاری طی گردیده و مدیریت عمومی کاروکارگر باخذ نظریه مقامات مذکور دران باره موفق گردیده است چنانچه مقامات صلاحیتدار حکومت درحالت موجوده و شرایط فعلی از میان کانونون ها و وریکامندیشن های متذکره بالتخاق افغانستان بیکانونون نمبر (۱۰۳) راجع بحمایه مادران اظهار موافقت نموده است که این موافقت حکومت بشورایملی ارسال و بعد تائید و تصویب بشورایملی بموافقت مذکور بدفتر بین المللی کار از موضوع ابلاغ و اطلاع داده خواهد شد .

۸- ترجمه های وریکامندیشن نمبر (۹۶) راجع بحداقل سن قبول برای کار در کارهای زیر زمین در معادن ذغال وریکامندیشن (توصیه) نمبر ۹۷ راجع بحمایه صحت کارگران و در مواضع کار که در دوران سی و ششمین کنفرانس عمومی موسسه بین المللی کار منعقد درجینوا بمه جون ۱۹۵۳ بتصویب رسیده و از طرف دفتر بین المللی کار برای تصویب حکومت

افغانستان که عضو موسسه مذکور است روانه شده بود و مقدمات تقدیم آن حسب تقاضای دفتر بین المللی کار بمقامات صلاحیتدار حکومت جهت اخذ نظریه مقامات مذکور تکمیل و بمقامات مذکور تقدیم گردید .

۹- موضوع ترمیمات که در مواد ۷ و ۳۶ اساسنامه موسسه بین المللی کار در طی سی و ششمین کنفرانس عمومی موسسه مذکور منعقد در جینوا به ماه جون ۱۹۵۳ بعمل آمده و از طرف دفتر بین المللی کار برای تصویب حکومت افغانستان که عضو موسسه مذکور است روانه شده بود- از طرف مدیریت عمومی کار و کارگر بحسب تقاضای دفتر مذکور بمقامات صلاحیتدار حکومت تقدیم و قبولیت رسمی مقامات صلاحیت دار مذکور در سند ترمیمیه مذکور حاصل و جهت طی مراتب اصولی بشورای ملی ارسال شده و راجع بقبولی رسمی حکومت به ترمیم مذکور بدفتر بین المللی کار ابلاغ و اطمینان داده شده و تسد ک داده شد که موضوع تصدیق سند مذکور بعد از تصویب شورای ملی برای شان اخبار خواهد شد .

۱۰- دفتر بین المللی کار علاوه بر اینکه از دول عضو موسسه راجع بجریان قوانین و اجراءات متعلق به تطبیق کانون نشن ها و ریسکامندیشن های معده از طرف دول مذکور همه ساله راپورتی مطالبه میکند (چنانچه کیفیت ارسال را پورت درین باره رادرفقه اول توضیحات داده ایم) در باره یک عده کانون نشن های که دول مذکور هنوز آنها را تصدیق هم نکرده است (بحسب انتخاباتی که از طرف هیئت اداری موسسه بین المللی کار درین باره بعمل آمده و چند کانون نشن و ریسکامندیشنی را همه ساله برای ترتیب راپورت از طرف دول عضو انتخاب میکند) مطالبه راپورت مینماید زیرا ماده ۱۹ اساسنامه موسسه مقرر نموده که دول عضو موسسه در باره کانون نشن ها و ریسکامندیشن های که تصدیق نکرده صرف جریان قوانین و دستاویز را که دران باره در مملکت شان از چه قرار میباشد مکلف براپورت داده میباشد چنانچه دفتر بین المللی کار برای ترتیب راپورت جهت سال ۱۹۵۳ کانون نشن ها و ریسکامندیشن های ذیل را انتخاب نموده بود :

۱- کانون نشن نمبو (۶۰) راجع بمن قبول برای کار واستخدام اطفال در کار های غیر صنعتی .

۲- کانون نشن نمبر (۷۸) راجع بمعاینه طبی موزون بودن برای کار واستخدام اطفال واشخاص جوان در کارهای غیر صنعتی .

۳- ریسکامندیشن نمبر (۷۹) راجع بمعاینه طبی موزون بودن برای کار واستخدام اطفال واشخاص جوان در کارهای غیر صنعتی .

۴- کانون نشن نمبر (۷۹) راجع بقیود و ممانعت کار شبانه اطفال واشخاص جوان در مشاغل غیر صنعتی .

۵- د کامنډیشن نمبر (۸۰) راجع بقیو د و معانت کار شپانه اطفال و اشخاص جوان در مشاغل غیر صنعتی .

لهذا مدیریت عمومی کار و کارگر برای ترتیب جواب لازمه راجع بکانون نشین ها و ریکامنډیشن فوق الذکر که برای ۱۹۵۳ موضوع ترتیب راپورت انتخاب و اتخاذ شده بود اجراءات لازمه را امر عی نمود .

۱۱- بمراجعات که از طرف نماینده گی دایمی افغانستان در مؤسسه ملل متحده بامر مراجعه مؤسسه مذکور درباره پاره مسایل بعمل آمده و مسایل مذکور از حیث ارتباط موضوع مدیریت عمومی بین المللی کار و کارگر ارجاع گردیده است از طرف مدیریت عمومی بین المللی کار و کارگر رسیده گی وغور بدادن جواب در قسمتهای مربوطه حتی الامکان پرداخته شده و هکذا بمراجعات مؤسسه بین المللی و مکاتبات آن در باب مسایل مربوطه و بمراجعات مکاتبات شعبات دفتر بین المللی کار در اسیا در داخل استعداد و صلاحیت موجوده ترتیب اثر داده شده است .

۱۲- راپورت های مرتبه از طرف دفتر بین المللی کار در باب مسایل داخل اجنده کنفرانس عمومی آینده مؤسسه مذکور یعنی سی و هفتمین کنفرانس عمومی آن مؤسسه که دوماه جون ۱۹۵۴ در جینوا منعقد میشود تحت غور و مطالعه قرار گرفته و جوابات لازمه مبنی به نظریات حکومت افغانستان در اطراف راپورت های مذکور ترتیب وار سال شده است .

۱۳- بسوالات که از طرف کنفرانس بین المللی اقتصادی اسلامی مربوط بمسایل کار و کارگر و بهبودی وضعیت کارگر ها از وزارت اقتصاد ملی بعمل آمده و وزارت مذکور ترتیب جواب آنرا از مدیریت عمومی کار و کارگر خواش کرده بود غور و مطالعه بعمل آمده و جوابات مذکور از مدیریت مذکور ترتیب یافته است .

۱۴- هیئت مدیریت عمومی کار و کارگر در عرض این سال راجع به چگونگی اوضاع کار گران و معامه کار فرما ها با کار گران و صورت تطبیق اصولنامه کار و کارگر در تمام مؤسسات ملی و دایر دواتی مرکب و مر بوطات ولایت کابل و ولایات فطن- مزار شریف - هرات- قند هار- حکومت اعلی گر شک - حکومت اعلی غزنی - بازرسی و دیدن کرده و نتیجه مشاهدات شان پس از گذارش و ملاحظه مقام منیع صد ارت عظمی بوزارات و مؤسسات مربوطه جهت تطبیق نظریات که از طرف هیئت داده شده توام باهدایات لازمه روانه شده است .

۱۵- بمراجعات که از طرف کار گرها و کار فرما ها نسبت بمسایل طرف علاقه شان بعمل آمده از طرف مدیریت عمومی کار و کارگر غور و مطالعات لازمه اجراء و جوابات

توان باهدايات لازمہ اعطاء و تدر حالاتيکيہ ارجاع موضوع حسب مقررات اصولنامه کار و کارگر بوزارت اقتصاد ملي الزام و اقتضاء نموده موضوع بوزارت موصوفه اطلاع داده شده است .

۱۶- برای تلافی و جبران فضاي و صدماتيکه ببعضي از کارگرها در اثنای کار واقع و اطلاع آن ب مدیریت عمومی کار و کارگر رسیده از طرف مدیریت مذکور تعقیبات لازمہ بعمل آمده و مؤسسات مربوطه را که (کارگر دران مشغول بوده) بایفای وظایف و وجایب آنها در مقابل کارگر مطابق اصولنامه کار و کارگر آشنا و متشعر ساخته است .

۱۷- بجمع آوری و ترتیب احصائیه کارهاییکه در شقوق مختلفه کار و صنایع در تشبثات و مصانع مملکت مصروف و مشغول کارانند و همچنین ترتیب احصائیه کارگرهای دیگر از روی احصائیه که مدیریت عمومی احصائیه وزارت جلیله داخله گرفته است مطابق سال گذشته ادامه داده شده است .

۱۸- برای قبول دعوت مؤسسه بین المللی کار جهت شمول درسی و ششمین کنفرانس عمومی مؤسسه مذکور که در ماه جون ۱۹۵۳ (مطابق ماه جوزای ۱۳۳۲) منعقد شده بود اقدامات و ترتیبات لازمہ اتخاذ و نمایندہ افغانستان به کنفرانس مذکور اعزام و شامل و در مذاکرات کنفرانس و اظهار نظر دارد و تصویب تصامیم و مقالات و قرارها ئیکه در کنفرانس مذکور اتخاذ میگردد مطابق بمقررات داخلی کنفرانس و اساسنامه مؤسسه بین المللی کار حصہ گرفته و بعد تصامیم و توصیه های مذکور بمقامات صلاحیتدار حکومت چنانچه در فقرات ۸ و ۹ فوق الذکر تذکر داده شد عرضه شده است .

۱۹- مکاتبات که در طول سال الی اخیر ماه دلو ۱۳۳۲ متعلق بامور مختلفه اداری و زاجیع به مسایل کار و کارگر و احصائیه کار و کارگر باد و این مربوطه و مؤسسات ملی و باده تتر بین المللی کار تعاطی شده است بالغ بر (۷۰۰) قطعہ شده است .

خلص اجرا آت سال ۱۳۳۲ مدیریت عمومی بین المللی کار و کارگر از قریب فوق است .

امور وزارت داخله

الف مقرریها :

ع ، ع ، ص سعادت خان به حیث حاکم اعلاى گرشک
ص ، ضياء الدين به مدیریت احصائیه ولایت هرات
ص ، محمد ابراهيم به کفالت مدیریت قلم مخصوص ولایت کابل
ع ، محمد ناصر به حکومت درجه اول شین دند مر بوط ولایت هرات
ع ، عبدالرزاق به حکومت درجه اول کامه مر بوط ولایت مشرقی
ع ، محمد يوسف به حکومت میدان مر بوط ولایت کابل
ع ، محمد نبی به حکومت ارزستان مر بوط ولایت قندهار
ع ، عبدالکریم به کفالت حکومت درجه اول بهسود

ب تبدلات :

و ، ج سید عبداللہ نائب الحکومہ مزار شریف بهیث والی کابل ،
ع ، ش ، س ، ع فیض محمد قوماندان عسکری بهیث نائب الحکومہ وقو ما ندان
عسکری ولایت جنوبی .

س ، محمد کریم مدیر عایدات ریاست بلدیہ کابل به مدیریت قلم مخصوص ولایت جنوبی
ج ، نسبت به تقاعد مامورین قابل تقاعد در این سال از شعبات مر بوطه اقدامات مقتضیه بعمل آمده
د - نسبت به ترتیب امور سوانح و سجل مامورین طبق مقررات اصول اقدامات بعمل آمده
ه - نسبت به انتظام امور حاضری مامورین و توسعه کورسهای پنتو و تحصیلات درین سال
اقدامات شده .

و - راجع به تهیه وسایل حمل و نقل مورد ضرورت مامورین مرکزی و مر بوطات وزارت
داخله تاجائیکه بودجه اقتصادی متحمل می شد درین سال نیز اقدامات لازمه بعمل آمده
ز - در قسمت عمرانات به اساس پروژه تعمیراتی مرکزی و مر بوطات وزارت داخله
درین سال اقدامات لازمه بعمل آورده شد .

ریاست تفتیش :

از ریاست تفتیش در مرور سال ۳۲ هیئت های تفتیش و تحقیق اداری و احصائیوی
که در مرکز و ولایات و حکومتات اعلی تعیین و اعزام شده است . ۲۷ هیئت

امروزت مالیه

قارئین گرام و اهل خبرت بهتر میدانند که ارتقا و تعالی کنونیۀ ملل عالم ناشی از حس احتیاج و تهیه وسائل لازمه آن بوده و اساس نهضت های حیات اجتماعی و اقتصادی دول متقدمۀ امروزه بروی همین دویایۀ اصلی که در حقیقت شالودۀ حیات بشری گفته میشود استوار میباشد . چه احساس احتیاج بذات خود واجد عنصر عمدۀ مورال (معنویات) حیات بشری بوده و رسیدن به یایۀ کمال آن خاصۀ گرانبهای بشری تنهامنوط به تهیه وسائل لازمه آن میباشد . تهیه وسائل نتیجۀ حرکت و فعالیت بوده و بالاخره ماهیت نشی و مادیت را بوجود آورده است . با آنهم باید گفت که احساس احتیاج اگر هم قدرعالی و متکی به مورال هم باشد در صورتیکه وسائل لازمه آن فراهم نگردد از حیث حصول مطلب وقع و ارزشی ندارد . چنانچه احساس گرسنگی یکی از احتیاج اولین بشری بوده که بساطتۀ آن فرد ابتدائی به جستجوی غذا و واد خوراکه برآمده تا اینکه بعد از صرف یکک افدازه قوای دماغی و بدنی توانست به فراهم آوری آن که وسیلۀ رفع احتیاج گفته میشود موفق آمد . و همچو حس احتیاج و تهیه وسائل لازمه آن مسلسل ادوار مختلفۀ راییموده با لاخره مسبب تشکیل جوامع بشری و دول مختلفه گردید ، رازان به بعد تهیه وسائل ما یحتیاج فردی نسبت افزایش مالانهایه طبعا ناممکن دیده شده بحکم اضطرار از قوانین اجتماعی بدوش جوامع متکامل و یادولت تحمیل شد .

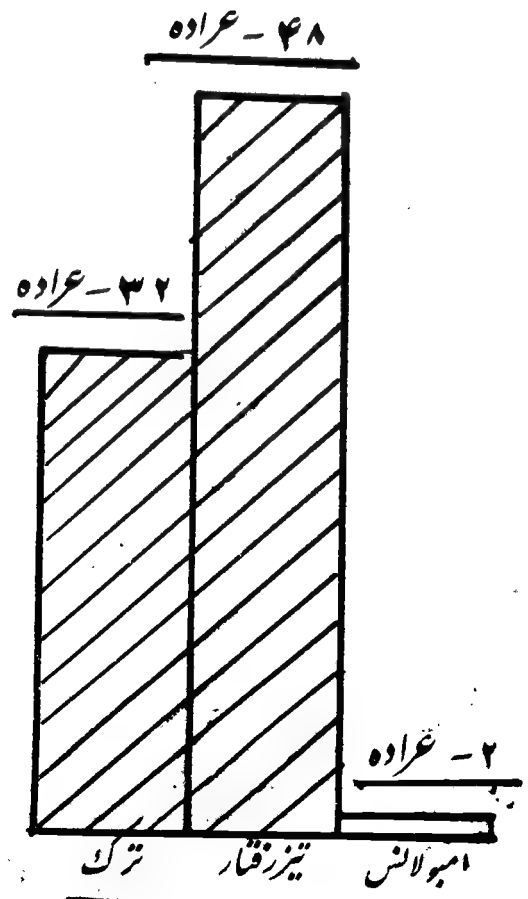
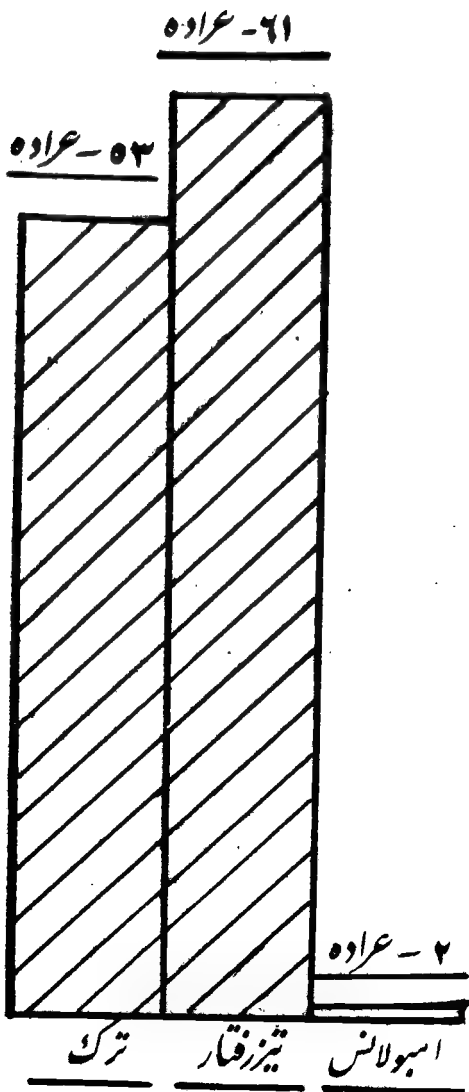
و همچو افزایش حس احتیاج و تهیه وسائل لازمه آن مسلسل به کمیت و کیفیت وظایف دولت موثر واقع آمده تا اینکه به اصطلاح علم حقوق وظایف متجمله دولت عبارت از خدمات متنوعۀ عامۀ یکک مملکت شناخته شد .

مسلم است که خدمات عامه بتاسی از پرنسب های حقوقی که در فوق ازان تذکر رفت و منحصر بدریافت احساس احتیاجات عامه ، و رفع احتیاجات عامه وابسته به وسایل لازمه ، و تأمین وسایل لازمه مربوط به نقد و جنس و فراهم نمودن نقد و جنس منوط به تدوین واردات عمومیه دولت میباشد . از آنست که تدوین و حمایۀ واردات عمومیه دولت از طرف دولت به اختیار وزارت مالیه سپرده شده است ، وزارت مالیه از حیث وظیفه در راس دستگا های تهیه وسائل لازمه ، احتیاجات عامه یکک مملکت قرار گرفته مکلف است تا به غرض رفع احتیاجات ضروری و مدنی و عالی دولت مقدار نقد و جنس طرف احتیاج دولت را از واردات عمومیه مملکت بروی اساسات صحیح و قوانین و نظامات مالی دولت در داخل یک تشکیلات منظم و موافق به ایجابات کنونی توسط اهل کار فراهم نماید . و از طرف دیگر قوانین و نظامات مالی و حسابی و اداری دوایر و موسسات مربوط بر حسب ایجابات حیات اجتماعی ، حقوقی

دوران هشت ماهه عبور موتر

فروشات

توريدات

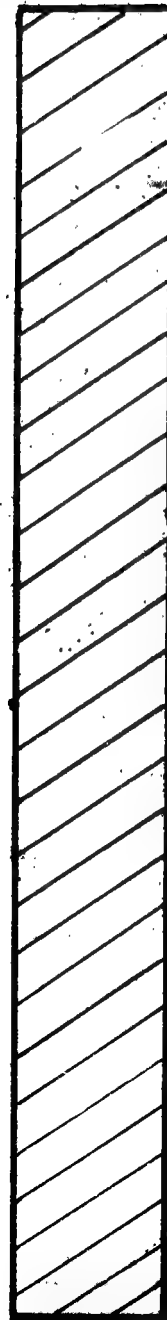

دوران ۸ ماهه شعبه پترول از ۱/۱/۳۲ الی ۳۲/۸/۳۲

فروش تانکها

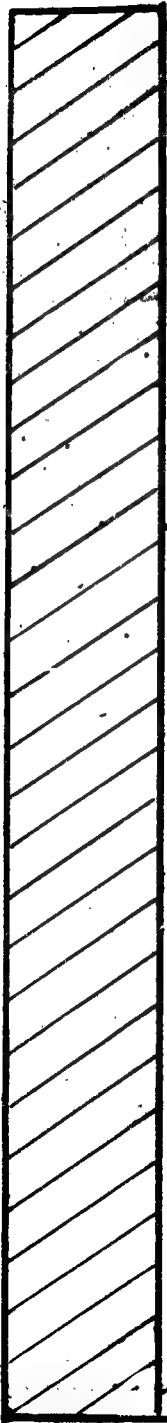
۳۵۰۰۰۰ - گیلین

گریس روغنیات پترول

واردات تانکها

۳۷۰۰۰۰۰ - گیلین

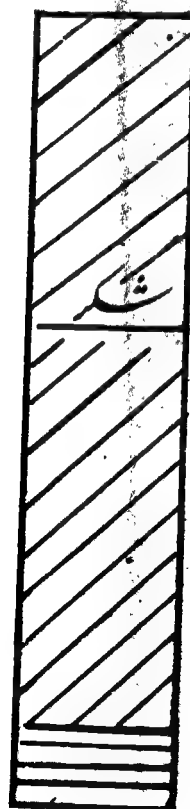

گریس روغنیات پترول

دوران ۸ ماهه شعبه شکر از ۱/۱/۳۲ الی اخیر عقرب ۳۲

فروش

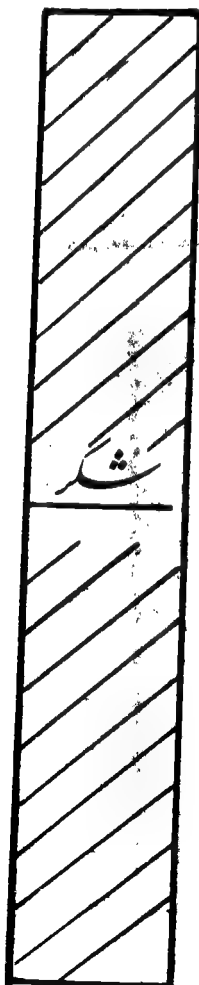
۵۳۰۰۰۰ - کیلو

۵۷۰۰۰۰ - کوپون

خرید

۲۴۷۰۰۰۰ کیلو

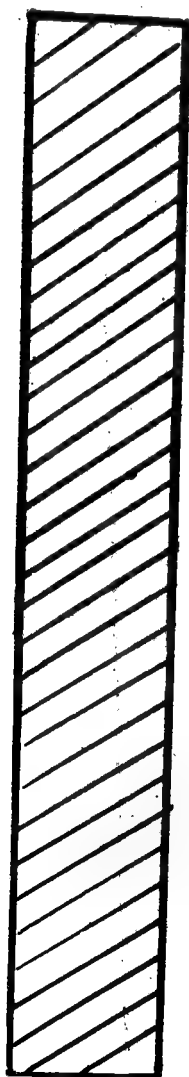

دوران ۸ ماهه شعبه و خانیاست

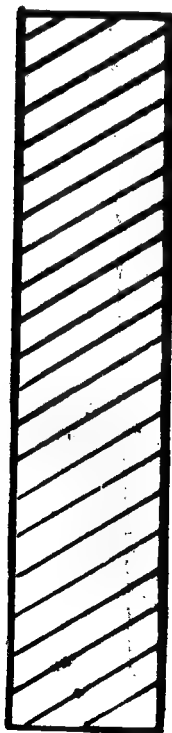
تورید است

فروش

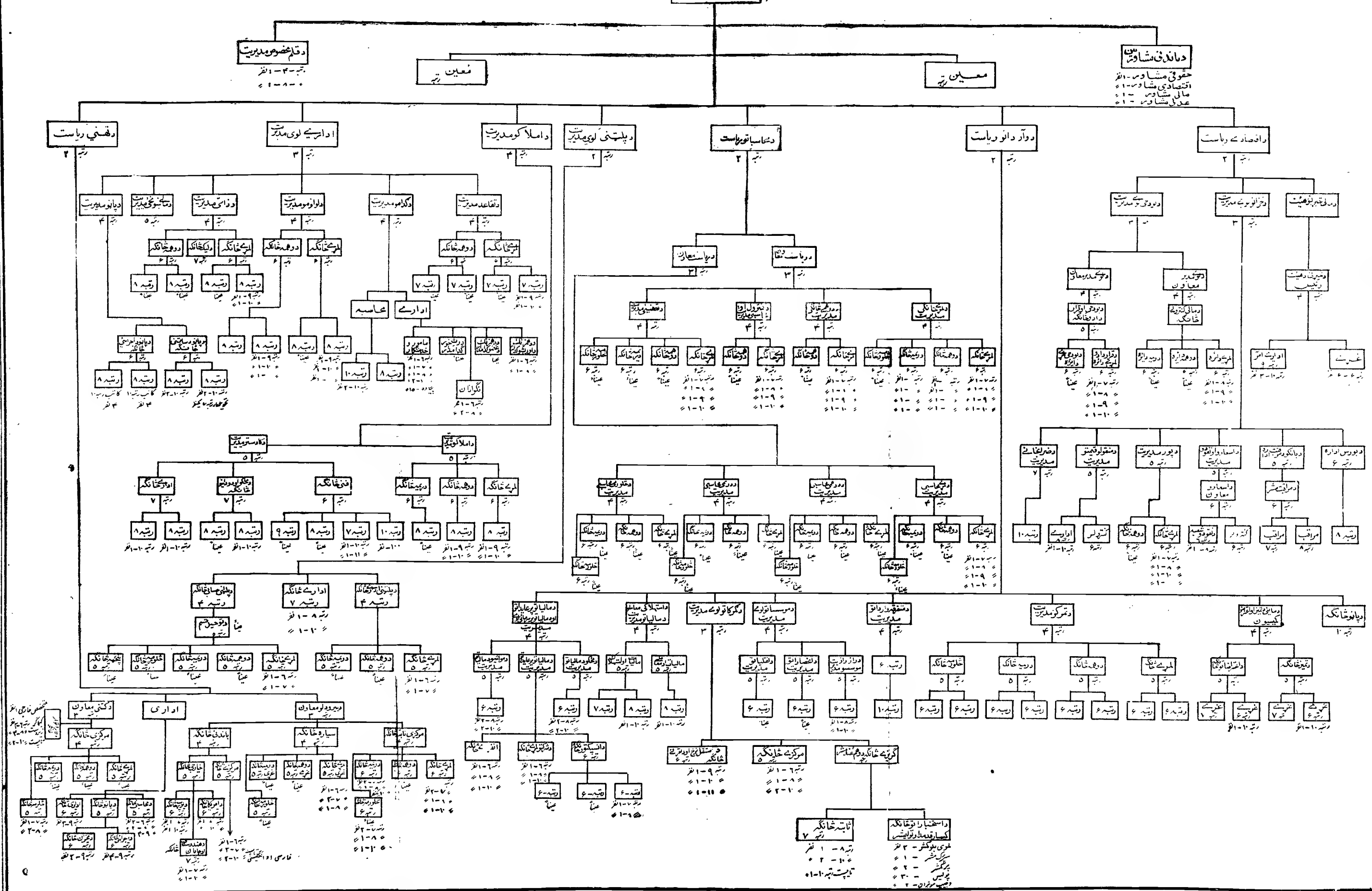
۷۶.... قطی

۴۷.... قطی

د مالی وزیر

و اقتصادی. امروزی تدوین و تطبیق گردیده و در عین زمان مترادف بانها پلان های مالی که رویهمرفته از معیار وظیفه و حدود چشمه های متنوعه وارد تی در داخل پرنسپ های جدید رهنمائی مینماید مکمل ترتیب و روی دست گرفته شود ، مهتر از همه همکاری اشخاص در کار است که از حیث علم و اخلاق و اهلیت و شخصیت امتیاز بسزائی داشته و هم فعالیت خسته ناپذیری در کار و انجام وظایف مودوعه از خود ارائه دهند .

خوشبختانه در چه يك مذكوره عالی که در فوق ازان شرح داده شد در انترنسمس حکومت بر گزیده سردار محمد داود صدراعظم که ازان شش ماه میگذرد رویکار آمده و درین مدت کم از اجراء آت و طرز فعالیت دواير و موسسات دولتی می توان پیش بینی نمود که افغانستان بخواست خدای متعال بعد ازین در شاهراه ترقی و تعالی یویان بود هر چه زود تر در تحصیل نتایج مطلوبه موفق آید .

وزارت مالیه موجوده نیمه زدرین مدت مختصر بناسی از نظریات نیک و بهی خواهانه حکومت متبوعه بر علاوه يك نوع اصلاحات و انتظامات امور داخلی اداری و حسابی که نشر آن در سالنامه بی لزوم است بیک سلسله تحولات عمده و نهضت های اساسیه مالی که در طول سالیان گذشته سابقه نداشته و سر اسر بر فاهیت جامعه و بخیر دولت تمام میشود نایل گردیده است که اینک بغرض آگاهی قارئین گرام آتیاً مسلسل درج می نمائیم :

۱ - موضوع مهم تر از همه که در اس امور قابل توجه و ضروریه مالی قرار گرفته متاسفانه فقد آن پلان مالی است که از سالیان چندی باینطرف هر چه درین مورد اقدام شده باز هم پلان متذکر در ترتیب و اکمال نگردیده است . چه تدوین و ترتیب پلان مالی منحصر به وجود احصائیه مالی بوده و احصائیه مالی نیز بنابر بعضی رهگذر بداخل شرایط مقتضیه و قانونیه طور مکمل و صحیح بدست آورده نشده است لهذا مقام وزارت مالیه که اهمیت و لزوم وجود پلان مالی را در ردیف امور مهمه مالی ادلتر و بیشتر احساس نموده اند از یک جانب بر ارجع مختلفه دساتیر لازمه اعطا نمودند تا هر چه زود تر به تشکیل احصائیه مالی بپردازند و از جانب دیگر به کمیسیون مالی رسماً رهنمائی مفصلی فرمودند که بروی خطوط عمومیه پلان مالی که منجانب مقام وزارت مالیه طرح شده است امور مقدّماتی پلان متذکره را رویدست گیرند .

قراریکه دیده میشود احصائیه های مالی که زمینه ترتیب پلان مالی را تشکیل میدهد مسلسل یکی بعد دیگر تراکم کرده میرود و هم در قسمت مقدّماتی پلان الی اقدامات جدی بعمل می آید امید میرود که در زمان کمی احصائیه مالی طور مطلوب بدست آمده و هم نظر به آن پلان مالی مکمل ترتیب و بعد از طی مراتب لازمه در مورد تطبیق و عمل قرار گیرد و ازان به بعد دواير مالیاتی از تکنالیف اساسیه مالی فهییده قدمهای موثری در راه انکشاف و توسعه امور مالی بردارند ، و هم حجم پلان های مالی سایر وزارت خانه های مملکت

که از حجم عمومی پلان مالی وزارت مالیه سرچشمه میگیرد نیز بطور اساسی تعیین گردیده و مشکلات مهمات وارده زودتر از جلو نظر وزارت مالیه و تمام وزارت خا نها و ریاسات مستقله برداشته شود. چه پلان مالی، حجم حقیقی و اساسی واردات مختلفه دولت را تعیین و در راه پیشرفت و توسعه واردات چشمه های متنوعه واردات مملکت را مسلسل ارائه و در عین زمان مصارف عمومیه دولت را نظر به اقتضای حال و زمان و احتیاج از روی ملاحظه اوضاع اقتصادی تعیین و اجازه میدهد.

۲ - مسئله قابل ذکر دیگری که مورد عطف توجه مقام وزارت مالیه قرار گرفته نضیه

استقرار ارزش پول و کنترل صحیح اسعار در مملکت و تشبیهت پر بلیم های مالی و تدوین و وضع قوانین درین موارد بود تا هر چه زودتر پول افغانی به اساس پرنسب های علمی و بر وفق ایجابات و اقتضات محیط مستقر ساخته و ارزش و قیمت آن نیز تقویه شود تا مملکت، از اضرا عدم استقرار ارزش پول افغانی و عدم کنترل صحیح اسعار خارجی که مسلسل بر مضیقه های اقتصادی و اجتماعی برخورد و از اثر آن بومیه بخساره مواجه شده می روند زود تر نجات یافته و ازین رهگذر در توسعه امور تجار تی و اقتصادی یک تحول و جنبش لازمه رونما گردد لہذا از مقام وزارت مالیه بعرض تأمین این مطلب به کمیسیون مالی رهنمائی مفصلی بعمل آمده تا اساسات موضوع را در نظر گرفته چنان قوانین ارزش پول افغانی و کنترل صحیح اسعار خارجی را تدوین و ترتیب نمایند که از هر حیث دارای جنبه های علمی و اقتصادی بوده و به احتیاجات کنونی مملکت مطابق باشد.

قرار معلوم قانون متذکره بداخل تمام شرایط و مطالب تدوین و ترتیب گردیده تحت مراتب تجدید نظر و تصویب قرار گرفته است. یقین میرود که قانون موصوفه در اوایل سال آینده مراتب مقررہ رایبہ و در تحت تطبیق قرار گیرد.

۳ - لائحه تقسیم و تعیین وظایف دوا یر و موسسات مالی در وزارت مالیه بکلی وجودند اشت و ازین رهگذر مسئولیت و صلاحیت مبهم مانده مسلسل باعث ضوالت انجام کار و مداخله در وظایف یکدیگر و سرگردانی مراجعین میگردد. مقام وزارت مالیه فقدان همچو لائحه را خیلی مهم شمرده به کمیسیون معینه مالی رهنمائی فرمودند تا ایجابات امور مختلفه مالی را در نظر گرفته لائحه تقسیم و تعیین وظایف عمومیه دوا یر و موسسات مالی را بصفت یک لائحه قانونی تدوین و ترتیب نمایند فراری که از کمیسیون موصوفه اطلاع رسیده لائحه متذکره به سرعت تمام تدوین و ترتیب و هم مراتب تصویب و نیز طی کرده در نظر است که مترادف با تشکیلات سال آینده در اوایل سال در مورد تطبیق و عمل قرار گیرد و از ان به بعد حدود مسئولیت و صلاحیت معین، و برعکس رفتار سابق به پراکنده گی امور و مداخله در وظایف یکدیگر و مهمات بی لزوم از یک سر خاتمه داده شود.

۴- در سلسله امور قابل توجه موضوع دیگری که مورد جلب نظر و دقت مقام وزارت مالیه قرار یافت عبارت از تشکیلات سنه ۳۲ دوایر و موسسات مالی بود، چه تشکیلات متذکره با اینکه نظر به حجم کار و وظایف معینه مصادف بیک نوع افراط و تفریط ترتیب یافته بود نیز با سیستم های مالی عصر کنونی مطابقت بهم نمی رسانید یعنی در قسمت های بی لزوم مأمورین زیاد و در قسمت های ضروری مأمورین کم در بست گرفته شده بود اما چون از تاریخ تصویب و تطبیق تشکیلات متذکره قسمت بیشتر سنه ۳۲ سپری گردیده بود لهذا تشکیلات موصوفه به عین حال مانده و مقام نقائص آن در تشکیلات سنه ۳۳ که مطابق ایجابات و احتیاجات مالی مملکت بیک سیستم امروزی ترتیب و از موقع تصویب نیز گذشته رفع گردیده است. توقع است که مزایای فنی و ازومی تشکیلات سنه ۳۳ با خطوط عمومیه آن در سنه آینده تذکر یا بدو ازینکه موثقت تشکیلات سنه ۳۲ با تشکیلات سنوات گذشته که در سالنامه ها شایع شده است کدام فرق و تفاوت قابل ذکری نشان نمیدهد لهذا نشر آن بمرور دیده شد.

۵- تدقیقات و مطالعات مقام وزارت مالیه که در قسمت محاسبات دولت صورت گرفت ، باالنتیجه واضح شد که یک سلسله عطلات و قروماندگی های ناشی از فقدان قانون محاسبات در فعالیت های حسابی رخ داده است. واقعا عدم وجود قانون محاسبات نه تنها در مجرای معاملات حسابدانی تاثیر سوء می افکند بلکه در ترتیب و صورت تطبیق قانون موازنه عمومیه دولت نیز مشکلات عدیده وارد میکند. لهذا از طرف مقام وزارت مالیه به کمیسیون مالی طور دیر کتیف هدایت لازمه اعطا گردید تا تمام نقایص حسابی گذشته را در نظر گرفته یک آن اول تر در تدوین قانون محاسبات دولت اقدام نمایند. قرار معلوم قانون محاسبات دولت درین وقت ها مکمل ترتیب و در معرض غور و تدقیق ثانی وزارت مالیه قرار گرفته امید است بعد از مدت مختصری به تصویب مقامات مالیه رسیده و متعاقبا در مورد تطبیق وضع و نظربان کفایت معاملات حسابی در وقت و زمان معینه و بشکل و ترتیب مقرر صورت گیرد.

۶- همچنین مطالعات مقام وزارت مالیه که در سلسله محاسبات دولتی ادامه داده شد بالاخره واضح شد که طرز دفتر داری محاسبات دولتی از نقطه نظر امور دولتی و تجارتی بد و دسته تقسیم و هر دسته متقاضی ایجابات علیحدّه بوده است. لهذا برای اینکه طرز دفتر داری محاسبات دولت بوفق قانون محاسبات دولت و طرز دفتر داری محاسبات تجارتی دولت مطابق تعلیمات نامه محاسبات تجارتی دولت صورت گیرد به کمیسیون مالی رهنمائی مفصلی گردید که هر چه زود تر تعلیمات نامه محاسبات تجارتی دولت را بوفق ایجاب و احتیاج کنونی روی دست گیرند قرار معلومات واصله تعلیمات نامه محاسبات تجارتی دولت نیز تحت تدوین و ترتیب گرفته شده و عنقریب بعد از طی مراتب قانونی در مورد تطبیق قرار خواهد گرفت. ناگفته نماند در اثر تطبیق قانون محاسبات عمومی دولت و تعلیمات نامه محاسبات تجارتی دولت

البته استعمال کلمه (اصولاً) که در تجزیرات میرزا صاحبان از سابق تا این وقت یک استناد قانونی معرفی شده است حذف گردیده هر یک از امور حسابی^۶ بوق مواد محتویه قوانین متحد کره صورت خواهد گرفت .

۷- در قسمت محصول دهان معالجات که تدقیقات و مطالعات لازم بعمل آمد همچو محصول دهان در حالیکه تاکنون یک قطار دیده میشدند منقسم به سه دسته اند :

۱- فعالیت های انفرادی که تابع مالیات بر عایدات میباشد

۲- فعالیت های مجموعی که تابع مالیات مؤسسات تجارتی است

۳- فعالیت اصناف که تابع دفتر نبوده اما محصول آنها مقید نظام علیحدہ میباشد.

بغرض اینکه هر سه دسته فوق نظر به فعالیت و نوع محصول از همدیگر تفریق و مالیہ منصفانه اخذ و شکایت وارده مرفوع گردد بکمسیون مالی هدایت لازم داده شد تا قوانین و تعلیمات نامه متعلق هر صنف را جداگانه تدوین نماید . نظر به اطلاع واصله قوانین و تعلیمات نامه مطلوبه به تفصیل ذیل ترتیب شده است :

۱- قانون مالیات بر عایدات تجار انفرادی

۲- « » « » « » شرکت ها و موسسات اقتصادی •

۳- تعلیمات نامه « » « » اصنافی

البته قوانین و تعلیمات نامه متحد کره^۷ بعد از طی مراتب قانونی در مورد تطبیق وضع و به اختلافات بیمورد که قبل ازین نسبت تادیه محصولات دولت واقع میگردد خاتمه داده خواهند شد .

وزارت مالیہ از حیث نداشتن محاسبین مقتدر و واقف بر موز محاسبات جدیدہ شدیداً احساس احتیاج می نماید لهذا بغرض رفع این نقیصه تصمیم گرفته اند تا یک مکتب تکمیلشن مالی افتتاح نموده و متعلمین صنف د وازده را در آن شامل نماید و هم درصدد این است که مکتب اصول تجزیر فعلیه را به امداد فنی و اقتصادی (یونیس) و (F.A.O) به همچو مکتبی تبدیل نماید تا در بودجه فعالیت احساس نکرده . قرار معلوم مطالعات و تدقیقات لازمہ در بمورد خاتمه یافته و لوائح مربوط بان تکمیل و در شرف تصویب و صحه مقامات عالیہ قرار گرفته است .

مترادف با تصمیمات فوق الذکر وزارت مالیہ در نظر گرفته اند تا برای کتب نظریات عالی مالی بکمک وزارت جدیدہ معارف عده از متعلمین نا کواته حقوق را که بعد از خاتمه صنف سوم به شقوق مالی و اقتصادی می گرایند بعد تطبیق یک پروگرام در گروپ اقتصادی و مفت سیکالر شیب به خارج اعزام نماید تا در باز گشت شان اشخاص باسویہ عالی بار آیند قرار معلوم هنوز مطالعات و تعاطی افکار در بمورد ادامه داشته و یقیناً میرود عنقریب نتایج مطلوبه بدست آید .

۱۰. چون تأمین مطالب فوق مستلزم وقت زیاد است و از طرف دیگر به منظور اینکه از مامورین فعلیه هم حسب مطلوب کار صحیح گرفته شده بتواند وزارت مالیه در صدد بازگردن کورس های مستعجبه مالی برآمده تا در آن از مامورین وزارت مالیه و محاسبین تجارتخانه هارا شامل نماید که بدین طریق به ترتیب محاسبات معرفت حاصل نموده و هم در آینده شکایات تجار و مؤسسات از بی نظمی و اختلافات حساب رفع گردد.

۱۱. مطالبات مقدم وزارت مالیه در قسمت ترانسپورت مملکت خیلی حایز اهمیت است. چه فعالیت ترانسپورت اگر منظم بوده و در داخل چوکات قوانین مطابق به ایجابات جهان امروزی و احتیاجات ملی قرار میگیرد یقین است که در موازنه اقتصادیات مردم نیز بی تأثیر نمی ماند. از آنست که وزارت مالیه در اولین تصمیمات خویش کفایت فعالیت های ترانسپورتی را تحت نظم و نسق قانونی در آورده و در اثر آن در زمرة سایر اجناس قابل حمل و نقل یک مقدار هنگفت غله را از ذخایر غله ولایات مربوط بمرکز وارد نمودند تا از قیضی و کمرانی غله که طبعاً همه ساله در موسم حلول سرما نسبت عبور و مرور و وسایط نقیبه فراهم میگردد جلوگیری شود؛ چنانچه قبل از آغاز سرما کافه گداه های ذخایر غله مرکزی مملو از غله گردیده و مسلسل در مورد احتیاج اهالی و مؤسسات دولتی صرف شده میرود.

و از طرف دیگر معادل بوزن نان پخته خبازهای بازار اما به قیمت ده پول کمتر از آن یک مقدار زیاد نان پخته همه روزه تهیه گردیده و در ناحیه های مختلفه شهر در مورد فروش و استفاده عامه گذاشته شده است.

بر علاوه طوریکه در حرکات و فعالیت و وسایط نقیضاتی انتظام و تحول اساسی رویکار آورده شد نیز در قسمت مشکلات وارده مسائل ترانسپورتی تصمیمات لازمه در نظر گرفته شده است یعنی در مورد اختلاف انواع لاری ها و موترها و تهیه پرزه جات به تناسب انواع لاری ها و موترها و ضمناً عدم تناسب طرق و ماشین های ترمیم اطراف که به بیکر و سابل ترانسپورتی صدمه وارد نمینماید تهیه گرفته شده است تا همه این مشکلات مرفوع گردد.

و ضمناً تجویز شده است که در نقاط مختلفه کشور ترمیم خانه های لازمه تأسیس شود تا در صورت خرابی پرزه جات لاری ها و موترها بتوانند به تجدید پرزه جات مضر و به بیکر درازند. و از اینک تا کنون نقیضیات موجوده بحیث (یک ارکان استهلاک) شناخته شده بود بعد از این بصورت ارکان استهلاک استحصالی کسب موقوف خواهند نمود. با آنهم تمام مسایل مربوط به فعالیت و انواع ترانسپورت مملکت را تحت غور و تدقیق کمیسیون مالی قرار گرفته و قرار معلوم قوانین و تعلیمات نامه های لازم همان تحت تدوین و ترتیب گرفته شده است.

۱۲. گداه های ذخایر غله همیشه کسبه مورد تدفیع و مطالبه مقام وزارت مالیه واقع گردید در نتیجه ثبات شده که گداه

های متذکره با اینکه از نقطه نظر ایجابات فنی معمول جهان تعمیر نکرده است برای حفظ غله نیز الی یک مدت طولانی مساعد دیده نمیشود لهذا در نتیجه یک سلسله سنجش های اساسی بر این فرار داده شد تا چنان گداهای اساسی تعمیر شود که دارای ظرفیت وسیع بوده و هم بتواند غله بدون از تصادف بکدام امراض نباتی الی مدت درازی در آن نگهداشته شود و ازینکه غله در ابتداء توزیع بگدام باید از هر نوع مواد اجنبی و گرد و خاک و ریگ صاف و پاک گردانیده شود و مسائل لازمه آن نیز تدارک گردد و هم آسیابی تهیه شود که دولت را از آورد کردن در آسیاب های سنگی و غیره بی نیاز گرداند و برعلاوه چنان یک دانش اساسی و عصری بایست تعمیر شود که احتیاجات ملی و دولتی را از هر حیث تکافو نماید بتاسی از نظریات فوق الذکر به ساعت ۱۲ و ۸ دلو ۳۲ در بین جلالتماب وزیر مالیه و شایعاً دکتر کاتب سفیر کبیر اتحاد جماهیر اشتراکی شوروی قراردادی به امضاء رسید که بموجب آن متخصص تخنیر و اسپورت شوروی دو عدد سیلو برای ذخیره گندم تعمیر میکنند که هر یک ظرفیت حفظ بیست هزار تن گندم را داشته یکی در کابل و دیگری در پل خمی ساخته میشود همچنین ساختن یک آسیاب را که در ۲۴ ساعت شصت تن آرد میدهد و نیز تعمیر یک داش را که روزانه پنجاه تن آرد را نان میزند بر عهده میگیرند که در پایان سال ۱۹۵۶ بمعادل اوایل سال ۱۳۳۶ تکمیل گردیده بدسترس افغانستان داده خواهد شد مصارف این دو عدد سیلو و یک عدد آسیاب و یک عدد داش به سه نیم میلیون دالر بالغ میگردد که به تکت بولی سه قیصد به افغانستان داده خواهد شد و در آخر سال ۱۹۵۶ در مقابل آن بشم، پنجه، تخم های تیل دار و غیره به قیمت روز به اتحاد شوروی تبادل خواهد گردید و توقع کامل میرود که بعد از اكمال تاسیسات متذکره علاوه بر آنچه فوقاً توضیح شد از قحطی و گرانی غله در مواسم سرما و غیره اوقات جلو گیری لازمه بعمل خواهد آمد.

۱۳ - مطالعات مقام وزارت مالیه در مورد تاسیس بانک فعلی مبنی برین است که هر یک از مالک متدنه دنیا بر روی یک قانون اساسی به تاسیس بانک های مختلفه پرداخته اند . چه قانون متذکره تاسیس هر نوع بانک را از روی یک هدف معینی که در سلسله احتیاجات امور مختلفه اجتماعی و اقتصادی قرار گیرد اجازه میدهد . بانک ها اینکه به اساس قانون متذکره تاسیس شود بانصب العین معینی بفعالیت خود دوام داده بران نمی تواند به امور دیگری که خارج نصب العین شان بوده و باعث تولید مضیقه های اجتماعی و اقتصادی گردد مداخله نماید . لهذا بتاسی از نظریات فوق کمیسیون مالی مکلف گردید تا هر چه زود تر قانون اساسی تاسیس بانک را بروقی ایجابات اقتصادیات کنونی ترتیب نماید قرار معلوم قانون متذکره که از تمام نقاط نظر کامل دیده میشود ترتیب در مورد غورثانی قرار گرفته و عنقریب بعد از طی مراتب قانونی در مورد تطبیق وضع خواهد شد و البته نظر به آن

چه بانکهای موجوده وجه بانکهای که در آینده تاسیس میشود واجد نصب العین معینی بوده از مداخله در امور خارج از مرام و هدف معینه جلوگیری خواهند نمود .

۱۴ - در حین مطالعه از معاملات و عواید گمر کی وجود چنان یک قانون که مقاصد مالی و اقتصادی را مشترکاً تعقیب نماید بنظر نرسید . چون در عایدات گمر کی دو هدف مضمّن است که یکی اصل عایدات که بداخل کدام نوع شرایط اید بدست آورده شود دوم حمایه آن عایدات که از چه نوع عوارض - بایست مصوّن بماند . لهذا در این مورد به کمیسیون مالی رهنمائی مفصلی شد تا قانون متذکره را در داخل هر دو هدف که عبارت از صورت تحصیل عایدات و حمایه آن باشد ترتیب نماید .

قرار معلوم قانون متذکره تحت تدوین و ترتیب بوده ممکن است بعد اكمال مراتب قانونی را پیموده و در مورد تطبیق قرار گیرد .

۱۵ - قرار اطلاع واصله فعالیت ریاست انحصارات دولتی بدو قسمت منقسم میشود :

الف - تجدید نظر بحساب امور دفتر داری انحصارات دولتی و تعدیل آن بیک سیستم جدید که در واقع باعث رفع مشکلات عدیده سابقه و تامین تسهیلات لازمه گردیده است . و هم تا سیس کورس بغرض تحصیل طرز حساب دفتر داری ددیده که در آن یکصد نفر از مامورین شامل و در ختم دوره معینه تعداد زیادی از آنچمله کلاً میاب برآمده و موفقانه بکار آغاز نموده اند .

ب - مواد انحصارات و تجارتی ریاست موصوفه عبارت از بطرول، دیزل، دریس روغنهای و غیره تیلهای معدنی و شکر و موتر و د خانیات ورود و غیره است .
 بر علاوه در این اواخر شعبه بشام صادرات بعضی اشیا نیز تاسیس گردیده است که عنقریب توسعه خواهد یافت فعالیت و دوران هر یک از شعب تجارتی انحصارات از روی کراف منضمه بخوبی استنباط میشود .

امور وزارت معارف

در اس اجرا آن مفید و موثر بنگاه امسال در تعمیم علم و معارف و ایجاد له با بیسوادی بعمل آمده از دیاد در مکاتیب دهائی است که امسال تعداد آن بالغ به تقریباً (۲۷۰) باب گردیده به علاوه مکاتیب سیار دهائی به جهت کوچی های افغانستان بدر نظر گرفته شد چنانچه اولین مکتب آن برای کوچی های هزار بن که زمستان در سنگر علمینگار و بهار در قره دشمن کوچ میکنند تاسیس گردید .

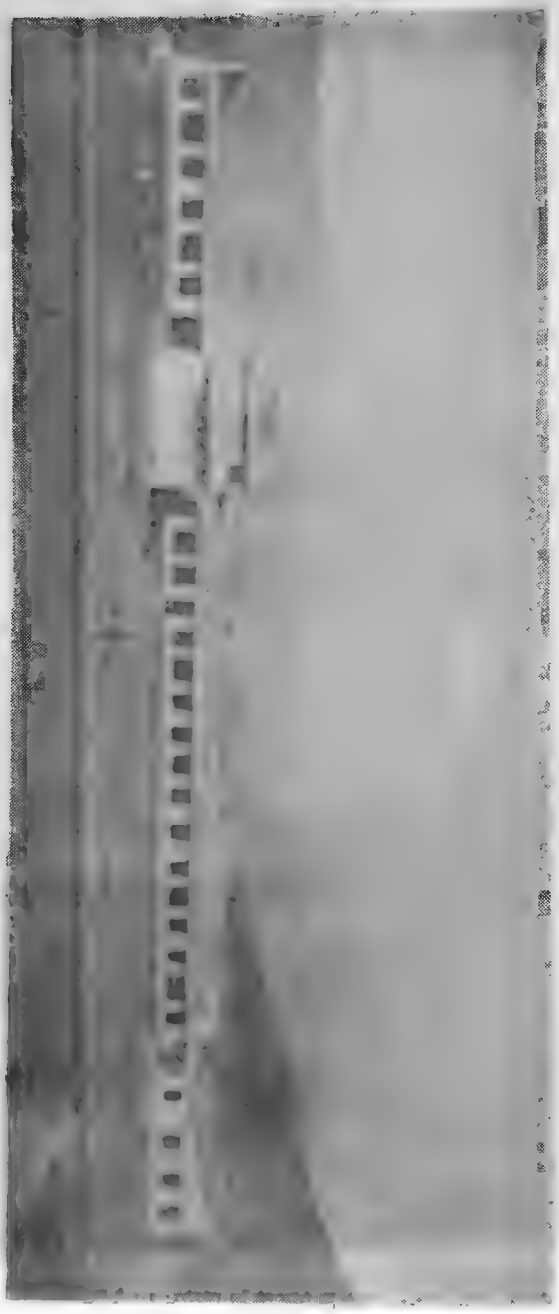
در تعمیم کورس های اکابر توجه زیادی بعمل آمده است امسال در مراکز تمام ولایات و حکومت اعلی افغانستان کورس های اکابر تاسیس شد و به تعداد کورسهای اکابر نسوان و ذکور مرکز کابل هم افزوده شده .

درد نیای امروز وسایل زیادی در تعمیم و تربیه اضلای بکار برده می شود به علاوه آنکه موضوعات بذریعه سامان و لوازم عملا به اضفال نشان داده می شود از دستگا های سینما رادیو - تیاتر - وغیره نیز استفاده بعمل می آید وزارت معارف برای اینکه تعمیمات بعضی اضفال را تقویه نماید و نیز آثار تربیت را بدورترین نقاط مملکت برساند اقدام به نمایش يك سلسله فلم های تربیوی - صحی - اجتماعی در اکثر ولایات افغانستان نمود سینمای سیار وزارت معارف دردورترین نقاط مملکت وظیفه خود را انجام داده نه تنها متعلمین بلکه اهالی قریب مکاتیب را نیز مستفید نمود .

امسال يك قسمت علوم عصری مانند سیمانس - تاریخ و جغرافیه را داخل پروگرام علوم عربی دار العاوه ها ساختیم که ازان نقایح خوبی بدست آمده در ضریقه تدیس عملی دارالمعلمین ها به کمک مستر هل مشاور تعلیمی وزارت معارف جنبش و تحول بز رگی واقع شد چنانچه مکتب تجربی علاو الدین برای این منظور کفایت نکز ده امسال مکتب سهین کلمی و مکتب سید جمال الدین افغان را نیز ساخته تجربه و تعلیمات عملی طلاب دارالمعلمین ها قرار دادیم در دارالمعلمین بفرض پیشبرد نظر به تطبیق صنایع دستی در تعلیم ابتدائی کورس های نجاری زراعت رسامی وغیره را تاسیس نمودیم و در نظر است عنقریب کورسهای دیگری مانند کورس موسیقی - خیاطی - رنگمالی وغیره را به آن علاوه کنیم تا معلمین مملکت بعد از فراغ تعلیم به تنها شهادت نامه معدمی بلکه تصدیق نامه يك مملك را نیز با خود داشته باشد . تا در پیشبرد تعلیمات عملی و صنایع دستی که در نظر است در پروگرام مکاتیب ابتدائی شامل ساخته شود آکار کرده بتواند در ایسه زراعت به کمک معلمین امریکائی تحول و ترقی قابل وصفی بعمل آمده از آن جمله تاسیس شاپ تر میم آلات زراعتی است که دران نجاری - بسته کاری ماشین های زراعتی را عملا می آموزند

مکتب ابدان سید جمال الدین افغان

مکتبہ نسوان کراچی

الحاقه كرت رحان با واقع باغ با بر شام

الحاقه جديد مكتب شاه دو ششيزه علي احمد

در قسمت توسعه فارد ها و تربیه خانه های حیوانات توجه لازمه بعمل آمده برای اینکه طلاب درساحه عمل خوبتر کامیاب باشند امسال ۲۰ نفر ارشادگردان صنوف ۱۲ آن بقسم ستاژ بوادی هلمند اعزام شدند در موسسه تخنیک عالی امسال یک شعبه کلا نکریت ریزی یک شعبه تخنیک مخبرات بابت دستگاه مکمل سوج بورده ماشین خردای وشعبه جدیدی بنام مکتب هوانوردی ملکی افتتاح وبکار انداخته شد در پروگرام وتعلیمات موسسه دشپی دارالمعلمین تجدید نظر بعمل آمد تا تمام معلمین معارف بتوانند آزا دانه سوبه تعلیمی خویش را در حین ایفای وظیفه پیش ببرند مکتب اصول تحریر که از بدو تاسیس تا امروز (۵۲۷) نفر فارغ التحصیل داده و در رفع احتیاجات مملکت از حیث کتابت ان مجاسب کمک بسزائی نموده در نظر است تعلیمات آن بلند برده وبسویه کورس های مالی رسا نیده شود امسال از مکاتب مسلکی ، معارف به ترتیب وتعداد ذیل فارغ التحصیل بر آمده است .

از دارالمعلمین مسلکی ۷۲ نفر ، و از دارالمعلمین متوسط ۲۵ نفر که ۱۸ آن برای ادامه تحصیلات شامل فاکولته شدند و بقیه معلم مقرر گردیدند و از مکتب تجا رت ۴۲ نفر فارغ التحصیل شدند که ۱۵ نفر آن ۹ موسسات و ۲۲ آن به فاکولته ها شامل شدن و از دارالعلوم ها یک تعداد زیاد فارغ التحصیل گردیدند که بوظایف محوله گماشته شدند ۴۲ نفر از مدرسه علوم شرعی یغمان و ۴۸ نفر از مکتب تخنیک معارف فارغ شدند که بقدر احتیاج به وزارت خانه ها وموسسات صنعتی مملکت تقسیم گردیدند بطور عموم تعداد فارغ التحصیلان امساله مکاتب مسلکی معارف را (۳۶۰) نفر تخمین کرده میتوانیم .

به تعداد شاگردان لیسه ها ومتوسطه ها عده قابل وصفی افزوده شده چنانچه احصائیبه نشان میدهد که تعداد طلاب وطالبات مکاتب ثانوی ومتوسطه در تمام مملکت به ۱۸ هزار نفر میرسد در این مکاتب ۵۹۶ معلم خارجی و داخلی مشغول تدریس میباشد امسال لیسه های هرات و چهاریکار دارای صنف ۱۱ لیسه های مزار بغلان ولغمان وجلال آباد دارای صنف دهم شدند در لیسه حبیبیه سیستم جدید تدریس مضامین را بقسم متمرکز تحت آزمایش قرار داده ایم بطور نمونه امسال تمام مضامین ۱۲ گانه صنف دهم لیسه حبیبیه را تغییر داده تدریس متمرکز مضامین مذکور را به ترتیبی که صنف را که تعداد شاگردان آن زیاد بود به دوگروپ ۳۰ نفری الف وب تقسیم نموده و برای هرگروپ ۶ مضمون مقرر شد که در ظرف ۴ نیم ماه مضامین مذکور را امتحان داده وبه گروپ دوم شامل شوند وبرعکس به گروپ مقابل آن تبدیل مضامین نمایند این سیستم تا سه سال زیرتجر به است که اگر نتایج مفید از آن بارآمد به تمام لیسه ها تطبیق و عملی خواهد شد امسال هم مانند سالهای گذشته برای ادامه تحصیلات عالی یک تعداد فارغین صنف ۱۲ و لیسه ها بخارج اعزام شدند .

هیئت نماینده گان افغانی در هفتمین جلسه عمومی یونسکو در پاریس شمولیت نمودند که در نتیجه کمک های چندی از قبیل تمدید قرارداد هر دو نفر معلمین مکتب تخنیک تقرر یکنفر متخصص مسلکی سکالر شپ دو نفر معلمین افغانی در آلمان غربی و تمدید قرار داد معلم اصول تدریس دارالمعلمین و دو نفر سکالر شپ تربیوی در لندن بعمل آمد در نظر است یک سکالر شپ برای تخنیک و یکی برای تربیه داده شود برای تهیه سامان و لوازم دارالمعلمیات و حبیبه ۲۲۰۰ دالر کمک بعمل خواهد آمد - داسال باغ ۸۰ نفر فارغ التحصیلان دارالمعلمین تایک اندازه احتیاج مکاتب به معلم مرفوع خواهد شد و هم برای معلمین از فارغین دارالمعلوم ها و دارالمعلوم شرعیه یغمان استفاده بعمل آمده برای تمام مکاتب دهاتی مکتب معلم تهیه و فارغات اخیر سال ۳۱ مکاتب نسوان را بحیث معلمات در مکاتب نسوان مقرر نمودیم با حکومت فرانسه - هند - اطیش - آلمان - امریکا - مصر - عراق در باره استخدام معلمین جدید و یا معلمینیکه قراردادشان پوره شد داخل اقدامات میباشیم که یک تعداد آن رسیده و بکار شروع کرده اند برای اصلاح و بهبود حال معارف درین سال یک سلسله تفرات و تبدیلات در مدیر ها معاونین مفتشین و مامور های معارف بعمل آمد .

امسال احصائیه های درسنی به کمک شعبه احصائیه امداد تخنیک یونیو از شعبات مختلف معارف بدست آوردیم و امورا احصائیوی معارف را به کمک ماشین های « کدیکو لیت » و « مونر » سر صورتی داده و ازین راه در ترتیب گراف ها و تنظیم هر نوع احصائیه پیشرفت کاملی بدست آمده .

مطبعه معارف با وجودیکه هنوز رسماً « افتتاح نشده و در جریان امتحانی خود میباشد به طبع ۱۰۰۹۹۴ جلد کتاب و ۴۰ هزار ورق متفرقه موفق شده است . امسال یک قسمت بزرگی مکتب ممالکت ذریعه مفتشین مرکزی وزارت معارف تفتیش و معاینه گردیده این تفتیش و معاینه بر علاوه آن معاینات متداوم و مسلسل است که از طرف مفتشین محلی ولایات در سال چندین بار صورت میگیرد و همین قسم تمام مکاتب مرکز معاینه و امور لیلیه ها همیشه تحت مراقبت مفتشین مرکزی وزارت معارف بوده است از آنجائیکه وزارت معارف همیشه تربیه قوای دماغی طفل را توام با تربیه بدنی آن مدنظر دارد در ریاست سپورت و حفظ الصحه معارف در تربیج و تعمیم سپورت قدم های فراخی برداشته و قسم همه ساله مسابقات سپور تی باشطارت و مهارت زاید الوصفی در جریان بوده و به فاتحین و قهرمانان سپور تی امسال معارف بغرض تشویق انعامات لازمه داده شده در شفاخانه معارف ۱۷۶۱۹ نفر متعلم و متعلمات تداوی و به ۲۴۸۶۳ نفر واکسناسیون های مختلف تزریق شده است و مجموعاً ۱۱۳۲۳۴ افغانی امسال بخرج معالجه طلاب معارف رفته است در قسمت توسعه باستان شناسی و روشن ساختن آثار ثقافت ملی و تاریخی و رودهیئت باستان شناسی و دانشگاه پشلو انیا و حفاریات دز قندز و بلخ

رامهم میدانیم و همین قسم دامنه حفريات سرخ کوتل ادامه داشته و در جنوب شهر قندز کشفیات مهمی بعمل آمده که در نتیجه کاوش‌ها بسا آثار گرانبهای تاریخی کشف شده که همه آن روشن ساختن تاریخ باستان مملکت خیلی مهم و قابل تذکر بشمار می‌رود.

کار تعمیر مطبعه معارف مکتب نسوان کارته ۴ مکتب شاه دوشمشیره علیه الرحمه عمارت مکتب قبایل تکمیل یافته امسال اکثر مؤسسات معارف ترمیم و رنگمالی و تزئین شده امسال برای سامان و لوازم کمبود مطبعه معارف فرمایش داده شده که از آنجمله سه پایه ماشین جدید بایک مقدار لوازم از قبیل کاغذ و غیره رسیده برای ۷۹۸۸۳ نفر طلاب دوره ابتدائی و به ۱۸۰۰۰ طلاب متوسط و ثانوی معارف افغانستان سامان و لوازم مکتب از قبیل کتب - قلم و کاغذ و کتایچه و غیره تهیه شده و همین قسم برای ۲۶۵۴ طلاب لیلیه معارف افغانستان لوازم اعاشه و آباته آن تهیه گردیده یک تعداد کتب زبان خارجی را از آلمان فرانسه و امریکا خواستیم و برای تکمیل لابراتوارهای مکاتب سامان لازم به آلمان غربی فرمایش داده شده و یک تعداد ماشین‌ها تراکتورهای زراعتی و غیره را برای مکتب زراعت و تخنیک عالی فرمایش داده شده در قسمت تعلیمات عالی که اجرا آن ذریعه ریاست پوهنتون صورت گرفته انفنک فاکولته شرعیات از فاکولته حقوق قرار گرفتن آن بصورت یک فاکولته علیحده تحت اداره آمر نمود مشرعیه در پغمان قابل تذکر است و همین قسم تجدیدنظر در پروگرام فاکولته مذکور و استخدام معلمین مصری و عراقی برای آن مهم میباشد تدریس فاکولته ادبیات کماکان جریان داشته و عنقریب از شعبه‌های تاریخ و جغرافیه آن لیسانسه‌های لایق به مملکت تقدیم خواهد شد در پروگرام فاکولته حقوق تجدیدنظر بعمل آمده و بعد ازین شق اختصاصی از صنف سوم شروع خواهد شد و همین قسم سویه کورس مالی و اداری بلند برده شده فاکولته سیانس امسال یک تعداد لیسانسه‌های لایق به جامعه تقدیم خواهد کرد که احتیاجات ما را از احتیاج معلمین خارجی مستغنی می‌سازد تدریس فاکولته طب زیاده ترجمه عملی بخود گرفته و امسال تعداد فارغین آن نسبت به سالهای گذشته زیاده تر خواهد بود.

این بود روش اجرا آن وزارت معارف در امسال که به جزئیات هر یک از خواندن راپور شرح هر ریاست پی برده می‌توانید.

مدیریت تدریسات ابتدائی :

فعالیت‌های عرفانی مدیریت تدریسات ابتدائی را در موضوعات ذیل خلاصه کرده می‌توانیم:

۱- مکاتب ابتدائی: ریاست تدریسات در نظر داشته به سبب کثرت شاگردان مکاتب ابتدائی شهر و عدم گنجایش اطفال در مکاتب موجوده بقدر اعتبار و توان مالی خود یک عده مکاتب ابتدائی شش صنفی جدید در حصص مختلف شهر کابل تاسیس نماید.

اخیر پس از پیشنهاد بمقامات صلاحیت دار واستحصال منظوری موفق به تاسیس دوباب مکتب ابتدائیه جدید گردیدیم یکی در حصه دوم شهر نو (شهر آرا) ودومی در حصه شاه شهید. (ح) افتتاح شد مکتب شهر آرا فعلا دارای صنف اول الی سوم ومکتب شاه شهید دارای صنف اول ودوم میباشد. افتتاح این مکاتب بر علاوه اینک قدمی دیگر در راه توسعه وتعمیم معارف است واز رهگذر سهولتیکه دررفت وآمد اطفال خورد بمکتب پیش نموده نهایت مفید ثابت شده است.

(۲) - مکاتب دهاتی :

تاسیس واقتتاح مکاتب دهاتی که از نظر تعمیم معارف وتنویر توده درسراسر مملکت از اقدامات مفید و عملی وزارت معارف محسوب میگردد نتایج خوبی ازان بدست آمده ونظر به معلومات و راپورهاییکه بوزارت معارف میرسد این نوع مکاتب که وسیله نشر خط وسواد در دورترین نقطه مملکت است در تمام کشور استقبال شایانی از طرف اهالی میشود. نظر به همین حسن نظر این نوع مکاتب در نقاط دور دست وطن وبر روی بلان توسعه وتعمیم معارف وزارت معارف در دوران سال ۱۳۳۲ نظر به گنجایش بودجه موفق به تاسیس یک تعداد مکاتب دهاتی جدید شده است.

مکاتب دهاتی که در سال اخیر افتتاح شده است قرار آتی است :

(الف) - مکاتب دهاتی که در ولایات کابل افتتاح شده .

۱- مکتب دهاتی سروبی .

۲- » » خورد کابل

۳- » » بټچاک

۴- » » فرزة کوه دامن

۵- » » که لیسکان کوه دامن

۶- » » جلمریز میدان

۷- » » نرخ میدان

۸- » » پل سرخ میدان

۹- » » پورک لوگر .

۱۰- » » سرخ آب لوگر .

۱۱- » » ده کلان موسی لوگر .

۱۲- » » قلعه رؤف لوگر

۱۳- » » منډه گي

۱۴- » » سر چشوه .

۱۵- » » حصه اول بهسود .

۱۶- مکتب د هاتی مرکز بهسود .		
۱۷- » » تنگاب رموز .	»	»
۱۸- » » منگسک (شاداب)	»	»
۱۹- » » کز ماب لعل	»	»
۲۰- » » مرکز دایکندی	»	»
۲۱- » » شیخ میران	»	»
۲۲- » » استرلی .	»	»
۲۳- » » تر بلاق .	»	»
۲۴- » » خوردک تیخته .	»	»
۲۵- » » زرسنگ	»	»
۲۶- » » زاری-ن .	»	»
۲۷- » » دره شکر دره	»	»
۲۸- » » قریه غازه شکر دره	»	»
(ب) » » که در ولایت قندهار افتتاح شده است :	»	»
۱- » » قریه نسوزانی .	»	»
۲- » » کرکان	»	»
۳- » » کتوزانی	»	»
۴- » » خوچه ملک	»	»
۵- » » شوپین	»	»
۶- » » محمد مسیح	»	»
۷- » » خواجه خالاق	»	»
۸- » » چهل کزی .	»	»
۹- » » شوهین وسطی .	»	»
۱۰- » » روح آباد .	»	»
۱۱- » » مرکز فلات	»	»
۱۲- » » قریه معروف	»	»
۱۳- » » شاه جوی .	»	»
۱۴- » » اتغر	»	»
۱۵- » » مرکز شنگی .	»	»
۱۶- » » مندی خیل	»	»

۱۷-	مکتب د هاتی بور کی منو نوری .	
۱۸-	»	»
۱۹-	»	بوستان زائی .
۲۰-	»	مرکز فلات
۲۱-	»	ار غنډاب فلات
۲۲-	»	ارزگان
۲۳-	»	»
۲۴-	»	تیرین
۲۵-	»	سپین بولدک
۲۶-	»	ارغستان
۲۷-	»	خاکریز .
۲۸-	»	علاقه داری معروفه
۲۹-	»	آرق خاکریز .
۳۰-	»	مرکز حکومت دهله
۳۱-	»	انگور زبان
۳۲-	»	رم بافی .
۳۳-	»	منسکبوت
۳۴-	»	تغائی خواجه
۳۵-	»	کشک
۳۶-	»	تگاب خوا نساژ
۳۷-	»	با با قمبر
(ج)	»	که در ولایت مزار شریف افتتاح شده
۱-	»	قریه سیاه گرد .
۲	»	فر وزیر خجی
۳-	»	سار باغ
۴	»	مرکز دره صوف
۵-	»	فرقین
۶-	»	جنگلی رابع
۷-	»	صیاد سریل
۸-	»	تبر

- ۹ — مکتب دهانی قریه قدیم بوینه قره
- ۱۰ — » » آق کپرک
- ۱۱ — » » چهار سنگ
- ۱۲ — » » امام صاحب
- ۱۳ — » » هارون ها .
- ۱۴ — » » مردیان فیض آباد
- ۱۵ — » » چار جنو
- ۱۶ — » » خوجه دو کوه
- ۱۷ — » » قوچین
- ۱۸ — » » قوتن مست
- ۱۹ — » » کوهستانات سریل
- ۲۰ — » » صیاد خلیم
- ۲۱ — » » با به قمیر
- ۲۲ — » » حضرت سلیمان
- ۲۳ — » » قریه غجله
- ۲۴ — » » دوشی ودو آب
- ۲۵ — » » شور تپه
- ۲۶ — » » دره زندان
- ۲۷ — » » گلد ره
- ۲۸ — » » قریه گمل فچلاق
- ۲۹ — » » شاد یان
- ۳۰ — » » زر غون کوت
- (د) » » که در ولایت مشرقی افتتاح شده
- ۱ — » » قریه بنن شینوار
- ۲ — » » هده سر خر ود
- ۳ — » » پنجه شینوار
- ۴ — » » عبد الخیل
- ۵ — » » وچل پاره خیل شینوار
- ۶ — » » نرنگ کنرها
- ۷ — » » ننگلام پیچ کنرها

- ۸ -- مکتب‌دهاتی چیه دره پیچ کنرها
- ۹ -- « « در بابا علیه الرحمه شینوار
- ۱۰ -- « « سروبی شینوار
- ۱۱ -- « « سرکیانی کنرها
- ۱۲ -- « « مندهتی شینوار
- ۱۳ -- « « تپیکل اسمار کنرها
- ۱۴ -- « « نشان سنگر اسمار کنرها
- ۱۵ -- « « آکام خوگیا نی
- ۱۶ -- « « زاوه خوگیا نی
- ۱۷ -- « « مامند شینوار
- ۱۸ -- « « ده بالای شینوار
- ۱۹ -- « « چو کان حصارک غلزائی
- ۲۰ -- « « فربه لاجگر حصارک
- ۲۱ -- « « کاندیش
- ۲۲ -- « « میردیش
- ۲۳ -- « « کوشتوز
- ۲۴ -- « « منده گل
- ۲۵ -- « « نیک موک
- ۲۶ -- « « مرگ متان
- ۲۷ -- « « ذمگی
- (۵) « « که در ولایت قطغن افتتاح شده،
- ۱ -- « « باجگاه
- ۲ -- « « کیله کی
- ۳ -- « « بازار خوست
- ۴ -- « « بالای دوری
- ۵ -- « « فربه باغ میرقندوز
- ۶ -- « « یش کندر ستاق
- ۷ -- « « خلیان چاه آب
- ۸ -- « « نوآباد دشت ارچی
- ۸ -- « « خواجه غار

- ۱۰۔ مکتب دہاتی قلیبرس تالقان
- ۱۱۔ آہن درۂ تالقان » »
- ۱۲۔ کوپہ ٹی فندوز » »
- ۱۳۔ حضرت سلطان » »
- ۱۴۔ چارتوت خان آباد » »
- ۱۵۔ جنگل باشی » »
- ۱۶۔ ارکس نہرین » »
- ۱۷۔ اشکھش » »
- ۱۸۔ سمتی چاہ آب » »
- ۱۹۔ جگہ پینگی قلعه » »
- ۲۰۔ قریہ حاجی شیر محمد ارجی » »
- ۲۱۔ برک » »
- ۲۲۔ علاقہ داری ہنگی » »
- ۲۳۔ آق تپہ قلعه زال » »
- ۲۴۔ قلعه زال » »
- ۲۵۔ باسوس حضرت امام » »
- ۲۶۔ قریہ ورسج فر خار علاقہ داری درۂ ورسج » »
- ۲۷۔ ملاقی، دشت ارجی » »
- ۲۸۔ جمال شاہ » »
- (و) کہ در ولایت ہرات افتتاح شدہ:
- ۱۔ مرکز مرغاب » »
- ۲۔ میران زائی » »
- ۳۔ یکہ درخت » »
- ۴۔ با غچہ » »
- ۵۔ جوی سلطان » »
- ۶۔ مرکز کشک » »
- ۷۔ تور غندی » »
- ۸۔ گلران » »
- ۹۔ کہسان » »
- ۱۰۔ مزار دولت آباد » »

۱۱- مکتب دهاتی	ایسی	
۱۲- تحت یرچمن	»	»
۱۳- سر مشگان	»	»
۱۴- سا بند	»	»
۱۵- تحت تولک	»	»
۱۶- فریبی	»	»
۱۷- کپیچ	»	»
۱۸- دره تخت	»	»
۱۹- قرچقی	»	»
۲۰- غورماچ	»	»
۲۱- چوند	»	»
۲۲- غوش آسیا	»	»
(ز)	»	»
۱- که درولایت جنوب افتتاح شده	»	»
کو تگی منگل	»	»
(ح)	»	»
۱- که درولایت اعلی پروان افتتاح شده	»	»
جمال آغه	»	»
۲- سنگی خان حصه دوم پنجشیر	»	»
۳- انچو سید خیل	»	»
۴- کهمرد	»	»
۵- سرخ	»	»
۶- لاونج	»	»
۷- افغانیه نجراب	»	»
۸- دره پچمان	»	»
۹- دره گلدان نجراب	»	»
۱۰- فرخشاره	»	»
۱۱- محمود عراقی کوهستان نجراب	»	»
۱۲- چارقریه حصه اول پنجشیر	»	»
۱۳- کبرمان حصه دوم نجراب پنجشیر	»	»
۱۴- اعصابه پنجشیر	»	»
۱۵- سنگونه	»	»

۱۶-	مکتب دهاتی	سالنگ
۱۷-	»	ده فاضی
۱۸-	»	چینکل
۱۹-	»	رباط
۲۰-	»	قمچاق غور بند
۲۱-	»	بولغین
۲۲-	»	درانی
۲۳-	»	نوآباد، زبده کوستان
۲۴-	»	کشکستان
(ط)	»	که در ولایت اعلی میمنه افتتاح شده
۱-	»	ناموس
۲-	»	خواجه سبزیوش
۳-	»	اسلم
۴-	»	بلچراغ
۵-	»	نیک کی تگرا مان
۶-	»	دونون
۷-	»	کوسه قلعه
۸-	»	صحرانی قلعه
۹-	»	قریه شیخیل
۱۰-	»	قریه شیرک
۱۱-	»	گدانی قلعه
۱۲-	»	خواجه موسی
۱۳-	»	تورپا ختو
۱۴-	»	تورچی
(ی)	»	که در حکومت اعلی بدخشان افتتاح شده
۱-	»	شکاشم
۲-	»	نزیباک
۳-	»	خندود
۴-	»	ینجه
۵-	»	کوف

۶- مکتب دهاتی	ماه نو	
۷- » »	غومی سفلی	
۸- » »	قریه سپر	
۹- » »	شهران منجان	
۱۰- » »	تکمه کشم	
۱۱- » »	پاجو روشن	
۱۲- » »	خواهان	
۱۳- » »	وځنی دیو	
۱۴- » »	شهر بزرگ	
۱۵- » »	لنگر دراتم	
۱۶- » »	ارگو	
۱۷- » »	نسی	
۱۸- » »	شیر چنگ	
۱۹- » »	بچو چوز دیو	
۲۰- » »	حوض شاه	
۲۱- » »	بلوج	
۲۲- » »	راغ	
۲۳- » »	میر و کان	
(ک) » »	که در حکومت اعلی غزنی افتتاح شده :	
۱- » »	قلعه امیر محمد خان	
۲- » »	محمد صدیق خان	
۳- » »	مزد	
۴- » »	قریه موشکی	
۵- » »	خودزائی	
۶- » »	ارادیه	
۷- » »	پردل خان	
(ل) » »	که در ولایت اعلی فراه افتتاح شده :	
۱- » »	زهکین	
۲- » »	تجارت	
۳- » »	قریه باجده	

- ۴- مکتب دهاتی یکن
- ۵- » » پشت کوه
- ۶- » » علمای شیب کوه
- ۷- » » چخا نسور
- ۸- » » خوا بکاه
- (۲) » » که در حکومت اعلیٰ گرشک افتتاح شده :
- ۱- » » مرکز موسی قلعه
- ۲- » » تخته پل موسی قلعه
- ۳- » » کاریز فران موسی قلعه
- ۴- » » قریه رکار قلعه بست
- ۵- » » قریه مهاجرین
- ۶- » » شورك
- ۷- » » اوبازان
- ۸- » » برنوزاد

(۳) مکاتب دهاتی سیار :

وزارت معارف به سلسله تاسیس و تعمیم مکاتب دهاتی در سراسر کشور چاره برای تعلیم و تربیه اطفال کوچی نیز اندیشیده است که عبارت از تاسیس مکاتب دهاتی سیار است مکاتب دهاتی سیار آن نوع مکاتب دهاتی میباشد که برای يك قبیله کوچی تاسیس گردیده و هر جا که قبیله مذکور سفر کند مکتب هم همراه آنها با تمام سامان و لوازم تحصیل میباشد مکاتب دهاتی سیار از حیث پروگرام کیفیت تعلیم عیناً مانند دیگر مکاتب دهاتی بوده و فرقی که دارد اینست که همیشه با قبایل کوچی بوده هر جا که آنها میروند معلم سامان و لوازم تحصیل شان گردان همراه شان میباشد و به این وسیله سیر و حرکت آنها از يك محل به محل دیگر مانع تعلیم پسران شان نمیکردد اولین مکاتب دهاتی سیار در سال ۱۳۳۲ برای اهالی کوچی هزار بزد در قریه سنگر رودات مربوط ولایت مشرقی تاسیس شده این مکتب سیار در موسم زمستان در قریه سنگر رودات دایر بوده و در فصل گرما با قوام کوچی هزار بزد در قریه سنگر رودات دایر و در آنجا به تحصیل طلاب ادامه داده میشود امید است متناسب با گنجایش بودجه این نوع مکاتب توسعه داده شود .

(۴) کورسهای سواد خوانی .

کورسهای اکابر که یکی از وسایل مهم تعمیم خط و سواد در میان افراد جامعه میباشد از سال ۱۳۳۰ به اینطرف اقدام به تاسیس این کورسها گردیده و قراریکه تجربه شدن تا حال نتیجه خوبی از آن بدست آمده و يك عده اشخاص بی سواد و ناخوان موفق شدند دارای خط و سواد گردند

در سال ۱۳۳۲ دایره توسعه و تعمیم کورسهای اکا بر از مرکز مملکت به اطراف ولایات نیز اثر کرده اخیراً مدیریتهای معارف موفق به افتتاح يك تعداد کورسهای اکا بر گردیده اند کورسهای اکا بر در سال ۱۳۳۲ در مرکز ولایات تاسیس گردیده حسب آتی است

۱- ولایت کابل در مجلس عمومی ولایت کابل يك باب

۲- در یلخمری مربوط حکومت قطغن يك باب

۳- در شهر قندوز » » » »

۴- » خان آباد » » » »

۵- » قندهار يك باب

۶- » جلال آباد يك باب

۷- مرکز حکومت اعلی پروان

۸- شهر فیض آباد حکومت اعلی بدخشان يك باب

کورسهای اکا بر ذکور وانات مرکز نیز روز بروز در توسعه و انکشاف بوده و بر علاوه کورسهای سال گذشته دو باب کورس جدید برای مردان و يك باب کورس جدید برای انات تاسیس گردیده است .

(۵)- اصلاح و تعدیل و طبع تعلیمات نامه :

تعلیمات نامه تدریسات ابتدائی که نظر به ایجابات وقت و ضروریات محیطی قابل تعدیل بوده در سال گذشته تعدیلات و اصلاحات لازم در آن بعمل آمده و به تصویب شورای عالی معارف رسانیده شده بود پس از شیت مواد و مقررات آن در سال ۱۳۳۲ فرمایش طبع آن داده شده و تعلیمات نامه تدریسات ابتدائی مطابق ضروریات مکاتب و موسسات جدیداً بغارسی و پشتو طبع گردیده .

همچنان برای ایشکه معلمین و مدیران خارجی که در مکاتب مامور خدمت میباشند و نیز اشخاص و موسسات فرهنگی که با ما روابط علمی دارند از مقررات و اصول مکاتب و موسسات واقف نمائند تعلیمات نامه های ابتدائی بعد از ایشکه جدیداً طبع گردیده به انگلیسی ترجمه و در مطبعه معارف به لسان مذکور طبع شده و مورد استفاده قرار داده شد

(۶)- کورس اصول تدریس جلال آباد :

وزارت معارف بمقصد استفاده از اصول جدید تدریس و اصلاح طرز تفتیش تدریس چنین تجویز نمود که يك کورس اصول تدریس بمعلمی مستر هل متخصص تعلیم و تربیه مشاوری و نسکو تاسیس و تمام مفتشین مرکز و ولایات در کورس مذکور شامل شده از طریقهای جدید استفاده و مورد تطبیق و عمل قرار دهند و به همین منظور در موقع رخصتی مکاتب تمام مفتشین ولایات را احضار و به جلال آباد اعزام گردیده در کورس مذکور شامل شدند .

تعلیمات بصری :

دردنیای امروزی وسایل زیادی در تعلیم و تربیه اطفال بکار برده میشود بر علاوه آنکه موضوعات دروس را بذریعہ سامان و لوازم عملاً به اطفال نشان میدهند از دستگا های سینما- رادیو- درامه ها بشکل کنفرانس و غیره و غیره استفاده بعمل می آید وزارت معارف برای ایشکة تعلیمات بصری شاگردان مکاتب را تقویه نموده و نیز آثار و علائم مدنیت را در دورترین نقاط مملکت برساند اقدام بنمایش فلمهای تعلیمی و تربیوی و صحتی در مکاتب ولایات و اهالی نقاط مذکوره نموده بدو ایک دستگاہ سینمای سیار با انواع و اقسام فلمهای تعلیمی و تربیوی تهیه نموده در مکاتب ولایت مشرقی ولایت قطن تعلیمی و تربیوی نمایش داده شده بعدیک دستگاہ دومی نیز بان افزوده شده در مکاتب پروان- لوگر- قندهار- فلمهای متعدد نمایش داده شد در دوران سال ۱۳۳۲ در ولایات ذیل ذریعہ سینمای سیار فلمهای تعلیمی نمایش داده شده است.

۱- در ولایات قطن برای طلاب (۲۰) باب مکاتب و اهالی آن مناطق که مکاتب در آنجا وجود دارد.

۲- حکومت اعلی پروان » » (۱۶) باب مکاتب و اهالی آن مناطق که مکاتب در آنجا وجود دارد .

۳- حکومت کلان اوگر » » (۸) باب مکاتب و اهالی آن مناطق که مکاتب در آنجا وجود دارد .

۴- ولایت قندهار » » (۱۲) باب مکاتب و اهالی آن مناطق که مکاتب در آنجا وجود دارد .

۵- ولایت مشرقی » » (۳۲) باب مکاتب و اهالی آن مناطق که مکاتب در آنجا وجود دارد .

==
۸۸

جمله

- پیشتو :

مدیریت تدریسات ابتدائی دارای شعبه پشتو بوده و امور مربوط به بکورسهای پشنوی معلمین تمام مکاتب مملکت را اداره و از کورسهای معلمین مرکوشش گروهی و ارسی بینماید . فعلاً یک تعداد کورسهای پشتو از سمستر اول الی ششم دائر میباشد که معلمین مکاتب در آنها مشغول خواندن پشتو میباشد. بر علاوه امتحانات سمسترهای اول الی پنجم معلمین که از طرف مدیریت تدریسات ابتدائی گرفته میشود امتحان سمسترهای نهائی معلمین نیز از طرف این مدیریت باشمول نماینده ریاست مطبوعات و سایر اعضای معینہ قرار مقررات اخذ و شهادتنامه داده میشود بر علاوه کسانی که دوسال ۱۳۳۱ از سمستر ششم کامیاب و شهادتنامه گرفته اند در سال ۱۳۳۲ نیز (یک تعداد) معلمین مکاتب ابتدائی ولیسه های مرکز ولیسه نوی

کابل در امتحان نهائی که در برج سرطان ۱۳۳۲ در لیسه استقلال به شمول نماینده مطبوعات از آنها گرفته شده گامیاب موفق به اخذ شهادتنامه و معاش امتیازی گردیده اند.

۹ - کورس دارالمعلمات:

طوری که خوانندگان اطلاع دارند در سال ۱۳۳۱ بغرض بلند بردن سویه تعلیمی معلمات مکاتب ابتدائی نسوان یک کورس دارالمعلمات تاسیس و قرار شرائط مقررات معینه شاگردان کورس موصوف از معلمات مکاتب ابتدائی شامل درس گردیده اند افتتاح این کورس قراریکه مشاهده شد نتیجه خوبی داده و معلمات ابتدائی مکاتب نسوان دارای معلومات علمی و مدارج تعلیمی بلندتری خواهند شد (۶۰) نفر شاگردان کورس فعلاً در صنف سوم مشغول درس بوده و در سال ۱۳۳۳ بحیث معلمات لایق فارغ التحصیل خواهند شد.

مدیریت تدریسات ثانوی:

مقصد از مکاتب متوسطه و ثانوی آن است که متعلمین در آن اعتیاد دات دینی - اخلاقی و صحتی پیدا نموده چنان اشخاص تربیه کردند که هر یک از آنها وطن دوست - صاحب مسلک و مرد حقیقی بار آمده با بنای وطن و حیات ملی مصدر خدمات شایان شده بتواند پس مکاتب متذکره ذریعه تدریسات منظم بدین مقصود و قایه که تلقینات و اعتیادات خیرخواهانه برای طلاب تا مین و آنها را برای زندگی آینده که پیش رو دارند آماده نماید. نایل می شود و قیمت کامیابی این نوع مکاتب با نتایجیکه درین مورد بدست می آید اندازه میشود.

پس لیسه ها و مکاتب متوسطه برای برآوردن مقصد فوق الزکر حتی الامکان در محلاتی که شرایط افتتاح آن مساعد بوده سال گذشته عوض نمودیم تاسیس گردیده است فعلاً از جمله ۲۱ باب لیسه و متوسطه ذکور و سه باب لیسه و متوسطه نسوان که مربوط مدیریت تدریسات ثانوی است (۸) باب لیسه آن در مرکز کابل دایر و عبارت است از لیسه حبیبیه لیسه استقلال - لیسه نجات - لیسه غازی - لیسه ابن سینا - لیسه نوری کابل - که هنوز به نسبت تعداد کم متعلمین تشکیل صنف دهم را نهموده است (و دو باب لیسه نسوان (که عبارت است از لیسه ملالی که از (۸) سال به این طرف فارغ التحصیل بسکولور یا داده است

و لیسه زرغونه که در سال ۱۳۳۲ فارغ التحصیلات صنف نهم داده و در صورت شوق و خواهش طالبات به ادامه تحصیل ممکن است در حوت ۱۳۳۲ تشکیل صنف دهم را بندهیم ما بقی ۱۶ باب لیسه های ذکور و اثاث در ولایات قرار ذیل دایر میباشد یک باب - متوسطه در غزنی بنام متوسطه سنائی - دو باب لیسه در قندهار بنام احمد شاه و میرویس بابا لیسه های قندهار چندین دوره فارغ التحصیل بسکولور یا داده است اما در سه سال اخیر نظر بقلّت تعداد شاگردان در صنف ۱۱ و ۱۲ و شاگردان آنجا را به لیسه های مرکز کابل

الحاقیه جدید مکتب شاه دوششمیره علیه الرحمہ

عمارت طبیب معارف

طور لایحه شامل مینمودیم ولی از ه سنبل ۱۳۳۲ که شروع سال تعلیمی مناطق گرم سیر است در باره صنف ۱۲ دوازه لیسه احمدشاه د اثر گردیده است) یک باب متوسطه در فراه که تا حال چند دوره فارغ التحصیلان صنف ۹ هم آن در مکاتب مسلکی شامل گردیده اند و دو باب لیسه هرات بنام لیسه سلطان غیاث الدین ولیسه جامی در سالهای گذشته هم در لیسه سلطان غیاث الدین تشکیل صنف یازده به عمل آمده بود ولی در سابق نظر بقتل شاگردان در صنف فوق الذکر و نظر بقتل معلمین سیانس وزارت معارف دوا صنف یازده را در هرات عملی ندانسته شاگردان آنجا را به یکی از لیسه های مرکز یا دارا لمعلمین شامل مینمود بالآخر به در ۱۳۳۲ توانستیم صنف یازده را در هرات د اثر نمائیم که به این ترتیب اگر خواست خداوند باشد لیسه های هرات در ۱۳۳۴ فارغ التحصیلان بکلوریا به جامعه تقدیم خواهند کرد .

یک باب مکتب متوسطه در مینه از چند سال به اینطرف فارغ التحصیلان صنف نهم داده است که به مکاتب مسلکی کابل شامل و به تحصیل خود ادامه داده اند . یک باب لیسه در مزار شریف که از سال ۱۳۲۷ به اینطرف فارغ التحصیلان صنف نهم داده است نظریه علتی که در باره لیسه های هرات در بالا ذکر شد تشکیل صنف ده هم را تا همین اواخر عملی نتوانستیم .

بالآخره در سال تعلیمی ۳۱-۳۲ صنف ده هم تشکیل گردیده است . یک باب لیسه در بغلان و دو باب متوسطه در فیض آباد و خان آباد موجود است و برای لیسه بغلان وزارت معارف از دو سال به اینطرف اجازة تشکیل صنف دهم در صورت تعداد کافی شاگردان فارغ صنف نهم و رسانیدن معلمین لایق ساینس صادر نموده است متوسط فیض آباد چند دوره فارغین صنف نهم را برای شمول در مکاتب مسلکی کابل تقدیم نموده است متوسطه خان آباد قسمیکه در سال گذشته عرض شد جدیداً از ابتدائی شش صنفی به متوسطه مبدل گردیده است و امسال صنف هفتم و در سال ۱۳۳۳ صنف هشتم را دارا مییابد یک باب لیسه در چهار یکار که تشکیل صنف دهم را در سال ۱۳۳۱ صورت گرفته است و فعلاً (یازده نفر) شاگرد در صنف یازده دارد .

یک باب متوسطه در گردیز بنام متوسطه عبدالجی گردیزی که این مکتب هم مانند سایر متوسطه های تعداد زیاد فارغین صنف نهم را برای شمول در لیسه زراعت و سایر مکاتب مسلکی تقدیم داشته است

دو باب لیسه در ولایت مشرقی یکی در مرکز جلال آباد بنام لیسه ننگرها و دیگری در تیگری لغمان بعد از آنکه چندین دوره فارغ التحصیلان صنف نهم آن شامل مکاتب مسلکی گردیده بالاخره از دو سال به اینطرف در اثر اصرار زیاد اهالی وزارت معارف در تشکیل صنف دهم آن اقدامات بعمل آورده است .

به ترتيب فوق تقریبا (۱۸) هزار معلم و معزله در لیسه‌ها و متوسطه‌های مربوطه مدیریت تدریسات ثانوی درسال تعلیمی ۱۳۳۲ مشغول تحصیل بوده است که ازین جمله (۹۶۵۹) نفر در هشت باب لیسه کابل به ترتیب ذیل منقسم بوده است

لیسه حبیبیه	(۲۰۰۵)	شاگرد
لیسه استقلال	(۱۴۸۸)	»
لیسه نجات	(۱۳۹۵)	»
لیسه غازی	(۵۴۲)	»
لیسه ابن سینا	(۵۳۳)	»
لیسه نوی کابل	(۵۱۵)	»
لیسه ملالی	(۱۳۱۶)	»
لیسه زرغونه	(۱۸۶۷)	»

و مابقی در ولایات دوام تحصیل میدهند.

در مکاتب فوق درسال تعلیمی ۱۳۳۱ بتعداد (۵۶۹) نفر معلمین داخلی و خارجی مشغول تدریس بوده است

و ارسای ازامور تعلیمی مکاتب مربوطه.

مدیریت تدریسات ثانوی به کمک اعضای تدریسات و مفتشین ریاست تفتیش ازامور تدریسی مکاتب مربوطه در جریان سال و ارسای نموده اند به معلمین و شاگردان هدایات لازمه داده اند و در حین امتحانات سه ماهه و شش ماهه و سالانه نه تنها ازارا کین وزارت معارف بلکه از فضلا... دانشمندان و علاقه مندان معارف دعوت بعمل آمد تا در غور و رسی مکاتب با مدیریت تدریسات ثانوی کمک نمایند که بدین ترتیب در حین امتحان سالانه صنف هفتم الی یازدهم مرکز علاوه بر داخلی معلمین خود مکاتب ازده الی پانزده نفر معزین و معزینین خارج مکتب نیز به در قوس و حوت ۱۳۳۱ و چه در قوس ۱۳۳۲ دعوت بعمل آمده بود امتحانات بکلوریا که تحت اداره مستقیم مدیریت ثانوی بعمل می آید چنانس اول ۱۳۳۱ از شانزده قوس الی سوم جدی و از چانس دوم همان سال از هاحوت الی دوم حمل ۱۳۳۲ دوام داشت هکذا چانس اول ۱۳۳۲ از تاریخ ۱۴ قوس ۱۳۳۲ شروع و سوء جدی تمام گردیده است درسال ۱۳۳۲ مثل سالهای سابق سوالات صنوف نهایی دوره متوسطه و از بکلوریا را مدیریت تدریسات ثانوی بکمک استادان پوهنتون و ازارا کین وزارت معارف ترتیب در موقع معینه بدسترس ادارات مکاتب رسانید.

توزیع شهادتنامه ها، مدیران سال سرطان ۱۳۳۲ مانند همه ساله محفلی بزرگی را دران علاوه بر مدیران داخلی و خارجی مکاتب مرکز و هیئت اداری آنها اراکین وزارت معارف رئیس پوهنتون و روسای فاکولته ها و هم از نماینده کان

یونسکو نیز دعوت بعمل آمده بود توزیع شهادتنامه ها از طرف جلالتماب وزیر معارف صورت گرفته ... و به طلاب لایق که حائز درجات اول - دوم - سوم بوده بهر کدام سه صد دوصد و پنجاه افغانی و دوصد افغانی پول نقد طور انعام داده شد .

سیستم جدید درایسه حبیبیه : - در سال تعلیمی ۱۳۳۲ در اثر پیشنهاد نماینده یونسکو و منظوری مجلس وزارت معارف صورت تدریس مضامین ۱۲ گانه صنف ۱۰ حبیبیه را تغییر داده تدریس متمركز مضامین را تجربه بنا عملی نموریم طور عموم تقسیم ساعت ۱۲ مضمون صنف دهم مکتاتب نظر به اهمیت آن در سیستم سابقه به ترتیب ذیل منقسم گردیده بود

دنیات شریف ۲ ساعت -	فارسی ۳ ساعت	پشتو ۴ ساعت
تاریخ ساعت	جغرافیه ۲ ساعت	جیولوژی سه ساعت
فزیک سه ساعت	کیمیا سه ساعت	اسان خارجه ۶ ساعت
ریاضیات ۷ ساعت	سپورت ۱ ساعت	
ولی در صنف دهم لیسه حبیبیه که دارای (۳۶) نفر متعلم و به دو شعبه (الف) و (ب) منقسم گردیده تقسیم ساعت مضامین را به ترتیب ذیل عملی نموده سال تعلیمی را بدو سمنتر مستقل منقسم و در هر کدام آن تدریس (۶) مضمون مختلف آنرا بصورت متمركز قرار دادیم چنانچه تقسیم ساعات مضامین در هر کدام از شعبات صنف دهم لیسه حبیبیه بقراز ذیل ترتیب شده است .		
صنف دهم الف	صنف دهم ب	
کیمیا ۶ ساعت	دنیات ۴ ساعت	
الجبر ۸ ساعت	فزیک ۶ ساعت	
جغرافیه ۴ ساعت	هندسه ۷ ساعت	
جیولوژی ۵ ساعت	تاریخ ۴ ساعت	
فارسی ۶ ساعت	پشتو ۸ ساعت	
انگلیسی ۶ ساعت	انگلیسی ۵ ساعت	
سپورت ۱ ساعت	سپورت ۱ ساعت	
جمله ۳۶ ساعت	جمله ۳۶ ساعت	

در ماه اول سال تعلیمی متعلمین صنف دهم به ترتیب فوق دوام تحصیل دادند و در ماه سرطان امتحان (سالانه) مضامین اول خود را داده به تحصیل دروس مضامین دو می شروع نمودند و در ماه قوس امتحان گروپ دوم مضامین آنها اخذ گردید .

اگرچه نتیجه که از تطبیق سیستم جدید تدریس در لیسه حبیبیه بدست آمده است قناعت بخش است و همین انتظار را هم داشتیم چه از یکطرف چون تمرکز قوای متعلمین در بالای

یکتعداد کمی مضامین بعمل می آید پس فوه آخذ آنها باید بیشتر و مکملتر باشد و از جانب دیگر هرگاه متعلمی در یک سمستر ناکام می ماند در حقیقت نصف سال تعلیمی اوضاع میگردد نه تمام سالش با این هم تا وقتیکه یک دوره تعلیمی سه سال تجربه حاصل نشده است است تمام جنبه های مفید و غیر مفید مطالعه نگردیده است عملی نمودن آنرا در سایر مکاتب تعمیم نمی نمائیم

و در سال ۱۳۳۳ در یکی دو مکتب دیگر نیز تحت نظارت تدریسات با تجربه در زمینه بعمل خواهد آمد و قارئین گرامی سالنامه و اشخاص ذی علاقه را از نتیجه مستحضر میگردانم . اعزام طلاب بخارج . - وزارت معارف که احتیاج زیاد به متخصصین مسلکی معلمین لایق برای مکاتب مسلکی و ثانوی خود دارد علاوه بر اشخاصیکه در داخل مملکت آنها را تحت تربیه قرار میدهد همه ساله یکتعداد از فارغین بکلوریا از ایسانسه هارا طور سکا لرشب و فیلموشیب بخارج اعزام میدارد از آنست که مدیریت تدریسات ثانوی بعد از ختم امتحانات چانس اول و دوم سال تعلیمی ۱۳۳۱ احتیاجات معارف را برای متخصصین و معلمین لایق در شقوقیکه هنوز برای آن نفر تا اعزام نگردیده است و یا آنکه بتعداد کافی نبوده است بمجلس معارف پیشنهاد و در زمینه یک نفر برای تحصیلات عالی در شق فلسفه تصویب گردید و آقای عبدالعزیز خان ولد محمد عمر خان از ایسانسه نجات اعزام گردیده

بر علاوه در سال (۱۳۳۲) پنج سکا لرشیب که توسط سفارت هند بوزارت معارف داده شده بود که آقایون ذیل بهند اعزام گردید .

۱) آقای عبدالاحمد خدن

۲) آقای محمد سرور خان

۳) آقای محمد یعقوب خان

۴) محمد افضل خان

۵) آقای عبدالرحمن خان

تکمیل دوسیه و ترتیبات اعزام این همه اشخاص از مدیریت تدریسات ثانوی بعمل آمده است علاوه تا مدیریت تدریسات ثانوی توسط ریاست پوهنتون راپور تعلیمی محصلین اعزامی وزارت معارف را حاصل و تحت غور و مذاقه قرار میدهد تعداد محصلینیکه وزارت معارف برای تربیه معلمی در شقوق مختلف اعزام نموده است (۴۴) نفر در ممالک ذیل مشغول تحصیل اند.

۱- بشیر احمد	ولد فیض محمد خان امریکا
۲- محمد عزیز	محمد حسن خان مطبعه جرمی
۳- نخلی	» شامحمد و دخان غازی علوم سیاسی امریکا
۴- گل محمد	» خیر محمد خان مطبعه جرمی

- ۵- عصمت الله ولد سردار عنایت الله خان معماری امریکا
- ۶- عبدالغنی » محمد عمر خان تیلہ مونیکپشن جرمنی
- ۷- شیر محمد » نور محمد خان برق ومیخانیک امریکا
- ۸- غلام حیدر » محمد حسن خان انجینری موتر جرمنی
- ۹- غلام فاروق » غلام حسن خان پیداگوژی امریکا
- ۱۰- محمد بصیر » محمد امین خان کیکودیزی و کار توگرافی جرمنی
- ۱۱- عبد الجمیل » عبدالغفور خان تمولوژی امریکا
- ۱۲- عبدالعزیز » محمد عمر خان فلسفہ جرمنی
- ۱۳- صفی الله » حبیب الله تربیہ حیوانات امریکا
- ۱۴- خان محمد » نیاز محمد علوم شرعیہ مصر
- ۱۵- محمد رفیع » محمد شفیع بیالوژی نباتی امریکا
- ۱۶- گیلا بخان » حضرت جانتخان اصول الدین مصر
- ۱۷- ولی احمد » سلطان احمد مالیہ واقتصاد فرانسه
- ۱۸- محمد کبیر » محمد انور علوم شرعیہ مصر
- ۱۹- محمد حیدر » عبد الحکیم زراعت فرانسه
- ۲۰- غلام محی الدین » دوست محمد علوم عربی مصر
- ۲۱- عبد الاحد » عبد الرشید زراعت فرانسه
- ۲۲- غلام محمد » خان محمد علوم عربی اصول الدین مصر
- ۲۳- سید بہاوالدین » سید شمس الدین فلسفہ فرانسه
- ۲۴- غلام صفدر » شیر میرزا علوم عربی مصر
- ۲۵- احسان الله » امان الله خان سویس
- ۲۶- محمد وسی » محمد ابراہیم شرعیات وعلوم دین مصر
- ۲۷- دونفر صبیہ های سویس
- ۲۸- دونفر صبیہ های سفیر کبیر افغانی در ترکیہ
- ۲۹- غلام محمد » نیاز محمد جغرافیہ سویس
- ۳۰- نجیب الله » غلام محمد تجارت و مالیہ لندن
- ۳۱- میر زمان شاہ » میر محمد شاہ مہندسی تعمیر لندن
- ۳۲- عبدالقادر » عبدالغفور امور مطبعہ
- ۳۳- سراج الدین » محمد ایوب تاریخ

۳۴ - علی محمد	ولد جان محمد پیداکوژی	لندن
۳۵ - غلام نبی	» میرزا ابو القاسم مهندسی تعمیرات	»
۳۶ - عبدالواحد	» محمد نوروز تجارتی و مالیه جرمني	»
۳۷ - عبدالوکیل	» عبدالرزاق برق و میخانیکي	»
۳۸ - عبدالسمع	» عبد الاحد مهندسی تعمیر	»
۳۹ - سید شریف	» سید فقیر خان تجارت و مالیه	»
۴۰ - فقیر احمد	» علی احمد اقتصاد	»
۴۱ - محمد شاه	» مهر علی زولوژی	»
۴۲ - محمد اصغر	» محمد اکبر کیمیای زراعتی	»

در سال ۱۳۳۲ از جمله محصلین اعزامی وزارت معارف (پنج) نفر واپس بوطن مراجعت نموده مشغول تدریس میباشند. توریالی اعتادی - حمید الله طرزی - صبغت الله مجد دی عبدالعلیخان - عبیدالله خان شیوانا اجازه اسعار و بررسی از امور شاگردان در خارج. در اثر تقاضای نماینده گان سیاسی افغانی در خارج و منظوری مجلس عالی وزرا قرار فرمان ۲۷۲۱ ر ۳۰۹۱۲ مقام منبع صدارت عظمی اجازه تادیه اسعار خارجه را برای اولاد نماینده گان سیاسی و مامورین دیگرافغانی که در خارج وظیفه دار باشند و اطفال خود را در مکتب آنجا شامل نمایند و هم برای اشخاصیکه اطفال خود را برای دوام تحصیلات آنها در خارج تنها اعزام دارند داده است در اثر این امر تا حال برای (۹۹) نفر شاگردان افغانی که در ۱۳ مملکت خارج به ترتیب ذیل مشغول تحصیل اند تادیه اسعار خارجه در بدل پول افغانی که او لیای آنها درد افغانستان با ننگ پرداخته داده شده است.

ایطالیا ۴ نفر - سویس ۱۰ نفر - فرانسه ۸ نفر - افغانستان ۵ نفر - ترکیه ۴ نفر - چکوسلواکیه ۴ نفر - لبنان ۱ نفر - المان غربی ۲۰ نفر - امریکا ۱۴ نفر - مصر ۱۶ نفر - عراق ۴ نفر - ایران ۶ نفر - پاکستان ۳ نفر. برای تادیه اسعار اینچنین اشخاص در اثر ملاحظه وغور درباره رایور تعلیمی آنها که از صرف تدریس ثانی بعمل می آید باد افغانستان بانک مکاتبه و مقافیه بعمل می آید. نمایش رسامی و کار دستی شاگردان مکتب (سالون خزان وزارت معارف درباره احبای ذوق بدیع شاگردان و تشویق آنها به صنایع نفیسه و سایر کارهای دستی. خیاطی - بافت و گل دوزی - در مکتب نسوان) وغیره توجه خاصی درین او اخر بعمل آورده است و در پرو گراء های رسم مکتب قسمیکه سال گذشته از آن تذکر داده بودیم تجدید نظر بعمل آمده و مدیریت تدریس ثانی بکمت سامان مکتب مرکز پروگرام جدیدی را روی کار آورده است که دران رسم هندسی رسم اجسام حیه رسامی تزئیناتی و نقاشی نیز شامل گردیده است و اسباب

تشویق و ترغیب شاگردان بیزدیرین دوسال اخیر بیشتر مجبا گردیده است در سال ۱۳۳۱ در سالون بزرگ وزارت معارف برای اولین مرتبه نمایش آثار شاگردان مکاتب از طرف جلالتماب وزیر معارف بروز اول عقرب افتتاح گردید و در سال ۱۳۳۲ نیز مدیریت تدریسات ثانوی بکمک معامین رسم و کاردستی - خیاطی - بافت - و گندوزی مکاتب نسوان بیشتر از هفت هزار اثر رسامی - نقاشی - کاردستی - خیاطی - بافت و گندوزی شاگردان مکاتب ذکور و اناث و کورس سواد خوانی موسسه نسوان را در کلیپ سپور تهای نقیله گرد آورده و در معرض نمایش گذاشته بود این نمایش که ده روز دوام داشت بساعت ۱۱ بجای روز دوم عقرب ۱۳۳۲ توسط جلالتماب وزیر معارف در حالیکه رسامان مکاتب و بعضی از اراکین معارف حضور داشتند افتتاح گردید در روزهای ما بعد متعلمین مکاتب - معامین داخلی و خارجی - هیئت یونسکو و یو یو ا ه ا لی جو قه جو قه به تعداد (۱۱۰۰۰) نفر آمده از زحمات کشی های شاگردان تقدیر و تحسین میگفتند مدیریت تدریسات بکمک رسامان هیئت پنج نفری را انتخاب و تحت ریاست آفای خیر محمد خن رسام لیسه تجارتی درجه بندی آثار را بعمل آوردند در نتیجه (مبلغ ۱۲۳۵۰) افغانی برای متعلمان و متعلمین درجه اول دوم و سوم طور انعام داده شد و بر علاوه بیشتر از (۲۰۰۰۰) افغانی اثر شاگردان ذکور و اناث توسط تماشا چیان خریداری و پول آن را بصاحبان اثر تسلیم دادند .

سال گذشته به اطلاع قارئین رسانیده بودیم که آثار رسامی یک دسته شاگردان را در نمایش بین المللی رسامی و نقاشی که در دهلی ترتیب یافته بود ارسال نموده بودیم در نتیجه در بین ۲۶ مملکت شرکت کنندنده دو نفر شاگردان افغانی همدالتواب متعلم لیسه غازی و همدالمنان لیسه مکتب تجارتی یکی در بین اطفال ۱۳ ساله درجه اول و دومی در بین شاگردان ۱۵ ساله درجه دوم و حایز جایزه گردیده جایزه نفر اول الذکر عبارت از یک صراحی و از نفر دوم یک کیلاس نقره بود توسط رئیس جمهور هند به جلالتماب سفیر کبیر افغانی در دهلی سپرده شده بود تا بکابل ارسال دارد سامان مذکور بمدریت تدریسات ثانوی توصل و توسط جلالتماب وزیر صاحب معارف به صاحبان آن سپرده شد در سال ۱۳۳۲ نیز یکتعداد از آثار رسامی و نقاشی رسامان مشهور کابل برای نمایش در هند ارسال نموده ایم از برای تشویق بهتر رسامان و اشخاص صاحب ذوق و وزارت معارف در نظر دارد ترتیباتی را برای یک اتولیه آزاد رسامی و نقاشی افتتاح نماید تا شایقین در اوقات فراغ مکتب در آنجا تحت هدایت رسامان ماهر دوام بدهند .

در اثر پیشنهاد مدیریت تدریسات ثانوی وزارت معارف بر سامان که در اثر ترتیب (سالون خزان) و تهیه شاگردان خوب جدیت زیادی به خرج داده بودند آنها را مورد تفقد قرار داده یک یک مشت پول به طور انعام به آنها اعطا نمود

تجدید نظر در تعلیماتنامه مکاتب ثانوی و مسلکی به تعلیماتنامه مکاتب متوسط و ثانوی که تثبیت و بهنجار رسیده بود نظر به مرور زمان و انکشاف روزمره معارف و تحولات و تعلیمات در سیستم عرفانی مملکت قابل تجدید نظر بود از آن است که مدیریت تدریسات ثانوی از عرصه دوسال به این طرف تجدید نظری به تعلیماتنامه بعمل آورده و بعدها چندین نکته آنرا به همکاری ریاست دارالتالیف به گستر و به مدیریت های معارف ولایات و مرکز و هم به متخصصین و اشخاص صاحب نظر ارسال نمودیم تدریس زمینه نظریات خود را ارائه نمایند در این اواخر نظریات یک تعداد زیاد متخصصین و اشخاص صاحب تجربه در معارف به ما توصیل و رزیده است و تعلیماتنامه را حسب نظریات آنها دوباره تحت تدقیق و غور توسط اعضای تدریسات قرار داده ایم و عنقریب فیصله در زمینه اجراآت بعمل آورده و بطبع آن اقدامات بعمل می آوریم .

تعلیماتنامه سیر علمی و تطبیقات همه ساله یک تعداد از شاگردان صنوف مختلف علی الخصوص از صنوف دوره اعدادیه و رشديه در حین روزهای درسی ویدر ایام جمعه برای تطبیقات بعضی از دروس خود مانند تاریخ- جغرافیه- طبقات الارضی و فزیک به بعضی از اماکن تاریخی موزیم- مناطق مهم جغرافیائی- و طبقات الارضی و فایزیکها میرفتند چون تعلیماتنامه برای این نوع گشتنها و سیر علمی وجود نداشت اغلبا سیر علمی به هواخوری و میل به میل میگردد و کمتر استفاده علمی بعمل می آمد از برای آنکه از این گشتنها و سیر علمی که در حقیقت تطبیقات علمی دروس نظری و بعضی از مضامین است استفاده درستی بعمل آید ریاست تدریسات اساسنامه را بطبع و مقررات را برای آن وضع نمود که طبق آن شاگردان تحت هدایت معلمین خود عمل نموده و در اخیر راپوری به اداره مکتب از استفاده های علمی خود بدهند مدیریت تدریسات ثانوی اساسنامه وزارت معارف را به تمام مکاتب مربوطه ابلاغ و عملی نمودن آنرا توصیه نموده است .

غور و تدقیق راپورهای تعلیمی و نتایج امتحانات- قبلا راپور خواندگی مکاتب مربوطه ثانوی ماهوار- از مکاتب مدیریت های معارف و از آنجا مدیریت تدریسات ثانوی ارسال میگردد . چون اغلبا در اثر خرابی راه و یا کدام عامل دیگر نقلیاتی این راپورها بعد از چندین هفته مدیریت ثانوی میرسید و در وقت غور و تعمق دوباره آن زمانی زیاد از اصل مرحله میگذشت از آنست که تجویزی در زمینه گرفته نشود به مدیریت های معارف تحریر یافت تا قبل از ارسال راپور غوری دوباره راپورهای خواندگی بعمل آورد و از این بعد هر سه ماه راپور مرتب را ارسال دارند در سال ۱۳۳۲ راپورهای ارسالی ولایات به مجرد رسیدن مورد غور قرار یافته و هرگاه اصلاحات و تبصره در زمینه لازمی بود مدیریت های معارف با شروع وقت تحریر یافته است تا اقدامات لازمه بعمل آرند .

طبع وزارت معارف

جدول نتایج امتحان سالانه که در ابتدای سال ۳۲ مدیریت تدریسات ثانوی توصیل وریده بود توسط اعضای تدریسات ملاحظه و مقایسه گردید و در باره نواقصی که موجود بود به مدیریت های مکاتب تحریر گردیده است.

تعلیمات بصری - مدیریت تدریسات مثل سال گذشته استفاده از فلم های تعلیمی را به مکاتب مربوط خود توصیه نموده و از فلم های جدیدی که ماهوار بتدریسات ثانوی میرسد به آنها برای نشان دادن ارسال نموده است از جمله فلم های فرمایشی تدریسات ثانوی یک تعداد زیاد آن که بزبان العانی است درین اواخر بوزارت معارف توصیل ورزیده است.

تطبیق پروگرام جدید در مکاتب متوسطه نسوان هرات - شهر هرات بعد از کمابل او این شهری است که دارای مکاتب متوسطه نسوان گردیده است در سال ۱۳۳۰ حینیکه کودکیستان هرات فارغ التحصیلات صنف ششم داد نائب الحکومه آنوقت ولایت هرات از احساسات نیک مردم شهر آرزوی آنها برای تاسیس دوره متوسطه نسوان در مکتب مهری هروی بوزارت معارف تحریر داشته و تقاضای آنها را تأیید می نمود وزارت معارف امر تاسیس صنف ششم را در مکتب فوق الذکر صادر نمود و بلا تأخیر یاست تدریسات در صدد آن افتاد تا پروگرام مخصوصی را در آن مکتب تطبیق نماید تا از یکطرف سویه تعلیمی طالبات بلند رفته و آرزوی آنها برآورده شود و از جانب دیگر وزارت معارف نیز عندالاحتیاج از فارغات مکتب به قسم معلمه دوره ابتدایه استفاده بعمل آورده بتواند از آنست که مدیریت تدریسات ثانوی بکمک مدیریت تدریسات ابتدائی پروگرام مخصوصی را ترتیب و برای تطبیق آن بهرات ارسال گردید نظریه رایور واصله تطبیق این پروگرام که تقریباً به سویه کورس دارا معلومات است نتیجه خوبی داده است و در اخیر سال ۱۳۳۳ متوسطه نسوان مهری هروی گروپ اول معلومات دوره ابتدائی را برای دوره ابتدائی خود آن مکتب و مکاتب جدیدی که ممکن است عنقریب بهرات افتتاح شود بجا معه و معارف هرات تقدیم می دارد.

ارتباط باشعبه عرفانی یونوه - مدیریت تدریسات ثانوی در سال ۱۳۳۲ مانند سابق دیگر مکاتبه و مفاهمه خود را باشعبه عرفانی یونوه قسمیکه در سالنامه ۱۳۳۰ در (صفحات ۱۵۱ و ۲۵۲) تحریر نموده بودیم یک دایره است مجزا از شعبه یونسکو دوام داده و هکذا در روز سالگرمه یونو ترتیباتی را در سه مرکز دارالمعلمین برای نمکاتیبیکه در کارته ۴ جا دارند سیمینای پامیر برای صنوف عالی لیسسه های مرکز و فاکولته ها و پروفیسورران آن لیسسه ملالی برای مکاتب نسوان) اتخاذ نموده بود در مرکز اولی بنا علی معین تدریسی معارف در سیمینای پامیر مدیریت تدریسات ثانوی و در لیسسه ملالی یک تعداد از معلومات لیسسه های مرکز خطابه ها در باره یونو اهمیت آن برای تأمین صلح جهان ایراد و مجالس به نمایش فلم های که فعالیت های یونورا نشان میداد خاتمه یافت.

و بر علاوه در روز ۲۴ اکتوبر در اثر پیشنهاد مدیریت تدریسات ثانوی و منظوری جلالتماب وزیر معارف مکاتب مرکز به مناسبت سالگره یوانو نیم روز رخصت بودند.

مدیریت تدریسات مسلکی

مدیریت تدریسات مسلکی که وظیفه دار مراقبت از جریان تعلیمات مکاتب مسلکی افغانستان اعم از مکاتب دینی و تربیوی تخنیکي و غیره است امسال به اجرا آت ذیل ایل شده

۱. دارالعلوم ها :

این مدارس طبعی سال گذشته در جریان تدریسات خود ادامه داده مطابق پروگرام معین در پیشرفت بوده و تدریسات آنها طرف اطمینان وزات معارف واقع شده است در هذا سنه از دارالعلوم کابل (۱۷) نفر فارغ شده که (۱۵) نفر آن بوزارت عدلیه معرفی گردیده و (۲) نفر معلم شده اند

و از مدرسه علوم شریعه یقمان (۴۲) نفر فارغ شده است.

و از نجم المدارس مشرقی نیز یک تعداد فارغ شده است.

علاوه بر مدارس فوق مدرسه بخارستان - اسدیة مزارشریف ضاهرشاهی میمنه و فخر المدارس هرات و مدرسه جامع هرات نیز به اساس پروگرام مرتبه به تدریسات خود ادامه داده اند در آن جمله فخر المدارس هرات و بخارستان بر علاوه علوم دینی طبق پروگرام معینه و دارالعلوم کابل مضامین عصری، تاریخ، جغرافیه، ریاضی - لسان و ساینس را هم تدریس میدارند با وصف آنکه این دسته اخیر مدارس ملی گفته میشوند کتب تدریسی مضامین عصری مجاناً از طرف وزارت معارف به آنها داده شده است

۲. دارالمعلمین مسلکی :

از طرف موسسه یونسکو یک نفر متخصص علم تربیه یعنی آقای مستر هل با قفغانستان معرفی شده که در دارالمعلمین مسلکی تدریس عملی طلاب دارالمعلمین را به سیستم جدید و عصری تطبیق میدهد متخصص مذکور پس از یک سلسله مطالعات درین مورد و مشوره با مقامات مربوط وزارت معارف پروگرامی ترتیب داده که بر طبق آن مادی که هفته طلاب به تطبیقات عملی و سه هفته به تدریس سائر مضامین می پردازد و چون تنها مکتب تجرب بوی علاوالدین برای تطبیقات این هدف کفایت نمیکرد لهذا وزارت معارف دو مکتب ابتدائی یکی سید جمال الدین (کارته ۴) و دیگری سپین کلی را نیز برای تطبیقات و تجارب معلمین مسلکی تخصیص داد و از ابتدای سال تا کنون به صورت مرتب شاگردان تحت هدایت متخصص مذکور و معلمین خویش به مکاتب مذکور به کار تدریس عملی ادامه دادند و تا جائیکه دیده شد نتیجه رضایت بخش بوده امید است که از تطبیق صحیح این سیستم جدید در تعلیم و تربیه مکاتب ابتدائی

کشور نتیجه مفید و مثبتی بار آید واقعاً مشاهده تطبیقاتی تحولی را که در کیفیت تعلیم و تدریس این سه مکتب تجربی روح داده است این امر تأیید مینماید .

۳- نور سبهای مسلکی دارالمعلمین مسلکی :

در سال ۳۳ بعضی کورسهای فنی و عملی از قبیل کورسهای نجاری و سامی نیز درین موسسه علاوه گردیده است که حصه از طلاب مطابق ذوق سلیقه و خصوص جسمی به هر یکی از این کورسها شامل گردیده و در اوقات معین بعد از ختم تدریس روزانه یک ساعت تحت نظرو رهنمائی معلمین لائق فنی بکار آغاز نمودند اگرچه از عمر این کورسها دیری نمیگذرد اما توجه خاصی که از طرف وزارت معارف تا کنون درین باره مبذول شده دلچسپی و حرارتیکه از طلاب و شاملین کورسها به مشاهده میرسد امید کامل می رود که تا سیس این نوع کورسها نتیجه خیلی خوب خواهد داد مخصوصاً وقتیکه کورسهای خیاطی رنگرایی و موسیقی که در نظر است دائر شود. دوئلت شاگردان دارالمعلمین مسلکی بعد از پنج سال تحصیل طوری بار می آیند که بر علاوه اصول تعلیم و تربیه به بعضی فنون عملی نیز آشنا میباشند. برای فارغ التحصیلان این کورسها علاوه بر شهادتنامه مقرر ه دارالمعلمین مسلکی یک شهادتنامه از همان کورسیکه مؤفقا نه به پایان رسانده اند نیز داده میشود

۴- دارالمعلمین متوسطه :

درین دارالمعلمین شاگردان تا صنف (۱۲) تحصیل و بعد از ختم به فاکولته های سیانس و ادبیات ادامه تحصیل می نمایند و اشخاصیکه به ادامه تحصیل ذوق نداشته باشند به حیث معلم مکاتب متوسطه مقرر میگردد .

در قسمت شفاخانه دروضع صحیحی طلاب این موسسه امسال توجه بیشتری شده چنانچه قبلاً ادویه از دواخانه های بازار خریداری میشد برای آنکه از فرصت استفاده شود دپت اطاق دواخانه مکمل بموافقه وزارت صبحیه تاسیس شد و همچنان در دارالمعلمین ها برای بستری شدن مریض ها یک اطاق و چند بستره تهیه و مورد استفاده قرار گرفته .

فارغ التحصیلان دارالمعلمین ها :

- ۱- از دارالمعلمین مسلکی (۷۲) نفر فارغ التحصیل و بحیث معلم مقرر شدند .
- ۲- از دارالمعلمین متوسطه (۲۵) نفر فارغ التحصیل (۱۸) نفر بقا کواته ها و (۷) نفر بحیث معلم مقرر شدند

۵- مکتب زراعت :

در سال ۱۳۳۲ یک نفر مدیروسه و نفر معلم ۱ مریکائی استخدام و به حیث معلم فنی از آنها کار گرفته شده .

مستراسی معلم آلات زراعتی که بر علاوه شناختنن طلاب به آلات زراعتی و طرز استعمال آنها یک شاپ ترمیم و ساختمان آلات زراعتی راهم تکمیل و مورد استفاده طلاب گذاشته که در آن نجاری و آهنگری و بسته کاری ماشین های زراعتی را به طلاب عملاً می آموزاند :

۳- مستر فرتز که معلم زراعت عمومی بوده در فارم زراعت متعلقه مکتب در کشت و کار علمی و طریقه اصلاح نباتات به طلاب تجارب مفیده آموخت .

۴- نظر به پیشنهاد دکتور و نرمدیر مکتب زراعت در قسمت پروگرام مضامینیکه ساحه عملی آن کمتر بوده از بین برداشته شد و عوض مضامین مسکنی که میدان عملیات وسیعی داشتند ایراد گردید .

۵- یک کتابخانه به طرز جدید که شاگردان بتوانند از آن استفاده بهتری نمایند دائر گردید و یک تعداد کتب متعلق به زراعت و نشریات زراعتی جمع و طر ف استفاده طلاب قرار گرفت . برای اینکه از طرز عملیات خویش بهتر کار بگیرند نظر به موافقه انکشاف وادی هلمند به تعداد (۲۰) نفر طلاب صنف (۱۲) برای ستای بودای هلمند فرستاده شد که عملاً داخل کار شوند .

مکتب تجارت :

این مکتب که از عرصه چند سال دائر است تا جائیکه دیده شده نتیجه اطمینان بخش داده و در سال ۱۳۳۲ حسب ارشاد وزارت معارف در حصره تعلیم اقتصاد عملی بیشتر توجه بعمل آمده تائب نویسی به طلاب صنوف (۱۲) یاد داده شد در تدریس سائر مضامین جنبه عملی بیشتر بوده تا جائیکه دیده شد اطمینان بخش است به فارغ التحصیلان این مکتب قدرت بخشید . تا در انکشاف بنیه اقتصادی وطن کمک نموده باشند .

در سال ۱۳۳۲ به تعداد چهل و دو نفر از مکتب تجارت فارغ التحصیل گردیده اند که از آنجمله (۱۵) نفر آن بیانک شاهی و (۵) نفر آن به بانک ملی معرفی گردیده اند تا شامل کار گردند متباقی آن که عبارت از (۲۲) نفر باشند خواهش شمول فاکولته را نموده اند که جهت شمول به فاکولته ریاست پوهنتون معرفی گردیدند .

دشپی دارالمعلمین :

این موسسه برای تکمیل دوره تعلیمی معلمین بوده و از چند سال است دائر می باشد .

در هندا سنه اجرات ذیل در آن بعمل آمده ..

پروگرام تدریسی دشپی دارالمعلمین عیناً مانند صنوف ۱۰-۱۱-۱۲ دارالمعلمین بوده ولی تعداد مضامین آن کمتر است .

چون در سال ۱۳۳۲ تصویب بعمل آمده که کامیا بهای صنف (۸) میتوانند به دشپی دارالمعلمین داخل شوند که در سابق از طلاب صنوف پنهم میتوانستند داخل گردند لازم

بود که در پروگرام آن تعدیل بعمل آید . و باید تعلیماتنامه و پروگرام مستقل داشته باشد که پروگرام به نظریه هیئت معلمین دشی دارالمعلمین ترتیب و به این اساس مؤسسه دارای چهار صنف بوده قرار ذیل پروگرام دارالمعلمین متوسط تطبیق خواهد شد .

الف - در صنف اول : قسمت عمده پروگرام صنف نهم و یک قسمت مفردات پروگرام صنف (۱۰)

ب - در صنف دوم : قسمت باقیمانده پروگرام صنف ده و یک حصه مفردات پروگرام صنف (۱۱) .

ج - در صنف سوم : قسمت باقیمانده پروگرام صنف یازده و یک حصه مفردات پروگرام صنف (۱۲) .

د - در صنف چهارم : باقیمانده پروگرام صنف دوازده دارالمعلمین تطبیق می شود . و باین سلسله در سالهای آینده دشی دارالمعلمین دارای شعبه ساینس بوده و مضامین ذیل تدریس خواهد شد .

فزیک - کیمیا - الجبر - هندسه بیولوژی - بیولوجی - انگلیسی - فارسی .

کورسها :

ه - کورس انگلیسی که دارای سه صنف یک و دو و سه می باشد که امسال یک نفر فارغ التحصیل داد .

کورس روسی : برای مداومین کورس روسی که سال گذشته بعد از فراغت یکسال دیگر هم فرصت داده شده بود که به تدریس خود دوام بدهند در جریان سال دوام داشت .

مکتب اصول تحریر :

این مکتب از عرصه چند سال دائراست برای آنکه کاتب تعلیم یافته که از هر حیث به اصول دفتر داری آشنا باشند تحت پروگرام معینه تر بیه و به تعداد (۵۳۷) نفر فارغ التحصیل از بدو تاسیس خود تا حال بدو ایرتقدیم کرده است که اکثریه نتیجه اطمینان بخش داده است نظر به ضرورت وزارت مالیه وزارت معزی الیهادر نظر دارد که از فارغ التحصیلان صنف (۱۲) کورس مالی را که از هر حیث مکمل و بتواند کسار نمایند دایر نماید که مقدمات آن تحت غور است .

ممکن مکتب اصول تحریر فعلیه بعد از ۲-۳ سال وجود نخواهد داشت بلکه بصورت یک کورس مالی درجانب فا کواشه حقوق عرض اندام خواهد کرد .

مکتب تخنیک ثانوی :

در جریان سال ۱۳۳۲ تحولات و تغییراتی که به موسسه ثانوی تخنیک بوقوع پیوسته است ذیلا خاطر نشان میگردد .

۱ - شعبه انجنیرۍ مهندسی یک شعبه بنام کانکریټ سازی افزوده شده و برای تطبیقات عملی و امتحان مواد کانکریټ د و پایه ماشین درلاپراتوار امتحان مواد نصب و شاگردان بعد از ترکیب و امتحان مواد سطح اطاق کمتا بخانه را بصورت آزمایشی کانکریټ کرده و نتیجه خوب بدست آمد .

۲ - شعبه انجنیرۍ برق : تحولات در صنف ۱۱ - ۱۲ این شعبه رخ داد که بر علاوه پروگرام سابقه ترمیم جنریټر و موټر برقی . پاور الیکټریک . شق مخازرات افزوده شده که بصورت عملی شاگردان به کار پرداختند چنانچه یک دستگاه مکمل سویچ بور د ایبل بزرگ با تمام لوازم آن درلاپراتوار شعبه برق نصب و به کار انداخته شده است و هکذا در حصه تخنیک رادیو تدریس نظری و عملی از طرف معینان امر یکائی مغایلاً تطبیق و نتیجه خوب گرفته شده است .

۳ - شعبه انجنیرۍ میخانیک : علاوه از پروگرام سال ۱۳۳۱ به طلاب ترمیم ماشین های د یزلی بطرولی و به حرکت آوردن ماشین های مختلف یاد داده شده درین شعبه یک پایه ماشین خرا دی نصب و شروع بکار نموده است .

۴ - بر علاوه شعبات متذکره در ماه سرطان ۳۲ شعبه دیگری بنام هوانوردی ملکی افتتاح و یک تعداد شاگرد پذیرفت که تدریسات عملی و نظری شان در جریان سال طرف ادا میمان بوده و به سال آینده سی نفر جدید دیگر هم پذیرفته خواهد شد .

مکتب میخانیکی :

امور تدریس مکتب میخانیکی طبق پروگرام در جریان بوده و در سال ۱۳۳۲ (۴۸) نفر از شعبات مختلفه مکتب مذکور فارغ التحصیل گردیده است که از جمله تعدادی فوق (۹) نفر آن بوزارت صحنیه وزارت معادن و انحصارات دولتی و دو نفر بخود وزارت معارف یکی بحیث معلم فنی مکتب میخانیکی و دیگری بحیث مامور فنی سینما سیار و (۱۹) نفر بریاست شرکت نساجی و (۱۲) نفر بشرکت برق معرفی شده است تا ایشان را شاغل کار نمایند و باقی شش نفر جهت بلند بردن سویه تعلیمی خود بکورس استاد فن که در مکتب میخانیکی دایر است شامل گردیده اند .

مکتب صنایع :

امور تدریسی مکتب صنایع طبق پروگرام معینه در جریان بوده و متعلمین در شعبات مختلفه آن مصروف تحصیل بودند .

مدیریت یونسکو :

در راپور اجراآت سال گذشته تذکر داده بودیم که افغانستان حسب مقررات اساسنامه یونسکو در هفتمین کنفرانس عمومی سازمان شرکت کرد . رئیس هیئت اعزامی بناغلی داکتر

محمدانس رئیس پوهنتون و ښاغلی دا کتر محمد يوسف رئیس ارتباط کلتوری افغانی در اروپا ښاغلی عبدالشکور وولې، معاون ریاست ارتباط کلتوری و ښاغلی محمددا کرم مدیر، تداریسات ثانوی سمیت عضویت آنرا داشتند، کنفرانس عمومی یونسکو پروژ چهارشنبه ۱۲ نوامبر در پاریس به تالار کلوپ هوا بازی فرانسه طبق آئین نامه یونسکو از طرف هیئت اعزامی امریکا افتتاح شد (چون مقرر است رئیس هیئت ممصلکتی که سال قبل ریاست کنفرانس عمومی را داشته آنرا افتتاح نماید) و کارهای آنالی ۱۱ دسمبر دوام کرد.

متعاقباً نظر به پیشنهاد انجمن اجراییه یونسکو Dr. S. Radhakrishnan سر و پالی راداکریشان رئیس هیئت هند بحیث رئیس هفتمین کنفرانس عمومی انتخاب گردید. چون حجم کارهای این کنفرانس مانند جملة کنفرانس های بین المللی زیاد و متنوع بود بعد از اجرای امور مقدماتی کمیسیونها و کمیتهای اختصاصی (۱) تشکیل گردیده و کارها به ایشان سپرده شد رئیس هیئت افغانی در جلسات امداد تخنیکي کمیسیونهای ملی انجمن اجراییه فعالیت فرهنگی تبادل اطلاعات علوم حقیقی و طبیعی علوم اجتماعی پروگرام بودجه و غیره اشتراک ورزیده است. راپورتهایی این کمیسیونها و کمیته هادر جلسات عمومی جهت رای گیری رجعت داده میشدند.

در کنفرانس عمومی دوره هفتم نمایندگان پنجاه و هفت مملکت عضو سازمان حضور بهم رسانیده بودند علاوه مشاهدین پنج مملکت دیگر نمایندگان سازمان ملل متحده و بعضی مؤسسات اختصاصی بین المللی دیگر بحیث مشاهد شامل بودند.

تصمیمات مهمی که درین کنفرانس در قسمت های مختلف اخذ شده عبارتند از:

(۱) قبولی هسپانیه لیبیا و نیبال بحیث عضویت یونسکو.

(۲) انتخاب نه عضو جدید در انجمن اجراییه.

تعیین محل اجلاس هشتمین کنفرانس عمومی یونسکو که نظر به دعوت حکومت یوروگوای در اواخر ۱۹۵۴ به مونتوید و انعقاد خواهد یافت قبولی استعفای مدیر عمومی یونسکو (جیم تورس) بوده که در اثر تقلیل بودجه بمیان آمدجه مدیر عمومی مدعی بود تقلیل بودجه باعث انحطاط و عقب رفتن پروگرام یونسکو است که در حال شد و نمو می باشد. اقدام بطرفداری از صلح که در بیست و پنجمین جلسه عمومی از دول عضو یونسکو و کمیسیون های ملی تقاضا رفت تا توسط وسائل ممکنه و توسط فعالیت سازمان بمنظور صلح بین المللی بذل توجه مینمایند که حسن تفاهم متقابل و بهبود حال بشر فراهم شود.

تصمیماتی که راجع به پروگرام یونسکو در سال ۱۹۵۳ و ۱۹۵۴ به تصویب رسید بشرح ذیل بیان میگردد چون از بودجه پیشنهاد شده ۱۶ فی صد آن تقلیل یافت یعنی (۴۵۸ « ۹۶۱ » ۲۰)

به ۲۹،۶۰،۷۱۰ دالر تنزیل کرد) لذا چنین فیصله بعمل آمد که باید پروژهای که حق اولیت را دارا میباشند تحت اجرا گرفته شوند از قبیل

۱- فعالیت و تشریت مسعی با کمیسیونهای ملی بمنظور عملی ساختن پروگرام یونسکو بادر نظر گرفتن شرایط خاصه مناطق مختلفه جهان .

۲- همکاری با سازمان بین المللی که مدیر عمومی یونسکو جهت استشاره نمایندگان ایشا فرا در مقر یونسکو دعوت نموده و در اجراء و تطبیق پروگرام سازمان شرکت آنها را مطالعه نمایند .

۳- اجرای بعضی پروژهای دیگر که دارای اهمیت بوده و تحت A قرار گرفته است . تخصیصه های این پروژها در صورت امکان از پول باقیمانده بودجه سال ۱۹۵۲ تهیه میگردد و خاصه در باره پروژه کورسهای یونیوراسته توجه مخصوصی مبذول شود .

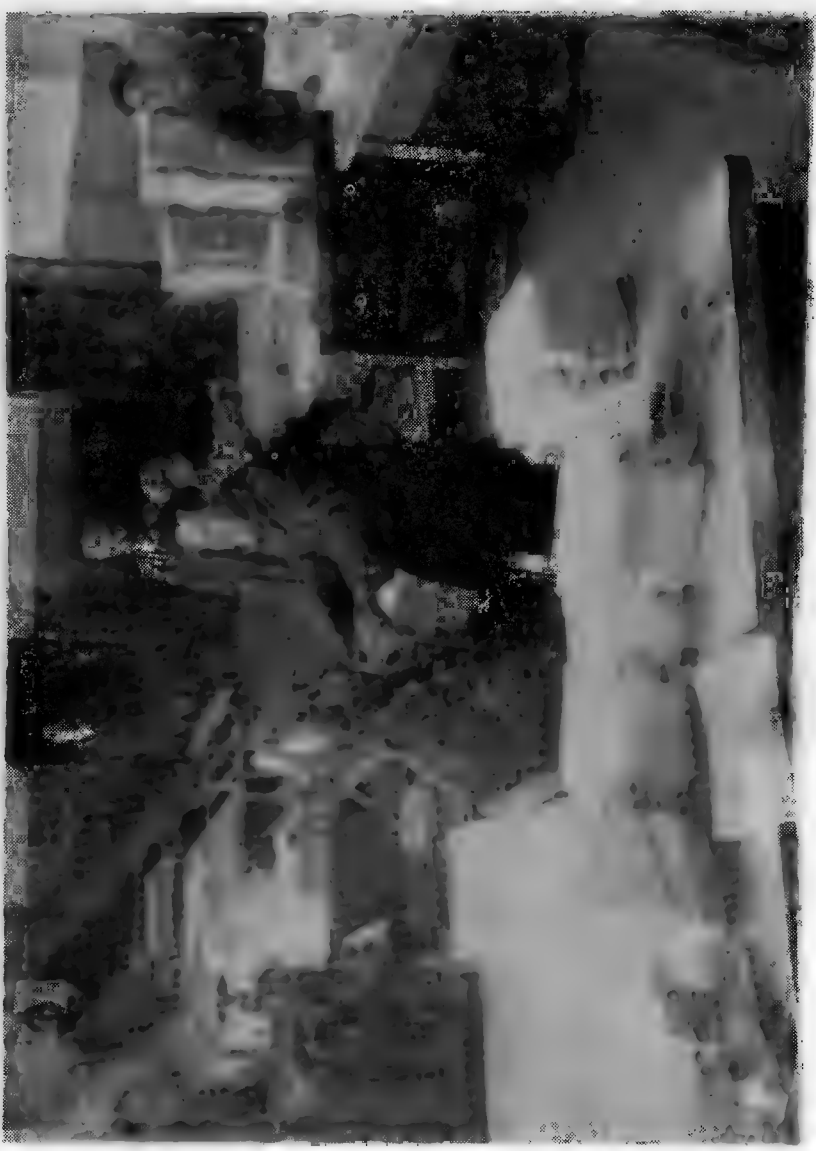
۴- سفارشات برای ترتیب پروگرام آینده سازمان . مدیر عمومی مؤظف شد تا در پور مرتبه پروگرام و بسط فعالیت آینده یونسکو را به دول عضو مستاده و نظریات شان را مطالعه نماید و جوابها اینکه دریافت میدارد خط مشی آینده را برای سال ۵۵-۵۶ تعیین بنماید تصمیماتی که در باره بودجه سازمان اتخاذ گردیده عبارت اند از کنفرانس عمومی سال ۱۹۵۳-۵۴ - رابسه، ۲۹،۶۰،۸۷۱ دالر تعیین گردیده که از آنجمه برای مسائل اداری ۳۰۲۹۶۰۸۴۷ دالر و برای اجرای پروگرام یونسکو ۱۲۳۵۴۱۲۱ تخصیص یافته و بقیه در بودجه مصارف احتیاطی قید گردیده است یا بالاخره کنفرانس عمومی تصویب نمود که یک کمیته مشاورتی پروگرام و بودجه مرکب از نمایندگان ۱۵ دول عضو تاسیس گردد و در باره پروگرام و بودجه هشتمین کنفرانس ده روز قبل از افتتاح کنفرانس اجتماع خواهد ورزید و پروگرام مرتبه عمومی رایا تبصره های انجمن اجرائیه تحت غور و مداقه قرار داده و رایور خود را به کنفرانس عمومی عرضه خواهد نمود .

تصمیماتی که در باره مسائل مالی اداری و حقوق روابط رسمی و خارجی و عمرانی مرکز جدید یونسکو اتخاذ گردیده قرار ذیل است .

۱- مسائل مالی . کنفرانس عمومی راهبر مالی مدیر عمومی و کمیسیون حسابی را تصویب کرد و سهمیه دول عضو را تعیین نمود بالاخره کنفرانس عمومی تقلیلی را که کمیسیون اداری در باره بودجه پیشنهاد کرده بود تصویب کرد .

۲- مسائل مامورین :- کنفرانس عمومی تصمیماتی را که در باره پرداخت معاش و غیره پیش بینی شده بود تصویب کرد (از قبیل بیمه مریضی مدد معاش و غیره) به مدیر عمومی و انجمن اجرائیه توصیه کرد تا مامورین دارا لا نشا نظر به تقسیمات جغرافیائی از جمله ممالک عضو انتخاب و استخدام شوند .

یہ فوٹو ازرا زفا لیت شوا سہانی مطبوعہ معارفہ ناپرسند کی یکند

مغاییت کارگران کمونستان معنی روزی شتره زدن در آتشی چالان و دان کمونستان

۳- عمران مرکز جدید یونسکو : کنفرانس عمومی به مدیر عمومی یونسکو اجازه داد تا پیشنهاد فراسه را درباره اعطای یت قطعه زمین که در آن عمارت جدید یونسکو ساخته شود قبول نماید و پلان عمارت جدید را توسط مهندسين بين المللی طرح کند که قیمت آن از ۶ میلیون دالر تجاوز نکند .

۴- مسائل حقوقی : به نسبت اینکه جلسات کنفرانس عمومی یونسکو بعد ازین جلسه هر دو سال صورت پذیر خواهد گردید کنفرانس عمومی تصمیم گرفته بعضی تعديلات در اساسنامه یونسکو وارد کند علاوه تصویب شد تعديلات ماده (۵) - اساسنامه یونسکو که از طرف اتا زونی پیشنهاد شده بود درباره ترکیب انجمن اجراییه میباشد به جلسه هشتمین محول گردد .

۵- تصمیمات مربوطه به ترتیب راپورهای عضو : کنفرانس عمومی راپور کمیته راپور و تحقیق راپورهای دول عضو یونسکو را مطالعه کرده و تصمیم آتی را تصویب نمود . کنفرانس عمومی مقررات ماده (۸) اساسنامه را درباره ترتیب و من راپور سالانه بدون عضو خاطر نشان نموده و سفارشات را که توسط کنفرانس عمومی تصویب شده باطلاع آنها رسانیده مدیر عمومی را موظف میسازد که هدايات لازمه و پلان عمومی ترتیب راپور را بوقت مناسب به استحضاری شان برساند .

و بدول عضو سفارش بنماید که شفافعلات های مهم خویش را ناجائپکه به پرو گرام یونسکو ربط دارد به کنفرانس عرضه دارد و پیشرفت های علمی که در ساحه مختلفه صورت میگيرد و داخل پرو گرام یونسکو میباشد بصورت ضمیمه درج باشد البته این معلومات در مرکز تبادل معلومات یونسکو گذاشته خواهد شد علاوه از دول عصر سا زمان خواهش میکند که راپورهای خود را بوقت معینه بدار الانشاء از سال دارد تا مطالعه و غور آنها پیش از افتتاح کنفرانس عمومی صورت پذیر شده بتواند و مدیر عمومی را موظف میسازد تا بوقت مناسب مجموعه راپورهای دول عضو را بطبع برساند راپور هائیکه به تاخیر مواصفت میکنند البته از قلم خواهد ماند .

مجدداً به دول عضو سفارش مینماید تا نتایجی را که در ساحه فعالیت یونسکو برای مملکت بدست آورده اند توسط نشریه علیجده و توسط مطبوعات به اطلاع اهالی برسانند . بالاخره کنفرانس عمومی تصمیم گرفته تا کمیته مخصوص مرکب از نمایندگان (۱۱) مملکت جهت مطالعه راپور دول عضو برای هشتمین کنفرانس عمومی یونسکو تعیین کند و کمیته موصوف نتیجه مطالعات تبصره و سفارشات خود را در یکی از جلسات مکمله کنفرانس عمومی آینده به نمایندگان دول عضو عرضه دارند .

دومین کنفرانس فوق العاده یونسکو

در هفتمین کنفرانس عمومی یونسکو چنین تصویب گردیده بود که در جریان سال ۱۹۵۲ کنفرانس عمومی فوق العاده انعقاد شود و در آن راجع به انتخاب مدیر عمومی یونسکو

مسائل دیگر بحث بعمل میاید طبق این تصویب دومین کنفرانس عمومی فوق لعاده ازاول الی چهار جولائی درباریس دائر گردید از طرف حکومت افغانستان بنا علی عبد الشکور معاون ریاست کلتوری افغانی در ادو با بحث نماینده معرفی گردید تصمیمات مهمی را که درین جلسه اتخاذ گردیده عبارتند از :

انتخاب Dr. Luther Harri Evans از تبعه امریکا بحیث مدیر عمومی یونسکو
انتخاب دونفر اعضای انجمن اجرائیه :

علاوتاً درین دوره اجلاسیه را پور کمیته اعمار مرکز جدید یونسکو طرح مذاکره قرار گرفت و چنین فیصله بعمل آمد که مدیر عمومی یونسکو اعطای قطعه زمین جهت اعمار مرکز جدید از طرف حکومت فرانسه قبول می نماید و ضمناً در باره مقرارت قرضه طویل المدت که حکومت فرانسه جهت اعمار آن قبولدار گردیده است داخل مذاکره شود نتیجه آنرا بصورت راپور به هشتمین کنفرانس عمومی یونسکو رویت بدهد :

مسائل مختلفه که درین کنفرانس تصویب شده عبارت است از شبکه راپور ستار مطالعوی هند رادر باره پلتور میتو د گاندی برای از بین بردن کشیدگی های ملی و بین المللی به مدیر عمومی و انجمن اجرائیه عرضه دارند تا پروژه جهت ترتیبات لازمه و باثر این میتود در پروگرام سال ۵۵ و ۵۶ در نظر گرفته شود :

انعقاد کنفرانس منطقوی نمایندگان کمیسیون های ملی ممالک شرق قریب و شرق میانه در ششمین کنفرانس عمومی تصمیمی اتخاذ شده بود که طبق آن کنفرانس های منطقوی نمایندگان کمیسیون های ملی مثل سابق ادامه یابد چنانچه دومین کنفرانس منطقوی قبلاً در بشکاک سال ۱۹۵۱ منعقد شده بود رئیس کمیسیون ملی افغانی در آن شرکت نموده بودند بنا بر عدم موافقت بین یونسکو و ممالک شرق قریب این کنفرانس منطقوی که میبایست در جریان سال ۱۹۵۳ دائر شود صورت پذیر نشد بنا بران انجمن اجرائیه در سی و چارمین جلسه خود چنین تصمیم گرفت که پول تخصیصیه کنفرانس منطقوی بمنظور ترجمه و نشر بعضی رساله های مفید یونسکو بریان های ممالک شرق قریب و شرق میانه بمصرف برسد تا مربیون معارف از پروگرام و فعالیت یونسکو بیشتر مطلع و مستفید شوند . تشکیل کمیته تحقیق سکالر شیب و فیلوشیپ : برای اینکه از سکالر شیب و فیلوشیپ ها بیکه از یونو و موسسات اختصاصی آن به افغانستان داده میشود استفاده بهتری بعمل آمده بتواند کمیته بنام کمیته سکالر شیب و فیلو شیب در مرکز وزارت معارف تشکیل گردیده است وظیفه کمیته موصوف مطالعه و تحقیق او راق دا و طلبان افغانی است این کمیته سعی میکند اشخاصی معرفی شوند که از حیث مدارج علمی استفاده خوبی ازین بورسها کرده بتوانند چنانچه از تشکیل این کمیته بدوائر و موسسات رسمی و ملی خبر داده شده است نیز تذکار گردیده که تصدیق این کمیته برای صدور پاسپورت داوطلبان حتمی شمرده میشود

رئیس کمیسیون ملی یونسکو داکتر محمدانس بخت رئیس کمیته اجرایی وظیفه مینماید و مدیریت یونسکو دارالانشای آن تعیین گردیده است .

کمک های عرفانی یونسکو نظریه درخواست وزارت معارف؛ کمک های آتی از طرف شعبه امداد تخنیک یونسکو برای سال ۱۹۵۲ در زمینه عرفانی به حکومت افغانستان داده شده است .

تمدید قرارداد دو نفر معلمین مکتب تخنیک عالی برای یکسال تقرر یک نفر متخصص تعلیمات مسلکی (مستر لارسن) که از جنوری ۱۹۵۲ مصروف کار میباشد .

تمدید سکاالر شیب دو نفر معلمین افغانی مکتب میخانیک که قبلاً در آلمان غربی مشغول تحصیل میباشد برای یکسال دیگر تمدید داده شد. قرارداد معلم اصول تدریس برای مکتب دارالمعلمین برای یکسال .

تمدید یکساله سکاالر شیب یک نفر منسوبین دارالمعلمین جهت فرا گرفتن اصول تدریس که فعلاً در لندن تحصیل مینماید علاوه بر آن در نظر است یک سکاالر شیب به مکتب میخانیک و یک سکاالر شیب دیگر بیک از منسوبین مکتب دارالمعلمین در نیوزیلیندا اعطا گردد کمکی که از داخل بودجه یونسکو بایر و گرام عادی سازمان در سال ۵۳ اخذ شده عبارتند از .

۱- پیشنهاد در باره اعزام یک هیئت سه نفری برای ترمیم و ترتیب موزه کابل که نظریه بعضی معاذیر از طرف وزارت معارف رد گردید .

۲- سامان و لوازم تحصیل . از ناحیه کیفیت کوپون Gifcoupon (اوراق بهادار یونسکو) معادل ۱۸۰۰ دالر به دارالمعلمین و معادل (۱۵۰۰) دالر به لیسه حبیبیه سامان و لوازم تعلیمی اعطاء گردید .

۳- تخصیص یک فیلوشیپ جهت فرا گرفتن تدریس در باره میل متحده به افغانستان که توسط داکتر غلام عمر استاد فاکولته ادبیات معرفی گردیدند .

علاوتاً از مدیریت یونسکو به یک تعداد سوالات یونسکو و موسسات بین المللی راپور و جواب تهیه و فرستاده شده است که مهمترین شان عبارتند از .

راپور در باره تشکیلات وزارت معارف و فعالیت آن که در مجموعه Hand book of education که از طرف یونسکو نشر میشود درج خواهد شد .

راپور اجراآت سال ۵۲ وزارت معارف بدفتر عرفانی بین المللی چینوا که در سالنامه سال ۵۲ دفتر موصوف درج شده است راپور راجع به کمکهای اجتماعی که به اطفال و فامیل داده میشود تا جائیکه مربوط تعلیم و تربیه آنهاست از طریق وزارت خارجه برای مجلس اقتصادی واجتماعی یونو فرستاده شده راپور در باره کتب درسی، تاریخ، جغرافیه و اسان خارجه که در مسکاتب افغانستان معمول است .

معلومات دربارہ اعزام محصلین افغانی در خارج برای تحصیل به تعداد سالانہ مصارف تعلیمی وغیرہ کہ به یونسکو فرستاده شد:

رایور دوباره سیورت در مکاتب افغانستان:

رایور در بارہ یونسکو و مصارف کہ از طریق مدیریت احصائیہ به ریاست مسئول مطبوعات فرستاده شده است وغیرہ .

نظر به دعوت کمیسیون ملی هندوستان کہ بمجلس در دہلی از ۱۹ الی ۱۴ جولائی د اثر شده بود وزارت معارف ہیئت مرکب از دو کتور نجیب اللہ، دو کتور نجم الدین انصاری، بناغلی برشنا تعیین نمود کہ البتہ رایور آن در آئندہ بمطالعہ قارئین کرام گذاشته خواهد شد.

مدیریت عمومی یونسکو و مقیم باریس یک عہدہ تابلو جهت نمایش برای طلاب کہ موضوع عمومی آن عبارت از صلح و مصارف میباشد توسط شعبہ اطلاعات خویش به اسمی این مدیریت فرستاده شود یک مجموعہ (کلوکسیون) آن به مکتب دارالمعلمین فرستاده شد.

امسال ششمین کنفرانس ترقی سیانس در کراچی منعقد شده کہ نمایندہ گان انگلستان - جرمنی - ترکیہ - مصر - فرانسه و افغانستان در ان شمولیت ورزیدہ بودند این کنفرانس از ۲۸ جنوری دوام کرد.

از طرف افغانستان بناغلی دو کتور میر نجم الدین انصاری رئیس دار التالیف شرکت ورزیدند.

و همچنین دو کتور موصوف حسب معمول چند سالہ امسال نیز در ہشتمین دورہ اجلاسیہ اسمابلہ عمومی ملی متحد اشتراک ورزیدند کہ تا ختم دورہ اجلاسیہ در ان جا بودند.

امسال یک ہیئت بنا بدعوت حکومت ہند برای بازدید مراکز عرفانی - صناعتی و کلتوری آن مملکت عازم آن دیار شدند. رئیس این ہیئت آقای علی احمد معین تدریسی معارف و اعضا عبارت از بناغلی احمد علی - کہزاد - دو کتور محمد حیدر - عبدالغفور برشنا - محمد خاند روشن - وضیای قاریزادہ بودند.

و ہمین قسم ہیئت دیگری بریاست داکتر محمد انس رئیس پوهنتون کابل و عضویت دو کتور محمد اکرم دو کتور محمد عثمان انوری - دو کتور عبدالرحیم - میر امان الدین انصاری برای بازدید موسسات فرهنگی شوروی بنا بدعوت ادارہ روابط فرهنگی اتحاد جماہیر اشتراکیہ شوروی بد آنجا رفتہ بودند کہ بعد از ملاظہ موسسات فرهنگی مسکو - لینن گراد - بساکو - و تاشکند دوبارہ بوطن عزیمت کردند.

مدیریت مامورین و معلمین تدریسات .

در سال جاری ما نند سالہای گذشتہ تغییرات و تبدیلیاتیکہ بر اساس تصاویب انجمن معارف و منظوری مقام وزارت صورت گرفته توسط این مدیریت ہر حالہ اجرا گذارده شده است نکات مهم آن قرار آتی است:

- الف تقرر وتبدل مدیرهای معارف ولایات بر حسب ذیل صورت گرفته :
- ۱- بناغلی عبدالغفور احمدی سابق مدیر معارف مشرقی بمدریت معارف ولایت کابل.
  - ۲- محمد کبیر سابق مدیر معارف ولایت کابل بمدریت معارف قطغن .
  - ۳- عبدالرسول سابق مدیر معارف قطغن بمدریت معارف جنوبی .
  - ۴- عبدالسلام سابق مدیر معارف جنوبی بمدریت معارف مشرقی .
  - ۵- محمد عمر سابق کفیل مدیریت معارف پروان بکفالت مدیریت معارف مزار شریف.
  - ۶- تقرر محمد طاهر بمدریت معارف قندهار .
  - ۷- عبدالعزیز سابق مدیر معارف فراه بمدریت معارف غزنی .
  - ۸- بناغلی محمد سلیمان سابق مدیر معارف غزنی به مفتشی ریاست تفتیش .
  - ۹- « محمد موپسی سابق مدیر معارف بدخشان به مفتشی ریاست تفتیش .
  - ۱۰- « میر محمود سابق مفتش مکتب شهر بکفالت مدیر معارف بدخشان
  - ۱۱- « عبدالغفور یاند سابق معلم لیسه استقلال بکفالت مدیریت معارف فراه .
  - ۱۲- « عبدالحمید سابق معاون لیسه استقلال بکفالت مدیریت معارف پروان .
  - ۱۳- تقرر بناغلی سراج الدین ضیاء سابق معاون مکتب اصول تحریر بکفالت مدیریت معارف لوگر .
  - ۱۴- بناغلی سید محمد اشرف سابق کفیل مدیریت معارف لوگر بمعاونیت معارف کابل.
- ب- بر علاوه یکنفر مامور بمعارف هزاره جات یکنفر معاون به لیسه استقلال یکنفر معاون بمکتب اصول تحریر و یکنفر معاون بمدرسه علوم شرعیه یکنفر معاون به لیسه ابن سینا یکنفر معاون به لیسه تجارتی و یکنفر معاون به لیسه زراعت مقرر ومنصوب گردیده اند .
- ج- به تعداد هفتاد و دو نفر از فارغ التحصیلان دارالمعلمین متوسطه وهفت نفر مسلمکی و یک عده از فارغ التحصیلان دارالعلوم هالیسه ابن سینا ومدرسه علوم شرعیه در مکتب مرکز ومعارف ولایات مقرر گردیدند متذکر باید شد که درین راه حتی الوسع کوشش بعمل آمده تا فارغ التحصیلان مذکور بوطان خویش مقرر گردند و درباره اکثریه آنان این منظور عملی گردید که بدین ترتیب عده بزرگ احتیاجات مکتب از حیث کمبود معلمین مرفوع شده است همچنان فارغ التحصیلان لیسه نسوان که در اخیر سال ۳۱ فارغ گردیده بودند همه آنها بحیث معلمه مکتب نسوان مرکز مقرر گردیدند .
- د- در مورد معلمین خارجی که از خارج استخدام گردیده اند ذیلاً توضیحات داده میشود .
- الف - معلمین فرانسوی - در سال جاری قرار داد پنج تن از معلمین فرانسوی خاتمه یافت و آنان آماده تجدید قرار داد نشدند درباره استخدام عوض اوشان توسط مکتبایب جداگانه بسفارت کبرای افغانی مقیم پاریس اطلاع داده شد همچنین در سال جاری حسب صوابدید مقام وزارت بعد از ختم قرارداد موسیو مومل مدیر سابق موسیو فریسی

بحیث مدیر تدریسی لیسه استقلال عز تقرر حاصل نموده و بایک نفر معلم فرانسوی که مدت قراردادش بسر رسیده بود تجدید قرارداد بعمل آمد .

ب - معلمین امریکائی - در سال جاری قرار داد سه نفر از معلمین امریکائی ختم و آماده تجدید قرارداد نشدند در باره استخدام عوض ایشان با سفارت کبرای افغانستان مقیم واشنگتن داخل مذاکره هستیم . هکذا درین اواخر آقای اولی معلم لیسه حبیبیه نظر به عدم ضرورت از تاریخ ۱۵ حوت ۳۶ فسخ گردید نظر بصوابدید مقام وزارت همینکه مدت قرارداد مستر لارسن مدیر تدریسی لیسه حبیبیه بسر رسید بعوض او مستر زاوور معلم آنمکتب بحیث مدیر تدریسی لیسه مذکور منسوب گردید . همچنین امسال چهار نفر معلم و معلمه از امریکا استخدام و به کابل وارد و به تدریس مشغول گردیدند و بایک نفر معلمه در کابل قرارداد بعمل آمد و مکتب (A. T. T) مقرر گردید .

معلمین هندی :

قرارداد دوفتر از معلمین هندی که موعد آن بسر رسیده بود فسخ و در عوض آن ۹ نفر از هندوستان بمنظور تدریس لسان انگلیسی در معارف ولایات استخدام گردید که منجمله یکنفر بمعارف غزنی یکنفر بمعارف مزار شریف دوفتر بمعارف قندهار دوفتر بمعارف مشرقی دوفتر به لیسه ابن سینا و یکنفر بمعارف قطن مقرر شده و مشغول تدریس میباشند .

۴ - معلمین آلمانی و اطریشی :

معلمینکه از ممالک فوق فعلاً موجود اند عبارت از ۱۰ نفر میباشند که از آن جمله قرار داد همه نفر خاتمه یافت و برای ایشان اجازه داده شد تا به اوضان خود برگردند در باره عوض آنها اقدام کرده ایم .

۵ - معلمین تبعه انگلستان :

ازین مملکت با چهار نفر قرارداد عقد شده بود که منجمله قرارداد پاپلستون مدیر لیسه غازی بسر رسیده و فسخ شد که در عوض او شخص دیگری از فارغ التحصیلان افغانی به مدیریت مذکور مدنظر است و بایک نفر معلمه در کابل عقد قرار داد بعمل آمده که فعلاً در لیسه تجارتی مشغول تدریس میباشند .

۶ - معلمین عربی :

در سال جاری با دوفتر معلمین عراقی قرار دادی عقد گردیده که بحیث معلم در مدرسه علوم شرعیه شامل کار میباشند .

۱ - ترفیعات مامورین و معلمین و معلمات توسط کمیسیون منتخبه بیکه زیر نظر - لالتماز وزیر معارف دایر میگردد انجام پذیرفته و پس از تصویب کمیسیون بمنصبه اجرأ گذاشته شده .

مدیریت احصاء، ثیمہ معارف

۱- برای جمع کردن احصائیه گاممتری از طرف مدیریت احصائیه معارف در سال ۱۳۳۱ فورمه سوالات احصائیوی جدیدی به استشاره منخصص احصائیوی امداد تخنیک یونو در کابل ترتیب و طبع گردیده بود .

این فورمه به تمامی مکاتب معارف چه در مرز و چه در ولایات توسط مدیریت های معارف ارسال گردیده و از آن مرین مکاتب درخواست شد تا سوالات احصائیوی فورمه را راجع به معلمین و معلمین و چگونگی مکاتب خود در برج عمل خانه پری و تکمیل نموده به مدیریت احصائیه ارسال دارند این فورمه ها مسلسلای مدیریت احصائیه واصل و از طرف مامورین مربوطه در روسیه های مخصوص آن داخل گردیده توسط ماشین های کنکولیت حسابی مجموعه جداول بنیادی آن بعمل آمد که نتایج آن بصورت را پور کوچک احصائیوی در آورده شد این را پور هم گونه معلومات را راجع به مکاتب معلمین و معلمین معارف اهدا کرده میتواند .

۲- در احصائیه یکی از ارکان مهم طریق عرضه کردن آنست مدیریت احصائیه بر همین اساس وهم در اثر درخواست بعضی دوایر اقدام کرده تا معلومات های احصائیوی دست داشته خود را بصورت گرافهای احصائیوی مرتب کرده تقدیم کنند و همین است که معلومات های ذیل بصورت گراف در آورده شد .

- ۱- گراف تعداد مکاتب افغانستان از سنه ۱۳۱۱ تا سنه ۱۳۳۱
  - ۲- » » معلمین معارف » » » »
  - ۳- » » متعلمین » » » »
  - ۴- » » فارغ التحصیلان مکاتب معارف » »
  - ۵- » » بودجه معارف افغانستان از سنه ۱۳۳۱ تا سنه ۱۳۳۲
  - ۶- تعداد گراف معلمین معارف در سنه ۱۳۳۱ از حیث مسالت یدری زا رع مسالت آزاد - مامورین - عمله و فعله تاجر .
  - ۷- نسبت دختران و پسران دودوره های مختلف مکاتب معارف در سال ۱۳۳۱ .
  - ۸- نسبت مکاتب ابتدائیه - متوسطه ثانوی مسلکی و فاکولته در سنه ۱۳۳۱ .
  - ۹- گراف درجه تحصیل معلمین معارف در سنه ۱۳۳۱ .
  - ۱۰- گراف نقشه افغانستان و تقسیم متناسب مکاتب در ولایات آن در سنه ۱۳۳۱
- هدف گراف ها که عبارت است از نشان دادن معلومات بوسیله ساده و عام فهم و سهولت دادن هرگونه معلومات درین گراف ها مراعات گردیده و هم کوشش شده است تا معلومات های جامع و مفیدی را بصورت واضح ترجمانی نماید چون این گراف ها نهایت دلچسپ و قابل استفاده است در اثر تقاضای متخصص احصائیه و متخصص تعلیم و تربیه امداد تخنیککی یونو وزارت معارف به مدیریت مکتب تخنیک عالی امر داد تا از آنها عکاسی بعمل آرند

همانا هر ده قطعه گراف توسط مستر کتنی معلوم امر یککائی عکاسی ونیز از آنها ده قطعه عکس بسفارت کبرای افغانستان در همد ارسال شد.

۳- قبل برین مدیریت احصائیه سال یکمرتبه توسط فورمه سوالات احصائیوی خود معلومات هارا از مکاتب جمع آوری و تا اخیر سال از نتایج آن استفاده میشد بدیهی است که در ظرف یکسال تحولات بسیار ی در تعداد مکاتب معلمین - متعلمین و غیره معلومات هارخ میدهند بشیرین مدیریت احصائیه یکورق راپور احصائیوی ماهوار مدیریت های معارف راتجویز نمود تا به این ذریعه بتواند معلومات های احصائیوی راجع به معارف را در ظرف یکماه داشته تواند این راپوریکه عبارت از ۹ جدول بوده وهادایت مفصلی را برای خانه یری کردن آن دارا است به مطبعه معارف ارسال گردیده تا آنرا طبع نماید از آغاز سال ۱۳۳۳ مدیریت های معارف خواهند توانست که ماهوار اروری راپور های که مکاتب به ادارات شان میفرستند این راپور را خانه پوری وبه مدیریت احصائیه معارف ارسال دارند .

۴- ترتیب معلومات هائیکه از طرف اداره احصائیه یونسکود رپاریس خواسته میشود از قبیل احصائیه تعلیم اکابر و تعلیمات مخصوص .

۵- معلومات های احصائیوی معارف که از طرف تمامی شعبات استعلاما خواسته میشود و این اداره آنرا مرتباً میدهند از او امر عادی دفتر به شمار میرود مدیریت احصائیه توانست یک پایه ماشین نوع (مونرو) که هم با برق وهم بادست کار جمع وتفریق راتا به ۹۹۹ ملیون اجرا کرده میتواند از گمرک کابل خریداری ومورد استفاده قرار داد .

ریاست دارالتالیف:

امسال ریاست دارالتالیف موفق به تکمیل کتب دوره ابتدائی مطابق پروگرام جدید گردید ونیز برای کمک به معلمین برای هر مضمون کتاب رهنما مانند رهنمای ریاضی ورهنمای جغرافیه وغیره تالیف وتدوین کرد کتب دوره دهاتی واکابر چه پشتوچه فارسی همه از طبع فارغ وبدسترس استفاده قرار گرفت یک تعداد کتب مفید وممد تعلیمات طبع ونشر شد کتب دوره متوسط وثانوی هم مطابق پروگرام جدید بعضاً از طبع وقسمتی از تالیف برآمد حالاموقع آنرا یافته که کم کم به نشر وطبع نشریات یونسکو وغیره آثار مفید وممد تعلیمات عامه به پردازد . چنانچه مجله عرفان امسال ماهانه شد ودر نظر است یک مجله دیگر هم بنام مجله اکابر طبع ونشر شود این همه آرزوها مربوط ومنحصر به بکار افتیدن مکمل مطبعه معارف است که آنهم روز بروز بسوی تکامل پیش میرود اینک اجرا آت هر اداره این ریاست راجعدا گانه شرح میدهم .

کارگران شیمیائی علیه سمارفلسک در عین اجرای وظیفه

کاروان کروند - چینی صلیب - در شانی کار

- ۱- مدیریت تالیف و ترجمه .
- اجراآت این مدیریت را اولتر به عناوین ذیل تقسیم و بعد راجع به هر کدام آن بصورت مختصر تشریحات لازمه تقدیم مینمائیم .
- ۱- کتب درسی
- ۲- کتب معاون درسی و کتب مطالعه
- ۳- کتب درسی راجع به تدریسات مسلکی .
- ۴- طبع ثانی کتب .
- ۵- تصحیح کتب .
- ۶- تدوین و جریان امور علمی و عرفانی واداری .
- ۱- در قدمت کتب درسی باید شعبات ذیل را مد نظر بگیریم .
- الف - کتب ابتدائی .
- ب - کتب متوسط .
- ج - کتب ثانوی .
- الف - اجراآتیکه راجع به کتب ابتدائی درین سال بعمل آمده قرار ذیل است .
- ۱- کتب قرائت پشروی دوره ابتدائی که متقاضی پایه از تعلیمات و اصلاحات بود درین سال تحت تعدیل و اصلاح گرفته شد و در نتیجه کتاب قرائت پشروی صنف ۳-۴-۵-۶ یکی بعد دیگری آماده طبع آفست گردیده که عنقریب به طبع ارسال میشود .
- ۲- درباره کتب قرائت فارسی دوره ابتدائی ریاست دارالتالیف موفق گردیده تا کتب مثله کوه را بصورت نستعلیق با آفست طبع نماید در نتیجه کتاب دوم و سوم ابتدائی و فارسی چهارم مخصوص مناطق پشوی زبان بعد از اصلاح و تعدیل و خطاطی به طبع سپرده شد .
- ۳- کتب ریاضی این دوره طبق پروگرام جدید تصنف ۵ تکمیل و بعد از طی مراتب اصولی و ارائه نظریات در آن باره آماده طبع گردیده درین باره هم ریاست دارالتالیف سعی نموده تا این مسئله نیز بخط نستعلیق و به طبع آفست صورت بگیرد چنانچه کتب صنف اول و دوم زیر طبع و از سوم و چهارم و پنجم تحت خطاطی و عنقریب آماده طبع و نشر میگردد
- ۴- ریاست دارالتالیف برای اینکه در قسمت خط و املا و ترکیب کلمات و الفاظ خدمتی کرده باشد ترتیب تالیف و تدوین کتب ریاضی را گرفته تا برای دوره ابتدائی و حتی متوسط پایه از فواین خط و املا را بصورت کتب متعدد طبع و نشر نماید چنانچه این کتب تحت تالیف و تحریر است که عنقریب از طبع فارغ و بدسترس افاده و استفاده قرار خواهد گرفت و این نظریه در فارسی و پشتو تطبیق خواهد شد .
- ۵- کتب دهاتی برای مسکتابدهاتی در فارسی و پشتو تکمیل و مورد افاد و استفاده قرار گرفت .

۶- درین سال ریاست دارالتالیف به هم-کاری تدریسات بتالیف یسکده کتابی بنام رهنمای معلم درفست کتب و مضامین ابتدائی پرداخت کتب متذکره از یکطرف شامل تمام مقررات و پروگرام مضامین ابتدائی از طرف دیگر دا رای اصول تعلیم درمضمون‌های مختلف صنف اول الی ششم ابتدائی است . . علاوه‌ا این کتب دا رای معلومات زیاد و تفصیلات بیشتر راجع به هر مضمون بودو کتب بیست که احتیاجات مطالعوی و تهیه درسی یک معلم را رفع و صورت‌القای دروس را طوریکه لازم و شایسته یک معلم است به معلمین رهنمائی میکنند و بین صورت یک معلم تمام مطالعات و تشریحات لازم درسی خود را بدون اینکه محتاج تتبع و یا مطالعه و یا یافتن کتب دیگر باشد ازین کتبها بارست می‌آرند این کتب دارای شرایط علمی - عملی - تربیوی - رسم‌ها - اشکال - نقشه‌ها و غیره بوده حیات اجتماعی و تطبیق مضمون را با محیط خوبتر و بهتر نشان میدهد . کتب متذکره عبارتند از :

- ۱- رهنمای دینیات باطرز تدریس و صورت تعلیم و تعلم .
  - ۲- رهنمای قرائت های پشتو باطرز تدریس و صورت تعلیم و تعلم زبان پشتو .
  - ۳- « فارسی » « » « » « فارسی .
  - ۴- « تاریخ » « » « » « مضمون تاریخ .
  - ۵- « جغرافیه » « » « » « جغرافیه .
  - ۶- « ریاضی » « » « » « ریاضی .
  - ۷- « هندسه » « » « » « هندسه .
  - ۸- « تاریخ طبیعی » « » « » « تاریخ طبیعی .
- مقررات این کتاب‌ها تعیین و به مولفین جهت تالیف سپرده شده .
- ۷- کتب اطفال :

درین سال ریاست دارالتالیف جهت بلند بردن سویه تعلیمی به تالیف و تدوین یک عده کتب رنگه اطفال پرداخت و مقصد اساسی اینگونه کتب همانا تربیه ذوق و اعتلای سویه تعلیمی طلاب خورده سال است که ازان جمله دوسه چند آن تهیه گردیده است .

ب- کتب متوسط :

۱- تالیف و تدوین قرائت های پشتو .

این کتب که متقاضی برخی از تعدیلات و اصلاحات بود توسط مجالس معلمینیکه در ریاست دارالتالیف منعقد گردیده به تعدیلات و اصلاحات آن اقدام و در نتیجه کتب صنف ۷-۸-۹ آن تدوین و من جمله کتاب ۷ آن ضیع سپرده شد که دوی دیگر آن هم عنقریب به طبع سپرده خواهد شد .

۲ تکمیل و طبع تمام کتب عربی برای صنف ۷-۸-۹ .

- ۳- اختصار کتب جغرافیه صنف ۷-۸ که بعد از ابراز نظریات هیئت به طبع داده میشود .
- ۴- تالیف جغرافیه صنف ۹
- ۵- تعدیل و اصلاح تاریخ های صنوف متوسطه ضبق پروگرام جدید که به طبع داده میشود
- ۶- تالیف هند سه صنف نهم که بطبع داده شده .
- ۷- تصحیح و تدوین قرائت فارسی ۹ که از طبع ثانی فارغ شده .
- ۸- تعدیل و اصلاح کتب معلومات مدنیه — اخلاق و اقتصاد صنوف متوسط مطابق نظریات جدید پروگرام بطبع داده میشود .
- ج- دوره ثانوی :
- ۱- تعدیل و تدوین کتاب قرائت پشتو صنف ۱۰ مطابق به اقدامات کتب متوسطه .
- ۲- تالیف و طبع عقاید صنف ۱۲ .
- ۳- تکمیل تالیف جیولوجی صنف ۱۰ که به طبع رفته
- ۴- تالیف جغرافیه صنوف ۱۰-۱۱-۱۲ که بعد از ابراز نظریات هیئت به طبع داده میشود .
- ۵- تکمیل تالیف تاریخ صنف ۱۱ که به طبع رفته .
- ۶- تکمیل تالیف صنف ۱۰ که از طبع برآمده .
- ۷- تالیف کیمیا صنف یازده با اشکال آن که عنقریب به طبع میرود .
- ۲- کتب معاون درسی و مطالعه :
- ۱- تکمیل ترجمه کتاب طرز تدریس تاریخ مولف دوکتور جانس از انگلیسی به فارسی .
- ۲- ترجمه کتب تعلیم تربیه از نشرات یونسکو دره جدید .
- ۳- ترجمه پروگرام ابتدائی .
- ۴- ترجمه را پور عرفانی .
- ۵- ترجمه یک کتب منطق بزبان فارسی .
- ۶- ترجمه کتاب پیمدا کوژی از جرمنی .
- ۷- ترجمه یک عده مقالات تربیوی از نشرات یونسکو و خطابه های که هیئت عرفانی افغانستان در کنفرانسهای ممالک خارجه شمولیت ورزیده بودند .
- ۸- ترجمه و طبع یک کتاب بنام حفظ الصبحه مقدماتی .
- ۳- کتب درسی راجع به تعلیمات مسلمانگی .
- ریاست دارالتالیف درین سال بتالیف کتب تعلیمات مسلمانگی مخصوصاً کتاب میخانگی وزراعت اقدام نموده و ضمناً بتالیف و تدوین این دوائر پرداخت .
- ۱- تالیف کتاب میخانگی که جهت مکاتب میخانگی معه اشکال و رسم های آن .
- ۲- ترجمه رساله زراعت جهت مکتب زراعت .
- ۴- طبع ثانی و ثالث کتب .

- ۱- از دوره ابتدائی .
- دنیات صنف ۴ - ۵-۶- که از طبع ثانی بر آمده .
- حساب اول و دوم که بطبع ثانی رفته .
- ۲- از دوره متوسط .
- تاریخ صنف ۷ که برای طبع ثانی رفته .
- ۳- از دوره ثانوی :
- تاریخ ادبیات پشتو برای صنف ۱۱-۱۲ فارسی صنف ۱۰-۱۱ که از طبع فارغ شده
- ۱- تصحیح شعر العجم حصه اول و دوم و یا کنویس حصه اول .
- ۲- تصحیح یکمده کتب حفظ الصبحه از سازمان صبحی جهان معه اش کمال و تصاویر .
- ۳- تدویر و جریان امور علمی و عرفانی و اداری .
- ۱- تهیه راپورها و گذارشهای علمی وزارت معارف و تطبیق آن به امور عرفانی دنیا .
- ۲- جوابات مسکاتیب عرفانی موسسات علمی دنیا .
- ۳- جواب برخی از نظریات علمی و عرفانی .
- ۴- تهیه برخی از کتب تعلیمی و مجلات عرفانی برای مراکزیکه خواستار شده اند .
- ۲- مدیریت نشریات :
- مدیریت نشریات موظف فرستادن کتب به طبع و نشر و مراقبت وضع طباعتی آن است
- از زمانیکه به طبع میرود تا از طبع فارغ شود این که اجراءات این مدیریت را در امسال
- بقسم ذیل خلاصه میکنیم :
- الف از کتب دوره ابتدائی :
- ۱- جغرافیه ششم به تعداد (۱۲۰۰۰) جلد دارای کلیشه ها و تصاویر
- ۲- پشتو » (۱۰۰۰۰) » » » »
- ۳- تاریخ » (۱۵۰۰۰) » » » »
- ۴- فارسی » (۱۲۰۰۰) » » » »
- ۵- دوم اکا بر به پشتو » (۱۰۰۰۰) » » » »
- ب از کتب دوره متوسط و ثانوی :
- ۶- کتاب دشت و ادب تاریخ برای ۱۱ و ۱۲ به تعداد (۲۰۰۰) جلد دارای تصاویر و کلیشه ها
- ۷- کتاب عقاید برای صنوف ۱۲ لیسه ها به تعداد (۱۰۰۰) جلد .
- ۸- نجوم عربی برای صنوف نهم .
- ج- کتابهایی که امسال در مطبعه معارف از طبع فارغ و اوضاع طباعتی از قبیل دیدن
- پروف ها و تصحیح اغلاط و غیره آن مراقبت شده قرار ذیل است :

- ۱- کتاب عربی برای صنف هفتم به تعداد (۶۰۰۰) جلد
- ۲- « « « « « هشتم » (۳۰۰۰) »
- ۳- طبع ثانی فارسی نهم » (۴۰۰۰) »
- ۴- « « « « « دهم » (۳۰۰۰) »
- ۵- طبع ثانی دینیات ششم فارسی (۱۵۰۰۰) »
- ۶- « « « « « پنجم » (۱۲۰۰۰) »
- ۷- طبع اول تاریخ صنف دهم به تعداد (۳۰۰۰) »
- ۸- « « « کتاب حفظ الصلحه مقدماتی » (۳۵۰۰) »
- ۹- طبع ثانی تاریخ صنف هفتم (۶۰۰۰) جلد دارای کلیشه ها و تصاویر ها
- ۱۰- طبع تعلیمات نامه ابتدائی بزبان انگلیسی به تعداد (۲۰۰) جلد
- ۱۱- طبع فرائد فارسی مناطق پشتوزبان دارای کلیشه ها و تصاویر
- ۱۲- فارسی صنف دوم ابتدائی به تعداد (۲۰۰۰۰) جلد با تصاویر و کلیشه ها.
- ۱۳- کتاب دوم دهاتی پشتو به تعداد (۵۰۰۰) جلد
- د- کتب ذیل در مطبعه معارف تحت کار است که عنقریب از طبع فارغ خواهند شد .
- ۱- کتاب دوم دهاتی پشتو به تعداد (۵۰۰۰) جلد
- ۲- تاریخ صنف یازده به تعداد (۲۰۰۰) جلد
- ۳- فارسی « « « (۲۰۰۰) »
- ۴- دینیات « « « ۷ » (۱۰۰۰۰) »
- ۵- پشتوی « « « ۷ » (۱۰۰۰) »
- ۶- حساب « « « اول ابتدائی طبع آفسیت .
- ۷- « « « دوم « « «
- ۸- فارسی صنف سوم ابتدائی (۴۰۰۰۰) جلد طبع آفسیت
- ۹- جیولوجی برای صنف دهم (۱۵۰۰) جلد »
- ۱۰- کتابخانه که در دستگاه کسب و گسترش خود مدیریت نشریات امسال به طبع رسیده .
- ۱- کیمیای صنف ۱۲ دارای کلیشه و تصاویر به تعداد (۱۰۰۰) جلد
- ۲- الجبر صنف دهم « « « (۳۰۰۰) »
- سایر فعالیت های این اداره را میتوان حسب ذیل خلاصه کرد .
- طبع یک تعداد اوراق فرمایشی که از اداره های وزارت معارف رسیده از قبیل راپورها .
- سوانح شهدا تنامه ها و غیره به تعداد ۳۱۶۵ ورق .

مدیریت مجله عرفان :

- ۱- مجله عرفان که سال گذشته سه ماهه نشر میشود امسال از شروع سال ۳۲ ماهانه نشر میشود که ۱۲ شماره آن امسال بقسم مرتب و منظم از هر کدام به تعداد (۲۰۰۰) جلد نشر و طبع و توزیع شده است .

۲- اخبار (۱۵) روزه عرفاني که قبلاً بماشين گسستنر مديریت نشریات طبع ميشد امسال بقطع بزرگتر به مطبعه معارف طبع گردیده که ۲۴ شماره از هر شماره به تعداد (۵۰۰) نسخه طبع و نشر و توزیع شده .

مطبعه معارف :

يکي از شعبه های تازه و مهم وزارت معارف که امسال شروع بکار نموده مطبعه معارف است. این مطبعه اگرچه تا حال رسماً افتتاح نشده لکن با آنهم در دوره امتحانی خود موفق به انجام کارهای ذیل گردیده .

الف. کتب تدریسی .

- کتاب عربی صنوف هفتم ۸۰۰۰ جلد .
- ۲- « فارسی » نهم ۳۰۰۰ »
- ۳- « » دهم ۳۰۰۰ »
- ۴- « » دوم ۲۰۰۰۰ »
- ۵- دینیات « پنجم ۱۷۰۰۰ »
- ۶- « » ششم ۱۰۰۰۰ »
- ۷- کتاب عربی صنوف ۸ ۳۰۰۰ »
- ۸- « تاریخ » ۷ ۶۰۰۰ »
- ۹- « فارسی صنوف ۴ مکاتب پشتوزبان ۱۰۰۰۰ »
- ۱۰- تاریخ صنف دهم ۵۰۰۰ »
- ۱۱- حفظ الصلحه عمومی ۳۵۰۰ »
- ۱۲- تعلیمات نامه ابتدائی بزبان انگلیسی ۲۰۰ »
- ۱۳- کتاب فارسی صنف ۱۱ ۱۰۰۰ »
- ۱۴- کتاب دوم دهاتی پشتو ۵۰۰۰ »
- جمله ۹۴۷۰۰ »
- کتابچه خط دارسفید ۴۰ ورقه ۴۰۰۰۰ »
- ۱۵- کتب دفتر ۶۲۹۴ »

۱۶- اوراق متفرقه اداری- قرطاسیه- جدول- پارچه جات وغیره ۵۰۵۹۰۰ ورق

۱۷- اخبار ۱ روزه عرفانی ۱۷ شماره شماره ۵۰۰ نسخه ۸۵۰۰ ورق

۱۸- ۶ شماره عرفانی از هر شماره ۲۰۰۰ جلد ۱۲۰۰۰۰ جلد .

کتب ذیل زیر کار است که عنقریب از طبع فارغ خواهد شد .

پشتوی صنف ۷- دینیات ۷- تاریخ- صنف ۱۱- فارسی ۳- جیو لوجی ۱۰- کسلیات مسلک الشعراء فارسی- حساب ۱- ۲ ابتدائی

ریاست تفتیش

ریاست تفتیش موظف و ارسى جریان ندریس و صورت اداره مکاتب در تمام معارف مملکت میباشد که بر علاوه آن مسایل شمول و اخراج طلاب هم به این ریاست تعلق میگیرد که ماذیلا صورت اجراء آن مسائله این ریاست را بطور خلص درج میکنیم :

الف معاینه و تفتیش :

۱- امسال يك هیئت برای اخراج طلاب کلان سال به ولایت کابل اعزام شده و همچنین يك هیئت به معاینه و تفتیش امور تعلیمی ولایت مذکور رفته که بعد از انجام و ضایف راپور و نتایج خود را به مقام مرجوعه تقدیم کرده اند :

۲- همین قسم امسال يك هیئت برای معاینه و تفتیش امور تعلیمی و اداری معارف مزار شریف میمینه... جنوبی و هرات رفته بعد از انجام و ضایف راپور نتایج خود را به مقام مرجوعه سپرده اند
۳- مفتشین موصوف برای رسیدگی به شکایات - اضلاعات مخصوص که بقسم رسمی و غیر رسمی (بوزارت توصل کرده قرار ذیل) اجراءات نموده اند :

الف- حل و فصل دوفقره از همچه مسایل در ولایت کابل .

ب- » » » » » شش گروهی

ج- » » » » » لوگرد .

د- » » » » » درسایر ولایات .

۴- امسال هم مانند سال های گذشته مفتشین این ریاست از جریان امتحانات مکاتب مرکز نگرانی کردند .

۵- مفتشین این ریاست از امور کثیر ولی حاضری و اخراج طلاب ازلیسه ها و تلبیه های مرکز مراقبت نمودند .

۶- امسال هم مفتشین این ریاست در تحقیقات وقایع سرقه - حریق - فضایی اخلاقی جرائم منسوبین معارف که از طرف قوماندانی امنیه تحت بررسی قرار گرفته اشتراك نمودند .

۷- معاینه و تفتیش انتظامات لیلیه مسایل اعاشه و اباتاه تمام مکاتب لیلی مرکز بطور مسلسل و متداوم

۸- دوفقره مفتش مایکی بدعوت وزارت فواید عامه برای دیدن تعمیرات میمینه و دیگری بدعوت مخبرات برای معاینه و بازدید مکتب مخبرات مدتی مصروف شدند .

۹- تعیین واعزام هیئت چهار نفری مفتشین مرکز بشمول معاون تفتیش بغرض شمول و انتظام کورس مفتشین در جلال آباد برخی از متعلمین خارج شده خواهش کار را بدوایر مینمایند که امسال به تعداد (۱۳۲) نفر از همچه طلاب راجواز داده اند تا به ادا رات دولتی و غیره شامل کار شده بتوانند .

در طول سال تعليمي به تعداد (۵۶۰) نفر طلاب در مرکز و ولايات از يك مكتب ديگر تبديل شده اند شمول طلاب به مكاتب مسلكي هم از وظيف اين رياست است كه امسال قرار آتي اجراآت شده .

احصائيه تعداد طلابي كه در سال تعليمي ۱۳۳۳ از مديريت هاي معارف ولايات جهت شمول به مكاتب ليليه خواسته شده اند :

اسم مديريت معارف - تعداد طلاب خواسته شده		نام مكاتب ليليه	
دارالمعلمين		دارالمعلمين ابن سينا ليليه ميخانيكي	
مسلكي	متوسطه		
مديريت معارف كابل	۱۷ نفر	۷ نفر	۲ نفر
» هزازه جات	» ۲۸	» ۱۶	» ۲ نفر
» پروان	» ۱۸	» ۷	» ۵
» قطغن	» ۲۴	» ۱۳	» ۱
» مزار شريف	» ۲۵	» ۱۴	» ۲
» ميمنه	» ۳۵	» ۱۴	» ۱۶
» هرات	» ۲۰	» ۸	» ۲
» فراه	» ۲۸	» ۹	» ۲
» گرشاك	» ۳۵	» ۱۶	» ۶
» غزني	» ۱۷	» ۷	» ۷
» جنوبي	» ۳۷	» ۱۶	» ۷
» مشرفي	» ۱۰	» ۵	» ۴
» شنوار	» ۱۱	» ۲	» ۴
» بدخشان	» ۱۵	» ۶	» ۷
» قندهار	» ۳۵	» ۲۰	» ۴
مجموعه	» ۳۵۰	» ۱۶۰	» ۴۰

و همچنين براي مكاتب رحمن بابا — ۴۰ نفر

» » » تخنيك عالي — ۸۰ نفر

» » » ليسۀ زراعت — ۸۰ »

» » » خوشحال خان — ۴۰ »

نظر به درخواست ليسۀ حربي بيونجي به تعداد (۳۰۰) نفر متعلم از فارغ التحصيلان مكاتب ابتدائي به آنجا معرفي شده و يك تعداد هم بصورت خوشهرضا شامل ليسۀ شده اند كه تعداد آن به ۲۹ نفر ميرسد .

سه نفر از کارگران شعبه کلیشه سازی معارف در صحن انجام وظیفه

یک نفر کارگر شعبه عکاسی معارف در اطاق تاریک مشغول شستن فلم است

وامسال به تعداد ۲۵ نفر طلاب برای ریاست مجادله ملاریا - فواید عامه - وزارت صحیه
حجاری و نجاری - صناعتی - بانک و غیره جاها معرفی شده .

برای مکتب پرستاری به تعداد (۳۰) نفر طلاب از مکاتب مربوطه ولایات کابل
داده شده فارغ التحصیلان سال ۱۳۳۲ مکاتب ذیل به موسسات معرفی گردیدند :

از دارالمعلمین متوسطه ۲۳ نفر
از مکتب میثانیکی ۴۸ »
از مکتب اصول تحریر ۶۵ »

امسال کارت سوانح مفصل (۶۶) نفر طلاب از فارغ التحصیلان مکاتب ثانوی .
متوسطه و لیسه ها و لیسانسیه های داخل را که شامل مکتب ضابطان احتیاط شده اند
خانه یری و پیراجمش ارسال شده .

ریاست حفظ الصحه و سپورت :

از آنجائیکه میگویند روح سالم در بدن سالم جادارد بنا بر آنست که وزارت معارف
بیشتر فت سپورت و حفظ الصحه را دوش بدوش پیشرفت های تعلیمی و تربیوی در نظر دارد
امسال هم مانند سال های گذشته درین قسمت فعالیت هایی بعمل آمده
ب اجراآت امساله سرضابط معارف :

البسه ها - سوختگی ها - ادینت ها - بناریس - بوسون - زخم های مختلف - پیچکاریهای مختلف مجموعه
۸۰ ۴۵ ۱۷ ۱۱ ۵۶ ۶۱۴ ۴۲۲ ۱۲۵۵

یولی کلینیک دندان

کشیدن دندان با آنجکشن - کشیدن دندان بدون آنجکشن - ژان ژوویت - ستوماتیت -
۳۰۶ ۱۰۴ ۱۹۲ ۴۶

آسیه های دندان - پارانتوز - کرم خورنگی - دندان عقلی - پاک کردن - مجموعه .
۳۶۹ ۱۰۶۵ ۵۵۵ ۷۶ ۳۷ ۱۶۰۰

مجموعه تدایو شدگان در امراض مختلف

اطفال حور دتر از ۱۲ - متعلمات متعلمین کلا نتر از ۱۲ مجموعه
۴۹۰۴ ۴۲۳۷ ۸۴۷۸ ۱۷۶۱۹

واکسینا سیون چیچک ۶۰۷۵

تیفوئید ۱۸۲۱۱

سایر امراض ۵۷۷

جمعه ۲۴۸۶۳

ادویه خریداری شده از بازار و دیوی عمومی که به معارف امسال رسید
بالغ ۶۱ ۱۱۳۲۳۳ - افغانی

ریاست موزه و حفظ آثار

ریاست موزه کابل قدمه‌های متین و موثری در راه پیشرفت و انکشاف باستان‌شناسی که یکی از وسایل عمده روشن کردن مراتب تاریخی و فرهنگی و مدنییت مملکت است برداشته بدین قرار .

۱- عقد و امضا موافقه نامه مشترک حفاریات فی مابین موزه کابل و موزه دانشگاه پنسیوانیا امریکا که بغرض روشن ساختن تاریخ باستان افغانستان بصورت مشترک تحقیقات عتیقه‌شناسی را عممی میکند اشتراک و مساعی این دو موسسه فرهنگی یکی تربیه یک تعداد مجتهدان و دانشمندان افغان و آشنا ساختن ایشان به اصول باستان شناسی راجعاً به دیگر روشن کردن ادوار تاریخی افغانستان میباشد خلاصه فرار داد مذکور بداده ۱۲ مواد پس از طی مراتب اصولی امضا و عقد شده است .

۲- ورودیت هیئت حفاری سه نفری موزه دانشگاه پنسلوانیا امریکا مرکب از مستر یوشیگ-مستر کان-میرمن کوکس بدریخ اوایل هفته اسد سال ۳۲ بکابل بغرض معاينه نقاط قابل حفر افغانستان و یک عملیات کوچک حفاری قسم سرانوی

۳- هیئت حفاریات موزه دانشگاه پنسلوانیا امریکا پس از توقف چندین روز بکابل و معرفی و مذاکره اوشان با اولیای امور ریاست موزه کابل وزارت معارف بعد از طرح یک پروتو کول به استیذان وزارت معارف بمعیت نماینده گان موزه کابل بغرض یک عملیات سروی حفاری در قند وزو بلخ به هفته دوم برج سنبله سال ۳۲ برای شش هفته رهسپار قندوز و بلخ گردیده و در تپه که تقریباً صد یار دطویل و ۵۰ یار دعر بنش بوده در دو نیم میلی شمال شرق شهر مذکور در منطقه که بنام کله کاور موسوم است و دوراد و آنرا زمین‌های زراعتی فرا گرفته است و هایشگاه روحانوزن بودائی بوده و کشف حصه دروازه در آمد معبد و بعضی پته زینه‌ها و ساختمانها و چندین سرنیزهای برنجی و پارچه و مجسمه از اضراب معبد و پنجاه عدد سکه خاتمه یافت .

۴- همچنان حفاریت هیئت موزه پنسلوانیا در بلخ در نواحی برج عیاران بغاصله تقریباً ۲۲ متری دیوار شرقی برج مذکور بوده که پس از دو هفته کاوش و ظهور بعضی مسکوکات سهره‌های عصر کوشانی و پاره آثار عمارت دوره کوشانی خاتمه داده شده .

۵- حفاریات دوره دود سرخ کوتل یا کوتل چشمه شیر در غوری که بغاصله تقریباً (۴۰) کیدو متری شمال غرب پل خمیری و شش کیدو متری شمال شرقی چشمه شیر در منطقه که کوه چونغر از حاشه غربی غوری دور زده و پوزه در گوشه از افق شمال تشکیل میدهد گردنه وجود دارد که آنرا معمولاً بنام سرخ کوتل یا تپه شیر یاد میکنند حفاریات مواضع متذکره توسط هیئت حفاریات فرانسوی همراهی نماینده موزه کابل بدریخ هفته دوم سنبله سال ۳۲ شروع یالی اخیر .

برج قوس مدت سه و نیم ماه دوام کرده و بتعمیق حفريات دوره اول مواضع مذکور که در رئیس اجراءات ۳۱ ریاست موزه نشر گردیده و هم مقاله های مفصل راجع بچگونگی موضع مذکور و ظهور آثار و معبد متذکره در مجله آریانا شماره (۱۲۱) سال ۳۱ و شماره ۱۳۱ -

سال ۳۲ از جانب بنامی که از نشر گردیده درین دوره حفريات نیز بعضی اشیاء از نوع يك سنگ مربع که اشکال گاو دريك طرف آن حکاکی شده بپاره پاره های ظروف گدلی نوک های تیر سنگی میرهای ملون حلقه سنگی و سنگ های اشم و سه عدد لوله گدلی دو عدد استخوانهای که يك طرف آن خمی نرینات شده که از آن کارسوزن گرفته میشد و بعضی مجسمه ها و تیرک ها و ۳۶ عدد سکه نقره اسلامی ۱۹ عدد مسی بزرگ عصر کوشان و غیره و دو عدد گل کمر بند ضلایی که یکی بوزن ۸۷ ۲۹ گرام دیگر بوزن ۴۰ - ۱۱۸ گرام باد و ورق نرک ضلایی بوزن ۶۰ - ۲۰ گرام دیگر آن بوزن ۲۰ - ۵ گرام کشف شده که تمام اموال مکتشفه بموزه کابل نقل و تحت بررسی فنی میباشند.

توزیع و تقسیم آثار مکتشفه حفريات هندو و بدخ هیئت - حفريات موزه دانشگاه پندلو انیا قسار م. واد پروتو کول توسط يك هیئت وزارت معارف که مرکب از بنام علی وزیر معارف بنام غلو معین تریسی معین اداری رئیس موزه کابل هیئت حفريات امریکائی بوده در منزل هیئت مذکور واقع شهر نو قرار داده قرار داد تمایز اموال یونیک مکتشفه مال موزه کابل و متبافی آن قرار مقرر در قرارداد فی مابین موزه کابل دانشگاه پندلو انیا توزیع و حصه موزه کابل و موزه کابل در اطاق معینه آن ترتیب یافته.

۷ - حفريات هیئت باستان شناسی فرانسوی تحت اداره موسیو کزل عضو هیئت موصوف و بنام موزه کابل در چند کیدو متری جنوب شهر قندز حفريك تپه که حکم قبرستان پادشاهان و اشخاص بزرگ دوره یونان باختری بود (تپه مذکور بنام شاخ تپه که اصلا شاخ تپه یاد میشود و دورادور آن زمین خشک بایر بوده از فراز آن آبادی های سرسبز خان آباد و قندز نمایان میگردد میباشد که پس از چهار هفته حفريات و کاوش ها پاره اشیاء کشف گردیده که باعث روشن شدن دوره باستان تاریخ افغانستان میباشد.

۸ - انفکاک کتابخانه موزه از موزه باستانی و اتنوگرافی چون به اثر حفريات چندین ساله هیئت باستان شناسی فرانسوی و امریکائی ها و خریداری های متوالی ریاست موزه مخصوصا پنج دوره حفريات لشکر گاه و ظهور آثار دوره غزنویها که باب نوین در تاریخ غزنه کشف شده است بالخصوص (مقصود کوچک) مسجد که اولین مسجد اسلامی میباشد عمارت موجوده موزه کفایت نکرده نهایت ضیق گردیده بود و در نظر گرفته شده بود تا پس از بدست آوردن کدام عمارت مناسب موزه بنام موزه صنعت آرت و هنر دوره اسلامی جداگانه افتتاح گردد همانا پس از استیذان مقام وزارت معارف درجواز موزه سابقه عمارت بدسترس موزه کابل داده شده که بعد از یک ترمیمات لازمه عجاایا کتابخانه موزه که در حدود نیمه چندین

هزار جلد کتب قلمی ولو ائح ومینا تورهاو نمونه خطهاو غیره میباشد از موزد باستانی و اتنوگرافی منتفک و به عمارت مذکور عجلتاً بدا خده هشت اطاق فوقانی عمارت مذکور نقل و ترتیب داده شده که برای استفاده شوقمندان آماده میباشد .

۹- مخایره و کتابه راجع به روشن ساختن دوره تاریخی افغانستان و چگونگی حفظ آثار با موسسات فرهنگی ملل متحده از قبیل موزه ینسلوا نیا موسسه شرق شناسی روما موسسه فرهنگی باستان شناسی هند و غیره میباشد

۱۰- ترتیب و تنظیم مواد عقدیک قرارداد مشترک فی مابین موزه کابل و موسسه شرق شناسی روما در خصوص حفريات در غزنه لغمان جلال آباد و بغرض روشن نمودن دوره تاریخی و هنری افغانستان .

۱۱- ورود اکثر طلاب مسکاتب ایسه های مرکز- حبیبیه - نجات استقلال- دارالمعلمین جهت تطبیق دروس تاریخی شان به موزه کابل .

۱۲- واریسی و معاینه نقاط حفاری هیئت فرانسوی و امریکنائی ها در سرخ کو تل «وشاخ تپه» و کله گاو و اعطای یاره هدایت لازمه جهت پیش برد کسارات حفاری مواضع موصوف از طرفک یناغل کهزاد .

۱۳- ورود بعضی سفرای خارجی از قبیل سفیر فرانسه- هند- هیئت فرهنگی امریکنائی سفیر ایران سپور تبین های هندی - قندهاری و بعضی رجال بزرگ پشتونستانی و هیئت امریکنائ معاون رئیس جمهور امریکا جهت بازدید از آثار موجوده موزه کابل .

۱۴- واریسی نسبت اوضاع موزه و اتخاذ پاره تصمیمات لازمه جهت محافظه آثار موزه اتنو گرافی از صد مه کویه و بدست آمدن نتایج مفید از عمل مذکور .

۱۵- خریداری بعضی کتب قلمی نهایت گران بها و پاره آثار اتنو گرافی و غیره تاریخی بغرض تکمیل کسلیکسیون های موزه توسط هیئت معینه وزارت از بودجه ریاست موزه

۱۶- مراقبت و واریسی از امور اداری ریاست موزه از قبیل تصفیه حسابات تجویلداران بر طرف شده موزه و تحصیل اجناس و غیره ذمه اوشن و فیصله معاملات باقیات و حسابات نقدی و جشی و غیره ریاست .

۱۷- مراقبت و واریسی از امور دفتر داری ریاست موزه از قبیل حواله جات معاشات و غیره که در حدود چندین جلد و دو پارچه و سه پارچه و غیره بود .

۱۸- نسبت به روابط کنتوری و فرهنگی فی مابین موزه کابل و موزه کوپن هاگن دنمارک قایم بوده خوشبختانه در برج سرطان ۳۲ موزه کوپن هاگن یک کسلیکسیون آثار قبل التاریخ دوره مفرغ را توسط هیئت ملی دنمارک ذریعه یناغلئی بتر رئیس هیئت موصوف بموزه کابل اهداء نموده که با کمال تشکرات قلبی از طرف ریاست موزه کابل پذیرفته شده در اطاق مخصوص دوره قبل التاریخ موزه گذاشته شده .

۱۹ — عزیمت شباغلی کهزاد در زمره هیئت ثقافتی افغانی که بغرض مشاهدات موسسات فرهنگی دولت جمهوری هند حسب دعوت دولت موصوف بتاريخ هفته دوم دلو سال ۳۲ میباشند و شباغلی کهزاد پس از یکماه توقف در هند برای مدت یکماه حسب دعوت موسسه شرق شناسی روما بغرض ایراد کنفرانسها راجع به روشن ساختن دوره های تاریخی افغانسان به ایتالیا خواهند رفت و از آنجا برای دو هفته بغرض بازدید موسسات باستانی مصر نیز مسافرت خواهند کرد.

۲۰ — به اثر ازدیاد سامان میکشوفه حفاریات خصوصاً آثار لشکرگاه که ایجاب میکرد تا بک نفر متخصص مرمت کار در موزه کابل مصروف باشد تمام آثار لشکرگاه خصوصاً مقصوره کوچک را در اطرافهای موزه بسازد ورقه عرض بمقام صدارت تقدیم و منظوری استخدام متخصص مذکور در سال ۳۳ در بودجه موزه منظور گردیده که ممکن کهزاد در پایان توقف خود در روم راجع به استخدام متخصص موصوف مقامه خواهند نمود.

مدیریت عمومی لوازم

ظریکه معلوم است تهیه و توزیع تمام سامان و اشیاء و مواد کار آمد معارف ذریعه دوشعبه این مدیریت صورت میگردد.

مسند یریت لوازم تحصیل :

الف — تهیه سامان و لوازم تحصیل مکاتب مرکز و اضراف .

سامان که از خارج برای مطبعه معارف تهیه شده .

(۱) پرزدهات فالتوی ماشین های مطبعه معارف .

(۲) ماشین طبع حروفی يك پایه

(۳) » روتایرنت »

(۴) » سیم دوزی کتب »

(۵) انواع کاغذ برای طبع کتب طبع مجله و پشتی قرطاسیه مجله (۳۹۶) تن

(ب) سامانیکه فرمایش داده شده .

(۱) قلم نوک آهنی ۱۸۰ گرس

(۲) پینسل سیاه جاپانی ۱۱۲۲۰ گرس

(۳) پینسل پاک ۶۰۰ »

(۴) نوک قلم برنجی ۶۰۰ »

(۵) تراکتور و آلات زراعتی لیسه زراعت بامریکاء

(۶) کتب درسی کارآمد لیسه استقلال به پاریس (۳۹۳۰) جلد

(۷) سه سیت لایراتوار کارآمد مکاتب مسلکی و متوسطه بالمان غربی

- (۸) کتب تدریسی اړه نجات باضریض و بالمان (۲۸۵۰) جلد
 (۹) اطلس های جغرافیای بالمان غربی (۲۰۰۰) جلد
 سامان فرمایشی سال ۱۳۳۱ که در سال ۳۲ وارد شده
 (۱) نقشه های دیواری از بالمان غربی (۲۴۰۰) قطعه
 (۲) ماشین مونیو تایپ یکپایه
 (۳) ماشین های تایپ لیسه تجارتی پنجاه پایه
 (۴) م. واد خام و غیره پرزه جات مکتب میخانیک
 لوازم تحصیل که در ضول سال ۱۳۳۲ از داخل مدرسه تهیه شده است .
 (۱) گل سفید برای مشق طلاب ۸۴۰۰ سیر
 (۲) تلم نی برای مشق صلاب (۱۳۷۰۰) متر
 (۳) قباشیر (۵۰۰۰۰۰) قلم
 (۴) هون قشدهاری (۶) سیر
 ب - توضیح لوازم تحصیل که مطابق بست و احصائی مکتب صورت گرفته است .
 (۱) کتا بچه خط دار (۳۱۷۲۰۶) جلد
 (۲) پمسل سیاه (۲۱۵۶۹۸) دانه
 (۳) پمسل پاک (۱۱۱۰۰۱) »
 (۴) دیوات کاشی (۹۸۳۹۳) »
 (۵) تخته مشق (۳۹۲۱۶) »
 (۶) قلم نی (۸۹۷۵۳۷) »
 (۷) نوک قلم برنجی (۱۰۴۶۹۷) »
 (۸) قلم نوک آهنی (۶۰۰۰۰) »
 (۹) قطی پرکار (۱۹۰۱۱) »
 (۱۰) تخته سمنیت (۱۹۲۱۶) »
 (۱۱) قلم (۱۹۶۷۸۶)
 (۱۲) کاغذ رسم ۳۳۸۲۱۲ تخته
 (۱۳) کتا بچه رسم ۶۰۰۰ جلد
 (۱۴) گل سفید ۹۰۰۰ سیر
 (۱۵) قباشیر سفید ۳۰۰۰۰۰ قلم

ج - حواله جات جنسی و نقدی و مجرائی .

۱ - کتاب درسی و لوازم تحصیل کار آمد مکتب مرکز و ولایات طی (۵۱۳) قطعه دو پارچه

- ۲- حواله دویارچه نقدی که بموجب اسناد بخرج موسسات ودوائر ونما یندکی های افغانی در خارج وکالت التجارتي و فوئسلگریها وغیره بداخل (۱۰۷) قطعه دویارچه نقدی .
- (۳) حواله پولهای افغانی عوض قیمت سمان وغیره (۲۱۱) قطعه چک
- (۴) د د اسعاری پوند دالر کمدار فرانک (۴۴) قطعه برات ومصارف ضلاب
- به یوهشتون تخصیص داده شده چهار نوبت .
- (۵) وارشات سنویه مبالغ (۹۸۸۲۷) افغانی که تحصیل هم همین مقدار شده است .
- (۶) باقیات که تحصیل شده قرار ذیل است .

۱- افغانی	۱۳۱۸۷ ر ۹۷	افغانی
۲- پوند	۲۲۸ ر ۸۱	پوند
۳- دالر	۶۰	سنت
۴- کمدار	۲۳۲	کمدار پاکستانی

مدیریت اعاشه راباته :

الف . موادیکه در جریان سال به مراتب ایله توزیع شده .

۱- آرد گندم	۹۷۷ خروار
۲- برنج باریک	» ۱۷۵
۳- روغن زرد	» ۵۴۰۰ سیر
۴- روغن نباتی	» ۶۴۰
۵- بوره	» ۲۰۵۰
۶- گوشت گوسفند	» ۱۸۰۰۰
۷- نمک طعام	» ۱۰۳۰
۸- چای سیاه	» ۱۰۵
۹- ترکاری	» ۳۱۰۰۰
۱۰- چوب سوخت	۲۰۰ خروار
۱۱- ذغال سنگی	» ۶۱۸
۲- بیراهن وزیر جامه	» ۵۴۰۰ دست
۱۳- جراب	» ۸۱۰۰ جورده
۱۴- دریشی	» ۲۷۰۰ دست
۱۵- بوت	» ۲۷۰۰
۱۶- نند بوت	» ۵۴۰۰
۱۷- بشد زیر جامه	» ۸۱۰۰ دانه

- ۱۸- کلاه ۲۷۰۰ »
- ۱۹- دستمال دست ۵۴۰۰ »
- ۲۰- » روی ۵۴۰۰ »
- ۲۱- صابون ۸۱۰۰ کمدچه
- ۲۲- کمبل سرج خود رنگ ۳۵۰۰ تخته
- ۲۳- صحن وطنی برای روجائی وغیره ۲۲۰۰۰ متر
- ۲۴- دریشی کار برای طلاب نخبیک عالی ومکتب میخانیک ۴۰۳ دست
- ۲۵- بالاپوش برای متعلمین دارالعلوم عربیه ۱۰۰ سوب
- ۲۶- کلاه ۱۰۰ طاقه
- ۲۷- ملعل برای لنگی ۱۰۰۰ متر
- ۲۸- بوت نیمساق ۱۰۰ زوج
- ۲۹- بیراهن وزیر جامه ۳۰۰ دست
- ۳۰- دریشی مستخدمین ۵۵۰ »
- ۳۱- میز وچوکی دونفره صندیه ۱۱۵۰ چوره
- ۳۲- الماری ۵۲ پایه
- ۳۳- آبدان جستی ۵۰ دانه
- ۳۴- طشت ۲۵ »
- ۳۵- بخاری بمعه نل ۴۵ »
- ۳۶- پنجه ۲۳۲۲ کیلو
- ۳۷- ظروف مسی ۲۱۳ تکه
- ب. سامانیکه برای کار آمد سال ۱۳۳۳ تهیه وتدارک گردیده .
- ۱- تکه دریشی طلاب از کمپنی دولت هالیند خریداری و وارد مرکز شده ۱۲۶۰۰ یارد
- ۲- دستمال دست ۵۵۰۰ عدد
- ۳- » روی ۵۵۰۰ »
- ۴- جراب ۷۰۰۰ چوره
- ۵- بوت نیمساق ۲۷۰۰ »
- ۶- بیراهن وزیر جامه ۸۱۰۰ »
- ۷- صحن وطنی جهت روجائی پوش دوشک بالشت بیراهن وزیر جامه وغیره ۴۸۰۰۰ متر
- ۸- بشقاب مسی سالن خوری ۲۵۰ عدد
- ۹- کاسه مسی شور با خوری ۳۰۰ »
- ۱۰- دیگک های مختلف چارسپره الی چار پاوه ۲۴ »

یک نفر کارگر ماشین مسج روتا پونت معارف

عزت کاکران شمس الدین سید سعادت در میان اعدای

۱۱- راجع به يك هزار خروار آرد گندم باریاست کوپراتیف به مفاهمه میباشیم .

۱۲- « به سه صد خروار برنج باریک باریاست کوپراتیف »

ج- حواله جات نقدی جنسی و اسناد خرج آن .

۱- حواله های نقدی ۳۱۰ قطعه

۲- « جنسی ۲۰۰ »

۳- اسناد خرج نقدی ۹۸ »

۴- « جنسی ۵۵ »

تذکر - علاوه بر اجراءات فوق يك مشتمولهای كافی از دركات سفریه کرایه مكاتب كرائی مدد معاش ملبوسات اضافه خرجی ها طلبات ماضیه و غیره به اداره های معارف ولایات و مرکز تخصیصیه ارسال شده و همچنین راجع به تهیه و تدارك اجناس ذکر شده یادوار و مؤسسات مفاهمه و عقد قراردادها بعمل آمده است .

مدیریت مامورین مرکزی وزارت معارف :

امسال هم مانند سال های گذشته این مدیریت بر حسب ایجاب وظیفه ای خویش در ترتیب و مراقبت حاضری راپورها انتخاب هیئت های لازم - مسایل کوپون مامورین و ترفیعات اجرای معاشات - تحصیل باقیات انفرادی - سفر خرج ها - ترتیبات دعوت و محافل و تهیه قرطاسیه و لوازم ابات و وزارت معارف مراقبت و واریسی و تهیه نموده است در تمام مرکز وزارت معارف امسال قرار ذیل ترفیعات بعمل آمده .

از رتبه ۷ بر رتبه ۶-۴ نفر .

۸ « ۷-۹ نفر

۹ « ۸-۱ نفر

۱۰ « ۹-۴ نفر

۱۱ « ۱۰-۹ نفر .

ذواتیکه به اخذ نشان و تقدیر نامه نایل شده اند .

۱- شایع علی محمد با سمعیل مشاور وزارت معارف به اخذ نشان درجه اول معارف مفتخر

شده اند .

۲- شایع علی میر عبد الرشید بیغم رئیس سپورت و حفظ الصحه به اخذ تقدیر نامه درجه سوم

نایل شده اند .

۳- شایع امیرالدین مدیر قلم مخصوص به اخذ تقدیر نامه درجه سوم نایل شده اند .

مدیریت تعمیرات معارف :

مدیریت تعمیرات وزارت معارف امسال به تعمیر و ترمیم و تکمیل تعمیرات ذیل موفق شده .

- الف تعمیرات
- ۱- تکمیل تعمیر مطبعه معارف
- ۲- « مکتب نسوان کارته ۴ »
- ۳- « الحاقیه مکتب ابتدائیه »
- ۴- « سید جمال الدین افغان »
- ۵- « شاه دو شمشیره »
- ۶- « تجویخانه مطبعه معارف »
- ۷- « سفید و سفید کاری معبره »
- ۸- « اعلی حضرت امیر عبد الله رحمن خان »
- ۹- « لیسہ استقلال »
- ۱۰- « عمارت دو منزلہ مکتب قبیل ۷- ترمیم و سفید کاری رنگمالی مکتب خوشحالخان خټک »
- ۱۱- « نندن دو چاه در دارالمعلمین ۸- رنگمالی و ترمیمات دارالمعلمین »
- ۱۲- « کار تعمیر عمارت تجارتی صنایع که سال های گذشته حریق شده بود به شدت جاری است ۹- رنگمالی و ترمیمات لیسہ ملا لی ۱۰- تکمیل ۱۶ اطاق و تشناب ها در لیسہ زراعت ۱۰- « زرغونه »
- ۱۱- « تعمیر تریه ضیور »
- ۱۲- « خانه کو سفند »
- ۱۳- « ترمیمات لیسہ نجف »
- ۱۴- « دارالعلوم شرعی پغمان »
- این کارها بر علاوه امورات ادارہ از قبیل وارده صادره پارچه سند جنسی ترتیب نقشه های تعمیراتی و صورت برآوردی وغیره است که یومیہ اجراات گردیده .

ریاست پوهنتون:

ریاست پوهنتون درین سال هم مانند سالهای گذشته برای تقویه اصلاح و بلند بردن سویه تعلیمی فاکولته ها ابراز مساعی نموده و تعلیمات را با وسایلی که در دست بود تا حد ممکن طبق سویه ممالک دیگر عملی ساخته که اینک اجراات هر فاکولته را جداگانه مینگاریم .

۱- فاکولته شریات:

این فاکولته که در سال ۳۰ تا سیس یافته بود و تا امسال منبسط و ملحق به فاکولته حقوق بود امسال نظر به پیشنهاد ریاست پوهنتون موافقه وزارت معارف و منظوری مقام صدارت عظمی به پغمان نقل داده شد با مدرسه علوم شرعی ملحق گردید و بصورت یک فاکولته جداگانه

عرض اندام نموده و تحت اداره بناغلی مولنا عیدالاحدی آمرمدرسه مذکور قرار گرفت
نظریه غایه هدف اصلی آن که تربیه فضات لایق و مدرسین مضامین شرعی میباشد ریاست
پروگرام سابقه رامکفی ندانسته تعدیلی در آن وارد نمود که به اساس آن یک نفر
معلم مصری برای تدریس لسان و ادبیات عربی استخدام شد و برای تدریس مضامین دینی
یک نفر استاد بنام مولوی باز محمد مدرس دیپلوم عربی که یک نفر عالم جید میباشد
درین فاکولته مقرر شدند و پروگرام فاکولته حسب ذیل تعدیل و اصلاح یافت .

صنف اول . معانی - اصول - حدیث شریف - نحو - فقه - شریف - تفسیر - شریف -
اصول فقه - حقوق اساسی - منطق - ادب و انگلیسی .

صنف دوم - نحو - ادب - تفسیر حدیث - منطق - حقوق مدنی - معانی - فقه اصول فقه انگلیسی
صنف سوم - فقه - شریف - منطق - نحو - ادب - اصول فق - تفسیر حدیث - حقوق مدنی انگلیسی
سامان و لوازم لیلیه فاکولته مذکور که تکمیل نبود تکمیل گردید .

امتحان فاکولته مذکور به ۱۵ قوس شروع و به اخیر قوس تمام میشود که از جمله شاملین
امتحان که (۸۹) نفر بودند همه کامیاب شدند .

در بقیه اجراءات فاکولته مذکور ترمیم و تکمیل اطاق های درسی لیلیه - کتاب -

خانه و تکمیل وضع اعاشه و آباته آنرا میتوان شمرد

۲- فاکولته ادبیات .

امسال صنف سوم تاریخ جغرافیای این فاکولته بصنف چهارم ترقی نمودند که بخو است
خداوند برای سال آینده یک تعداد لیسانسیه های تاریخ و جغرافیه به مملکت تقدیم خواهد نمود .
و همین قسم باسپری شدن سال ۱۳۳۲ دوره ششم فارغ التحصیلان فاکولته ادبیات
به جا می آید .

امسال به تعداد کتب ذخیره کتابخانه این فاکولته افزود گردید .

بواسطه ماشین گسترش دروس مضامین ذیل در خود فاکولته تهیه و نشر گردید

۱- تاریخ تربیه برای صنف دهم (تاریخ و جغرافیه) نگارش استاد میرا الدین

رئیس فاکولته .

۲- تاریخ اسلام بزبان انگلیسی (نگارش پروفیسور محمد علی استاد فاکولته)

۳- تاریخ مدنیت عرب (از جانب متخصص غلام سرور رحیمی .

۴- تاریخ غرب و امریکا « « « « «

۵- تور نالیزم برای صنف چهارم ادبیات از جانب محمد خالد روبیان

۶- نمونه های آثار کلاسیکی فارسی از دروس استاد احمد جاوید استاذ فاکولته .

۷- امسال فاکولته موفق شد که شماره اول مجله ادب را برای نشر به مطبعه معارف

بفرستد . که در شروع سال ۳۳ نشر خواهد شد .

مقررې و ترفيعات :

امسال بر حسب سېری شدن مدت قانوني و ابراز لياقت و کفايت ښاغلي ملک الشعر ابيتاب استاد فاکولته از رتبه دوم بر تبه اول ترفيع نمودند .
 و ښاغلي عبد الغفور فارغ پنجمين فاکولته بعثت اسستانت پرو فېسر فاکولته کورسي تاريخ ادبيات فارسي را اشغال کړدند .

۳ - فاکولته حقوق :

امسال فاکولته حقوق لازم ديد تاروي يزو گرام و دروس مرتبه خویش تجديد نظر نمايد بر حسب ذيل .

۱- برای اینککه محصلين در حقوق اداری و اقتصادی نخصص حاصل نمایند سابق برين بعد از تکميل معلومات اقتصادی عمومي بعد از صنف سوم يعنی محض در صنف چهارم بدو شعبه اختصاصی اداری و اقتصادی تقسيم می شدند ولی برای اینککه خوبتر ورزیده و لایق بار آیند فيصله شد بعد از تکميل صنف دوم يعنی به صنف سوم و چهارم بدو شعبه اداری و اقتصادی تقسيم شوند تا در حقوق منتخبه خود خوبتر و لایق تر بار آیند .

۴ - کورس مالی و اداری :

برای اینککه شاملين اين کورس اشخاص فهميده و لایق تری بار آیند امسال برای داو طلبان آن امتحانی قرار داده شد چنانچه از جمله (۱۶۰) نفر داو طلب بعد از اخذ امتحان محض (۶۲) نفر آن موفق و حق شموليت را در کورس پیدا نمودند .

امسال از مداومين کورس سال گنده (۱۵) نفر فارغ و به شعبات مربوطه شان معرفی شد ند .

امسال پروگرام فاکولته را بصورت مجلات به ارباب صاحب نظر و مهلا حيت دار تقديم نموديم تا در اطراف مضامين اين فاکولته ابراز نظر نمایند .

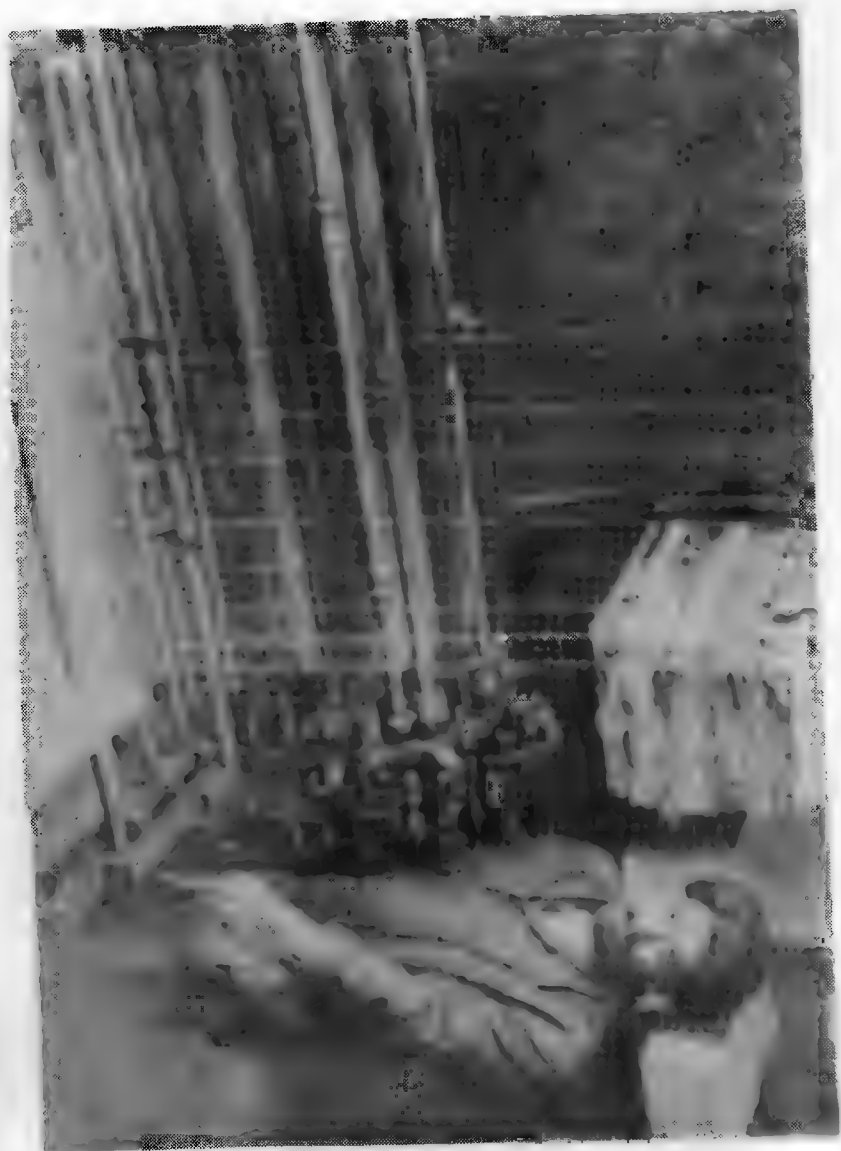
امسال تعداد ۵۶۴۰۰ مضامين مختلف درسی را توسط گسستنر طبع و بد سترس استفاده طلاب گذاشتيم .

امسال کتاب (حقوق جزا و تطبیقات آن در ترکیه) که از تالیف پرو فېسر ان ترکیه است ذریعہ مجمدا کیو پامیر ترجمه و تحت طبع قرار دادیم .
 و همین آقای محمد سرور رحيمي کتابی بنام (دکتورین اقتصادی) تالیف کرده که بزود ترین فرصت طبع و تحت استفاده قرار خواهد گرفت .

نفر کارگر ماشین طبع حروفی پیدل برکز وراثتای انجام وظیفه

یک نفر کارگر مشین برقی در عین کار.

مقرری و ترفیعات:

شیاغلی ایدکتور محمد اکبرم مسدیر تدریسات ثانوی و وزارت معارف به کفالت ریاست فاکولته حقوق .
شیاغلی فیض محمد ایسانسیه که جهت تحصیلات عالی به امر ینکنا رفته و از آنجا در شق اقتصاد دیپلوم گرفتہ بحیث استاد حقوق دو کمتور ینهای اقتصادی واحصائیه مشغول تدریس شدند .

۵- فاکولته سیانس :

امسال کتابخانه فاکولته را از حیث کتب انگلیسی-فرانسوی - تقویمه نمودیم .
امسال از شق فزیک و ریاضی و همچنان کیمیا و بیولوژی یک تعداد ایسانسیه ها به جامعه تقدیم خواهد شد .

مقرری ها :

شیاغلی ایدکتور محمد انور استاد فاکولته بحیث رئیس فاکولته سیانس شیاغلی عبدالغفار انچنیر استاد فاکولته که برای گرفتن دیپلوم ماستر آف ساینس به لندن اعزام شده بودند موفقاً عودت نمودند .
شیاغلی محمد یاسین استانت بیولوژی بقسم سیکالرشیب به امر ینکنا اعزام شد .

امور وزارت معادن

اجراآت وزارت معادن در سنه ۱۳۳۲ (به سه قسمت مهم ذیل منقسم است)

- ۱- در قسمت معادن ذغال و نمك
- ۲- در قسمت اخذ امداد تخنيكي از يونس
- ۳- در قسمت اخذ امداد تخنيكي از نقطه (۴) ترومن

الف : در قسمت معادن ذغال و نمك

معادن ذغال:

وزارت معادن در سنه ۱۳۳۲ بر حسب تجويزيکه در سنه ۳۱ نموده بود تو جه خاصي در بلند بردن پيمانه استخراج ذريعه بكار انداختن ماشين و ادواتيکه براي ميکانيزيشن معادن ذغال بر حسب مشوره مشاورين تخنيكي نقطه (۴) ترومن از آلمان - انگلستان امريکا خريداري نمود و مواد مستخرجه را ذريعه يك دستگاه مكمل ترانسپورت مربوط خو يش كه شرح آن دافارئين گرامی در اجرا آت وزارت معادن منتشره سالنامه كابل بابت ۱۳۳۱ مطالعه نموده اند از موضع استخراج الي مرا كز مهم استهلاك نقل نموده و تا حدى هم در اين منظور خود كامياب گرديد با آنكه مجبور شدیم با مشكلات زياديکه در حين استخراج و در جريان نقلیه رخ داد هريك آن مشكلات بحدی سهمناك بود كه ميتوانست مارا به كملى در اين منظور ناكام سازد در ائرجديت و كوشش كار كنان از بين برداشته شد و ما به فضل خداوند به همه آن مشكلات فائق شده توانستيم به نيل مطلوب خود كامياب آئيم مشكلاتيکه به ما در سال ۳۲ پيش شد عبارت بود از احتراق طبيعي صوفهای لينز نمبر (۳) در معدن ايش پشته كه كه تا سنه ۱۳۳۰ قسمت زياد ذغال ضرورت كابل از آنجا استخراج ميشد اين احتراق بحدی وسعت پيدا نمود كه ما مجبور شدیم تمام اين صوفهای اين لينز بزرگك ذوغال را براي خموش كردن آتش مسدود نموده و از تمام نقاط كار صرف نظر و تمام لشكر كار استخراج را در لينز نمبر او ۲ - ادامه و در لينز (۴) كه كار آن در اخير سنه ۱۳۳۱ آغاز يافته بود انداخته و از آنجا ذوغال ضرورت كابل و گليهار را تكافو نمائيم صوفهای استخراجي لينز نمبر ۲ ناكه نون هم آماده كار نيست و هنوز هم گاز های مضره كار بن مونو اكسايده كه گاز مهلك و خطرناك است كه در حين احتراق مذكور به وجود آمده و در بين صوف های مذكور

موجود است - امید است در جریان سال جدید ما بتوانیم با وسایل جدید ماشینری از قبیل بکار انداختن ماشینهای قوی تهویه برای تخلیه صوفها از غازات مضره مذکور کامیاب و باز در این لجنر عملیات استخراج خود را ادامه بدهیم مشکلات مهم دیگر در نقلیه ذغال از معدن ایش پشته الی کابل بوده در جمله (۱۰۴) عراده لاری مربوط دستگاه ترانسپورت ما موازی (۵۰) عراده مونر از مودل (فورد) بوده و قراریکه معلوم شد این موترها خیلی زودشکن بوده و همه در وقت کم دوچار شکست^۲ (تیوپ اکسل) شده و از کار بازمانده با آنکه تاحد امکانان پرزه های شکسته آن تجدید شد مگر باز هم این نقیصه رفع نشده حتی در جریان سنه ۱۳۳۲ تقریباً (۱۷) عراده موتر فورد نسبت شکستن پرزه مذکور از کار بازمانده و مامچپور بودیم تمام نقلیه ذغال ونمک را ذریعه (۸۳) عراده خود ادامه بدهیم که این کار خود انگیز بزرگ به سر دستگاه ترانسپورت انداخته و ما را دوچار خساره ساخت موترهای مامچپور بودند از طرف کابل تقریباً خالی (صرف نظر از جزوی عایدات مسافری) حرکت کرده ذغال از معدن ایش پشته به کابل رسانیده اند که اینگونه ترا نسپورت البته اقتصادی نبوده و نقلیه ماراقیمت ساخته است.

زمستان امسال یکی از سخت ترین زمستان ها بوده نسبت بر فباری زیاد و مسدود شدن متونر کوتل شبر و بین راه سکتگی بزرگی در جریان کاریش کرده با آنهم کوشیده شد که همه روز یک گروپ (۸) عراده می برای برای نقلیه ذغال و یک گروپ دیگر برای آوردن نمک از خان آباد حرکت نمایند - چنانچه از روی احصائی کار دیده شده می تواند با وجود این همه مشکلات مامقادر ذغال ونمک به کابل و غیره نقاط چلانده توانسته و فعالیت وزارت معادن روی هر هفته در این سنه بیش از سنوات دیگر بوده است :

اقدامات مهمه در معدن ذغال ایش پشته

۱- یکی از اقدامات مهم مادر ایش پشته نصب دستگاه چارچ بطری های چراغ های معدنی است که بهیود قابل وصفی در عملیات استخراجی پیش نموده است قبل از این مرد کاران مادر داخل معدن برای تنویر از چراغهای کاربید که شعله برهنه دارد و مرد کار مجبور است آنرا همیشه بدست حمل نمایند و این خواهی نخواهی مانع کار و فعالیت او میشد استفاده می کردند چراغ کاربید اگرچه نور کافی برای کار میداد مگر چون شعله برهنه داشت خطر احتراق و انفلاق معدن هر آن و لحظه موجود بود در حالیکه ذغال ایش پشته از جنس پودری بوده و چنینکه ذغال مذکور استخراج میشود در بین صوفها گرد ذغال ترا کم می نماید این ترا کم ذرات ذغال خود می تواند هر آن و دقیقه با شعله برهنه چراغ کاربید محترق گردیده

ویک انفلاق بزرگ به وجود آورد که از این درک مرد کاران همیشه در یک فضای خطرناک و میخوف کار نمایند علاوه بر آن قراریکه همگان اطلاع دارند در اعماق اکثر معادن ذغال گازهای منفلقه میتان موجود است که اکثر انفلاق معدن از این ناحیه تراوش می نماید .

اکنون مردکاران معدن که هر یک بایک کله خود مخصوص عمل معدن میباشند چراغ برقی در کلاه آنها نصب بوده و بطری چراغ مذکور در کمر بند آن بسته میباشد و چراغ مذکور نور کافی و سفید داده از هرگونه تولید خطر و انفلاق مرد کار را مصئون نگاه میدارد و دستهای مردکاران فارغ بوده بخوبی فعالیت نموده می تواند بطری مذکور برای شانزده ساعت کنار کفایت نموده در ختم کار دوباره به ماشین چارج مربوط میشود در آنجا برای روز دیگر چارج شده به مرد کار تسلیم داده میشود تعداد چارها با اندازه ایست که برای تمام مردکاران کفایت کرده و برای دو (شیت) کارایش پشته به خوبی کفایت مینماید.

۲- برای واریسی صحیح از امورات فنی استخراج و نظارت عملیات استخراج و تربیه مردکاران ما یک نفر شنا یگر یعنی نگران فنی استخراج را ازالمان استخدام نموده ایم که شخص مذکور یک نفر شخص لایق و باتجربه میباشد از مدت (۴) ماه است در معدن ایش پشته کاری نماید این شخص با وسایل بدست داشته در بلند بردن پیمان روزانه استخراج و تربیه ذو عال کن ها و غیره مصروف بوده و در اثر جدیت او و غیره کارکنان معدن ممکن شد روزانه اندازه استخراج خود را از (۷۵) خروار به زیاده از (۱۲۰) خروار برسانیم ((علاوه تا در نظر استندریه همین شخص ماشینهای (اسکرینر) و غیره را که در سال گذشته از خارج خریداری و اکنون به کابل رسیده و بمضایه معدن نقل داده شده در نقاط لازمه نصب نموده و بان وسیله اضافه تر در بلند بردن پیمان استخراج موفق شویم علاوه تا ماشین های تهویه صوفها و غیره نیز بکار انداخته خواهند شد تا مرد کاران در هوای صاف کار نموده اندازه فعالیت آنها به تدریج بلند برده شده بتواند ((

۳- برای رهایش مردکاران که تاکنون در اطاق های غیر عصری زیست می نمودند تعمیرات جدید و خوش ساختی ذریعه يك نفر انجمنیر تعمیراتی مستخدم وزارت معادن ترتیب و کار تعمیرات مذکور در جریان سال ۱۳۳۲ با انجام رسانید که عنقریب مردکاران بانجا نقل مکان نموده و به خوبی گذران خواهند نمود علاوه تا يك باب شفاخانه کوچک مگر مکمل نیز تعمیر گردید که هنوز به پایانه تکمیل نرسیده و کاران جاریست که در اوائل سال ۱۳۳۳ شفاخانه مذکور بکار آغار خواهد نمود این شفاخانه از يك معاینه خانه - دواخانه و يك اطاق مریض های قابل استراحت با چند بستره بوده و به خوبی تکافوی مقتضیات ایش پشته را خواهد نمود -

چند باب تجدیدخواه ها هم طرح و نقشه و تعمیر شد که بعضاً به پایانه تکمیل رسیده اند تعمیر يك باب حمام عصری نیز در نظر است که مواد و مصالح تعمیراتی آن تهیه و شاید در سنه آینده کار آن به انجام برسد .

۴- برای مردکاران معدن امسال هم لباس کار تهیه و توزیع شد و هم در بهتر ساختن وضعیت کوپراتیف آنها و مامورین توجه مزید شده مواد ضرورت اعاشه آنها در سر معدن تهیه و در دسترس شان قرار داده شد چون همگان اطلاع دارند که معدن ایش پشته يك معدن كوچك ذو غال بوده و ذخیره آن نسبتاً قلیل است که شاید برای چند سال دیگر کفایت کرده و بعد متروک شود لهذا ما تنها با بان چنان تعمیرات و غیره در آنجا اقدام نمودیم و یا خواهیم نمود که از اهم ضروریات باشد تا در حین متروکیت آن دو چار خساره بیجا نگردیده باشیم .

در اخیر سنه ۱۳۳۲ وزارت معادن برای تنظیم صحیح امورات ذوغال ایش پشته و کرکر تجویز نمود که يك اتحادیه ذوغال را بوجود آورده مرکز آن را در پیل خمری قرار داده هر دو معدن را تحت يك اداره مستقل که با سیستم تجارتی کار می نماید و اقتدار کافی در توریذ اصلاحات تخنیکي و اداری و غیره دارد قرار دهد که این پیشنهاد وزارت معادن از طرف حکومت متبوعه منظور و از آوان سال جدید شروع به کار خواهد نمود و راجع بان در اوراق آتی مفصلاً ذکر خواهیم نمود .

اقدامات مهم در معدن کرکر

۱- آغاز کار صوف افقی در اخیر برج عقرب ۱۳۳۱ در قسمت شمالی معدن به غرض سهولت استخراج و نقلیه آسانتر صوف مذکور که قبلاً الی اوایل دلو در حدود (۳۱۰) متر تمديد داده شده است به قطع دو نیم دو نیم متر بوده و تا حد ود (۳۶۰) متر از دهنه صوف مذکور در بین سنگد و نیشنل های تحتانی رك ذوغال در داخل کوه فرو برده شده و از این حصه به بعد صوف مذکور در بین سنگد ذوغال که ضخامت و سطحی ذوغال اینجا در حدود (۳) متر میباشد ادامه دارد - در این حصه ۲۶۰ - متری صوف افقی بایك صوف نشیبی سابق تقاطع کرده و در اثر آن يك (ویشنیشن) طبیعی بوجود آمده که این باعث سهولت کار استخراج شده است .

این صوف در امتداد خط طبقات سنگی فوقانی رگد ذوغال داخل رگد ذوغال امتداد خواهد یافت و تا آخرین نقطه ذوغال دار ادامه داده میشود در امتداد صوف مذکور خط آهن نصب و مواد مستخرج ذریعۀ واگون ها بیر و ن نقل داده میشود از حصۀ نقطۀ انقطاع صوف نشیبی با صوف افقی به مسافه (۱۸) متر از داخل صوف نشیبی موازی با صوف افقی تحتانی يك صوف جدید با همان قطع حفر شده که تا اوایل دلو در حدود (۵۰) متر صوف مذکور ادامه

داده شده است این صومف جدید افقی فوقانی به غرض تهویه طبیعی حفر شده که جریان هوا را از صومف افقی تحتانی به صومف مائل اول الذکر ارتباط و در این صورت ادامه کار صومف افقی تحتانی را امکان پذیر می سازد .

۲- در عین حال برای اخذ معلومات راجع به صومف های حریق شده قبل از سنه ۱۳۳۱ به غرض اینکه آیادر صومف های مذکور هنوز حریق ضعیفی موجود میباشد یا نه و امکان کار در آنجا موجود است در سه نقطه صومف های جدید افقی کشیده شده است و کار آنهم ادامه دارد .

۳- در قسمت جنوبی معدن کرکریک ساحه متروکه ذوغال دار را برای استخراج مقادیر ذوغال مطلوبه به سال ۱۳۳۲ انتخاب و در آنجا عملیات استخراج به عمل آمد و اکثر حوائج ذوغال امساله الی اخیر عقرب که فابریکه های پل خمی و شرکت بغلان در حدود (۳۶۴۷) تن میشود در همین جا بدست آمده است .

۴- علاوه از (۲۵) میزان الی اخیر جدی ۱۳۳۲ یعنی تقریباً در ظرف سه ماه یک سرک جدید از حصه دروارة کند پل خمی الی زیر صومف افقی به امتداد (۱۱) کیلو متر احداث و قسمت زیاد آن هم ریک اندازی گردیده این سرک جدید در نقلیه ذوغال از سر معدن به پل خمی کمک شایانی نموده است .

اتحادیه ذوغال کرکریک پیشته:

وزارت معادن در اخیر سنه ۱۳۳۲ لازم دید که برای تنظیم صحیح اداری و استخراجی و تمهیل اصلاحات تکنیکی و غیره معادن ایش پیشته و کرکریک اتحادیه ذوغال به وجود آورد که وظیفه این اتحادیه اداره و تنظیم امورات مربوط این دو معدن بوده و موسسه مذکور شکل نیمه مستقل داشته بودجه و اداره آن از بودجه وزارت معادن به کلی مجزاء بوده تنها رئیس و مدیر آن شخص خاص وزیر معادن است آنست که موسسه مذکور تحت نام معاون راسا تحت اداره وزیر معادن میباشد و در مورد اقدامات مهمه خود از وزیر معادن هدایات اخذ می نماید در باقی اجرا آت مستقل است .

بودجه این اتحادیه فعلاً (ده ملیون) افغانی تعیین گردیده که از انجمله سه ملیون آن طور قرضه چهار ساله از دافغانستان بانک بانکت پولی چهار فیصد اخذ خواهد شد و مابقی (۷) ملیون دیگر از شرکت های که خریدار ذوغال کرکریک میباشد چون شرکت قند بغلان شرکت نساجی پل خمی شرکت سمیت سازی تدارک و در دسترس اتحادیه مذکور طور پیشه کی قرارداد داده میشود اتحادیه در بدل (۷) ملیون افغانی پول شرکت های مذکور ذوغال مطلوبه آنها را در ظرف سه سال تهیه و تسلیم میدارد .

اتحادیه مذکور طوریک موسسه تجارتی کار نموده کوشش خواهد کرد که در اثر تنظیم امور نظارت صحیح پیشرفت کار اصلاحات فنی و غیره رونق صحیح در امور هر دو معدن ذوغال بوجود آورد .

در حصه در واژه كند پلخمري يك ساحه وسيع كه تخمين (صد) جریب زمین میشود
خزیداری و در اینجا به تعمیر يك قصبه عصری معدن خواهد پرداخت این تعمیرات مشتمل
بر عمارات دفاتر شفاخانه، مسجد، تجویخانه های ساسان گدامهای ذوغال و در حدود (۵۰)
ایبارت مان رای مامورین و مستخدمین متاهل و يك تعمیر بزرگ برای اقامت (۲۱۰)
نفر مرد کاران مجرد خواهد بود در احداث باغچه ها و زرع حبوبات و بقولات برای
رفاهیت مرد کاران تصمیمات لازمه گرفته شده علاوه جنگل بزرگ چنار را که در بغلان
میباشد و برای تهیه چوب پایه بندی معدن ذوغال کرکری چندین سال قبل احداث گردیده
بود نیز واریسی نموده در نگهداشتن حفاظت و باخبری آن توجه لازمه خواهد شد این
قصبه ذریعه يك شرك عصری کار تعمیر آن ختم شده با معدن کرکر وصل میباشد مرد
کاران هم روز ذریعه لاریها از دروازه كند به معدن حرکت و بعد از اتمام کار به قصبه
مراجعت خواهند کرد امکان دارد در آینده به طول (۱۱) کیلو متر معدن با قصبه ذریعه
يك خط آهن مربوط شود تا ذوغال مستخرجه ذریعه آن به نقاط توزیع و بسپورت نقل داده
شده بتواند و هم تقویه نفر مرد کار به صورت بهتر میسر گردد پیشنهاد وزارت معادن راجع
به تاسیس این اتحادیه طرف منظوری حکومت متیوعه قرار گرفته و سرمایه ابتدائی
آن هم تاحدی تهیه شده و اکنون امور خریداری ساحت تعمیراتی دروازه كند در پلخمري
رویدست است امید است امور تعمیرات مذکور بر اساس نقشه های مرتبه
انجنیر آرتمن مهندس تعمیراتی این وزارت در اوایل سال جدید آغاز یابد وزارت معادن
متقین است که با این پریسب مابه منظور خود که استخراج ذغال به مقادیر زیاد و توزیع آن
و نقاط ضرورت و ترویج ذغال در محیط و صیانت جنگل ها از خطر اتلاف به خوبی گامیاب
خواهد شد.

معادن نمك

در معادن نمك طور عموم اصلاحات جدیدی به عمل نیامده است؛ و حتی يك پایه ماشین
نمك بری را که در معدن تالقان طور امتحانی به کار انداخته بودیم امید داشتیم ذریعه آن
بتوانیم اندازه استخراج روزانه را در اثر بریدن كنده های نمك در عوض دست با ماشین بلند
ببریم نیز معطل کرده و از آن صرف نظر نمودیم چونکه در جریان عمل معلوم شد که ماشین
مذکور سربا به خساره کار نموده و حتی عمل ماشین کمتر از عمل کان بران بوده خرج آن
زیاد و سراسر در خساره بوده است در اثر آن کار ماشین را معطل نمودیم.
در جریان سنه ۱۳۳۲ کوشیده شد تا حدی از سوء استفاده و قحاق و غیره که در معادن
مذکور موجود بود جلوگیری لازمه به عمل آید در راس آن معادن اشخاص لایق جدیداً مقرر

گردیدند که تاحد توان از استفاده های غیرم شروع جلوگیری لازمه نموده و نگذارند از این راه در واردات حکومت خسارات به عمل آید .

بامشوره وهم کاری بشا غلی نائب الحکومه فطعن کار تعمیر يك پل اساسی ومستحکم بروی دریای بشگی که راه موتر رو خان آباد - معدن نمک آب تالقان از روی آن عبور می نماید ویل سابقه آن شنست کرده است در نظر گرفته شده بود نقشه پل مذکور ذریعه انجیران وزارت فواید عامه قبلاً ترتیب و مواد ومصالح تعمیراتی پل مذکور در اوائل امسال تهیه و کانتیریت ریزی وتعمیر يك پایه پل مذکور به ختم رسیده است امید است کارات تعمیر پل مذکور در سنه آینده تماماً انجام پذیرد وموتروهای نقایه مادر آن صورت خواهند توانست مستقیماً از معدن نمک راحمل وبه کابل برساند فعلاً نمک از معدن انی خان آباد ذریعه قراردادی هانقل داده میشود .

تولید مارکیت فروش برای احجار لاجورد افغانی در المان وفروش آن :-

در جریان سال ۱۳۳۲ بازار فروش لاجور در اروپا که در دوران جنگ بین المللی دوم وسنوات ما بعد آن روبه کساد بود باز رونق یافته بر علاوه يك مقدار لاجور دیکه مادر سالیان گذشته برای فروش به سفارت های افغانی در پاریس ولندن ارسال کرده بودیم و بعداً بفرض فروش لاجور مذکور تسلیم نماینده گی بانک ملی واقع (میونشن) آلمان گردیده بود بفروش رسید :

آقای (هانس مور) نماینده کمینی (میسولر) دوايدار اوبرشتاین المان به کابل آمده وتا کنون مقدار ۲۶۴ ر۴۷ کیلولا جورد را به مبلغ ۶۸۶۱۰۰۰ دالر خریداری نموده است نماینده مذکور فعلاً در کابل مقیم بوده در نظر دارد که مقدار مزید لاجور داز ماخریداری نماید در این اواخر که یانی (ایشکل ایند زویننه) مبلغ (۵۰۰۰) دالر برای خریداری يك مقدار لاجور د طور نمونه به حساب واردات وزارت معادن حواله کرده و وعده نموده است در آینده به پیمانہ زیاد لاجور د از ماخریداری نماید وزارت معادن ذریعه نماینده شرکت موصوف در کابل داخل مذاکره شده که با شرکت موصوف يك قرارداد برای فروش مقداری زیاد لاجور د عقد نماید در نظر است که مقدار عقد قرارداد مذکور استخراج معدن لاجور د دوباره آغاز بافته وذریعه متخصصین این وزارت مقدار زیاد لاجور د از اجناس سه گانه آن از معدن کران ومنجان استخراج وبه کابل نقل بدهد در عین حال يك پایه ماشین مخصوص بریدن لاجور د و نصفیه سنگ های مذکور از سنگ مرمر در کابل نیب نموده که ماشین مذکور عشقرب تحت نظر بشا غلی (مور) که خود متخصص برش لاجور د است به کار خواهد افتاد چون در تجویلاً نه وزارت معادن و وزارت مالیه در ارگه تمدا د زیاد لاجور د که هنوز درجه بندی اساسی نه شده اند و از بقایای لاجور د های استخراجی سابق می باشد درجه بندی و بعد برش گردیده و برای

فروش حاضر کرده شود قیمت لاجورد که تا این اواخر درجه اول فی کیلو (۲۰۰) دالر درجه دوم (۱۵۰) دالر درجه سوم (۹۰) دالر بود در آئینده بلندتر می‌رود. وزارت معادن متین است که در سنه ۱۳۳۳ بازار فروش لاجورد توسعه شایانی یافته و از این درک بتوانیم يك مقدار اسعار بدست آوریم .

ارسال يك مقدار بیریل معدنی بغرض فروش با امریک :

بیریلوم که یکی از فلزات قیمت بها بوده و دولتمندانه عالم از آن در صناعات فولاد سازی و غیره کار میگیرند و در طبیعت بصورت بیریلوم آکساید پیدا می‌شود معدن آن در دره اسمار مشرقی موجود است و کریستالهای آن در بین احجار خیلی خاره و سخت که آنرا یکمات می نامند با کریستالهای کوارس و فیلد سیار و ابرک و غیره يك جا پیدا می‌شود مقدار آن در سنگ مذکور از یک فیصد تجاوز نمی‌کند برای استحصال آن از بین سنگ يك مالت باید مصرف وقت و پول زیاد را در نظر گرفت مگر چون قیمت آن در بازار موجوده امریکا بلند است . وزارت معادن در سال ۱۳۳۱ اقدام به کشفیات آن نموده و معلومات کرده بود که در منطقه اسمار طور تخمین تا حدود (۱۰۰۰) تن بیریلوم آکساید موجود میباشد و استخراج آن با نکه مصارف زیاد را ایجاب میکند تا حی اقتصادی میباشد در جریان عملیات اکتشافی مذکور يك مقدار سنگ بیریل هم استخراج شده بود که از آن جمله در ماه فوس هدا سنه مقدار (۹۶۵۰) کیلو گرام سنگ بیریل مذکور را از طریق پشاور و به مدد گاری برلیس نیشنل کورپریشن برای فروش در امریکاء به نیویورک ارسال شد مقصود از ارسال این مقدار فوق تثبیت مارکیت و تجسس يك خریدار اساسی است تا اگر ممکن باشد در اثر تثبیت مارکیت و تعیین خریدارها در آئینده اقدام با استخراج بیریل خواهیم نمود .

کرومیت :

با وجود کوششات مزید و ارسال نمونه ها به خارج و مذاکرات و غیره متأسفانه تا اکنون بفروش کرومیت معدنی خود در امریکا یا جای دیگر کامیاب نشده ایم اتحادیه کاربن و کارپید امریکاء که در اوائل اشتیاق خریداری (یکصد هزار) تن کرومیت مار داشت در اوائل سنه (۱۳۳۲) از خریداری آن صرف نظر نموده است که شاید علت مهم آن مصارف گزاف نقلیه کرومیت از کابل الی نیویورک در حالیکه برای آنها کرومیت ترکیه ارزان تر دستگیری میکند با آنکه کرومیت افغانی در جنسیت خود عالی و قیمت بها است مگر چون مصارف نقلیه آن گران است پیدا کردن خریدار برای کرومیت مذکور تا اکنون بنا کامی منجر شده است .

در این اواخر در اثر مشوره مستقیمین نقطه (۴) ترو من به کمپانی های متعدد امریکائی و غیره داخل مکاتبه گردیده و شرایط فروش کرومیت خود را با آنها ارسال کرده ایم که تا اکنون جوابی از آنها وصول نکرده .

همچنان اقدامات مادر مورد تدارك مار كيت برای فروش سرب وجست معدنی پیدا و از خاک ریز قندهار نتیجه نداده است چون که قیمت آن در مار كيت عالم نزول کرده و فروش آن فعلا غیرا قتصادی است .

یکی از پروژه هائیکه وزارت معادن در این اواخر رویدست گرفته و فعلا مورد غور و تعمق انجمن فنی این وزارت میباشد و امید است آنرا در جریان سنه آینده جامه عمل پوشانیده بتوانیم تاسیس يك موسسه بنام (جیولوژیکل سروی افغانستان) میباشد که مربوط وزارت معادن بوده و در آوان مرحله به صورت يك موسسه كوچك خواهد بود .

البته خواننده گان محترم مطلع خواهند بود که متاسفانه تا کنون افغانستان نه سروی صحیح توپوگرافی و نه سروی جیالوجی شده نقشه های موجوده توپوگرافی افغانستان دارای آنقدر نقایص میباشد که از آن نمی توان طوریکه باید و شاید استفاده نمود تهیه نقشه های توپوگرافی و جیالوجی کل افغانستان یکی از آرزوهای دیرینه وزارت معادن است چون اجرای این کار بودجه نهایت معتنا به متخصصین زیاد و وقت طولانی به کارداران این مقصود بزرگ ماهنوز هم تاسالیان متمادی امکان پذیر نباشد مگر برای اینکه اقلا ساحه های معدن دار و مهم خود را سروی صحیح نموده از آن نقشه های توپوگرافی و جیالوجی تهیه نمود کشفیات معادن را اساسی تر اجراء نموده بتوانیم تاسیس موسسه كوچك فوق در نظر گرفته شده است موسسه فوق اندک با اساس يك پروگرام معین نقاط مهمه معدن دار و غیره نقاطیکه از نقاط نظر اقتصادی عمومی مهم باشد انتخاب و بعد ساحه های مذکور را بایسکیل معینه توپوگرافی نموده بعدا به نقشه گیری جیالوجی آن آغاز خواهد شد فعلا موضوع فوق و تاسیس موسسه مذکور مورد غور انجمن فنی این وزارت میباشد .

(راپورتاژ و اجراآت و کار کرده کی دستگاہ ترانسپورت وزارت معادن در جریان

سنه ۱۳۳۲)

اصل بست عراده ها

۱- انتر نیشنل مادل (ال) ۱۷۴-۳۲ عراده

۲- » » » » ۱۶۴-۳۲ »

۳- فورد ۵۰- »

جمله لاریها ۱۱۴ عراده

لاریهای قابل کار

۱- برای نقلیه میلاستعین شده ۲- عراده

۲- برای ريك اندازی سرك معین کرکر از تاریخ اول میزان الی اخیر سال
موظف گردیده ۲- عراده

۵- گندم کار آمدنوله معدن ایش پشته ازدهنه غوری و پلخمیری ذریعه (۱۸) عراده

لاری به معدن مذکور رسا نیده شده — ۱۴۴۰۰ سیر

۶- غله وزارت مالیه از رستاق، چاه آب و نالقان قطعن به مرکز آورده شده ذریعه

(۲۶) لاری — ۲۰۷۰۰ سیر

۷- » » از مشرقی به مرکز آورده شده ذریعه (۱۸) لاری — ۱۴۳۰۰ سیر

— ۳۵۰۰۰ سیر

(واردات از بیات کرایه نقدیه سامان وغیره)

از ابتدای سال الی (۱۴) حوت ۳۲ — ۲۷۴۷۴۰۳ — افغانی

(واردات نقدی از بیات سواری نفر وغیره) — ۴۱۹۹۹۷۰۰ — »

از ابتدای سال الی (۱۴) حوت ۳۲ جمله — ۶۹۴۷۳۸۰۳ — افغانی

قرار فوق صورت کار کرده گي عراده جات مدیریت ترا نیسورت وزارت معادن

از ابتدای سال ۱۳۳۲ الی (۱۴) حوت ۱۳۳۲ تذکار داده شد :

برای دستگاه ترانسپورت از وزارت معادن يك تعمیر بزرگ و عصری ترمیم خانه

و گاراجها وغیره در زنده بانان مقابل فابریکه ریسکت در اوائل سنه ۱۳۳۲ آغاز و در این

اواخر قریب با انجام می باشد مشتمل است بر :

۱- اضافی های متعدد دفاتر

۲- ترمیم خانه موتر مشتمل از شعبه میخانگی - آهنگری - ولد نسک - نجار خانه - وغیره

و شعبه چارچ بطاری وغیره ..

۳- (۵۰) عدد گاراج

تعمیرات مذکوره روی معرفته نزدیک به انجام است ماشینهای ترمیم وغیره ان که از اروپا

خریداری شده است بعضا به کابل مواصلت کرده که عنقریب به نصب ان اقدام میشود مدیریت

عمومی ترانسپورت مربوط وزارت معادن فعلا به تعمیر مذکور گوشیده و در انجا مصروف

کار میباشد

احصائیه کار

اشپشته

کر کر

۵۸۰۰ تن

۱- اندازه استخراج تخمینی ذغال در جریان سنه ۱۳۳۲ ۱۱۰۰۰ تن

از جمله مقداری فوق استخراجی اشپشته به کابل رسا نیده

و ریسکت ساخته شده که در آن جمله يك مقدار ذغال از سنه

گذشته فابریکه نیز در جمله گرفته شده است الی ۲۹ دلو ۶۲۰۰ تن

الی اخیر سال طور تخمین — ۳۰۰ تن

۶۵۰۰ تن

به شرکت نساجی گل بهار الی ۱۰ جدی رسا نیده شده است ۱۲۰۴۱۷۳ تن

۲- اندازه: نك فروش شده معادن طور سیر هانه

معدن نمك تالقان: الى اخير قوس ۱۳۳۲	۸ ر ۷۵۰۳۰۲ - سیر
سه ماهه اخير سال طور تخمین از	
روی اجراآت نه ماهه -	۹ ر ۲۵۰۱۰۰ - سیر
فروش سال تمام به اساس فوق	۷ ر ۱۰۰۰۴۰۳ - سیر
معدن نمك كلفكان الى اخير جدی استخراج شده	۴ ر ۱۳۵۲۳۵ - سیر
دوماهه اخير سال طور تخمین از روی اجراآت ده ماهه	۸ ر ۲۷۰۴۷ - سیر
اندازه استخراج سال تمام به اساس اقلام فوق	۴۸ ر ۱۶۲۲۸۲ - سیر
معدن نمك مزارشريف اندازه فروش ده ماهه	۸ ر ۷۰۲۲۲ - سیر
دوماهه طور تخمین	۵۶ ر ۱۴۰۴۴ - سیر
فروش سال تمام به اساس فوق	۳۶ ر ۸۴۲۶۷ - سیر

معدن نمك سار اندخوی:

فروش ده ماهه الى اخير جدی	۵۰ ر ۷۶۱۲۳۹ - سیر
فروش دوماهه طور تخمین	۹ ر ۱۵۲۲۴۷ - سیر
فروش سال تمام بر طبق فوق	۴۰ ر ۹۱۳۴۸۷ - سیر
علاوه بر مقدار فوق که از طرف وزارت معادن استخراج شده و بفروش رسیده مبالغ ذیل از درك اجاره نمکسارها و معادن مختلفه دیگر عائد گردیده است:	

۳- واردات مشتمله سالیانه:

حاصل اجاره سالانه شور هزار ملک دین خیل مقر	۳۲۵۵۰ - افغانی
حاصل اجاره سالانه شور هزار ولایت قندهار	۲۲۰۱۰۰ - افغانی
حاصل محصول سالانه شور هزار ولایت هرات که بالای مواشی آن ایزاد شده - ۲۱۱۵۷ - ۴۵۶۰ ر	
حاصل اجاره اشتر شهر غور بند تا امسال سالیانه شصت خروار که قیمت آن طور تخمین فی سیر	
نه افغانی است جمله ۴۳۲۰۰ ر - افغانی	
حاصل اجاره کل سفید ایرانی که اجاره سابقه آن سالیانه ۱۵۳۱۰ افغانی بود و در قوس	
۳۲ به سر رسیده و برای سال نواز نو اجاره داده شده است	
سالیانه	۳۶۰۰۰ ر - افغانی
حاصل اجاره سالیانه کل فروغی	۰ ر ۴۰۰۰ - افغانی
حاصل اجاره سالیانه کل سر شوی	۰ ر ۴۰۰۰ - افغانی
جمله شده مبالغ مندرجه واردات مشتمله	۲۴۵۵۳۹ ر ۶۰ - افغانی

۴- مقدار قیمت لاجوردیسکه در مرکز کابل بفروش رسیده است ۷۴۲۶۴- کیلو که قیمت آن معادل است به مبلغ ۷۵۱۶۸۶۱۰۰ دالر

۵- مقدار سنگ بریل که برای فروش به خارج ارسال شده است ۹۶۵۰۰- کیلو راجع به قیمت مقداری بریل مذکور فعلاً معلوماتی داده نمیتوانیم مگر گفته شده میتواند که در فروش مواد مذکور در مقدار میباشیم .

راپور تاخذ امداد تخنیکي وزارت معادن از یو نو

در جریان سته ۱۳۳۲ وزارت معادن تنهادر موضع پروژه هیدرولوژی از ریاست امداد تخنیکي یو نو مقیم کابل اخذ امداد تخنیکي نموده است چون مبادی و کوائف اجراءات مقدماتی پروژه مذکور قبلاً در سالنامه ۱۳۳۱ تحریر یافته است مادر این جاتنها راجع به اجراءات و عملیات مربوط پروژه مذکور را در جریان سته ۱۳۳۲ تشریحات ذیل میدهم :-

در اوائل سته ۱۳۳۲ ماشین برمه کاری مربوط پروژه هیدرولوژی در کابل حاضر کار گردیده و بر اساس خواهش وزارت معارف در (۹) نقطه در ساحه دارالمعلمین و در (۸) نقطه در غازی آباد ریش خیر و در (۳) نقطه در ساحه تعمیراتی سیلوی غله وزارت مالیه در مقابل قلعه جواد برمه کاری کامیابانه نموده و وضعیت آب تحت الارضی را در آنجا تعیین نموده که راپورت اجراءات آن از طرف سر برمه کار ترتیب و به سلسله وزارت معادن با آدرسهای فوق ارسال گردیده است و به عین حال در طول زمستان نفری متعلمین افغانی به آموختن عملیات برمه کاری مصروف و دو نفر آنها مخصوصاً در شق ترمیم موترهای ثقیل و خفیف و ولدنگ کاری مهارت حاصل کردند. آقای دوکتور ترومپ سفر یک هفته ئی به مودن کرکر که نقطه اول برمه کاری و بعداً ایبک (سمنگان) نموده و واپس مراجعت کرده با اساس ملاحظات مذکور در پروگرام کار تجدید نظر به عمل آمد پروگرام جدید تعیین شد بعداً آقای موصوف بتاریخ (۶) دسامبر ۱۹۵۲ مطابق ۱۴ فوس ۱۳۳۱ عازم وطن خود شده وعده کرد در ماه مارچ ۱۹۵۳ دوباره با افغانستان آمده عملیات تحقیقات پروژه مذکور را رویدست گیرد - در ماه مارچ آقای موصوف به کابل نیامده یو نو اطلاع داد که دوکتور ترومپ از اجرای وظیفه مذکور نظر به بعضی معاذیر معاف شناخته شد تا تعیین نفر عوضی او آقای مستر دولیو مشاور بطرول اجرای وظیفه مذکور را خواهد نمود - آقای دولیو با طرز و ترتیب کار ترومپ موافقه نداشته بودجه جدیدی را ترتیب و با شرط تجاوز نکردن اصل سر جمع بودجه در قصل و مواد بودجه تغییرات زیادی به عمل آورد و آنرا به مقام وزارت تقدیم کرد و هم از داخل بودجه پروژه مبالغ کافی به حساب جاری امانتی پروژه در افغانستان بانک خواهش نمود که از طرف وزارت حواله گردیده است .

از تاریخ اول حمل الی ۱۵ ثور ۱۳۳۲ وزارت معادن بانتظار قدوم جیالوجست رئیس پروژه بوده که نتیجه نداد بالاخره چون وظایف آقای دولیو در افغانستان باتمام رسید نفر مذکور بوطن خود مراجعت و در عرض باز طور مرفقی یکنفر توپوگراف بنام شباغلی دی یونگ مقرر و به وزارت معادن معرفی و خواهش شد که باید هیئت پروژه بصورت فوری باماشین و ادوات خود عاجز سمنگان گردند چونکه مصارفات دونفر جیو فزیکست هادر کابل بالای یونو خیالی زیاد میباشد ریاست یونودی یونگ را کفالتاً به حیث رئیس پروژه و شباغلی دوکتور سلطان احمد یویل را موقتاً برای دوهفته به حیث جیالوجست معیت هیئت مذکور بعد موافقه وزارت معادن مقرر و هیئت بتاریخ ۱۷ ثور ۱۳۳۲ باتمام سامان و لوازمات ضروری و (۹) عراده موتر مربوط پروژه و چهار عراده لاری کرائی از کابل به آنصوب حرکت نمودند.

تیم پروژه اولاً به تدقیقات ساحه معدن ذوغال کرک و بعداً سمنگان را معاینه کرده متعاقباً به سوی دشت خیراباد (آبدان میر علم) حرکت نموده و بتاریخ ۲۵ ثور به آنجا واصل و شروع بکار نمودند.

بتاریخ ۱۸ جوزا شباغلی چکلی رئیس جدید پروژه جیالوجست به کابل وارد و متعاقباً به آبدان میر علم حرکت و در آنجا امورات پروژه را متکفف شدند که باین وظیفه الی ۳۰ اسد مصروف کار بوده و تدقیقات شادیان در جنوب هزار شریف و غیره ذریعه آنها به سر رسیده و بعداً بتاریخ ۱۲ سنبله ۳۲ بر حسب خواهش یونو ککارات پروژه در مزار شریف بانجام رسانیده شد و جمله هیئت با سامان به کابل مراجعت نمود و قراریکه یونو رسماً به وزارت معادن اطلاع داده به قرار عقیده آنها طرز ترتیب کار موجود پروژه نسبت ناموجود بودن یک پروگرام صحیح کار و فقدان نقشه توپوگرافی و جیالوجی و موجود نبودن تدقیقات مقدماتی یکنفر جیالوجست راجع بوضعیت طبقات الارضی آب و غیره کور کورانه تدقیقات جیو فزیکس کردن و برمه کاری نمودن بمرور میباشد لهذا اجرای امور پروژه معطل و جمله سامان به کابل نقل داده شود. حینیکه یکنفر جیالوجست که از طرف یونو به کابل برسد باتفاق یکنفر توپوگراف جمله نقاضیست گمانه مذکور را نقشه های توپوگرافی و جیالوجی نموده بعد از آن جیالوجست نقاطیکه در آنجا برمه کاری به عمل آید و نقاطیکه تحت عملیات جیو فزیکس قرار میگردد از هم تفریق نموده به مارا پورت خواهند داد بر اساس راپورت آنها پروگرام جدید عملیات از طرف یونو به همکاری وزیر معادن طرح و طبق آن اجرا آت به عمل خواهد آمد ناگفته نماند که وزارت معادن از بدل هیچگونه مساعی و تسهیلات در راه تعدیل پروژه و هم کاری یونو نسبت دادن پروژه باختیار آنها و مصرف جنس بامضی شان دریغ نکرده است به همه حال در جریان عملیات شش ماهه پروژه مذکور در آوان سنه ۱۳۳۲ باین نتیجه رسیده ایم :-

عملیات برمه کاري و تفحصات و تجسسات آبهای تحت الارضی درخبر آباد دشت آبدان میر علم مربوط حکومتی خدم مزارشرف و دشت شادیان مزارشرف منتج به نتیجه استفاده از آب زیر زمینی نشد زیرا آبهای زیر زمینی در طبقات خیلی عمیق و زیرین گورس موجود بوده و استفاده از آن امکان پذیر نیست از طرف دیگر فقدان پروگرام صحیح کار و نقشه تویر گرافی و جیا لوجی و تغییر تبدیل وقت بوقت رؤسای مسئول پروژه هم عملیات مذکوره را دوچار ساخته گی معطلی و ناکامی نمود وزارت معادن نتایج عملیات پروژه هیدرو لوژی را بر یاست زراعت اطلاع و نظریات آنها را در این باره مطالبه نمود ریاست زراعت فیصله نمود که بر حسب نظریات متخصص قره فلی در ساحه مثنی شیرخان، مینه، اندخوی تهرسات آبهای تحت الارضی و برمه کاري ها به عمل آورده شود زیرا که از اهم ترین مناطق تربیه گوسفند های قره فلی بوده و از ایجابات حتمی آن نقاط تدارک و تهیه آب مشروباتی گوسفندان قره فلی است. بنابراین تاریخ ۱۶ قوس ۱۳۳۲ مطابق (۸) دسامبر ۱۹۵۳ مذاکرات بین ع. ج. و. و کتور محمد یوسف خان وزیر معادن و آقای - اچ - ال - سپینس رئیس امداد تخنیککی یونومقیم کابل در عمارت وزارت معادن به عمل آمده اهمیت موضوع تجسسات آب زیر زمینی در ساحه مثنی مذکور از حیث تربیه گوسفند های قره فلی و اش. احتیاج مالداران قره فلی طبق نظریه ریاست زراعت خاطر نشان گردید که در سال آتی بانیست از دیگر نقاط صرف نظر گردیده و توجه فطمی باین ساحه مذکوره منعطف گردد تا آبهای زیر زمینی تجسس رتدا رک و چاه های لازمه حفر گردیده و موفقیت دست دهد - پائر آن آقای مستر سپینس عازم امریکا گردیده به راجع مر - وسطه داخل مقامه و اقدامات گردیده و اینک در این اواخر آقای مستر فیورر جیا لوجست را به حیث رئیس پروژه هیدرو لوژی استخدا نموده که فعلا وارد کابل گردیده و تدمیم گرفته شد که این تقریب بدواً خود آقای موصوف بایسکنفر تربو گران پروژه موصوفه و نقاط مطلوبه در شیرخان و غیره رفته در ساحه مذکور مطالعات نموده در انجام سفر پروگرام مفصل عملیات خود را ترتیب و بعد از منظوری و زوات معادن در اوائل سال ۱۳۳۳ عملیات مذکور آغاز خواهد یافت؛ این بود صورت عملیات و اجراآت پروژه هیدرو لوژی در سنه ۱۳۳۲ و تصمیمیکه - برای جریان عملیات در سنه آینده راجع به پروژه مذکور در نظر گرفته شده است راپورتاژ اخذ امداد تخنیککی و نتیجه عملیات پروگرام ریاست امداد تخنیککی امریکاه (که تحت نام نقطه (۴) ترومن معروف میباشد)

در قسمت

پر وژه های معدنی

برای اینکه فارغین گرام از موضوع امداد تخنیکي نقطه (۴) ترومن در افغانستان در شق معادن به کلی اطلاع حاصل نمایند تاریخچه اجراءات آنها را مفصل تر در این جا ذکر نمودیم تا همگان از آن واقف گردند :-

ر حسب قرارداد مورخه (۷) فروری ۱۹۵۱ بین حکومت افغانستان و حکومت امریکاء راجع به عملیات پروگرام تعاونی و اخذ مشوره و امداد تخنیکي شعبه (F.O.M) امداد تخنیکي نقطه (۴) ترومن آقای (سانفورڈ) که پیشتر معادن به حیث مشاور تخنیکي از طرف حکومت امریکاء به مامورفی گردیده بود متخصص مذکور از تاریخ (۹) جوزای ۱۳۲۹ الی (۱۷) جوزای ۱۳۳۰ در معدن ذوغال ایش پشته به حیث انجینرو مشاور تخنیکي باموظفین افغانی معدن مذکور کار نموده در دوران کار خود به تریه نفر مرد کار بهیودی در عملیات استخراج - بکار انداختن ماشینهای کپر یسور و جیک هایم ها که خیلی ها در پیشرفت عملیات استخراج مفید واقع شده در تمام صرفهای استخراجی تمام این آلات ادوات بر اساس پیشنهاد مذکور از وزارت فواید عامه و غیره خریداری و در معدن به کار انداخته شد در عین حال وزارت معادن در تعمیم مشوره های مفید او راجع به معین ساختن مرد کار در در سر معدن و تعمیرات برای ر هایش فامیلی آنها و نگران هلی معدن زرع حبوبات و بقولات و احداث باغچه ها و غیره جدیت نموده و از طرف دیگر کوشیده شد یک شفا خانه کوچک در ایش پشته دائرویك نفر دو کتور طب رادر آنجا مقرر نماید تا به تداوی مرد کاران مریض بپردازد - سر رشته کوپراتیف مامورین هم تاحد توان کرده شد - معاش آقای (سانفورڈ) از طرف حکومت پرداخته میشد و مسائل نقلیه او را در چنین کار وزارت معادن تهیه نموده است ،

در (۳) اپریل ۱۹۵۱ نوبه بین وزارت معادن و سفارت امریکاء در کابل تبادله و در اثر آن حکومت امریکاء متعهد گردید که برای معادن ذوغال ایش پشته و کرکر دو نفر انجینران مشاور را در سلسله امداد تخنیکي یونو با افغانستان بامصارف خود (معاش - ماکولات سفر خرج از وطن شان الی افغانستان و بازگشت بامریکا) برای موعده دو سال ارسال بدارد - وزارت معادن مصارف نقلیه بودو باش تهیه بطرول تهیه خانه عصری در سر معدن و غیره رامتهد گردید .

باساس آن دو نفر مشاور آقای (کلوز) جی - مورفی و سی ؛ اندون اوو یسگنس مربوط نقطه (۴) ترومن با افغانستان آمده و از جوزای ۱۳۳۰ الی سنبله ۱۳۳۲ به حیث مشاور تخنیکي در معادن ذوغال کرکر و ایش پشته باتفاق متخصمین وزارت معادن کار نمودند .

اقدامات مهمه تخنیکي مشاورین مذکور در ایش پشته و کرکردارامورات توسعه وی معادن رفاهیت مردکاران-پیشنهاد راجع به تسهيلات ضروريه و از همه مهم تر خریداری يك تعداد مکمل سامان رادوات استخراجی-تهیه وی-تنویریه معادن در بدل مبلغ یکصد و ده هزار دالر از امریکاء-المان غربی وانگلستان برحسب مشوره متخصصین مذکور بوده است يك قسمت کبلی سامان مذکور در جریان سنه ۱۳۳۲ بافغانستان مواصلت کرده که از آن جمده ماشین چارج بطری و چراغهای معدنی و غیره در معدن ایش پشته نصب گردیده است و مابقی سامان هم علی الترتیب عندالضرورت نصب خواهد شد-سامان مذکور با انتخاب و توسط خود آقای مورفی خریداری شده است .

هر دو نفر متخصصین مذکور در ماه سنبله ۱۳۳۲ عازم وطن خود گردیدند در (۱۲) اکتوبر ۱۹۵۳ (مطابق ۲۹ میزان ۱۳۳۲) قرارداد فرعی توسعه وی معدن واخذ امداد تخنیکي نقطه (۴) ترومن در ساحه انکشاف معادن بین وزارت معادن و مینر هیر بعد از امضای قرار داد اساس مورخه ۳۰ جون ۱۹۵۳ (مطابق ۸ سرطان ۱۳۳۲) بین حکومت افغانستان توسط وزارت اقتصاد ملی و حکومت امریکاء توسط مستر هیر رئیس امداد تخنیکي امریکاء در کابل امضاء گردید برحسب قرارداد فرعی مذکور ریاست امداد تخنیکي مذکور متعهد گردیده است که در توسعه تولیدات معادن ذغال و انکشاف و توسعه منابع معدنی چون کرومیت بیریلیوم و غیره با ماهمکاری تخنیکي نموده و يك نفر متخصص لایق این کار برای وزارت معادن استخدام و به کار بگمارد و دو نفر متخصصین مذکور در تحت نظر یک نفر سرمشا ورکار نموده و مربوط ریاست امداد تخنیکي نقطه (۴) ترومن که دفترش در سفارت امریکاء است خواهند بود -

برحسب قرارداد موصوف بتاریخ ۱۸ دسامبر ۱۹۵۳ مطابق ۲۶ فوس ۱۳۳۲ آقای مستر هیر به حیث سرمشا ور و يك نفر مستر اورفل انجنیر معدن به کابل واصل و به وزارت معادن معرفی گردیدند متخصصین مذکور با انجمن فنی وزارت معادن داخل مذاکرات گردید و پروگرام اجراآت کارشان که از طرف وزارت معادن تعیین گردیده بود مطرح مذاکره قرار گرفت در نتیجه فیصله گردید که متخصصین مذکور اولاسفری به معادن ذغال نموده راجع به نقشه گیری صوفهای موجوده معادن و پروگرام آینده کار و عملیات توسعه وی و غیره آن مطالعات نموده نتیجه را به وزارت حاضر نمایند چنانچه متخصصین مذکور باتفاق مدیر همو می استخراج این وزارت بتاریخ (۱۷ دلو) عازم معدن کر کر شده

در تحت نظارت آنها امور نقشه گیری صوفهای کر کر ذریعه متخصین داخلی این وزارت تاحدی اجراء گردید و هم نقشه عملیات توسعه وی واستخراجی آینده معدن کر کر از طرف مشاورین مذکور ترتیب یافته است که در آوان سنه ۱۳۳۲ تعمیل خواهد گردید.

در عین حال بر حسب مشوره متخصین مذکوره وزارت معادن راجع بفروش مواد معدنی کرومیت خویش با کمپانی متعدد امریکائی و غیره داخل مکاتبه گردیده و شرایط فروش و رسانیدن مواد را الی سرحد افغانی و غیره بانجا اطلاع داده تا اگر ممکن شود کدام خریداری برای کرومیت دستگیری نماید در آن صورت استخراج کرومیت رویدست گرفته خواهد شد در نظر است که آقای اوغل عنقریب برای ملا حظہ معدن بیریل به سوی مشرقی حرکت نمایند و در آنجا بعد از ملاحظات و تدقیقات در شرایط کار برای نفر موظف هدايات لازمہ راجع باستخراج بیریل اگر اقتصادی تمام شود خواهد داد انچنین ذوالغال هم جدیداً از طرف ریاست امداد تخنیککی مذکور استخدام گردیده که هنوز به کابل نرسیده است .

این بود صورت اجراءات و اخذ امداد تخنیککی از نقطه (۴) ترومن که فوقاً بفرض اطلاع خواننده کن محترم تقدیم گردید .

امور وزارت فوائد عامه

اهمیت و ثقل وظایف و سنسکینی مسئولیتی را که وزارت فوائد عامه در برابر فراهم آوری تسهیلات بجامعه و ارتباط موثر و مستقیمی که بارشته های حساس کشور از لحاظ تهیه و اعمار مدارس و مسکاتب تعمیر شفاخانه ها تعمیر بندها احداث سرك و انهار و تعمیر گدام ها دارد پوشیده نخواهد بود و می توان گفت عین اهمیت را که عروق و شرائین در سلامت بدن و حیاسات انسان دارد شوارع و طرق اساسی در مملکت عین اهمیت را دارا بوده و کذا طرز ساختمان عمران و آبادانی تعمیراتی يك مملکت معرف ارتقاء سویه مدنی و پیمانه مدنیت آن مملکت بشمار می آید. وزارت فوائد عامه به تاسی از آرزوی دولت در طی سال ۱۳۱۲ با احساس مسئولیت و قیمت و وظیفه خود بدون ابراز خستگی پیوسته برای انجام وظایف خود با حراوت و جنبش محسوسی در فعالیت تکمیلی نسبت تعمیرات نیمه کاره بندهای مهم نیمه کاره سرك های نیمه کاره بوده و بمنظور سرعت در عملیات طرح و پلانهای اساسی را بمنصه تطبیق و روی دست دارند و اینک تا آنجا که در وظیفه توفیق حاصل شده است ذیلاً فقط به ذکر اسمای اماکن... معابر و تعمیرات تحت کار و تکمیل شاه اکتفای می ورزد.

اول کارهای که توسط دوائر مرکزی وزارت فوائد عامه اجرا شده است
الف - قسمت تعمیرات .

تحت کار است	۱	مقبره اعلی حضرت شهید رحمه الله علیه
» » »	۲	تعمیر استود یوم
» » »	۳	میر... دکان ک... لف
» » »	۴	تعمیر چ... ل ستون
» » »	۵	مسجد شریف با بر شاه
» » »	۶	گراج های واقع آقا علی شمس
» » »	۷	قصر بزرگ
» » »	۸	تولید دارلایمان
» » »	۹	با... تر... ووی
» » »	۱۰	تحویل خانه وزارت اقتصاد
» » »	۱۱	الحاقیه گمرک کابل
» » »	۱۲	مطبخ وزارت مالیه
» » »	۱۳	ترمیم گدامهای دهمزنگ
» » »	۱۴	ترمیم گدامهای ریشخور
» » »	۱۵	گلخانه دارالامان

- ۱۶ - حوض بابر شاه تحت کار است
 ۱۷ - تعمیر هوتل کابل
 ۱۸ - تعمیر ارگ شاهي
 ۱۹ - کسار بند سراج غزني
 ب - قسمت معابر

۱ - کسار سرك تنگي غارو و حجم کار شده کی در آن ۷۷۵۱۳ مکعب متر
 ۲ - کسار سرك شنکی و علی خیل و حجم کار شد کی در آن (۳۲۹۲)

مدیریت فوائد عامه ولایت کابل:

- الف قسمت تعمیرات .
 ۱ - تعمیر کتابخانه وزارت معارف
 ۲ - کار تعمیر فاکولته
 ۳ - تعمیر مکتب غازی
 ۴ - مکتب میخانکی
 ۵ - تعمیر دارالمعلمین
 ۶ - تعمیر شفاخانه مستورات
 ب - قسمت معابر

حجم کسار در ترمیم معابر ۱۰۸۱۰۷ - مکعب متر .

مدیریت فوائد عامه ولایت قندهار:

- قسمت تعمیرات
 ۱ - تعمیر حکومت ارغنداب .
 ۲ - تعمیر حکومت سپین بولدک
 ۳ - تعمیر حکومت کشک نخود
 ۴ - تعمیر حکومت پنجوائی
 ۵ - تعمیر حکومت شهر صفا
 ۶ - تعمیر ماموریت مالیه ارغنداب
 ۷ - تعمیر ماموریت سپین بولدک
 ۸ - تعمیر ماموریت مالیه پنجوائی
 ۹ - تعمیر ماموریت مالیه کشک نخود
 ۱۰ - تعمیر ماموریت شهر صفا
- به پوشش رسیده است
 به پوشش رسیده است
 تاپای سرتاق و کلکین رسیده است
 تا تقسیم کلکینها
 منزل اول پوشش و منزل دوم تحت کار است
 تعمیر آن بیوشش رسیده کاکل کاری جاری است
 پوشش رسیده است
 تهداب قریب به کرسی رسیده است
 تاحصه سرتاق رسیده است
 تحت کار است

- ۱۱ - تعمیر مکتب کشک نخود پوشش شده استر کاری شده است
 ۱۲ - تعمیر مکتب پنجو انی تا پوشش و استر کاری رسیده است
 ۱۳ - تعمیر ماموریت کشک نخود تحت کار است

مدیریت فوائد عامه ولایت هرات:

۱ - قسمت تعمیرات

قسمت معابر -

- ۱ - حجم کار در ساختمان معابر جدید
 ۲ - حجم کار ترمیمات معابر

۲۳۰۰ مکتب متر
 ۱۲۱۱۱ مکتب متر

مدیریت فوائد عامه ولایت قطن:

قسمت تعمیرات

- ۱ - تعمیر محکمه عدلیه
 ۲ - تعمیرات تلگراف خانه فندوز
 ۳ - تعمیر مکتب متوسطه
 ۴ - تعمیر گدام دهنه غوری
 ۵ - تعمیر گدام خان آباد
 ۶ - تعمیر گدام تالقان
 ۷ - تعمیر گدام نهرین
 ۸ - تعمیر گدام فندوز

نیم کاره است

»

»

»

»

»

»

»

قسمت معابر:

۵۱۷۴۴۸ مکتب متر

الف . حجم کار در ساختمان معابر جدید

ب، ترمیمات

۵۹۲

مدیریت فوائد عامه ولایت مزار شریف:

قسمت تعمیرات

- ۱ - کار سیمها
 ۲ - تعمیرات شفاخانه مسنورات
 ۳ - تعمیر گدام بلخ
 ۳ - تعمیر تجو بلخانه مستوفیت
 ۵ - تعمیر مدیریت معارف

نیم کاره و تحت کار است

»

»

»

»

تحت کار است	۶- تعمیر حکومت نهرشاهی
»	۷- ترمیم سلام خانه
»	۸- تعمیر کوتی جهان نمای خلم
»	۹- تعمیر کوتی پیاده خانه
»	۱۰- تعمیر مدیریت اجراییه
قسمت معابر:	
۴۲۵ مکتب متر	الف - حجم کار درساختمان معابر جدید
» ۱۵۸۹۶۰	ب ترمیمات

مدیریت فواید عامه ولایت جنوبی:

تحت کار است	قسمت تعمیرات
»	۱- تعمیر مکتب
»	۲- دارالحکومگی

مدیریت فواید عامه ولایت مشرقی

تحت کار است	قسمت تعمیرات
»	۱- تعمیر جدید مستوفیت
»	۲- تعمیر مدیریت گهرک
»	۳- قبایل
»	۴- مکتب
»	۵- ترمیم شفا خانه
تکمیل شده است	۶- شفا خانه مستورات
تحت کار است	۷- تعمیر مدیریت مخابرات

قسمت معابر:

(۸۹۲) مکتب متر	۱- حجم کار درساختمان سركومعابر جدید
----------------	-------------------------------------

مدیریت فواید عامه حکومت اعلیٰ عزنی

تحت کار است	الف قسمت مخابرات
»	۱- تعمیرات شفا خانه
»	۲- سرشته داری

- ۳- حرم سرای خواجه عمری
تحت کار است
۴- « » گدام جفزو
۵- « » گدام قر باغ
۶- « » گدام مقر
۷- « » گدام حکومت اندر

ب قسمت معابر:

حجم کار در سا ختمان معابر جدید

(۳۴۵) مکتب متر

مدیریت فواید عامه حکومتی اعلی میمنه --

الف قسمت تعمیرات

- ۱- تعمیر مترو لوژی--
تحت کار است
۲- تعمیر احاطه مکتب متو سها
»

ب قسمت معابر

ترمیمات در معابر

(۴۲۱۵۵۷) مکتب متر

مدیریت فواید عامه پروان --

قسمت تعمیرات

- ۱- تعمیر ارگ چپرا سراج
تحت کار است
۲- « » علاق داری قره باغ
۳- « » بازارک پنجشیر
۴- « » مکتب با میان
»

ب- قسمت معابر

- ۱- حجم کار در سا ختمان معابر جدید
۲- « » تکار تریم معابر--

(۲۴) مکتب متر

(۸۷) »

امور وزارت صحیه

مدیریت صحیه علاوه بر اجراءات عادی در سال ۱۳۳۲ امور ذیل را توسط مدیریت فواید عامه انجام داده است :

- ۱- کانکریٹ فرش پا نژده اطاق عمارت شفاخانه ملکي
- ۲- تکمیل اطاق عملیات شفاخانه که از چند سال باینطرف نیمکاره مانده بود .
- ۳- تکمیل اطاق های لابراتوار در شفاخانه متذکره که محضی کار کانکریٹ فرش آن از جانب مدیریت فواید عامه جریان دارد .
- ۴- تکمیل اطاق های اکسیرین که در قسمت غربی عمارت شفاخانه واقع است .
- ۵- ترمیم عمومی شفاخانه مستورات از قبیل فرش خشت سطح اطاق ها سفیده کاری ، رنگمالی و غیره
- ۶- تهیه تمام سامان و لوازم برق و لاین دوانی عمارت شفاخانه ملکي از قبیل سیم ، کروب ، هوالدر ، سوچ ، میتر و غیره

اجراءات مسملکي :

- ۱- مریضانی که یوما فیوما در شفاخانه ها تداوی شده اند (۶۵۱۲) نفر
- ۲- مدیریت صحیه برای حفظ ماتقدم مجادله با چیچک برای چهل و پنج هزار نفر و اکسیر چیچک امسال از وزارت صحیه بدست آورده و در نقاط مختلف ولایت به تطبیق آن توسط هیئت های مربوط پرداخته است
- ۲- پودردی دی تی برای حفظه ماتقدم از مرض حمای لکه دار از طرف مدیریت صحیه امسال در همه حصص شهر قدیم و شهر جدید جلال آباد ، سرای ها ، حمام ها ، مساجد ، و موسسات رسمی مبنی مکاتب و مجلس های بزرگ های افراد امنیه و ژاندارم تطبیق شده است که نتایج سودمندی بار آورده .

اجراءات و کارروائی هاییکه در هذاعسنه شده حسب آتی است

- ۱- تدویر و بکار انداختن معاینه خانه امراض جلدی و زهر وی ولایت قندهار و اعزام پرسونل فنی آن
- ۲- تعیین یک نفر دو کتور امراض جلدی و زهر وی بمعیت معاون لابراتوار و پرستار تعلیم یافته جهت معالجه و تداوی مریشان امراض زهر وی ولایت هرات
- ۳- اعزام دو کتور امراض جلدی و زهر وی ولایت مزار شریف جهت معالجه و تداوی مریشان زهر وی
- ۴- تدویر بکار افتیدن موسسه توبرکلوز و تعیین اکثریه پرسونل فنی آن که عنقریب افتتاح و بکار آغا ز خواهد نمود

۵. استخدام دو کتور محمد کتورس دندانسازی مردانه وزنانه از غربالمان وورود دو کتور و د کتور س مذکور بتاريخ ۱۶ جدی واول حوت وشرع نمودن مذکوره بوظیفه .
۶. تغییر و تبدیل عمومی سنویه هداه سنه از قبیل سرطیبیان دو کتوران و معاو نین. دو کتور. و دو اسازان. کمروندان آبله کویان. ویرستاران. بر حسب مقررات دوسال در دو سال از يك منطقه به منطقه دیگر تبدیل شده اند
۷. فارغ التحصیل شدن (۲۵) نفر دوره سوم کورس کمیو ندیری و شمولیت آن بشعبات مربوطه بغرض ستازو توسعه معدومات
۸. علاوه بر پرسونل فنی زایشگاه سه نفر دکتور دیگر نیز معرفی شده اند تا در آن شق معلومات و تجربه آموخته بعد معلومات لازم به دیگر ولایات تعیین واعزام شوند تا اگر خدا بخواهد درین شی مصدر خدمات لازمه شده . بتوانند .

امور وزارت زراعت

زراعت به مفهوم اصلی خویش فن بلند بردن محصولات نباتی و حیوانی و یافتن بلند بردن تولیدات زراعتی است و برای این مضبوط بایست به عوامل تولید متشبه گردیم لکن بیشتر از اینکه ما عوامل تولید را از بین عوامل مختلفه موثره درک نموده و بخواهیم آنرا به محل تطبیق بگذاریم فوراً متوجه می شویم که بمقابل آمل ما عوامل مفاد دیگری موجود است که ما را از تشبیه به عوامل تولید باز میدارد و مراد از عوامل تنقیص میباشد. طوری این عوامل تنقیص بمقابل آرزوهای ما عرض اندا- می نمایند که ما خود را مجبور می بینیم که بیشتر از اینکه به عوامل تولید متشبه گردیم عوامل تنقیص را هر چه زودتر از بین ببریم :

اینست که پهنوهای برجسته پروگرام و اقدامات وزارت زراعت آفاقی گردیده و معلوم میشود که وزارت زراعت در اجراآت خویش در سنه ۱۳۳۲ دومقصد را تعقیب نموده است :

عوامل تنقیص تولیدات زراعتی را از بین بردن و عوامل تزئید تولیدات زراعتی را بروی کار آوردن و تقویه نمودن .

آیا این عوامل تنقیص که اینقدرها با آن اهمیت میدهم و از همه اول تر جلب توجه میان را نموده اند کدام اند ؟

۱- عمده ترین این عوامل تنقیص :

وجود امراض و دهش حیوانی و نباتی است که بدون اینکه زیاده با آن متوجه گردیم هر سال ضربه های دهشت ناکی را بر بیکر بزرگ تولیدات زراعتی ما وارد می آورد و هر سال میلیون ها خساره را با اقتصادیات مملکت متوجه می سازند. تنها طور مثال مرض تاکور اکر مدنظر قرار دهید خواهید فهمید که چه مرض مدش بوده و وزارت زراعت در این سالهای اخیر بر ضد آن چه زحمته ها کشیده است .

مرض تاکو از ان جمله امراض ساری و فراگیرنده و مهلکی است که ۹۵ فیصد حیوانات مصاب بمرض را هلاک می سارد .

حالا اگر تعداد گاوهای مملکت را به دو میلیون قیاس نموده و ۹۵ فیصد آنرا به معرض تلف قیاس نمائید خواهید فهمید که مجادله بر ضد این مرض و جلوگیری از شیوع آن چقدرها کار مهمی بوده است و هم میباشد .

همچنین است امراض دیگر حیوانی مثل مرض مرغ مرغی مرض کرم جگر گوسفند مرض ضبق مرض چیچک گوسفند مرض سیاران مرض سیاه زخم و غیره که به نوبه خود تلفات عمده بی را بر حیوانات ما وارد می آورند و جای آنست که در قلیع و قمع آنها اقدامات موثر و فوری بعمل آورده شود زیرا روی هم رفته این امراض هر سال تقریباً ثلث تعداد مجموعه حیوانات اهلی ما را با تلف متعیر می سازند .

در حصره آفات و امراض نباتی نیز کشف می توانیم که آنچنان نباتی موجود نخواهد بود که به کدام حشره مضره و یا بکدام مرض دچار نباشد .
مدخ های صحرائی مرا کشی ایتالیائی جولاک-کک سبب گرمسرخ و خار دار پشه سوسک سبب و ناک حشرات مضره فیشکر و غیره از عمده حشرات مضره اند که بر ضد آنها اقدامات فنی شروع شده است .

۲- عوامل تزئید تولیدات زراعتی .

مراد از آن گونه عوامل اند که باعث بلند رفتن کمیت و کیفیت محصولات زراعتی میگرددند . تقویه زمین اصلاح جویب اصلاح آلات و ادوات زرع اصلاح نباتات و حیوانات بهبود حال زارعین تاسیس بانک های زراعتی توری و ترویج ماشین های زراعتی تاسیس تجربه گاه و لابراتوار ها مدر اینچا کارهای عمده می را که وزارت زراعت در سته ۱۳۳۲ در حصره از بین بردن عوامل تنقیص و بروی کار آوردن و تقویه عوامل تزئید محصولات زراعتی بعمل آورده است طور خلص در ذیل معلومات میدهیم .

۳- اجراءات بر ضد مرض گاو مرگی تا کو-

مرض گاو مرگی از امراض بس مدهش و فراگیرنده گاو ان است که در سنوات ۱۳۲۸ و سته ۱۳۲۹ بصورت بس مسری در غرب و جنوب غرب مملکت شیوع نموده و در همان مراحل اول ذریعه متخصصین یونو بر ضد آن ذریعه تزریق واکسین ضد مرض و ایجاد معافیت در بین حیوان از طرف وزارت اقدامات جدیانه بعمل آورده شده است . واکسین تحت اثر متخصصین یونو ذریعه خود متخصصین وطنی در موسسه واکسین سازی خود وزارت بعمل آمده و سته ۱۳۳۲ در حدود ۲۲۲۰۰۰ گاو بر ضد مرض پیچکاری شده و معافیت حاصل کرده اند یعنی از اتلاف نجات یافته اند تعداد گاو ان پیچکاری شده در سته ۱۳۳۲ (تا اوایل فوس) ۳۸۹۵۸ بوده است .

لاکن نا گفته نمی گذاریم که پیچکاری ۲۵۰۰۰ به مقابل تعداد مجموعی گاو ان مملکت که در حدود ۲۵۰۰۰۰ تخمین شده می تواند چیز قلیل است و ۲۵۰ دفعه کار ماهنوز باقیمانده و وزارت زراعت چنین فطریه دارد که برای جلوگیری از مرض تا کو طور تامه و قاطع باید تمام گاو ان مملکت را بر ضد مرض پیچکاری نماید که این خود برای سته ۱۳۳۳ و مابعد آن پروگرام وسیع تر و زحمات فراوان تری را ایجاب میکند .

مرض مرغ مرگی

از امراض عمده دیگری است که باعث اتلاف ملیون ها ضیور میگردد و خوشبختانه واکسین آن نیز تحت اثر متخصصین یونو ذریعه متخصصین وطنی و تطبیق اصول خیلی عصری

حاصل شده و در مرغان به مطلوب ایجاد معافیت در وجود شان در گرد و نواح منطقه کابل تطبیق میگردد از سنه ۱۳۳۲ تا سنه ۱۳۳۲ ۱۲۲۰۰۰۰ قطعه بر ضد مرض واکسین شده اند . تعداد مرغیکه در سال ۱۳۳۲ بر ضد مرض واکسین شده اند بالغ ۶۰۰۰ قطعه است در این حصه نیز بایست تعداد مجموعی مرغان مملکت که در حدود بیست ملیون میباشد مدنظر گرفته شود تا وسعت و اهمیت کار های ۱۳۳۲ و سالهای مابعد آن برای املوم گردد . لاکن مجادله با امراض حیوانی در سنه ۱۳۳۲ محدود با مجادله ضد گاو مرگی و مرغ مرگی نبوده است بلکه در اضرائی مملکت دیگر نیز ذریعه متخصصین و نو تحقیقات بعمل آورده شده است بلکه بگمان بگمان شان تحت تطبیقات نیز گرفته شده اند و عمده ترین آن مرض کرم جگر و چیچک گوسفندان و مرض سیاه ران و طبعی است .

واکسین مرض چیچک گوسفند در موسسه بیننی حصار ذریعه متخصصین و نو حاصل شده است و هم در مبادی ۴۵۰ راس طر امتحانی به تطبیق گذاشته شده و نتیجه اطمینان بخشی بدست آورده شده است موسسه واکسین سازی بیننی حصار در سنه ۱۳۳۲ به کشف مرض کولرای طيور (وبای طيور) و ساختن واکسین آن موفق گردیده است و هم علاوه بر واکسین های استعمال شده فوق الذکر برای سال آینده یعنی سنه ۱۳۳۳ يك اندازه واکسین های مختلفه را ذریعه بکار انداختن ماشین درای فریزر تهیه و ذخیره نموده است تا عندا ضروره بکار برده شوند قرار ذیل :

- ۱- واکسین ضد مرض گاو مرگی برای ۳۸۰۰۰ فرد گاو .
- ۲- واکسین ضد مرض مرغ مرگی برای ۲۰۰۰۰ قطعه
- ۳- واکسین ضد چیچک گوسفند برای ۶۰۰۰۰ قطعه

در شق مجادله بر ضد مرض تا کو و مرغ مرگی و چیچک گوسفند و سیاران و کرم جگر در سنه ۱۳۳۲ کار های مفید و عمد بعمل آورده شده و تا کنون (ماه دلو) که هیئت مجادله ریاست نسلمگیری در ولایت مشرقی بر ضد امراض حیوانی داخل مجادله میباشد حیوانات ذیل بر ضد امراض مختلفه در نقاط مختلفه مملکت پیچکاری شده اند .

- ۱- بر ضد مرض تا کو . . . . . ۲۸۹۸۵ فرد
- ۲- بر ضد مرض مرغ . . . . . ۵۸۲۳ قطعه
- ۳- بر ضد چیچک گوسفند در ابتدا طر امتحانی ۴۵۰ راس (در سنه ۱۳۳۳ توسعه میپذیرد)
- ۴- بر ضد مرض سیاران ۴۹۵۵ راس گاو
- ۵- بر ضد مرض طبعی ۵۸۸ (حیوانات مبتلا به مرض تداوی شده اند)
- ۶- بر ضد مرض کرم جگر گو-غند ذریعه دادن ۱۵۰۰۰ کپسول های تیترا کلورودوکاربن تحت تداوی گرفته شده اند روی هم رفته کارات تحقیقاتی و مجادله وی در زمینه امراض

مختلفه حیوانی درسنه ۱۳۳۲ روپه توسعه بوده است موسسه پښی حصار وسعت داده شده آلات وادوات فنی زیاده تری فراهم شده تعمیرات موسسه تحت ترمیمات و اصلاحات ورنګمالی گرفته شده وعلاوه بران برای تکثیر نسل حیوانات مختلفه اهلی ازقبیل مرغ وخرگوش وغیره یکت تعمیر جدید ساخته شده است .

وتمام کارات فرق الذکرخواه تحقیقاتی باشد خواه تطبیقاتی گویا درمراحل اولیه خود بوده ودرسنه ۱۳۳۳ وما بعد آن قرار پروگرام مرتبه ریاست وسعت مزید یسرا خواهند پذیرفت یکی ازمواد پروگرام سنه ۱۳۳۳ وزارت زراعت اصلاح نژاد حیوانات اهلی است . درسنه ۱۳۳۳ بر طبق سنوات گذشته بدست آوردن کتاو ساله های دورگ فریزی ووطنی ادامه داشته چنانچه درسنه ۱۳۳۲ ۲۲۰ فر دازدورگه های مذکور بدست آورده شده است .

ب-مجادله برضد امراض وآفات نباتی :

با اینکه امراض وآفات نباتی هنوز داخل دائره تحقیقاتی میباشد گفته می توانیم درمملکت ما آنچنان نباتی موجود نخواهد بود که بیک یادوحشره وبامرض مبتلانیسد، سیب ، ناک ، آلو ، انگور ، بادام ، چارمغز ، انار ، نارنج ، لیمو ، گندم ، جو ، جواری پنبه ، لبلبو وغیره همه مبتلا به حشرات وامراض اند .

این حشرات وامراض تنها برکمیت محصولات زراعتی ما اثر نمی اندازند بلکه ازکیفیت یعنی ازصفات آنها نیز میکاهند ودربازار فروش آنها رامشتبه وکم قیمت معرفی میدارند.

مبارزه برعلیه ملخ درهه اعصارودرهه معالک که درخط سیرآن واقع اند ازمشغولیت های عمده بشر بوده است . درمملکت ما نیز هر سال ازروی مساحه اتیلا شده وهجوم آن مجادله برضد آن به عمل می آید زیرا ملخ هارا بحالشان گذاشتن خود راه فتر وفاقه دچار ساختن است ملخ ها که قسمت های شمالی مملکت را فرا گرفته اند عبارت ازملخ های مراکش وملخ های ایتالیائی بوده وهمه ساله حسب ایجابات فنی ولوازم دست داشته گی بمدافعه آن اقدامات میگردد روی هم رفته در اثر عملیات اکتشافی که در خزان سنه ۱۳۳۱ بعمل آمده است مساحه تخم گذاری آن قرارذیل بوده است .

۱- ولایت قطنن :

- الف : مساحه اراضی که دیده بانی گردیده — ۸۳۲۴۴ جریب
ب : مساحه اراضی که نیچه ملخ دران کشف شده — ۱۴۵۱۲ جریب
۲ — ولایت مزار شریب :
الف : اراضی که دران کشفیات بعمل آمده است — ۷۶۳۷۵۰ جریب

- ب : اراضی که در آن نیچه ملخ کشف شده است — ۵۴۵۹۲ جریب
۳ — ولایت هرات .
- الف : اراضی که در آن کشفیات بعمل آمده — ۴۷۳۵ جریب
ب : اراضی که در آن نیچه ملخ کشف گردیده — ۴۷۳۵ جریب
۴ — حکومت اعلیٰ میمنه .
- الف : اراضی که در آن کشفیات بعمل آمده است — ۳۱۰۵۴ جریب
ب : اراضی که در آن نیچه ملخ کشف شده — ۱۱۴۲۹ جریب
اراضی که از نقطه نظر بروز مچک ملخ در سال ۱۳۳۲ تحت عملیات قرار داده شده است علیحده و قرار ذیل است .
- الف : ولایت مزار شریف .
در ولایت مزار شریف در نقاط مختلفه از نقطه نظر بروز مچک های ملخ مراکشی و ایتالوی مدافعه کیمیاوی و میکس آنیکی در مساحت ۵۷۴۵۰ جریب زمین بعمل آمده است
ب : ولایت قنطن .
در ولایت قنطن در نقاط مختلفه از نقطه نظر بروز مچک در مساحت ۳۷۰۸۶ جریب زمین مدافعه کیمیاوی و میکس آنیکی بعمل آمده است .
- ج : ولایت هرات .
در ولایت هرات در نقاط مختلفه ۳۴۹۸ جریب مدافعه شده است
د — حکومت اعلیٰ میمنه .
در حکومت اعلیٰ میمنه در نقاط مختلفه بمساحت ۱۱۷۷۵ جریب زمین مدافعه شده است

اقدامات بر ضد ملخ های صحرائی

از اینک که همه ساله دسته های ملخ های صحرائی از خاک ایران و پاکستان بصورت پروازی در حصص سرحدی افغانستان وارد میگردد بقسم حفظ مائدم و جلوگیری از اضرار ملخ های مذکور هیئت فنی مجادله به حکومت اعلیٰ فراه ولایت قندهار جنوبی مشرقی غزنی به عملیات اکتشافی و دیده بانی شروع شده و ملخ های وارد و مچک های آن قرار ایجابات فنی بطریقه های کیمیاوی و ملی مدافعه شده است .

بعد از ملخ حشره ئی که زیاد تر باشجار و اثمار باغات مملکت ماضرر رسانیده است جولانگه است که از آن دو قسم است : یکی که زیاده تر به درختان سیب حمله میکند و منسوب به آن است (هیپو نوموتا پومولوس Hypomonta Pomolus) و دیگر آن که زیاده تر بدرخت آلو حمله ور میگردد و هم منسوب به آن میباشد (Hyponomonta Padellus) این جولانگه بدرختان بادام و سیب و غیره

دره های غور بند و سرخ پارسا و پغمان متضرر گردیده و هر سال بر ضد آن اقدامات فنی بعمل می آید

در باغات غزنی و در بادام های فلات نیز آنچه دیده میشود و منتهی بنام موریت دار یادمی شده است همین جولاکسک بوده است .

در سنه ۱۳۳۲ از طرف شعبه دفع آفات و زراعت مستقل زراعت يك هيئت فنی طبق سال گذشته با وسائل لازم به غور بند و سرخ و پارسا فرستاده شده و به کسارات ادویه پاشی درختان فقط مذکور اقدامات گردیده است و تخمیناً در حدود ۲۲۰۰۰ اصله اشجار تحت عملیات قرار داده شده است علاوه از نواحی مذکور در نقاط دیگر نیز به عملیات دفاعی مبادرت شده است :

در حصص کاریزمیر و مناطق مربوطه شش گروهی مرکز به ۲۴۸۹۲ اصله دوازده شده است در حکومت اعلیٰ بدخشان به تعداد ۲۵۸۰۴ اصله درخت دوا پاشی گردیده .

در حکومت محلی جاغوری بالای ۵۸۰۰ اصله درخت دوا تطبیق شده است تاگفته نگذاریم که بمنظور پیشبرد اقدامات تدافعی بر ضد حشرات علاوه از لوازم و وسائل دست داشتگی شعبه مجادله آفات وزارت در سال گذشته يك تعداد سامان و ادویه ضد ملخ و غیره حشرات نیز از خارج خریداری شده است .

۱- بمب های پودری پاشی دستی نیز از خارج خریداری شده - ۳۰۲ عدد

۲- بمب پودری پاشی بطری الوی « « « « ۲ »

۳- ادویه ( ) « « « « « ۷۰ تن

مجادله بر ضد جولاکسک که از حشرات پس فرا گیرنده و مسمی است یکی از فقرات عمده پروگرام وزارت زراعت است و در سنه ۱۳۵۴ به پیمان و وسیع تری مطابق به نفر و لوازم فنی دست داشتگی اش اقدامات بعمل خواهد آورد .

با اینکه تحقیقات و تطبیقات در زمینه حشرات و امراض نباتی ترتیب و تجهیزات وسیعی را ایجاد میکنند وزارت زراعت فعلاً دارای يك لابراتواری امراض نباتی میباشد که با وجود قلت نفر فنی و محدودیت وسائط به يك حصه تحقیقات مفیدی فائز شده است که در ذیل خلاص میگردد :

۱- به اکثر زارعین معلوم است که در بین گندم هادر کابل و حکومت پروان يك گونه **كرم** ( ) سبزرنگ پیدا میشود که به گندم و غیره ضررهای قابل توجهی میرساند .

نسبت باینکه نوعیت حشره مذکور معلوم نبود در لابراتوار کرم مذکور تحت تربیه گرفته شد است تا دوره تحولاتش معلوم و نوعیت حشره تثبیت و طریقۀ دفع آن مشخص گردد .

۲- برای دفع حشره مذکور (غنچ گندم) در بتخاك از پودر **سیدول** ده فیصد بطور پودر و طعمه در بتخاك تطبیق گردید و معلوم شد که پودر آن نسبت به ضربه نتیجه بهتر داده است .

۳- به جمع آوری نمونه‌های حشرات نقاط مختلف مملکت ادامه داده شده و کلکسیون‌های منظم و قلم‌گک حشرات در لابورا توری ترتیب داده شده است که این کار از جمله تحقیقات عمده بشمار میرود.

۴- تجارب مفیدی بر ضد حشره جولا گکک برای دریافت زهر موثر بعمل آمده و از ادویه های (B.H.) (بنزین هگرا کلوراید) ۵۰ فیصد و ۷۰ فیصدی تی تی فیصد و E ۶۰ ضرورتان در غرنی و غور بند کار گرفته شده و از نتایج چنین ثابت شده است که تی تی هفتاد و پنج فیصد نسبت دوا دویه دیگر بهتر نتیجه میدهد.

۵- یک سلسله تجارب از تطبیق محلولات E ۶۰ در زمستان سال ۱۳۳۱ در غرنی بعمل آمده بود و از ملاحظات اول بهار چنین استنباط میگردد که محلول‌های مذکور در نرم کردن قشر کرم‌های مذکور موثر است و آنهار از یاده تر معروض با ضرار گرم و سرما گ گذاشته موجب هلاکت شان را فراهم می نماید.

۶- پرازیت های (طفیلی ها) جولا گکک تحت مطالعه قرار داده شده اند و در نتیجه به تعداد شان زده نوع پرازیت کرم جولا گکک جمع گردیده و برای تشخیص به موسسه حشره شناسی لندن فرستاده شد تا اسما و نوعیت شان تثبیت گردد و فعلا معلومات لازمه در این باره بدست آورده شده است و اسمای حشرات مذکور بانو عیت شان در لابور اتور ثبت میبا شد.

۷- در سنه ۱۳۳۲ در اکثر تاکپهای انگور شمال مملکت آثار مرض آتشک پیدا شده و کلمتور قارح مذکور در لابورا توری امراض نباتی وزارت تحت تجربه گرفته شد و هم طور امتحانی از مخلوط بور د و کاکا ر و س ت ساراه مثبتی پیدا و برای سنه ۱۳۳۳ ترتیبات دفاعی بر ضد آتشک مذکور اتخاذ کردد.

۸- استماع شده بود که در بین نیشکر های مشرقی و جوار ی و برنج و غیره آن حشرات و امراض موجود است که اخذ ترتیبات دفاعی را ایجاب میکند لهذا ذریعه متخصصین وزارت تحقیقاتی در اطراف آن بعمل آورد. شد و حشراتی که بحال کرم بردند در لابورا توری تحت تجربه قرار داده شده و پروانه های آن حاصل و هم نوعیت شان تثبیت و خرد حشرات داخل کلکسیون های لابورا توری گردید.

مجادله ضد حشرات مذکور در وقت لزوم بعمل خواهد آمد.

همچنین یک عمده حشرات مضره در نرین جمع آوری شده و تشخیص گردید.

۹- برای دفع اضرار موش که حیوانات بس موذی و جهان گیر است یک مقدار دوا از خارج خریداری و تجربی به محلی تطبیق گذاشته شده و نتیجه خوبی هم بدست آمد تا بتوان در توری به مقدار مزید آن اقدامات لازمه بعمل آورد.

کارات لابوراتوری کیمیاوی وزارت زراعت، علم آوری باجرای خاک و نبات که زاده آن است از مباحث مسائل زراعتی بحساب میرود. اجرای خاک را دانستن و به تقویه و اصلاح آن پرداختن در زراعت عصری خیلی مهم است لایو، اتوری، کیمیاوی وزارت زراعت که ذریعه متخصصین خود وطن به کار انداخته می شود در سنه ۱۳۳۲ به تجزیه نمونه های خاکهای زراعتی و تجزیه آبهای معدنی و غیر معدنی نقاط مختلف مملکت پرداخته و این عملیات ادامه دارد آبهای قابل تجزیه زیاده تراز وزارت معادن رسیده است تقویه خاکهای زراعتی که در اثر قرن ها زراعت فو و استعداد خود را باخته اند و امروز حاصل خیلی خیلی می دهند از آن جمله مسائل عمده زراعتی است که نمیتوان از آن طور سرسری گذر نمود. برای اصلاح و تقویه اراضی زراعتی دو مرحله را بپیمودن می بینیم؛ اول اینکه این خاکها تجزیه شده و نقشه عمومی تجزیه اراضی ترتیب داده شود دوم اینکه به هر زمین از روی ضرورتش پاروهای کیمیاوی داخل کرده شود همین دو موضوع مهم است که در لابوراتوری کیمیاوی تحت تحقیقات گرفته میشود.

کارات تجاری در تجزیه گاه، علی آباد و قوریه گذرگاه.

از کارهای وزارت زراعت است که نهال ها و حبوب اصلاح شده را بدسترس اهالی ضرورت مندان بگذارد. به همین منظور است که در فارم جدید علی آباد یک مقدار زیاد هسته و تخم های اشجار مشرو غیر مشر از قبیل بادام سیب ناک زرد آلو شفتالو آلو بخارا و بته های زینتی مثل مورپان ناجونیم جاپانی انواع گلاب یاسمن، چمبیلی را بیللی و غیره کاشته شده که پیوند شده گی و به قیمت ارزان بدسترس اهالی گذاشته خواهد شد.

این فارم، فارم وسیعی بوده و در آن از اصول و آلات و ادوات عصری کار گرفته خواهد شد و صلبه مکتب و دیگر شائقین از آن استفاده لازمه خواهند نمود. همچنین در قوریه گذرگاه نیز در تیر ماه سنه ۱۳۳۲ انواع تخم ها و هسته و نهال ها جهت استفاده عموم کاشته شده است.

اصلاح حبوب، در حصه اصلاح حبوب خصوصاً گندم از مدتی است تجارب تصفیه و اصلاح جنس ادامه دارد کارهای متخصصین یونودراین زمینه ذریعه اشخاص وطنی که بر یردستی متخصصین کار کرده اند در ۱۳۳۲ مطابق هدایات متخصصین مذکور ادامه داده شده است. تقریباً ۱۰ نمره گندم تحت عملیات اصلاح قرارداد شده اند. در قوریه گذرگاه برای بدست آوردن تخم های سبزیجات مرغوب و اصلاح آنها یک مقدار زیاد متنوعه تخم های سبزیجات خارجی و وطنی تحت اثر اشخاص فنی و وطنی که بر یردستی متخصصین خارجی کار کرده اند ذریع گردیده است.

در شق تعاون تکنیکی یونو : امروز زراعت درزندگی ملل آنقدر اهمیت پیدا کرده که ضعف و نقص آنرا بایست عیناً ضعف و نقص ملت بایست پنداریم. زراعت کنونی باتکنیکی و صنعت دوش بدوش روان است و ازین جهت هر جایی که میخواهند به توسعه و اصلاح زراعت دست دراز نمایند بایست به ذرایع تکنیکی متشبث گردند. در مملکت ما نیز از چند سال است که از طرف موسسه خورا که وزارت در شقوق مختلفه زراعتی معاونت ها بعمل می آید که عمده ترین آن فرستادن اشخاص فنی میباشد.

در سنه ۱۳۳۲ به طبق سنوات گذشته نفر فنی یونو در شق های مختلفه زراعتی مشغول تحقیقات و تطبیقات بوده اند و در اینجا طور مختص در ذیل تذکراتی بعمل می آوریم :

۱- در شق تربیه قره قل : از باغات این که صفحات شمال مملکت ما نسبت به آب و تاب و وفور

علوفه که مخصوص تهیه و میدانهای آن است برای تربیه گوسفند قره قل مساعدت طبیعی را دارا است و عده پوست قره قل که هر سال بدست می آید اردو ملیون تجاوز می کند موضوع تکثیر و اصلاح قره قل که مع الاسف در این سالهای اخیر صورت تقلیل را اختیار نموده است از موضوعات خیلی مهم اقتصادی است. از اینجا است که وزارت زراعت باین وضعیت متوجه شده و تنها ذریعه اصلاح این نقیمه ممکنه مستقبله را به مطالعات و اتخاذ تدابیر فنی دیده و از مدتی است که متخصصین FAO که در فن تربیه قره قل مهارت دارند در موضوع اصلاح و تربیه قره قل راپورت های بوزارت زراعت تقدیم نموده اند که تمام محتویات راپورت های مذکور با اساس چهار فقرات ذیل میباشد :

- ۱- برای گوسفندان در موسم سخت و سرد عذوقه و خورا که تهیه و ذخیره شود.
- ۲- در توسعه و اصلاح چراگاهها پر داخته شود.
- ۳- بر ضد امراض گوسفندان که بریم آنرا هر سال به اتلاف میرساند اقدامات فنی شود
- ۴- در نقاطیکه علف طبیعی موجود است لاکن آب نوشیدنی برای گوسفندان مهیا نیست تهیه آب کرده شود.

در اطراف فقرات فوق مطالعات مفیدی ذریعه مسترلوریج متخصص قره قل بعمل آمده است وزارت زراعت در بعضی فقرات فوق داخل اقدامات هم شده است؛ برای مجادله بر ضد مرض کرم جگر که ۹۲ فیصد گوسفندان ما به آن مبتلا میباشد از کپسوله های تیترا کلورود دو کاربن کار گرفته شده و تحت هدایات متخصص ۱۵۰۰۰ از این کپسوله هادر بین گله های گوسفند صفحات شمال تقسیم شده است.

در شبرغان برای تربیه اصلاح قره قل یت مرکز کوچک تربیه قره قل تشکیل داده شده است که بالتدریج توسعه داده خواهد شد.

۲- در شق تربیه پيله :

چون تمام حصص افغانستان (باستثنای حصص کوهستانی هزاره جات) برای زراعت درخت توت و تربیه پيله وری مساعد است و اهالی خصوصاً اطفال و زنان که هیچ کار ندارند به وقت وزحمت کم میتوانند از این مشغله نفع قابل توجهی بردارند و یکی از مواد مهم تجارتي و صناعتي را که مراد از ابریشم است در مملکت تکثیر بخشد بنا بر این همه مواجب که پيله وری در مملکت ما توسعه و اصلاح پذیرد .

برای این مرام مطابق بدخواست وزارت زراعت يك نفر متخصص پيله مستر کی بادونفر معاونیش در قطغن مشغول تجارب و اقدامات فنی میباشد و هم بعضی تجارب خود را در نواحی کابل شروع نموده است تا پيله وری در گرد و نواح کابل توسعه پیدا کند . پلان مستر کی با اساس فقرات ذیل است :

۱- بدست آوردن تخم پيله اصلاح شده در خود مملکت .

۲- ترویج اصول جدید و فنی پيله وری در افغانستان بعوض يك دفعه دودفعه و حتی سه دفعه پيله گرفتن .

۳- تولید جنس توت مخصوص پيله و تکثیر آن در افغانستان .

در جریان سنه ۱۳۳۲ درباره هر سه شقوق فوق الذکر تجارب و نتایج مفیدی بدست آمده که در اصلاح و پيله وری آئینده در مملکت رول مهمی را بازی خواهد نمود . مستر کی متخصص پيله يك مقدار کفای تخم پيله جنس جدید را در پلان بدست آورده است که برای سنه ۱۳۳۳ در بین پيله وران تقسیم خواهد شد .

در ترویج اصول جدید پيله وری نیز اقدامات مفیدی بعمل آورده است و یکمده از جوانان قطغن را با اصول جدید آشنا ساخته است که در آئینده بقسم نگران های پینه از آنها کار گرفته خواهد شد .

مستر کی یکمده نهال های جنس پيله را نیز از جایان خواسته و در پلان غرس نموده است و یکمده از آن در باغ ریشخور نیز شانده شده است تا در ثانی از این نهال ها پیوند گرفته شده و در نهال های خشک وطنی پیوند زده شود زیرا درختان توت وطنی ما برای تربیه پيله برگه فراوان و نرم که پيله وری سه دپورقی را کفایت کند داده نمی توانند .

مستر کی در اواخر سنه جاری با هیئت فنی ریاست از مشرقی که برای تربیه پيله مساعدت دارند و هم در نقاط مخصوص آن پيله وری با اصول فنی معمول است بازدید نموده و راپورت خود را در باره توسعه و اصلاح پيله وری مشرقی وزارت زراعت تقدیم نموده است و راپورت مذکور تحت غور گرفته شده است .

۳- در شق امراض گوسفند :

گوسفند دز مملکت ما اساس مالداري است و تکثير و اصلاح آن در تقويه اقتصاديات مملکت از مهمات اصلاح زراعت بحساب ميرود .

زياده از يك ربع گوسفندان ما هر سال از امراض کرم جگر و چيچک و سياه زخم و کرم روده با تلاف ميرسند . براي جلوگيري از اين گونه امراض مستمرک فرسن متخصص امراض گوسفند در اطراف امراض گوسفند داخل مطالعات و تحقيقات است و از روي راپورت هاي متخصص برمي آيد که ۹۲ فيصد از گوسفندان مملکت به مرض کرم جگر مبتلا ميپاشند و هم مرض چيچک و کرم روده و سياه زخم هر سال از تعداد آنها ميکاهد و مواجب ضعف و تنقيص و تقليل محصولات شان را فراهم مي نمايد .

بعد از گردش در نقاط مختلف مملکت متخصص مذکور پلان کار خود را ترتيب داده است و براي مجادله بر ضد کرم جگر با اندازه ده هزار کپسول تيمتراکلو را يدد کار بن را از تحويخانه شعبه نسلگيري وزارت با خود در فطن برده و بالاي گوسفندان مريض تطبيق نموده و نتيجه خوبي بدست آورده است .

مستمرک فرسن در باوه پرازيت هاي خارجي (طفيلي هاي جدي) گوسفندان نيز مطالعاتي بعمل آورده و هم در مسلخ کابل در باره امراض گوسفندان مطالعات و ملاحظات مفيدى نموده است و براي مجادله بر ضد کنه ها و خشک ها و غيره که خون گوسفندان را ميکشد و آنها را معروض با امراض و آفات مختلفه ميکند رند تپيه حوض هاي غسل ضد عفوني را پيش بين شده است که تحت غور وزارت ميباشد .

مک فرسن در باره اينکه از تفاله هاي ليلبودر خورا که حيوانات استفاده بعمل آورده شود تجاربي در بقلان بعمل آورده است که در مورد استفاده از فاضله ليلبوداري اهميت معلوم مي شود .

۴- در شق واکسين سازي ضد تا کو و غيره امراض حيواني :

امراض حيواني خصوصاً مرض تا کو که چندي قبل يکعده زيادگان را هلاک نموده بود هر سال زياده از ربع حيوانات اهلي ما را با تلاف ميرسانند . متخصصين FAO که به مطلوب مجادله بر ضد امراض حيواني با فغانستان آمده اند از همه زياده تر در اطراف مرض تا کو که مدهش ترين امراض است مطالعات و تطبيقات نموده اند به تعقيب کسارات مهم و درخشان مستر آلتن مستر پيرسن و بعد از آن مستر ازمليک در زمينه مجادله بر ضد مرض تا کو و مرض مرغ مرغی اجراآت بس مفيدى نموده اند .

مستر ازمليک در باره تپيه نمودن واکسين ضد چيچک گوسفند ضد مرض سپاران از سنه ۱۳۳۲ مطالعات مفيدى بعمل آورده است و با اساس يك مقدار واکسين ضد چيچک و سپاران نيز

درموسسه واکسین سازی بپنی حصار کابل شده و به محل تطبیق گذاشته شده است چنانچه شرح آن تحت عنوان اجراءات دائره نسلگیری ریاست داده شده است .

۵- در شق حشرات مضره:

وجود حشرات و امراض در نباتات علت عمده تقلیل حاصلات آن است و برای مجادله برضد آن یکنفر متخصص مستر کاترل مطالعاتی بعمل آورده است کارهای مستر کاترل در سنه ۱۳۳۲ درباره حشرات مضره داخل چوکات مطالعاتی و تحقیقاتی بوده است و راپورت های آن به شعبه دهم آفات نباتی تحت غور قرار داده شده است . متخصص مذکور برضد بعضی حشرات از قبیل جولانگه سیب از غور بند و غزنی ادویه های مختلفه را بقسم تجارتی تطبیق نموده است و در اثر پیشنهاد متخصص مذکور در این اواخر به اندازه یک تن هکستدل از خارج ذریعه FAO ماده شده است تا در سنه ۱۳۳۳ از آن برضد حشرات کار گرفته شود .

۶- در حصه آلات زراعتی:

برای ترویج ماشین و آلات ساده زراعتی که رول شان در بلند بردن حاصلات زراعتی خیلی مهم است یکنفر متخصص از طرف FAO در سنه ۱۳۳۲ با دامه کارات سنه ۱۳۳۱ داده شده است متخصص مذکور در سنه ۱۳۳۱ و سنه ۱۳۳۲ در صفحات شمال مملکت به مطلوب ترویج دادن آلات زراعتی خصوصاً یک نوع داس کلان کندم دروی مطالعات مفیدی بعمل آورده و هم یک عده از آلات ساده زراعتی به محضر عموم زارعین مجال مختلفه بکار انداخته و اصول استفاده از آن را به آنها تلقین نموده است .

متخصص مذکور در سنه ۱۳۳۲ قرار مطالعه ریاست صناعتی بانک ملی بدسترس شرکت های قند و شکر گذاشته شده بوده است و متخصص مذکور دو قطعه مطالعات مفیدی بعمل آورده و ماشین های مختلفه زراعتی را بکار انداخته و راپورت های خود را بوزارت تقدیم نموده است

۷- در شق اصلاح حبوب:

مستر اگر برگ متخصص اصلاح حبوب با اینکه بشعوب متخصص سابق درباره اصلاح بعضی انواع حبوب خصوص کندم کارهای مفیدی را شروع نموده است لکن تا هنوز هم منتهی به کدازم نتیجه قطعی نگردیده است زیرا که اصلاح حبوب یک دوره طولانی اقلاً پنج سال را بطور مسلسل و وقت زیادی را ایجاب میکند و حال آنکه متخصص مذکور بعد از یک سال تجارب در اوایل سنه جاری عازم وطن خود گردیده و فعلاً کارها به یکمده فارغ التحصیلان وطنی که ببردستی اش کار می کردند سپرده شده است تا آنرا الی رسیدن متخصص دیگر ادامه بدهند .

در حتمه تربیه نفر :

پیشرفت پروگرام ریاست زراعت با نفر فنی از تباطد کلی دارد بدرجه‌ای که می‌توان از روی تعداد نفر فنی اندازه پیشرفت کار را مقایسه نمود .
در سنه ۱۳۳۲ دو نفر بقسم فیلوشیپ به خارج فرستاده شده است و سیف‌الدین در امریکا در شق کیمیاوی زمین‌خواجه عبدالروف در تر لویه در شق تربیه زنبور عسل ،
برای تحصیل ، یک نفر عبد المجید در شق امراض نباتات با امریکا از طرف ریاست زراعت فرستاده شده است .
علاوه بر این برای تربیه نفر کورس های مخصوص در خود ریاست زراعت افتتاح شده است از قبیل کورس دفع امراض نباتی و کورس آموختن لسان انگلیسی .

امور یا است مطبوعات

مدیریت عمومی نشرات داخلة :

الف :- به جراید و مجلاتیکه مطابق قانون مطبوعات اجازه نشر داده شده است

۱- جریده پیام حق

۲- مجله میرمن موسسه نسوان

۳- مجله ادب فاکولته ادبیات

۴- مجله ننداری سینما و یوهنی ننداری

ب- به مجرین، نامه نگاران جرائد که کارت نامه نگاری داده شده است .

۱- جریده آئینه

۲- جریده پامیر

د- ترتیب و تدوین يك تعلیمات نامه در قید « ۳۰ » ماده بشرط بلند بردن وضع صوری.

معنوی- صحافتی، ثقافتی، و نشر بموقع تمام جراید و مجلات وارسالی آن بدوائر جراید و مجلات

۱- ترتیب جدول برای اغلاط و اشتباهاتیکه در جراید و مجلات واقع میشود وارسال

هفته وار اغلاط و اشتباهات مذکور بصورت صحیح آن بدوائر اخبار و مجلات :

۲- هدایت دادن لازمه نسبت به جلوگیری از تکرار اشتباهات و اغلاط .

۳- ترتیب و ترسیم گراف مقایسوی عناوین موضوعاتی که در مرور سال بین نویسندگان

و جرائد کشور دلچسب و اقیع می گردد و بالای آن مباحث زیادی به وجود می آید

که در حقیقت گراف میلان افکار عمومی توده مردم را نمایندگی می کند .

مدیریت دائرة المعارف :

مدیریت دائرة المعارف در سال ۱۳۳۲ ع- علاوه بر کار دائرة المعارف به کار عمده

دیگری نیز اقدام نمود و آن تدوین و طبیع گز تر میباشد که عبارت از فراهم ساختن

مواد جغرافیة افغانستان از قبیل شهرها، ولایات، فراه، قصبات، سركهای عمده، كوههای

معروف، دریاهای بزرگ، بندها، انهار، مزارات و غیره، اما كن مقدسه، لذا وظیفه انجمن

دائرة المعارف درین سال به دو شعبه منقسم گردیده است.

اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ ۝ اِنَّ اللّٰهَ يَأْتِي بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ ۝ وَاِيْتَاى
 ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاۗءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ ۝ بِرَحْمَةٍ مِّنْ رَّبِّهِۦ يُعِظُّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ ۝

شنیدم که در طاق ایوان جم
 از آنچنان ننگانی کن
 پستین بود با خط زرین رقم
 که باشی شاد و جسم
 آنکه در عدل شد کرم زد
 که در چشمه دکش زندگی
 دروغ آنکه پیو در راه
 کسی دم نزد پشته راز و دم
 حیات اندر گنوا می است
 نه در روز و نه بک و شرم
 بهشتی که در ۱۳۳۳
 بهشتی که در ۱۳۳۳

الف - گزیر :

تدوین و طبع گزیر که عبارت از قاموس جغرافی کشور است به ترتیب آتی آغاز گردیده
۱- از جمله اعلام جغرافی که مدیریت دائرة المعارف قبلاً ذریعه اشخاص با صلاحیت
از خریطه های افغانستان استخراج کرده بود و متجاوز از یازده هزار آرتیکل اسمای
جغرافیائی میباشد در حدود (۳۰۰۰) آرتیکل آن را که حاوی حروف الفبائی حروف
میباشد بر اساس قاموس الاعلام شمس الدین سامی در آورده و طول البلد و عرض البلد آنها
را تعیین و قید نموده است .

۲- تمام طول البلد ها و عرض البلد های مراد فوق الذکر را که در ماخذ و خریطه ها به
(فوت) و (انچ) بود به سلسله متری در آورده است .

۳- تا جائیکه امکان داشته و میسر گردیده علاوه بر موفقیت طول البلد و عرض البلد به هر
کدام بعضی معلومات جغرافی دیگری از قبیل تعداد نفوس - تعداد خانه وار - حیوانات - نباتات
پیداوار زراعتی - صنایع مروج - پیشه و حرفه اهالی نیز بوسیله مختلفه وثیقه فراهم کرده
و در اکثرمواد افزوده است .

۴- موادمتمذکره را با صورت تشکیلات اداری افغانستان که از وزارت داخله خواسته
شده است تطبیق نموده و تغییراتی را که واقع گردیده بود بر طبق تشکیل حاضر اطلاع و تثبیت
کرده است .

۵- فاصله هر شهر ، ده ، قصبه ، قریه ، علاقه داری و حکومت محلی را حتی الامکان از
حکومت کلان با حکومت اعلی و یا ولایت مربوط آن تعیین نموده است .

۶- تعداد مکاتب را از وزارت معارف خواسته و در هر قریه و حکومت و علاقه داری که
مکتب ها تاسیس گردیده است در تحت اسم آن قید کرده است .

۷- ارتفاع شهرهای عمده و ولایات و حکومتات و مناطق معروف افغانستان را از سطح
بحر حتی الامکان معلوم نموده و در تحت اسم هر کدام قید نموده است .

به این ترتیب کار گزیر آغاز و در حدود (۵۰) صفحه آن طبع گردیده و طبع آن هنوز جاری
میباشد که اگر به انجام برسد يك قاموس حاوی بیکهزار صفحه به حجم دائرة المعارف
آریانا خواهد شد . کار تدوین این اثر در مدیریت دائرة المعارف جریان دارد .

ب- دائرة المعارف :

۱- يك مقدار موادیکه تهیه نشده بود بذریعه همکاران و معاونین بصورت ترجمه
و جمع فراهم نموده است .

۲ — يك مقدار ۱۵ فی موضوعاتی که تصفیہ نشده بود به مآخذ تطبیق و تعدیل و تصفیہ کرده است.

۳ — مضامین باقی مانده متعلق به افغانستان را توسط اشخاص با صلاحیت فراهم کرده است.

۴ — موضوعات متعلق به حروف ب، پ، ت، ث، ج برای ملاحظه و تصفیہ امده شده است.

۵ — رسم ها ، گراف ها ، فارمول های مواد تصفیہ شده نیز توسط رسام تهیه و به مضامین مربوطه هر يك منضم ساخته شده است.

۶ — مضامین جلد سوم دائرة المعارف بصورت مکمل تهیه و برای طبع مردف و آماده ساخته شده که بعد از انجام طبع جلد دوم بپشتودائرة المعارف در ماه جدی سال ۱۳۳۲ کار طبع جلد سوم آریانا دائرة المعارف آغاز گردید که اکثر مشکلات طباعتی از مجلعه برداشته شود جلد سوم آریانا دائرة المعارف نیز عنقریب از طبع فارغ خواهد شد.

مدیت عمومی روابط فرهنگی:

امسال در تشکیل جدید مدیریت عمومی نشریات خارجی ریاست مستقل مطبوعات به مدیریت عمومی روابط فرهنگی تبدیل گردید و فعالیت شعبات مربوطه به آن ذیلاند کار میشود

الف — شعبه مراوده

۱ — شعبه مراوده با اتا شه های مطبوعاتی افغانی در خارج تماس مستقیم دارد و می تواند به فیما بین جاریست در طی سال بست جدیدی در انقره به عده اتا شه های مطبوعاتی افغانی در خارج افزود گردیده چنانچه مصارف آن به بودجه فعلی ریاست مستقل مطبوعات تزئید و بنا علی ضیاء قاریزاده به این بست تعیین شد.

۲ — درخواستها و مراجعات اشخاص خارجی و موسسات بین المللی که در باره افغانستان معلومات میخواهند به این شعبه تعلق میگیرد و به سوالات آنها عندا موقع جواب لازم گفته و مطلوبات شان تا حد لزوم تهیه شده ارسال میگردد.

۳ — این شعبه با سفارت ها ، فونستگریها ، هیئت کلتوری و سایر نمائندگان گبهای افغانی در خارج در امور مطبوعات و اطلاعات مراوده دارد.

۴ — اخبار مجلات و دیگر نشرات خارجی که به این شعبه می آید پس از تفریق و ملاحظه بمقامات مربوط فرستاده میشود.

۵ — شعبه مراوده در چندین موسسه مقطوعه فروشی اشتراك دارد و در طی سال متجاوز از چهل و پنج هزار مقطوعه اخبارهای خارجی را به دواثر ذی علاقه کشور فرستاده است.

ب - شعبه نیوز بولتن :

در قوس سال ۱۳۳۲ شعبه بناء مدیریت نیوز بولتن در مدیریت عمومی روابط فرهنگی مطبوعات تشکیل یافت و بنیاد علی محمد حسن فهمی در رأس آن بهیث کفیل مدیر قرار گرفت از آن به بعد نیوز بولتن علاوه بر خبرهای داخلی مملکت با داشتن تازه ترین و مهم ترین خبرهای جهان روزانه نشر یافته است و نظر به تفاضلی مراجعین در تعداد شمارهای آن نیز افزونی بعمل آمده است .

ج - سیاحین :

در سابق شعبه اول نشریات خارجی امور مر اوده ملل متعدد و سیاحین را اجرا مینمود بعد ازان که در تشکیل جدید شعبه سیاحین روی کار آمد و دو شعبه دیگر مجزا شد اجرا آت شعبه سیاحین بعد ازان تاریخ قرار آتی است :-

سیاحین و روز نامه نیکارا انیکه وارد افغانستان گردیده و در ضمن جهت مصیلات امور خودها باین اداره مراجعه کرد اند قرار ذیل است :-

(۱) ماك ابن هار ای ام، نكائی

» (۲) موریل هیلن

» (۳) جیمز کائین هارای

» (۴) ایرك نیف

» (۵) بیرن پولیم کورسن

(۶) کیواس جافزو خانوش

(۷) آران پیرسن

(۸) رابرت سیمسون انگکایس

(۹) یورگن و برویل فرانسوی

(۱۰) بار پروت فرانسوی

- (۱۱) مرین پروز
- (۱۲) کلورمرکاری
- (۱۳) رون کسنت سویدنی
- (۱۴) البرت جارج دوناوه
- (۱۵) کار تراپو
- (۱۶) فزردو ورلیون
- (۱۷) ناشیدت
- (۱۸) مروویکس اوسکاراکی
- (۱۹) مستر روس المانی و خانمش
- (۲۰) روی اجوی
- (۲۱) بوف ای جردو
- (۲۲) آکه ایرن

بعلاوه این اشخاص پتر شهزاده یونان بحیث رئیس و سه نفر اعضای هیئت علمی دنا مارکی در نیمه سال ۱۳۳۲ وارد افغانستان گردیدند. شهزاده موصوف بعد از اقامت چند هفته دیدن جاهای تاریخی افغانستان به هند معاودت نمود و اعضای هیئت مذکور تا حال مشغول مطالعات علمی راجع به مردم شناسی میباشد چنانچه ابتدا در نورستان و بعد در شمال مملکت گردش نمودند. در اواخر سال دو نفر اعضای مذکور (ایدلبرگ و کلاوس فردیناند) جهت ادامه مطالعات به چهار ایماق و غوروات هرات مسافرت کردند.

به کلیه سیاحان و روزنامه نگاران که وارد کابل میشوند از طرف شعبه سیاحین مساعدت و رهنمائی میشود از قبیل اخذ نمودن پترول مسائل پاسپورت، ملاقات با اشخاص برجسته کشور و نشان دادن جاهای دیدنی.

د تشریفات :

در او اوسط سال ۳۲ حسب صوابدید مقام ریاست مطبوعات اداره بنام تشریفات تشکیل شد که در آینده دعوت ها و کنفرانس هارا توسط این شعبه جدید التامیس بعمل آرند .

د پښتو ټولنې د لوی مدیریت کارونه :

د پښتو ټولنې د لوی مدیریت خانګو چه په تېر کال کښی کوم کارونه کړی دی دادی :

د تالیف او ترجمی مدیریت :

۱ - د افغانستان د ملی او رسمی دائرو راغلی جد ولونه او نورې پاننۍ لکه اصولنامې او شهادتنامې چه به پښتو ترجمه شوی دی ټولې (۹۵) مخونه کېږی .
۲ - د ملی او رسمی مؤسسو او خانګونو مونه چه په پښتو وضع شوی دی (۱۱۱) نومونه کېږی .

۳ - د تالیف او ترجمی د مدیریت د ښکړانی لاندی د پښتو آریانا دائرة المعارف د تصحیح او مقابلی کارونه هم شوی دی .

۴ - د دې څانګی له خوا له خارجی مطبوعاتو څخه مفید مضامین ترجمه شوی او په کابل مجله اوزیری کښې خپاره شوی دی .

۵ - دوه کتابونه چه یوې (مسلم لیګ کپاهی ؟) دی په (۱۱۲) مخونو کښې اوبلنې (سعادت الزو جین) دی په (۴۱۴) مخونو کښې ترجمه او پاکښویس شوی دی .

د پښتو دائرة المعارف څانګه :

د پښتو آریانا دائرة المعارف څانګې په ۱۳۳۲ کال کښې دا وروسته وظائف په دې دول اجرا کړی دی :

۱ - د پښتو دائرة المعارف د نهم اولسم ټوک مضامین پس له ترجمه کولو څخه له اصل سره مقابله، تصحیح او پاکښویس شوې دی او بیا د چاپ دپاره د مطبعې ته لېږل شوی دی .

- ۲- د پښتو دائرة المعارف نهم او اسم توان د جدی تر (۲۰) نېټې پورې چاپ شوی دی .
۳- په دې کتاب کښي د پښتو دائرة المعارف دوهم مجلد هم تکمیل شو او په (۱۰۰۰) صفحو کښي له مطبع څخه راووت او دا ځانگړه ددې ستر علمی کار په ډکولو او سمایا به شوه .

نوت د دائرة المعارف دوهم جلد د شاعرانو د پښتنو او سواحلي سبقي په سکراني او اهنه نام
مطبع او نشر شو .

د ادبیاتو څانگه :

- ۱- د بهامی جان کلیات لیکي په (۲۰۰) مخونو کښي چاپ کړی دی .
۲- د کاکړم خان شېداد دیوان : په چاپواوونې پیل کړی دی او د پښتو څرخه لیکي چاپ شوی ده
۳- شمس الدین کسانز دیوان : په چاپواوونې لاس پورې کړی دی او رڼانه څرخه لیکي چاپ شوی ده .
۴- له (۱۳۱۱ش) کال څخه راپه شوی خواچه تر (۱۳۱۲ش) پوری کومې پښتو مشاعرې شوي دي هغه نوالي په دې ځانگړي کښي وللي شوي او د یو کتاب په ډول سره د چاپ د پاره تیارې دي .
۵- د دوهم مطبع له دیوان « له دایمي سبقي څخه » ۲۰۰۰۰ لیک شوی دی .
۶- د پښتو څرخه په دې پښتو ټولنې په چاپ شوی کتاب کښي نه دی راغلی په دې ځانگړه کښي دهیواد د هر گوت څخه راټول شوی او تیر شوی دی اوله پخوانی چاپ شوی کتاب سره په نويو بل کتاب په ډول سره چاپ شوی .
۷- د دملی ادب په څرخه کښي د (پښتو انځور) په دې پښتو ټولنې د چاپ شوی کتاب (ملی سندرې) په کتاب کښي نه دی راغلي ډیری زیاتې راټولې شوي او د (ملی سندرې) له کتاب سره په څرخه کتاب چاپ شوې نسخې تمام شوي دي او نه موندل کېږي د یو مسکول کتاب په ډول به یی چاپ او دملی ادب مینانو ته به وړاندې شی .

دلغاتو او قواعدو خانګه :

- ۱- په دې کال کېې هم د پښتو قاموس د دوهم ټوک د کتنې او تصحیح او چاپولو کار جاری و او دلغاتو خانګې د یو سړ کال په شان په هفته کېې دوه ځله د پښتو پوهانو په مجلس کېې دلغاتو د تصحیح کار کاوه .
- ۲- څنګه چې پښتو ټولنې اراده کړې ده چې د ښاغلي عبداللہ افغا نې نویس لوی قاموس چه د فارسی او عربی په مقابل کېې پښتو لیکل شوی دی چاپ او نشر کړی دې کار هم د پخوا په شان جریان درلود او په هفته کېې یوه ورځ د دغه قاموس د کتنې مجلس شوی دی او د جیم ترر دیف پورې تر مجلس تیر شوې دی .
- نوټ : د پښتو د دغو دواړو قاموسونو د تصحیح په مجلسونو کېې د غوړو روسته کسانو برخه اخېستې ده :

ښاغلي رښتین ښاغلي عبداللہ افغانی نویس ، ښاغلي هاشمی ، ښاغلي سیفی ، ښاغلي ثابت ښاغلي ژواک ، ښاغلي عبدالغنی ، ښاغلي عبدالرزاق ښاغلي فضل محمد اخکزی .

- ۳- د پښتو قاموس د دوهم ټوک د چاپولو کار جاری دی او د (ګ) ترر دیف پوری چاپ شوی دی او نوږ هم ورپسې چاپیږی .

د کابل د مجلې مدیریت :

اټ د ځانګې په تیر کال کېې د کابل مجله پرله پسې په هر وینځو ورځو کېې یو ځل پخوانه په لویه قطع اوزیاتو صفحو کېې نشر کړې ده یعنې په دی کال کېې د کابل مجله په لویه قطع په (۴۸) مخونو کېې چاپیږی .

ب: د کابل مجلې په دی کال کېې دی وروسته کتابونو ته خپله غیږ کېې د نشر موقع ورکړې ده .

- ۱- د کاظم شیدا د دیوان یوه برخه ۲- د شمس الدین کاکړ د دیوان یوه برخه
- ۳- د سلطان شهاب الدین غوری یوه برخه ۴- د بهائی جان کلیات ۵- د ادبی بحثونو کتاب چه د ښاغلي الفت لثردی ۶- د بایزید روښان کتاب چه د ښاغلي خادم لثردی .
- ج- د کابل مجلې د تشویق په غرض خپلو قلمی ملکرو ته د پښتو چاپ شوی کتابونه د بخشش په توګه ورتوزیع کړی دی .

د زیری خانګه :

- ۱- زیری په هفته کېې یو ځل خپور شوی دی او د پښتو ادب ، پښتو ژبی او پښتني ځویونو د باره ئې ښه مضامین نشر کړی او خپل ټول نشریات ئې بې له حق الزحمې څخه په وړیا ډول انجام کړی دی .

د ۱۳۳۲ کال په اوایو کښې د زیری قطع د پخوانۍ لږه لویه شوی ده او په صحافت او طباعت کښې نې بوره تغیر راغلی دی
۳. د زیری د څانګې له پخوانه د ښاغلي بختانی په کوشش اوزار د (شعر او ادب) یوشمېه کتاب ترتیب شوی دی او اوس د چاپ لاندې دی چا تر به له چاپه څخه راوتلی .

د کورسو نو مدیریت :

- د کورسو نو مدیریت ۱۳۳۲ کال ادارې او نړیسي لپه اجراءات :
- د مرکز د کورسو نو شمیر - ۲۰۵ کورسه
- د ولایاتو د کورسو نو شمیر - ۲۶۰ : کورسه جمله ۴۶۵ کورسه
- ۱- په مرکز کښې له لږې سمستر نه تر پنځم سمستر پورې د متفرقو کورسو نو (۱۶) امتحانونه اخیستلې شوی او د شپږم سمستر هم (۱۲) امتحانونه اخیستلې شوی دی .
- ۲- په ولایاتو کښې له اول سمستر نه تر پنځم سمستره پورې د متفرقو کورسو (۲۰) امتحانونه اخیستلې شوی دی .
- ۳- په دې کال کښې د مرکز او ولایاتو د شپږم سمستره بریالې (۲۲۶) تنه کښې چې دغو ته د پښتو شهادت نامې هم ورکړې شوی دی او دغه شهادت نامې د نتائجو په دفتر کښې معامله شوی دی .
- ۴- د پښتو ټول کورسونه همیشه د مفتش له خوا نفتیش شوی دی او نفتیش د نتیجې اطلاع هم کورس ته ورکړ شوی ده .
- ۵- د پښتو کلي ګانو د پښتو په لږ قیمت ټولو کورسو نو ته ورکړې شوی دی .
- ۶- په دې کال کښې د پښتو لایقو معلمانو ته د حق الزحمې په ډول د پښتو کورسو ورکړې شوی دی او په دې واسطه د کورسونه په تعلیمي چارو کښې دمخ تګ راغلی دی .
- ۷- د معارف له وزارت څخه د پښتو کورسونه د معلمی دپاره د دار المعلمین درې تنه فارغ التحصیلان راغوښتل شوی دی او د پښتو کورسونو په معلمی مقرر شوی دی .
- ۸- د معارف وزارت او دملې دفاع ، وزارت ته د پښتو امتحانونه داخیستلو دپاره هر وخت امتحانین لېږل شوی دی .

د پښتو ټولنې د لوی مدیر یت نور کارونه :

- ۱- په دې کال کښې پښتو ټولنې د خو شحال خان د باز نامې یوه قلمی نسخه په قلمت واخیستله او بیاني په ښایسته طبع باندې د ښاغلي رشتین په تصحیح او اهتمام چاپ کړ .
- ۲- د مبارو ښان ادبي بحثونو ، بهانی جان کلیات ، کاظم شیداد پوان ، شمس الدین کاکړ د پوان ، شعر او ادب کتابونه تر چاپولو دمخه د ښاغلي رشتین له پخوانه په غور کتل شوی او تصحیح شوی دی .

۳- دپیتو ټولنی نوی اوزانه آثار په زیاته اندازه په داخل او خارج کښی توزیع شوی دی .

۴- دداترو ، مؤسسو دلارو او جادو دنومونو ایښودلو کار په ښه شان شوی دی او دښار والی دجادو نو موڼه دپیتو ټولنی په ...لا ایښو دل شوی دی .

۵- (دپیتو قیصو) کتابچه دکابل په مجله کښی پرله پسې خپرېده په دې کمال کښی لځانده هم چاپ او توزیع شو .

دکابل مجلې مدیریت

دکابل مجلې مدیریت په ۱۳۳۲ کال کي په خپل وسه زیارا بستلی دی چه دکابل پنځلس ورځنۍ مصوره مجله په خپل وخت راوباسی اود کابل مجله مسلك یی ښه ترا پرمخ پسی بیولی دی او مختلف مضامین یی دپیتو دتاریخ، ادب، لغت، گرامر او فوق الفی په باب کښی خپاره کړی دی .

دکابل مجلې پدې کال کی دخپلو نورو نشریاتو په لړ کي دالاندنی کتابونه چاپ کړی او خپاره کړی دی :

د بایزیدروشان کتاب دښاغلی خادم^(۱) (تالیف)

دبایي جان کلیات دښاغلی رشتین اودادبیاتو دڅانگي په اهتمام

ادبی بحثونه دښاغلی الفت په ...لیکنه

بازنامه دښاغلی رشتین په اهتمام

کوم کتابونه چه دکابل مجلې اوس ترچاپ لاندی نیولی دی :-

دکاسطم خان شیدا دیوان دښاغلی بینوا اورشتین په اهتمام

دشمس الدین کاکړ دیوان دادبیاتو دڅانگي اودښاغلی رشتین په اهتمام

امریکا ښان څوک دی دښاغلی محمد ولی لعلی ترجمه چه په کابل مجله کي مسلسل

خپریږي

داجتماعیا تو عنم دښاغلی محمدولی لعلی تالیف او تتبع » »

مدیریت مجله افغانستان :

مجله افغانستان که اینک نه‌چین سل نشریاتی خود را آغاز می نماید یگانه نشریه مصوری است که دریایان هرسه ماه بزبان فرانسوی وانگلیسی وهم بعضاً ایټالیائی والمانی ازطرف مدیریت مجله افغانستان نشر می شود ، این مجله مصور از بدو تاسیس خویش تا امروز بمطالاب بسیار دلچسپ ومستفیدی جهت معرفی افغانستان از پهلوی های مختلف منتشر نموده است که در کمتر نشریه نظیر آن بهلاحظه میرسد .

چون موضوعات این مجله سراسر تبعی و علمی بوده و روشنائی زیادی به مسائل تاریخی جغرافیائی - باستان شناسی - طبقات الارضی - سکه شناسی - آرت - تمبر شناسی و غیره کشور می اندازد ازین لحاظ در تمام نقاط جهان و مخصوصاً در حلقه های علمی و فرهنگی خریداران و علاقه مندان زیادی دارد و چون شماره های آن در اندک فرصت بفروش میرسد بنا برین امروز بهیچ وجه ممکن نیست یک کلمه سیون مکمل ازین مجله را دستیاب نمود. مدیریت مجله افغانستان بر علاوه نشر این مجله رساله های مستقل دیگری نیز وقتاً فوقتاً در موضوعات تاریخی و فرهنگی و مسائل مربوط به پشتو نستان بزبان انگلیسی و فرانسوی نشر نموده و بدسترس علاقه مندان میگذارد.

برجسته ترین موضوعاتیکه مجله افغانستان در طول سال ۱۹۵۳ بغرض معرفی و شناسائی افغانستان در رشته های مختلف نشر نموده است عبارت اند از:-

تحقیقات باستان شناسی در افغانستان .

قدیم ترین معبد بامیان .

مؤکل شهر کاپیسا .

پایتخت های امپراطوری کوشانی در عصر کنیشکا .

بیانیه بناغلی دوکتور نجیب الله در دهنلی .

مطالعات مقدماتی راجع به اوضاع طبقات الارض کر کر .

مسجد جامع هرات .

تحقیقات باستان شناسی در سرخ کوتل .

افغانستان از نقطه نظر آیین .

بحر عهد سوم طبقات الارضی دو آب .

سلاح پهلوانان آریائی در عصر اوستا .

آرپ نورستان .

بیانیه بناغلی دوکتور نجیب الله به مناسبت روز پشتونستان .

زبان های پامیر .

یک اثر جدید راجع به لشکر گاه .

افغانستان در مجاورت هند .

کستیبه هفتالی هادر اروزگان .

زمان شاه

حوادث آتش فشانی قدیم در شمال افغانستان .

صنعت قالین بافی در افغانستان .

نیمروز .

تکته های پست افغانی .

درامتداد کوه بابا وهریرود .

روابط فرهنگی افغانستان و هند .

نتایج حفريات سرخ کومل ،

صنایع دستی در افغانستان .

تکته های پست هوایی .

مدیریت کنترل

الف-شعبه نقدی :-

۱- اجرای معاشات عادی مامورین .

۲- مصارفات عادی مامورین .

۳- ترتیب تا بلوهای ماهوار .

۴- سنجش اسناد و غیره و تطبیق به حسابات مربوطه .

ب-شعبه واردات :-

۱- اقدام به تحصیل باقیات سالهای گذشته .

۲- ترتیب تا بلوهای ماهوار و ترتیب را پور هفته وار .

ج - شعبه جنسی :

۱- اجرای حواله جات قرطاسیه و کتب و غیره ترتیب تا بلوی جنسی سالانه و موجودی .

تحويلاتها و تطبیق به حسابات تعویلمداران مربوطه .

د ماموریت کنترول سینما:

- ۱- ترتیب بیلانس های سنوات گذشته .
- ۲- » » » » مربوط مالیات بر عائدات .
- ۳- تصفیه حساب باقیات .
- ۴- اجرای معاشات و مصارفات مامورین و مستخدمین .
- ۵- ترتیب ترانوهای وارداتی .
- ۶- » » مصارفاتی .
- ۷- تطبیق پول های فروش تکت های سینما .
- ۸- حسابات به حسابات مربوطه .
- ۹- موجودی تعویلاتها .

امور مدیریت عمومی سینمای کابل:

۱- قرارداد های که توسط مدیریت عمومی سینما با کمپانی های هندی و امریکائی درهند برای توريد - فلم های هندی و امریکائی بکابل در سال ۱۳۳۱ عقد گردیده و بعضی از قرارداد های مذکور تا آخر سال ۱۳۳۲ هم دامنه داشت - برای اینکه در نیمه اول سال ۱۳۳۲ بانک ازدادن اسعار به نرخ مستقل انکار و در حالیکه مجبور بودیم از یکطرف قرارداد های سابقه را نزد خود معتبر دانسته از بازار آزاد اسعار تهیه - و به اوشان در خارج بفرستیم از طرف دیگر کوشش نمودیم تا این مشکلات را از خود رفع نموده قرارداد توريد فلم را به پول افغانی بداریم و برای سال ۱۳۳۳ با این مرام خود موفق و الله الحمد توانستیم با تاجر افغانی به پول افغانی توريد فلم را برای سینماهای مربوط ریاست مطبوعات برای ۶ ماه قرار داد بداریم .

۲- بانماینده شیرکت تجارتی و ستونچ اینستورنگ شوروی مطابق قرار داد سال

گذشته توريد فلم قرار داد شد .

۳- فلم های وارده

امريکا ۷۲

هندي ۵۰

روسی ۷۴

بعلاوه چند فلم اروپائی و مصري نیز نمايش داده شده است .

۴- آغاز و نشر مجله ۱ روزه بنام ننداری برای استفاده علاقه مندان سينما با خلاصه

و کريتيك فلمهای وارده .

۵- تياتر که سابقا بنام (پوهنی ننداری) ياد می شد و جزئی از اجزای نشرات رادیو

بود در تشکیل تازه بنام مدیریت تياتر قبول و سينما و تياتر را مجلس مسلکی ریاست بنام

مدیریت عمومی پوهنی ننداری (نمایشات) قبول نموده خواهند ازین راه در ترقی

واحیای هنر و صنعت باستانی این کشور خدمت شود.

۶- برای شروع صنعت فلم گیری در وطن پروژه افتتاح يك شرکت را زیر نظر

گرفته است و مدیریت عمومی پوهنی ننداری با وزارت اقتصاد ملی درین راه داخلی

مذاکره می باشد.

۷- برای تعمیر سينماها و تياتر در ولایات و حکومتات اعلى پلان پنجاهه را ترتیب

و بمقامات عالیله برای حصول منضوری مصارف آن تقدیم نموده اند .

امور ولایت کابل

مدیریت عمومی معارف:

- اجراآت مدیریت عمومی معارف ولایت کابل در سال ۱۳۳۲ بر حسب ذیل است:
- ۱- بر علاوه (۲۸) باب مکاتبات دهاتی که در سال ۱۳۳۱ در حصه های مختلف مناطق هزاره جات لوگر، کوهدامن و شش کروی تاسیس گردیده بود در سال ۱۳۳۲ طبق پلان توسعه معارف دو باب مکتب دهاتی دیگر در علاقه داری شکر دره تاسیس شد که یک باب در قریه غازه و دومی در قریه دره شکر دره افتتاح و عده کافی اطفال در آن شامل گردیدند.
  - ۲- برای استفاده مجوسین قابل تعلیم یک کورس اکا بر در مجلس عمومی دهمنک تاسیس و عده زیادی از مجوسین در آن داخل و شامل تعلیم شده اند، در نظر است یک عده کورسهای اکا بر برای اشخاص بیسواد در نقاط دیگر هم تاسیس کرده شود.
  - ۳- برای پیشرفت مزید تعلیم و تربیه در مکاتبات و رفع مشکلات تیکه از جهات مختلفه امور اداری و تدریسی در مکاتبات احساس میشد و چاره جوئی آن لازم بنظر میامد در آغاز سال تعلیمی بعد از استیذان از وزارت معارف یک مجلس عمومی که در آن مدیر و معاون و اراکین مدیریت و مفتشین مدیریت عمومی معارف و ما مور های معارف محالات مربوطه ولایات و مدیر معارف لوگر اشتراک ورزیدند، در مدیریت عمومی معارف برای سه روز دائر و بعد از غور بر مسائل مورد بحث، تصمیماتی مفید اتخاذ گردید که بعد از ابلاغ موضوع بوزارت معارف و حصول اجازه تطبیق آن از موضوع بمکاتبات ارقام شد که بعد از تطبیق آن در مکاتبات نتایج خوبی بملاحظه پیوست.
  - ۴- برای شش باب مکتب اساسی که سال گذشته در هزاره جات عمارات عصری و ابرومندی تعمیر و ایجاد گردیده بود در سال ۱۳۳۲ میز و چوکی طلبه و سامان ضروری به ترتیب بمکاتبات عصری آماده شد که در نتیجه نواقص و مشکلات مکاتبات مذکور از غرض رفع گردید.
  - ۵- بموجب مقررات لوائح تفتیش وزارت معارف برای هر یک از مفتشین در باب مکتب تعین و مکاتبات مربوطه از طرف هر یکی شان دو مرتبه بصورت اجراآت بالفعل و اصلاحی معاینه و رسیدگی و یکبار هم در ختم سال تفتیش گردید بر علاوه همه مکاتبات در طول سال متفاوتا از جانب مدیر عمومی معارف و معاون مدیریت نیز معاینه و مورد بررسی قرار داده شد. در اثر ملاحظه اوراق تفتیش بعد از طی مراتب اصولی و ارائه موضوع بمجلس مشوره ولایت از روی لایحه برای شش نفر معلم تحسین و بخشش و برای چهل و یک نفر مجازات از نوع اخطار بازگشت معاش و تنقیص قدم داده شد.

- ۶- در موقع ترفیعات سنوی بملاحظه سچل خوب و سوابق نیکو به (۷۳) نفر معلمین مطابق با اصول مقررہ بکرتبه ترفیع داده شد .
- ۷- یک عده معلمین که مسکن ایشان در مر بوطات ولایت کابل وقوع داشته و بولایات دیگر اجرای وظیفه مینمودند ، از جانب وزارت معارف بمدریت عمومی معارف ولایت معرفی شده و در عوض آنها یک عده دیگر از سر معلمین و معلمین که قبلاً در ولایت کابل تقرر داشتند از طرف وزارت در ولایات دیگر زیر نظر گرفته شدند بمدریت عمومی معارف ولایت کابل بتاسی از هدايت وزارت جلیله معارف معلمین جدید التقرر راحتی الامکان به نزدیک جاهای مسکونه شان در تشکیل مقرریها آورده موضوع را بعد از تصویب محفل مشورہ ولایت بمراجع مربوطه ابلاغ و دو معلمینی را که دو سال در یک مکتب اجرای وظیفه نموده بودند و از روی مقررات وزارت تجلیله معارف مستحق تبدیل به نزدیک جاهای مسکونه خود بودند بعد از تصویب مجلس مشورہ به نزدیک جاهای شان مؤظف گردانید و برای مکتبایی که سر معلمین آن تبدیل ولایت یا کمبود یا مسئول شده بودند سر معلمین لایق از فارغ التحصیلان بکلوریا و اشخاص صاحب رتبه و باتجربه تعیین و اعزام نمود .
- ۸- یک عده زیاد کتب خارج پروگرام موجوده مکاتب مطبوعه افغانستان که در تحویلخانه های مدیریت عمومی معارف موجود بود نظر بامرواجازه وزارت جلیله معارف و سنجیش لازمه برای استفاده معلمین و طلاب لایق مکاتب بتحویلداران و سر معلمین سپاریده شد که مطابق اصول مقررہ در حضور هیئت های معینه باشخاص مستحق از طبقه معلمین و طلاب توزیع کرده شود ، کتب مزبور متروک نمانده از آن استفاده بعمل آید .
- ۹- باتخصیصیه که از وزارت معارف اخذ کرده بود عمارات مکتب ی بی مهر و ده یحیی ، بگرامی ، شوکی ، چار آسیاب ، تنگی سیدان ، چار قلعه ، سپین کلی ، خواجه مسافر ، مرکز یغمان ، سرای خواجه ، محمد آغه ، کلنگار ، برکی برک ، سید آباد ، میدان و مخصوصاً عمارت مدیریت عمومی معارف که از هر حیث قابل ترمیم توری دیده میشد ، ترمیم کرده شد لکه اکنون این عمارت بخوبی قابل استفاده شده است .
- ۱۰- از جمله طلاب فارغ التحصیل مکتب ابتدائی نظر بامرو و صوابدید وزارت جلیله معارف یک عده کافی طلاب از مر بوطات حکومت کلان دایرنگی ولوگر و کوه دامن و یغمان و حکومت ششکروهي برای شمول مکاتب مسلکی لیایه دارالمعلمین ، لبسه ابن سینا و مکتب میخانیک و عده زیادی هم برای شمول در مکتب نهاری مرکز و مکتب پرستاری معرفی کرده شدند ، این عده طلاب علاوه از آن تعدادیست که ذریعه هیئت اعزامی وزارت دفاع ملی در تحت ریاست فرماندان حربی بنوئی برای شمول در حربی بنوئی و عده هم با اثر انتخاب هیئت ژاندرمه برای شمول در مکتب ژاندرمه انتخاب شدند .

۱۱- برای اخذ طلاب جدید الشمول مکاتب مطابق مقررات تعلیمات نامه و ایجاب مقررات موضوعه وزارت معارف هیئت های اخذ جدید الشمول بدو حکومات اعزام گردیده و طلاب جدید الشمول لازمه مکاتب ذریعه هیئت های اعزامی و منتخبه بر حسب مقررات اخذ و بکتاب شامل گردیدند .

۱۲- چون اخراج طلاب فوتی، فراری، ناکامان چندین ساله و کلان سال ظهور یشکی از مکاتب خیلی ضرور است و بالعقل نور مزید و اعتنا در مورد اخراج همچو طلاب نیز نهایت لازم دیده میشود مدیریت عمومی معارف درین موضوع بوزارت جلیله معارف عرضی تقدیم و از آنجا هیئتی ولایت اعزام گردید - هیئت اعزامی وزارت بکتاب گردش نموده بملاحظه شهرت مکتمه و شرائط لایحه اخراج طلاب لازم الاخراج را از مکاتب خارج نمودند که باین وسیله یکی از مشکلات مکاتب رفع گردید .

۱۳- باستفاده از بودجه و تخصیر و نصابه از وزارت جلیله معارف سامان مورد ضرورت مکاتب از انواع مفر و شات و ادوات و قرطاسیه و لوازم محروقات مکاتب ابتدائی ذریعه هیئت های خریداری از مؤسسات رسمیه و مراکز صناعتی و مارکیت های عمده خریداری و تهیه کرده شد . در مورد تهیه سامان ضرریه مکاتب از قسم میز و ویوکی طلاب و الماری مفر و شات مکاتب لوگر و دایزنگی شعبه صناعتی مجلس ولایت کابل و مدیریت عمومی معارف همکاری زیاده کرده است که قابل تذکر دیده می شود .

۱۴- در ارج قوس یابی موقع امتحان سالانه مکاتب بر حسب مقررات تعلیمات نامه مکاتب ابتدائی از مرکز مدیریت انگرانیهای عمومی امتحان که در آن اراکین و مفتشین مدیریت عمومی معارف نیز شمولیت داشتند بکتاب اعزام گردید و امتحان در تحت انضباط و انتظام صحیحی اخذ شد که نتیجه آن رضایت بخش است .

۱۵- در اثر فوت ، تقاعد و استعفای یک عده اشخاص در بعضی مکاتب کمبود معلم احساس میگردد ، مدیریت عمومی در مورد رفع کمبود معلم از مکاتب از یکطرف با شعبات وظیفه دار وزارت معارف داخل مذاکره گردید ، از طرف دیگر یک عده اشخاص باصلاحیت و صاحب فضیلت را از قری و قصبات بعد از جستجو پیدا و پس از اخذ امتحان و ترتیب اصولی موضوع تقرر ایشان عوض کمبود معلم مکاتب معرفی نموده و باین ترتیب نقیصه کمبود معلم از مکاتب رفع گردید .

۱۶- چون رسیدگی بکتاب از طرف مدیر عمومی معارف نهایت لازم است وزارت جلیله معارف موضوع رسیدگی و معاینه مکاتب را در ردیف اولین و ظایف مدیرهای

معارف ولایات قرارداده . برای انجام این وظیفه وجود يك عرادۀ موثر جیب را برای مدیریت های معارف ولایات لازم دیده و برای ولایات قندهار ، هرات ، فغانستان ، زارشریف و مشرقی يك يك عرادۀ موثر جیب خریداری شده بود . از طرف مدیریت عمومی معارف راجع به لزوم توجه خریداری موثر جیب برای مدیریت موصوف که ذریعۀ آن مدیریت عمومی معارف به عموم مکاتب مخصوصاً مکاتب هزاره جات که در آنجا تردد عراده ها نهایت کم و مشکلات راه نیز زیاد می شد ، رسیدگی نمایند تقدیم گردید که اجازۀ دهند بر حسب اجراءات دیگر ولایات ، مدیریت عمومی معارف ولایت کابل هم يك عرادۀ موثر جیب از داخل بودجه معارف ولایت ذریعۀ ریاست انحصارات دولتی تهیه و به مورد اسفند در ضمیمه خود قرار بدهد . پیشنهاد مدیریت عمومی از طرف وزارت جلیله معارف مورد قبول و تأیید واقع گردیده در نظر است که موثر مورد ضرورت مدیریت عمومی معارف ولایت کابل در سال ۱۳۳۳ خریداری و مورد استفاده قرار یافته بتواند ، وهم درین سال برای گردش مفتشین مدیریت بمکاتب گردد و نواح و جاها ، ثبکه تردد بایسکل ممکن دیده می شود . بایسکل ها خریداری کرده باشند .

امور ولایت قطن

الف مدیریت عمومی معارف:

- ۱- تاسیس مکاتب دهاتی به شرح ذیل:

در قریه جمال شاه دشت ارجی مربوطه علاقه داری خواجه غار یکباب

»	حاجی شهر محمد	»
»	دوران خان	»
»	ملاقلی	»

- ۲- افتتاح و تاسیس یک کورس آکابر در مرکز حکومتی محلی خان آباد.
- ب- مدیریت عمومی مخابرات:

- ۱- در پلخمیری و قندز برای تاسیس تلگراف خانه ای سیم محل مناسب خریداری و مصالح تعمیراتی آن هم تهیه شده که عنقریب کار تعمیر آن شروع میشود.
- ۲- انتقال دوائر مدیریت عمومی مخابرات به تعمیر جدید و اساسی آن.
- ۳- انتقال و نصب سوچ بورد پنجاه لینه تلیفون به تعمیر جدید مخابرات.
- ۴- تبدیل لاین های تلیفون دوائر مرکزی دار الحکومه گی به سیم پوشدار دولینه.
- ۵- تجدید ۶ کیلو متر لاین جدید تلیفون از دارالحکومه گی تاحکومت محلی بغلان که سابق تلیفون آن به لاین عمومی بسته بود.

امور ولایت مشرقی

در ولایت مشرقی در ظرف سال ۱۳۳۲ علاوه بر اجراآت عادی و همه ساله دوائر آنچه بیشتر قابل اهمیت و تذکار است ادامه فعالیت های عمرانی و احداث عمارات جدید است چنانچه کار تکمیل عمارت بزرگ قوماندانی ژاندارم در قسمت جنوبی شهر قریب اختتام است. مدیریت گمرک توانست از اداره سابقه خویش در عمارت جدید گمرک که اساسا امور تعمیراتی آن بسر رسید نقل مکان کند، عمارت مستوفیت و مدیریت عمومی قبایل امسال با صرف فعالیت بیشتری به ختم نزدیک شده است و درین سلسله فعالیت های عمرانی جریان امور تعمیراتی فابریکه قندجلال آباد که ولین فابریکه است که درین ولایت بتوجه حکومت بهیخواه ما اساس گذاشته شده است با سرعت زیادی روبرو به اختتام است. فعلا بسته کاری ماشین ها بشدت جریان دارد.

چنانچه ملاحظه میشود کار تدویر فابریکه و تعمیر آن سر بر اه شده و ممکن است فابریکه مذکور در بهار سال آینده که اختتام سال جاری است توسط کارمندان فعل آن قابل استفاده قرار گیرد.

امور ولایت جنوبی

الف محاکم عدلی :

- ۱- فیصله‌هاییکه دریا زده ماه سال ۱۳۳۲ از محکمه مرافعه صورت گرفته (۱۰۶۶) فقره بوده و نسبت به سال گذشته (۹۹) بیشتر تحت فیصله آمده است .
- ۲- فیصله‌هاییکه دریا زده ماه اول سال ۱۳۳۲ در محکمه ابتدائیه بعمل آمده عبارت است از (۵۷۵) فقره .

مستوفیت :

- ۱- تصفیه امور حسابی ریاست بلدیّه از سال ۱۳۲۳ الی ۱۳۳۱
- ۲- » » ماموریت مالیه جدران از سال ۱۳۳۰ الی ۱۳۳۲
- ۳- » » مدیریت فوائد عامه ولایت جنوبی از سال ۱۳۲۷ تحت تصفیه و تفتیش بوده
- ۴- » » ماموریت مالیه سید کرم از سال ۱۳۲۷ الی ۱۳۳۰
- ۵- » » خزانه حکومت جانی خیل منگل

مدیریت معارف :

مدیریت معارف ولایت جنوبی امتحان مکاتپ ابتدائیه و متوسطه را گرفته و نتایج را بشعبه مربوطه سپرده و یک تعداد طلاب جدید نیز در مکاتپ ولایت مذکور شامل نموده است .

مدیریت مخابرات :

مدیریت مخابرات در سال ۱۳۳۲ دو پوسته خانه جدید یکی به فشفه عسکری قوماندانی قول اردو و دیگری بحکومت محلی زرمتم تعمیر نموده و مامورین آن شروع به کار کردند .

مدیریت فوائد عامه :

مدیریت فوائد عامه در سال ۱۳۳۲ در مواضع مختلف سړک حقه کنه و ترمیمات سړک مذکور را از قبیل جیل کاری، سرفنگ پرانی، سنگک کاری معبرها و غیره صفاکاری سطح سړک پرکاری برخی حصص آن ریسگ اندازی، ترمیم و شکست ریخت آن به حجم (۳۳۷۵۵۸۰) متر مکعب سړک مذکور را انجام داده اند و هکذا در حصص مختلف سړک تیره (۹۰۰) متر ریسگ اندازی (۱۵۵۰۰) متر مکعب صاف کاری سطح سړک مذکور بعمل آمده است .

مدیریت صحیه :

مدیریت صحیه ولایت جنوبی در مرور سال ۱۳۳۲ (۱۲۰۰۰) ذکوره (۳۰۰۰) اناث و (۲۷۶۰) طفل را تداوی و (۲۴۳) نفر را داخل بستر شفاخانه و (۱۲۲۰۰) نفر را توسط مامورین قی آبله کوبی نموده است .

حکومت اعلیٰ میمنه

تعمیر و تکمیل يك عمارت الحاقیه برای رهایش دوایر ماموریت احصائیه در جوار عمارت مقام حکومتی اعلیٰ .
تعمیر و تکمیل يك عمارت عصری برای رهایش دوایر مدیریت گمرک در نزدیکی جاده ظاهر شاہی .
افتتاح هفت باب مکاتب دهاتی در محالات مربوط حکومت اعلیٰ تخریب و تهداب گذاری جاده سمت جنوبی شہر بنام جاده (نادر شاہی) بطول ۶۵۰ متر و عرض ۴۰ متر .

حکومت اعلیٰ بدخشان

- ۱- نہر دشت فراخ بہارک کہ از چند سال باینطرف زیر کار بود، در سال جاری بہ اثر توجہ حدی - حکومت اعلیٰ قابل استفادہ و تقریباً ہفتہزار جریب زمین تحت آبیاری گردیدہ است .
- ۲- تعمیر کفافی کوکچہ کہ در کنار دریای مذکور چہت تفریح اہالی بنا گردیدہ بود بپایہ تکمیل رسیدہ .
- ۳- تعمیر باغ کوتی کہ بہرور زمان ویران و خراب شدہ بود، امسال تعمیر مذکور زیر ترمیم گرفتہ شدہ کہ چہت بود و باش مسافریں آمادہ است .

حکومت اعلیٰ غزنی

- ۱- تعمیر بند سراج غزنی که از عرصه ده سال قبل دیوار جانب بین کاسه بند به نسبت خرابی پائین شده بود پاتزده متر بلند شده
- ۲- قشله چانچیل که به کلی منهدم واروکار گرفته نمیشد در سال ۳۲ آباد و قابل رهائش افراد ژاندرام گردیده.

مدیریت معارف

- ۱- اسمای مکتب قیاق و موشکی بشام مکتب دهاتی تبدیل گردید .
- ۲ - کنفرانس های ۱۵ روزه در موقع جریان مکتب جهت ابر از لیاقت متعلمین جریان داشته

مدیریت فواید عامه

- ۱- ساختمان بعضی پلهابین سرک کابل و غزنی، غزنی و قندهار
- ۲- یرک اندازی سرک های عمومی توسط لاری های فواید عامه

مدیریت صحیه

- ۱- مر یضا ای که به شفا خانه مراجعه کرده و پا سمان گردیده (۱۵۷۴۸) نفر
- ۲- در شفا خانه بستری شده (۷۰) نفر
- ۳- اعطای ای که واکسین ضد چیچک شده (۱۵۴۸۸) نفر
- ۴- واکسین ضد محرقة همای ای که داروغیره . (۲۵۰۰) نفر
- ۵- پاشیدن دی دی تی در محبس و منازل و غیره جاهای لازمه (۲۵۰۰) کیلو

مدیریت مطبوعات :

اخبار سنائی که قبلاً در هفته دو روز نشر می گردید در سال ۳۲ بحیث روز نامه نشر می شود

حکومت اعلیٰ پروان

۱: جریده پروان که قبلاً هفته دو بار نشر میشد در اثر پیشنهاد حکومت اعلیٰ و منظوری ریاست مستقل مطبوعات از تاریخ ۸ برج سرطان ۱۳۳۲ به بعد بروزنامه مبدل شد.
۲: حسب پیشنهاد حکومت اعلای پروان و منظوری وزارت جلیله معارف در هذا سنه ۱۲ باب مکتب دهاتی طبق بلان توسعه معارف در مناطق آتی افتتاح و سامان و لوازم تحصیل با آنها داده شده است :

الف: درقریه فراج مربوط حکومت پنجشیر
ب: درقریه توخچی »
ج: درقریه احمد زائی مربوط حکومت کلان کاپیسا
د: درقریه شکوت »
ه: درقریه میاخیل »
و: درقریه نوآباد مربوط علاقداری محمود عرفانی
ز: درقریه کشکستان »
ح: درقریه کوه صافی »
ط: درقریه استرغچ »

ی: درقریه خج »
ک: درقریه پریان »
ل: درقریه رونی دوآب »

۳- کار ترمیم تعمیر ارگک جبل السراج که در هنداسنه حسب الامور مقدمات رفیه شروع شده بود، تا قبل از حلول زمستان ۱۳۳۲ قسمت زیاد آن ترمیم شد .

۴- تعمیر سینمای ریاست شارولای که در سال ۱۳۳۱ تهداب آن گذاشته شده بود ، در هذا سنه کار آن تا بعد آهن پوش رسیده و قسمت زیاد آن آهن پوش شده است و در اوائل سال ۱۳۰۳ به تکمیل خواهد رسید .

۵- در ظرف سال ۱۳۳۲ از طرف هیئت های مدیریت صبحیه به تعداد ۱۹۸۰۰ طفل در محالات غور بند ، پنجشیر ، کوهستان ، بنیگرام ، قره باغ و مر بو طات مرکز پروان آبله کربی ضد چیچک گردیده اند .

- ۶- همچنين (۲۲۷۰۰) نفر ذكور وانات واطفال دربولی كه اپنیک مدیریت مذکور معاینه شده وازانجمله (۱۶۶۴۰) نفر ادویه رایسگان برده اند .
- ۷- درهنداسته ۱۱۹۲ نفر درشفاخانه مركز پروان جراحی شده اند
- ۸- ازجمله ۱۸۹ نفر كه درظرف سال درشفاخانه بستری شده اند ۸ نفر آن فوت و ۱۸۱ نفر صحت گردیده اند
- ۹- ۱۱۴۰ پونددشیر خشك و ۱۴۰۰ پوند صابون و ۱۰۰۰۰ كاپیسول ویتامین ارسالی ریاست روزنتون ازطرف مدیریت صبحیه به اطفال بی بضاعت و مادران حامله و شیر دهنده توزیع شده است .
- ۱۰- در سال ۱۳۳۲ از طرف مدیریت صبحیه در مركز حكومت اعلی به ۱۵۷۷ خانه مشمول دكاكین سرای ها و غیره و (۱۳۹۹۵۰) پارچه البسه یودردی دی تی پاش داده شده است
- ۱۱- توزیع تذکره جدید در حكومت اعلای پروان از تاریخ (۲۷/۴/۳۲) آغاز تا كنون ذریعه سه گروپ در مركز و حكومت جیل السراج ، بگرام و علاقه داری قره باغ تذکره جدید توزیع شده است .
- ۱۲- سه نفر از مفتشین مدیریت معارف جهت شمول در كورس تدریسات جدید بتاریخ ۱۹ جدی بجلال آباد اعزام و پس از اتمام كورس بتاریخ ۱۰ دلو به پروان مراجعت كردند .
- ۱۳- از ابتدای سال ۱۳۳۲ تا «۳۰» دلو از طرف مامورین و اهالی مركز حكومت اعلای پروان و مربوطات آن مجموعه «۳۶۹۴۰» افغانی طور اعانه بموسسه سره میاشت پرداخته شده است .
- ۱۴- در تعمیرات مربوطه مدیریت فوائد عامه مانند ترمیم ارنگك جیل السراج ، تعمیر علاقه داری قره باغ تعمیر مكتب باز ارك پنجشیر ، تعمیر مكتب بامیان و تعمیر جدید قره قل قره باغ مجموعه آباد اندازه «۳۲۵» متر مكعب سنگك كاری ۱۲۶ متر مكعب خشت كاری بخته ۱۰۱ ر ۵۹ مربع متر فرش ۱۲۵۷۰ متر مكعب خشت كاری خام ۱۰۵۲۹۳ ر ۱۰۵۲۹۳ متر استر صندله ۲۲۶۶۶ ر ۲۲۶۶۶ متر پلستر چونه و ریگ ۱۷۵۱ متر مربع سفید چونه ۹۵۱ ر ۹۵۱ متر كاك گل ۸۰ ر ۶۲۱ متر سم گل ۳۵۴۶۶ ر ۳۵۴۶۶ متر رنگمالی روغنی ۸۰ ر ۳۰۸۹۷ متر رنگمالی خمیره درمر ۲۳ ر ۴۲۷ متر مربع متر اچره كاری مسطح ۴۱ ر ۲۵۴ متر مربع متر اچره كاری دروازه ، ۴۰۰ ر ۴۰۰ متر تر اشكاری دیوار ۱۱۲۰ متر مكعب خاك كشی اطافهای مخروبه ۸۹۲ ر ۸۹۲ تخته آهن پوش كداری بعمل آمده است .
- ۱۵- در عائدات ۹ ماه سال ۱۳۳۲ محكمه مرقعه پروان از بابت فروش تكت محصولی تكت و ثایق و نكاح خط نظربه عایدات سال تمام ۱۳۳۱ محكمه موصوف مبلغ ۳۸۱۶۵ افغانی افزو دی بعمل آمده است .
- ۱۶- بتاریخ ۲۲/۴/۳۳ تهداب يك فابریكه بزرگ نساخی در شیر خان خیل گلبهار گذاشته شد .

امور ریاست شورای ملی

- 197

- ۲- ولایت قندهار بناغلی آقامحمد وکیل نوزاد - بناغلی سید محمد وکیل دهر او د - بناغلی کندل وکیل دایه چویان .
  - ۳- ولایت هرات بناغلی محمد علی قاضی زاده وکیل پشتون زرغون - بناغلی غلام محمد مجددی وکیل کهسان بناغلی محمد اکبر وکیل انجیل .
  - ۴- ولایت مزار شریف - محمد یعقوب وکیل سمنگان بناغلی عبد الاحد وکیل بلخ - بناغلی ملانور وکیل شورتیه .
  - ۵- ولایت فطغن بناغلی محمد عمر وکیل یشگی قلعه - بناغلی عبدالمحمد وکیل خان آباد بناغلی عبدالله وکیل پلخمری .
  - ۶- ولایت مشرقی - محمد صدیق وکیل چغه سرای - بناغلی عبد الخلیل خلیل مهمند وکیل کاهه - بناغلی محمد عثمان وکیل رودات .
  - ۷- ولایت جنوبی - بناغلی علیچان وکیل مرکز خوست - بناغلی شاهچان وکیل گومل - بناغلی امیر محمد وکیل سید کرم .
  - ۸- حکومت اعلای پروان - بناغلی عبدالغفور وکیل مرکز پروان - بناغلی غلام نقشبند وکیل نجراب .
  - ۹- حکومت اعلای غزنی - بناغلی سید سکندر وکیل چغتو - بناغلی محمد بشیر وکیل کوچی غزنی .
  - ۱۰- حکومت اعلای بدخشان - بناغلی محمد سرور وکیل فین آباد - بناغلی عبدالقدوس وکیل کشم .
  - ۱۱- حکومت اعلای فراه - بناغلی دوست محمد وکیل چغانسور - بناغلی محمد یسین وکیل انار دره .
  - ۱۲- حکومت اعلای بامیه - بناغلی محمد صدیق وکیل قیصار - بناغلی محمد اعظم وکیل پشتو نکوت .
- ب. عداد اعضای کمیسیون امور داخله - - - - -
وضع تفصیل و تغییر قوانین و امور قبایل :
- ۱ ولایت کابل بناغلی جهاندارشاه وکیل ده سبز بناغلی عبدالغفار وکیل کابلنگار .
  - ۲ « قندهار » سید محمد وکیل - « پل پشورابک » - « گیل محمد وکیل پنجواپی » .
  - ۳ « هرات » عبد الباقی وکیل کرخ « حاجی محمد صدیق وکیل اوبه » .
  - ۴ « مزار شریف » محمد عمر وکیل افچه « جمعه بک وکیل دره صوف » .
  - ۵ « فطغن » حاجی عبدالقدوس وکیل اندراب « عبدالحی وکیل قندز » .
  - ۶ « مشرقی » عصمت الله وکیل سرکانی بناغلی عبد الله وکیل سرخرود .
  - ۷ « جنوبی » لعل گل فریاد وکیل ارزو - بناغلی محمد فقیر وکیل زرمتم .

د کابل کسانو

- ۸- حکومت اعلای پروان ښاغلی سید سلطانهلی وکیل بامیان .
- ۹- » » غزنی » جمعه محمد وکیل شرن .
- ۱۰- » » بدخشان » عبداللہ » درواز .
- ۱۱- » » فراه » میرزا محمد » بک واء .
- ۱۲- » » مېمنه » عبدالروف وکیل بدچراغ .
- ۱۳- تصویب ۲۰۰۱۹ سرطان راجع بشپیت وکالت سید گلاب وکیل مرکز لوگر .
- ۱۴- تصویب ۲۱ سرطان راجع بشپیت وکالت ښاغلی عبدالقدوس وکیل کشم .
- ۱۵- تصویب ۲۶ سرطان راجع بتعین اعضای کمیسیون دفاع ملی واعضای کمیسیون
مخابرات فواید عامه معادن وزارت
- الف - کمیسیون دفاع ملی .

- ۱- ولایت کابل ښاغلی والی محمد وکیل شهرستان
- ۲- » قندهار » کمالدین » گرمیر
- ۳- » هرات » محمدخان » چچهچران
- ۴- » مزار شریف » میرزا محمود » سرپل .
- ۵- » فطغن » ارسلاح » دوشی .
- ۶- » مشرقی » رحمت الله » مهمندره .
- ۷- » جنوبی » گت خان » موسی خیل منگل

۸- حکومت اعلای پروان ښاغلی عبدالعزیز وکیل بگرام .

۹- » » بدخشان » عبدالجبار » جرم .

۱۰- حکومت اعلای فراه ښاغلی محمد سرور وکیل خاکریز .

ب- کمیسیون مخابرات فواید عامه معادن وزارت ،

۱- ولایت کابل ښاغلی محمد اکبر وکیل پغمان .

۲- » قندهار » محمد رسول وکیل تیزین .

۳- » هرات » شېخ محمد ابراهیم وکیل گذاره .

۴- » » محمد یوسف وکیل چوند .

۵- » مزار شریف » محمد علی وکیل شهرغان .

۶- » مشرقی » سید حبیب علی شاه وکیل جلال آباد .

۷- » » محمد شعیب وکیل کثرخاص .

۸- » جنوبی » شهزاده وکیل حاجی میدان .

۹- » فطغن » میر عبدالقیوم وکیل خوست توفرنسنگ .

۱۰- » » حاجی گل وکیل بغلان .

- ۱۱- حکومت اعلای پروان- بناغلی عبدالواحد وکیل جبل السراج .
- ۱۲- حکومت اعلای غزنی- بناغلی معراج الدین وکیل مقرر .
- ۱۳- حکومت اعلای بدخشان- بناغلی عاشور محمد وکیل و اخان .
- ۱۴- حکومت اعلای فراه- بناغلی سید محمود وکیل غزنی .
- ۱۵- حکومت اعلای میمنه- بناغلی عبدالاحد وکیل تگاب شیرین .
- ۱۶- تصویب تاریخی ۲۶ سرطان راجع به تعیین اعضای کمیسیون معارف صحیفه و مطبوعات که از طرف وکلای ولایات و حکومتات اعلیٰ منتخب و معرفی گردیده است :
- ۱- ولایت کابل- بناغلی محمد زمان وکیل وردک .
- ۲- « قندهار- بناغلی عبدالغنی وکیل اجرستان .
- ۳- « هرات - « حاجی عبدالغفار وکیل پرچمن .
- ۴- « مزارشریف- « ملای شمراد وکیل دوات آباد .
- ۵- « قطن- « مولوی محمد امین وکیل فرخار .
- ۶- « مشرقی- « عبدالقدوس پرهیز وکیل کوز کتر .
- ۷- « جنوبی- « محمد عالم اتمان وکیل مرکز گردیز .
- ۸- حکومت اعلای پروان- بناغلی عبدالعلیم وکیل کوهستان .
- ۹- « « بدخشان- بناغلی رحمت الله وکیل شکاچم .
- ۱۰- « « « فراه - « محمد ظریف وکیل گلران .
- ۱۱- « « « میمنه - « محمد یوسف وحدت وکیل کوچی ریگستان گرمسیر .
- ۱۷- تصویب ۲۷ سرطان راجع به تعیین اعضای کمیسیون خارجه که از جانب وکلای ولایات و حکومتات اعلیٰ انتخاب و معرفی شده اند .
- ۱- ولایت کابل بناغلی خادم حسین بیگ وکیل لعل و سر جنگل .
- ۲- ولایت قندهار بناغلی مهمند وکیل شنکی .
- ۳- « هرات « عبدالقادر وکیل مرغاب .
- ۴- « مزارشریف « محمد لطیف وکیل سنگ چارک .
- ۵- « قطن- « محمد صابر وکیل چال و اشکمش .
- ۶- « مشرقی « غلام نبی وکیل کوچی ننگماری .
- ۷- « جنوبی « دین محمد وکیل جدران .
- ۸- حکومت اعلای پروان- بناغلی محمد کبیر وکیل غور بند .
- ۹- « « « غزنی- « داد محمد وکیل دند .
- ۱۰- « « « میمنه « عبدالرؤف وکیل ارغندا ب .

۱۸- تصویب ۲۷ سرطان راجع بتعین اعضای کمیسیون امور اداری عدلیه که از جانب وکلای ولایات و حکومت اهلی انتخاب شده اند .

۱- ولایت کابل: بناغلی محمد امین وکیل سروبی .

۲- « قندهار » عبدالله وکیل موسی قلعه .

۳- ولایت هرات بناغلی مولوی محمد اسماعیل وکیل قلعه نو

۴- ولایت مزار شریف شاغلی سید اغا وکیل نهر شاهی .

۵- ولایت فطهن بناغلی میا عبدالحکیم وکیل تالقان

۶- « مشرفی » محمد جان « افغان .

۷- « جنوبی » حاجی چنار « چاچی

۸- حکومت اعلای غزنی شاغلی محمد یونس وکیل کوتواز .

۹- « « پروان » مولوی لطف الله « کاپیسا .

۱۰- « « فراه » عبدالقادر بلیغ « فراه .

۱۱- « « بدخشان » بنجوک « نورستان .

۱۲- « « میمنه » علی محمد « شنوار .

۹- تصویب ۲۷ سرطان در موضوع تبدیل اعضای کمیسیونها و انتخاب شاغلی

یار محمد و شاغلی لعل محمد و شاغلی فیض محمد بکمیسیون دفاع ملی .

۲۰- تصویب ۲۷ سرطان راجع بانتخاب هیئت رئیسه کمیسیونهای هفتگانه .

الف کمیسیون امور مالی - بودجه و اقتصاد :-

۱- شاغلی علی جان وکیل خوست بحیث رئیس ۲- شاغلی عبد العلی وکیل

بگرامی معاون ۳- بناغلی محمد اکبر وکیل انجیل منشی

ب- کمیسیون امور داخله شکایات وضع تفسیر و تغییر قوانین امور قبایل :

۱- شاغلی عبد الباقی وکیل کرخ بحیث رئیس ۲- شاغلی عبد الغفار

وکیل کلنگار معاون ۳- شاغلی میرزا محمد وکیل بکوا منشی .

ج- کمیسیون امور اداری وزارت عدلیه :

۱- شاغلی سید عبد الحکیم وکیل تالقان بحیث رئیس ۲- شاغلی مو اوی

میمنه اسماعیل وکیل قلعه نو معاون ۳- محمد جان وکیل لغمان منشی

د- کمیسیون امور خارجه :

۱- شاغلی عبدالروف وکیل ارغنداب بحیث رئیس ۲- ښځین محمد وکیل جدران معاون

۳- داد محمد وکیل دند منشی

ه- کمیسیون دفاع ملی :

۱- شاغلو محمد سرور وکیل خاکریز بحیث رئیس ۲- عبدالجبار وکیل جریم معاون

۳- فیض محمد وکیل خلم منشی

- ۲- عبدالجبار وکیل جرم معاون
- ۳- فیض محمد خان وکیل خلم منشی .
- و- کمیسیون معارف صحیه و مطبوعات :
- ۱- شاغلو عبدالقدوس یرهیز وکیل کوزکنر رئیس ۲- مولوی محمد امین وکیل فرخار معاون ۳- محمد عالم وکیل گر دیز منشی .
- ز- کمیسیون مخایرات- فواید عامه- معادن و زراعت -
- ۱- بناغلی محمد اکبر خان وکیل یغمان بحیث رئیس ۲- سید حب علی شاه وکیل جلال آباد معاون ۳- میر عبدالقیوم وکیل خوست و فرنگک منشی .
- ۲۱- جلسه ۳۰ سرطان راجع بتعین یک کمیسیون جداگانه باشمول رؤسای انجمن های هفت گانه جهت مطالعه و ترتیب وایج ووظایف انجمن های شو رای ملی .
- ۲۲- تصویب مورخه ۲- اسد ۳۲ مجلس عمومی شورا راجع بتعین واعزام هیئت تمهید انتخاب و تأیید پیشنهاد ۲۱ میزان ۱۳۳۱ هشتاد و پنج نفر از وکلا که رئیس شورا در انتخاب و تعیین هیئت های اعزامیه اختیار دارد .
- ۲۳- تصویب ۲- اسد راجع بقرائن و تحریر تصاویر مجلس به فارسی و پشتو قبل ازینکه بامضای نمایندگان رسانیده شود .
- ۲۴- تصویب ۳- اسد راجع به تقسیم روزهای کار کمیسیون ها و مجلس عمومی .
- ۲۵- تصویب ۱۰- اسد که ریاست المیکت مر بوط صدارت عظمی باشد و کما فی السابق از ان مقام و ارسی شود .
- ۲۶- تصویب ۱۱- اسد راجع به طبع ۱۷۰ نسخه از لایحه جدید انتخابات وکلا و ولایحه جدید وظایف داخلی شورا جهت مطالعه و تدقیقات قبلی و کلاه
- ۲۷- تصویب ۱۲- اسد در موضوع انفکاک قریه اهنگران بنسبت بعد مسافه و مشکلات اهالی از علاقه داری شبر و ارتباط آن بحکومت محلی بامیان که از اثر خواجه اهلالی قریه اهنگر ان تجویز وز مینه توسط مکتوب ۶۴ ۳۹ - ۱۹ سنبله ۲۹ وزارت داخله بشورا و اصل شده بود .
- ۲۸- در جلسه ۱۸ اسد پیشنهاد ۱۶۱ - ۲۵ جزوا ۲۸ ریاست محاکمات مامورین ملکیه راجع باینکه وکیل اثبات جرم در محکمه مرافعه میتواند ادعای جدیدی علاوه بر ادعای که در محکمه ابتدائیه تحت فیصله امده تقدیم بدارد و محکمه مرافعه بر ان غور کند مورد مذاکره قرار گرفته در نتیجه فیصله شد که چون طبق ماده (۵۳-۵۴) اصولنامه محاکمات وظیفه مرافعه غور و فیصله ابتدائیه و مرافعه است و همچنین ماده ۱۷ - اصولنامه میعاد مرافعه و تمیز عدلیه را صریحا توضیح میدارد که تمام مسایل قبل از جریان در محکمه ابتدائیه نباید

به هیچ نوعی از انواع به محکمه مراجعه یا ریاست تمیز تحت غور قرار داده شود، لکن نظر به توضیح مواد فوق محکمه مراجعه نمیتواند ادعای جدید وکیل اثبات جرم را که در فیصله ابتدائیه داخل نبوده و در ابتدائیه مورد تدقیق قرار نیاخته جمع کنند در صورتیکه بعضی موضوعات از فیصله ابتدائیه مانده و در انمورد رسیدگی نشده باشد فیصله مذکوره به محکمه ابتدائیه مسترد شود تا مورد غور و فیصله قرار داده شود .

۳۰- تصویب روز یکشنبه ۱۴ سنبله مبنی بر اینکه هیئت های تجدید انتخابات مطابق اصولنامه انتخابات وظایف خود را انجام دهند ، و بعد از تکمیل وثیقه و تعیین اکثریت ، هیئت شورا به حکومت مربوط ابلاغ نمایند تا اعتبار نامه وکیل منتخبه را تحریر و هیئت شورا نیز در ان ملاحظه شد نماید .

۳۱- تصویب دوشنبه ۵ سنبله راجع باینکه - (برای مامورین رتبه ۴- الی رتبه ۱۱ حکومت در موردیکه برای مامورین عالی رتبه یا سپورت مخصوص و سیاسی داده میشود پاسپورت خدمت داده شود) .

۳۲- تصویب دوشنبه ۱۵ سنبله راجع باینکه - چون بر حسب ماده (۱۰۴) اصولنامه بلدییه وزارت داخله باجرای آن مکلف میباشد لذا باید استفسار دکابل شاروالی بسلسله وزارت موصوف ریاست شورا فرستاده شود تا وزارت داخله از مشکلاتی که در مورد تطبیق مواد اصولنامه بلدییه در بلدییه ها واقع میشود مسبوق بوده و توضیحات لازمه را که از ریاست شورا داده میشود ، بتعلم بلدییه ها ابلاغ دارد .

۳۳- تصویب ۳۲ سنبله قرار کمیسیون قوانین دوره هفتم را تأیید میکند که معاش میرزا محمد داؤد از طرف وزارت مخدرات داده شود .

۳۴- تصویب یکشنبه ۲۱ سنبله راجع باینکه مضمون ذیل بنام ضمیمه قانون مامورین و متقا عدین ملکیه ترتیب و بعد طی مراحل اصولی نشر شود . « مامورینیکه مطابق مقررات قانون مستعفی میشوند در خلال مدت یکسال استعفا که قانوناً باموریت حکومت قبول نمیشود (باستثنای شعبات اداری بلدییه) در سایر شرکت ها و موسسات تجارتنی و بانک های ملی شامل وظیفه شده میتوانند » .

۳۵- تصویب یکشنبه ۲ سنبله در اطراف مکاتیب استفساریه ریاست قبا یلی و شعبه اجرائیه شورا .

۳۶- تصویب ۲۲ سنبله راجع به قبولی استعفای شاغلی وحدت از کمیسرین معارف صحیه و مناجوات و تعیین شاغلی صالح محمد وکیل سرخ و یارسانا بعوض شان .

۳۷- تصویب ۲۲ سنبله راجع بانتخاب شاغلی باز محمد وکیل جانی خیل شاغلی محمد نادر وکیل چمکنی شاغلی عبدالحق وکیل زنده جان هرات و شاغلی محمد حسن وکیل کابل بکمیسرین خارجه .

۳۸- تصویب ۲۲ سنبله نسبت به انتخاب شاغلی عبدالله وکیل چاه آب - شاغلی علیمردان وکیل حضرت امام و شاغلی سید محمد وکیل ادرسکن بکمیسون نواید عامه - معادن و زراعت ،

۳۹- تصویب ۲۹ سنبله راجع به پیشنهاد شاغلی عبدالاحد فراهی و قرار کمیسیون زراعت دوره هفتم که سواد پیشنهاد مذکور قرار کمیسیون زراعت بصدارت عظمی ارسال و تذکر داده شود که دوائر مربوط در اطراف این پیشنهاد مطالعه و تدقیق لازم کرده در مورد تاسیس شرکت عمران ویا طرز دیگریکه برای آبادی زمین های لامزوع و خرابه قراه مفید تر باشد نظریات خویش را بر ریاست شورای ملی ارسال دارند

۴۰- تصویب ۴ میزان بساعت ۳ بعد از ظهر والا حضرت سر دار محمد داود صدر اعظم بفرض بیان پالیسی حکومت خویش حضور بهم رسانید و بعد از اخذ اجازه از رئیس مجلس چنین اظهار نمود-

(افتخار دارم که در مجمع ملی بحضور وکلای ملت که نمونه دیموکراسی حقیقی است قرار دارم پروگرام های اصلاحی و عمرانی مملکت که شقوق مختلف تحت غور حکومت است هنوز تکمیل نیافته و بعد از اكمال ان بسمع وکلای محترم ملت بفرض حصول موافقت رسانیده میشود- آنچه فعلاً طور اختصار بعرض میرسانم اینست که حکومت من در تقویه دیموکراسی اسلامی و وحدت ملی در استواری عدالت و حاکمیت قوانین در قلع و قمع رشوت و ظلم و مفاسد اخلاقی در بهبودی اوضاع اقتصادی جد و جهد بلیغ مینماید و از حقوق حقه برا دران پشتونستان پشتیمانی کامل میکند. انجام این وظایف به همکاری و اعتماد ملت و نمایندگان ملت ضرورت دارد و حکومت بان نیاز مند است. سیاست خارجی حکومت افغانستان با اساس دوستی متقابل و صلح پسندی جهانی استوار است و حقوق ملل و دول را مطابق مقررات بین المللی محترم میداند بعد از شنیدن بیانات شاغلی صدر اعظم که رؤس مطالب آن تذکر یافت ما نمایندگان ملت نسبت باوا عتماد و طرف داری کامل خود را باتفاق آراء اظهار مینمائیم و بپالیسی حکومت صدراعظم موافقت داریم .

۴۱- در جلسه یکشنبه ۴ میزان سه مواد پروژه مکلفیت عسکری که اصل بر وژه در دوره هفتم از شورای ملی گذشته و تصویب شده بود مذاکره شد و بعد مطالعه قرار ۱۴-۱۶ اسد ۱۳۳۲ کمیسیون دفاع ملی و سوابق آن تجدید نظر را در مورد سه مواد مذکور لازم شمرده قرار ذیل تصویب نمودند :

الف - مکلفیت دائمی :

۱- مجلوبیکه تنها متکفل معیشت جد پدر یا برادر عیانی یا حالاتی شصت ساله بومتجاوز

از آن باشد .

- ۲- مجلو بیکه متکفل معیشت جد- پدر یا برادر عیانی و علانی معلول علاج ناپذیر باشد .
 ۳- مجلو بیکه متکفل معیشت جد- پدر یا برادر عیانی و علانی معلولی باشد که بنا به عدم دسترس بوسائل لازمه و یا استعداد مالی علاج آنها ممکن نیست .
 ۴- مجلو بیکه متکفل مادر - زن باشد .

ب- معافیت هوقت :

- ۱- مجلو بیکه متکفل معیشت پدر یا برادر عیانی یا علانی علاج پذیر باشد .
 ۲- مجلو بیکه متکفل معیشت فرزند - برادر - خواهر صغیر الی سن ۱۸ باشد .
 ج- ماده واحده بدل نقدی پروژه ملغی قرار داده شد .
 ۴۲- تصویب ۴ میزان نسبت بتعدیل ماده ۲ ضمیمه ۵- اصولنامه حاضری و رخصتی مامورین
 منتشره ۱۶ سرطان ۱۳۱۴ بشرح زیر :-

(مستخدمین اداری که بدادن سوانح عمری مکاف نمیشدند سالانه یکماه رخصت مرخصی بیست روز رخصت ضروری بامعاش استحقاق دارند، اگر علاوه بر آن غیر حاضر شوند برای پنج روز اول در مقابل یکروز غیر حاضری دوز و اضافه بر آن در مقابل یکروز غیر حاضری یکروز معاش کسر میشود .)

۴۳- تصویب ۴ میزان نسبت بنائید پیشنهاد وزارت خارجه و تصویب مجلس عالی وزراء، راجع بصدور پاسپورت خدمت برای مامورین رتبه ۴- الی یازده و همچنین موافقت بتبصره ذیل که از طرف مجلس اعیان بمن آمده است :

«مرگه مسافرت مامورین مذکور بفرصت معالجه و سیاحت هم باشد میتواند از امتیاز پاسپورت خدمت استفاده نمایند .»

۴۴- نسبت شروع انتخابات دوره دوم بناروالی و تأیید ماده ۵۳ اصولنامه بلدیة و اجراءات مکتوبی ۹۳۱۱ ره ۳۲ و ۵۲۴ ره ۳۲ مقام ریاست شورا عنوانی وزارت داخله و صدارت عظمی که راجع بتجدید انتخابات باساس مواد اصولنامه موضوعه بعمل آمده است .

۴۵- تصویب ۵ میزان پیشنهاد نودویک نفر و کلا راجع بتثبیت و کالت شاغلی عبد الواحد وکیل جیل البراج .

۴۶- تصویب ۵ میزان راجع بموازنه سال ۱۳۳۰ و اثر تجارتی مملکت .

۴۷- تصویب یکشنبه ۱۱ میزان راجع بمصوبه ۱۶ میزان کمیسیون مالی و بودجه دوره هفتم نسبت اموال ممنوعه و اقلامی که محصول آن اضافه شده است، که کمیسیون تحقیق در اطراف پیشنهادیه وزارت اقتصاد و فیصله کمیسیون دوره هفتم تعیین شود تا تمام اقلام ممنوعه و بانای اقلام را که محصول آن اضافه شده بدورت عمیقانه نظارندازی و سنجش گردد . و بعد از تکمیل نظریات خرد موضوع را بفرصت مطالعه و تصویب مجلس عمومی حاضر نمایند .

۴۸ - تصویب دوشنبه ۱۲ میزان در اطراف پیشنهاد پناه‌غلی دهقان وکیل اهالی بدخشان در دوره هفت و انجمن زراعت دوره هفتم راجع به موسسات صحتی و تهیه ادویه و استخدام دکتران ماهر مبنی بر اینکه (چون قرار کمیسیون توضیحات تکافی نداشته و از جانب دیگر با نماینده قوه اجرائیه مفاهمه بعمل نیامده موضوع به کمیسیون معارف - صحتیه و مطبوعات دوره هشتم داده شود تا در آن باره تدقیق کامله بعمل آورد و در صورت لزوم با وزارت صحتیه مفاهمه کرده نظریات خویش را بمجلس عمومی تقدیم دارند.)

۴۹ - تصویب ۱۳ میزان راجع به مواد اصولنامه انتخابات موضوعه و مواد لایحه جدید انتخابات که در دوره هفتم شورای تنظیم و در دوره هشتم قرار یادداشت و کلاً به ض مطالعه مقدماتی و کلاً طبع و بدسترس همه گذاشته شده بود که یک کمیسیون مرکب از وکلای هر ولایت و حکومت اعلی در اطراف لایحه جدید و اصولنامه موضوعه مرعی الاجرا که قبلاً هم تعدیلاتی در قسمت تعداد و کلاً در آن بعمل آمده است مطالعه و تدقیق عمیقانه کرده، مواد را که تطبیق آن بمقاد ملت باشد با مواد و نظریات مفیده دیگر یک نظر بمشاهدات خود لازم بدانند اضافه بمجلس عمومی روز یکشنبه ۱۸ میزان ۳۲ حاضر دارند تا در مجلس عمومی تحت غور قرار داده با اصولنامه انتخابات تعدیل و ضمیمه شود.

اعضای کمیسیون قرار ذیل است :

- ۱ - پناه‌غلی وکیل ده سبز.
  - ۲ - « « فرغه نبی .
  - ۳ - « « کردیز .
  - ۴ - « « اندخوی .
  - ۵ - « « زنده جان .
  - ۶ - « « پنجشیر .
  - ۷ - « « سمنگان .
  - ۸ - « « گرشک .
  - ۹ - « « مقر .
  - ۱۰ - « « فرخار .
  - ۱۱ - « « شهر قندهار .
  - ۱۲ - « « چپنا نسور .
  - ۱۳ - « « جرم بدخشان .
- ۵۰ - مصوبه ۱۸ میزان راجع به تثبیت و کالات گل اصف و کابل کوچی ننگرهار
- ۵۱ - تصویب ۲۰ میزان مجلس عمومی در اطراف بودجه سال ۳۲ مملکتی .

۵۲- تصویب یکشنبه ۲۵ میزان راجع به تثبیت وکالت بناغلی سید محمود وکیل غزنی
 ۵۳- تصویب ۲۸ میزان راجع به تأیید قرار مورخه ۲۴ میزان ۳۲ کمیون امور مالی
 بودجه و اقتصاد شورا راجع بقرار داد تجارتی بین المان غربی و افغانستان و مکتوب
 مورخه ۱۲/۳/۳۲ وزرا که (چون میعاد ادا تجارتی بین افغانستان و المان غربی طبق ماده هشتم
 موافقه نامه برای یکسال بوده و معاهده مذکوره در خلال تعطیل سنویه سال ۳۱ بر حسب
 اصل ۳۲ اصولنامه اساسی دولت در اثر فرمان شاهی اجرا گردیده و بعداً بشورامعرفی شده
 است لذا قرار مذکور تأیید است .

۵۴- تصویب ۲۸ میزان بتأیید قرار کمیون امور مالی بودجه و اقتصاد راجع بخريداری
 ده هزار تن غله از امریکا بقیمت يك ملیون و پنجاه هزار دالر که متضمن شرایط ذیل میباشد،

- ۱- میعاد تادیه قرضه مذکور نسی و پنج سال است .
- ۲- در مدت شش سال اول اقساط پول مذکور تادیه نمیگردند .
- ۳- تادیه تکت پولی فیصد دو نیم بوده و بعد از چهار سال شروع میشود .

فقراتی که در کمیسیونهای سال ۳۲ شورای ملی تدقیق شده است :

الف کمیون امور داخله سمع شکایات وضع تفسیر تغییر قوانین امور قبایل :

- ۱- موضوع دادن صلاحیت بمجلس عالی وزرا نسبت صدور پاسپورت سیاسی باشخاص .
- ۲- دادن پاسپورت خدمت بمامورین رتبه ۴ الی ۱۱ .
- ۳- وظیفه هیئت های تجدید انتخاب وکلای شورای ملی .
- ۴- شروع انتخابات دوره دوم شاروالی .
- ۵- تشکیل حکومت اعلی گرشک .
- ۶- موضوع حبس میرزا غلام نبی .
- ۷- حاضری وکلای شورا .
- ۸- تعیین مرجع محاکمه سرمعلم و مدیر معارف غزنی .
- ۹- دورتبه ترفیع کردن یکما مور در صورت مرور میعاد و اتمام خدمت عسکری .
- ۱۰- معاش ایام توقیفی وکیل مشوره جنوبی .
- ۱۱- تفسیر ماده ۱۷- اصولنامه مامورین و تأیید تصویب دوره هفتم .
- ۱۲- عرض قربان محمد مامور سابق شکر .
- ۱۳- تعدیل ماده ۵۸- اصولنامه محاکمات .
- ۱۴- تغییر ماده ۶۲ قانون اساسی .
- ۱۵- تعدیل تعداد وکلای شورا یملی .

- ۱۶ — احداث بند در دریای او رده هامون از طرف انگلیسها و خشک شدن اراضی مزره‌ای مردم شورابک .
- ۱۷ — وضع فیصد دوا افغانی تقاعد از معاشات مملکتی و امتیازی .
- ۱۸ — توضیح ماده ۱۳ - اصولنامه مامورین .
- ۱۹ — تفسیر کلمه (تعزیر) در اصولنامه دلالی .
- ۲۰ — مجرائی دوره خدمت عسکری بقدم و ترفیع مامورین پیشکده قبل و بعد از دوره عسکری بیکار بوده اند .
- ۲۱ — معاش مامورین پیشکده منتظر خدمت میباشند .
- ۲۲ — وکیل در محاکمات قانونی .
- ۲۳ — تفسیر ماده ۷۳ اصولنامه مامورین .
- ۲۴ — راجع برای گیری گیزاب قندهار .
- ۲۵ — کسرات اضافه مریضی از معاش امتیازی و مملکتی .
- ۲۶ — راجع با مامورین مبتلا با امراض ساری .
- ۲۷ — انفکاک قریه سرچشمه از حکومت بهسود .
- ۲۸ — با قیداری میرزا عبدالکریم گدامدار سابق و از خواه .
- ۲۹ — مجرائی مدت خدمت عسکری در مدت تعطیل ملازمت مامورین .
- ۳۰ — تمذیل ماده ۳ - اصولنامه را دیو .
- ۳۱ — استعفای کاتبان موقت که تنزیل رتبه نشوند .
- ۳۲ — منع طبع و توزیع روز نامه و مجله از طرف خارجیه .
- ۳۳ — توقیفی و محاکمه میرزا سیدگل که بقره قتل متهم است .
- ۳۴ — عدم تعیین وکیل اثبات جرم از مامورین تفتیش و تحقیق .
- ۳۵ — راجع عرض غلام نقشبند و حبیب الله ناچران و رشکست .
- ۳۶ — راجع عرض لاهور نام نسبت فقدان رخت دیو و فیصله انجمن رفاه عامه .
- ۳۷ — وضع یکماده جدید بضمیمه اصولنامه پاسپورت .
- ۳۸ — لایحه وظایف مجلس مشوره .
- ۳۹ — تمذیل دوره وکلا .
- ۴۰ — درباره تنزیل رتبه نظر محمد صدقی .
- ب - کمیسیون امور اداری وزارت عدلیه :
  - ۱ - محصول فیصد دوا افغانی از وصیت نامه های شرعی .
  - ج - کمیسیون خارجه :
    - ۱ - لایحه وظایف کمیسیون خارجه .

- ۲- تعدیل ماده ۸ اصولنامه بگاړسیاسی .
- ۳- کنوانسیون های صلیب احمر بین المللی .
- د کمیسیون بودجه وامور مالی واقتصاد .
- ۱- شرکت یووالی و رفع انحصار چوب .
- ۳- بودجه سال ۳۲ مملکتی .
- ۴- عدم قبول ایزاد سیزده چوکی رتبه اول دواير .
- ۵- شمار محصول مواشی برای سه سال .
- ۶- بودجه های تجارتي- تقاعد- قروض سال ۳۲ و تجارتي وقروض سال ۳۱ .
- ۷- قرارداد تجارتي بین افغانستان والمان غربي .
- ۸- عدم اخذ محصول صرفیات داخلی .
- ۹- خریداری غله از امریکه .
- ۵- کمیسیون امور دفاع ملی .
- ۱- لایحه وظایف کمیسیون دفاع ملی .
- ۲- پروژه مکلفیت هسکری .
- ۳- مجلای بیسکسی افراد هسکری .
- ۴- تقییمات افراد هسکری .
- ۵- معاش منصبدارانيسکه زیر محاکمه میایند .
- ۶- بسم الله مجنوب که مستحق معافی است .
- و- کمیسیون معارف- صحیه و مطبوعات .
- ۱- مضامین قرآن کریم و دینیات که فزیه علمای مجلی تدریس شود .
- ۲- قرار داد باموزه پنسلوانیای امریکه .
- ز- کمیسیون امورمخابرات- فواید عامه- معدن وزراعت .
- ۱- لایحه وظایف کمیسیون .
- ۲- قرضه عامه .
- ح- اجراءات انجمن تدقیق وثایق که تاکنون از مجلس عمومی گزارش نیافته است .
- ۱- قرار ۲۴ سنبله در موضوع وکالت بناغلی عبدالجبار وکیل مشوره بگرامی و اعتراض عبداللطیف معارض مذکور که در نتیجه وکالت مشوره عبدالجبار با اتفاق ارا اصولی دانسته شده و عریضه معارض مذکور بعد از سپری شدن میعاد سمع شکایات صورت گرفته قابل سمع دانسته نشد .
- ۲- قرار ۲۴ سنبله راجع بشبهت وکالت بناغلی غلام حبیب وکیل مشوره حکومت کابلان لو کرد .

۳. قرار ۷ میزان راجع بتثبیت وکالت بناغلی محمدشاه وکیل کوچی کتواغزنی.
۴. قرار ۱۴ میزان راجع بوکالت بناغلی سید عبدالرحمن ووکالت بناغلی بدل مراد که هر دو نفر مذکور بوکالت مشوره مرکز میمنه انتخاب شده اند مبنی براینکه میجاس عمومی اختیار دارد تا این موضوع را ذریعه هیئت تجدید انتخاب فیصله نماید یا تصویب جداگانه صادر کند.

۵. قرار ۱۴ میزان درمورد تثبیت وکالت مشوره خدای داد مربوط
حکومت شورا بک

امور مجلس عالی اعیان

۱. لایحه نرخهای جدید صکوک
۲. موضوع خریداری پنجهزارتن از آرد امریکه
۳. ضمیمه اصولنامه پاسپورت که برای مامورین رتبه ۴ المی ۱۱ درموقع مسافرت پاسپورت خدمت داده شود
۴. ضمیمه قانون مامورین و متقاعدین ملکبه راجع بمامورین مستعفی که بااستشای شغلیات بلدیة درماترشرکتها وموسسات تجارتی وبانکها شامل وظیفه شده میتوانند.
۵. ضمیمه اصولنامه مکلفیت عسکری راجع به تعدیل بعضی مواد اصولنامه مذکور
۶. ضمیمه اصولنامه حاضری و رخصتی. تعدیل ماده (۲) ضمیمه ۵ منتشره ۱۰ سرطان ۱۳۱۲ اصولنامه مذکور درموضوع رخصتی های مستخدمین.

امور دارالتجسس و استخبارات

ذوات محترمہ مکہ در سال ۱۳۳۲ از حضور مبارک اعلیٰ حضرت ہمایونی بہ اعطای نشان
نائل شدہ اند :

- ۱- بموجب اعتبارنامهٔ شماره ۷۷۲ تاریخی ۳۲۳۴ برای جلال‌آباد احمد فتحی‌الافغان سابق سفیر کبیر مصر مقیم کابل نشان سردار اعلیٰ .
- ۲- بموجب اعتبارنامهٔ شماره ۱۰۴۹ تاریخ ۳۲۳۴ برای شهاب‌الدین غلام علی افغانی معدن کر نشان خدمت طلائی
- ۳- بموجب اعتبارنامهٔ شماره ۱۰۵۰ تاریخ ۳۲۳۴ برای شهاب‌الدین کر نشان خدمت نقره‌ئی .
- ۴- بموجب اعتبار نامه شماره ۱۲۲۴ تاریخ ۳۲۳۲۷-۱۶۱۶ برای شهاب‌الدین احمد قلی رئیس کمروک هرات نشان ستور درجه دوم .
- ۵- بموجب اعتبار نامهٔ شماره ۱۲۲۵ تاریخ ۳۲۳۲۷-۱۶۱۷ برای محمد ناصر حاکم شهبند هرات نشان ستور درجه سوم .
- ۶- بموجب اعتبار نامهٔ شماره ۱۲۲۶ تاریخ ۳۲۳۲۷-۱۶۱۸ برای شهاب‌الدین عبد اللطیف منیر فوائد عامه هرات نشان ستور درجه سوم .
- ۷- بموجب اعتبارنامهٔ شماره ۳۱۶ تاریخ ۳۲۳۱۹-۱۵۰۹ برای شهاب‌الدین سارم ارمان معلم حربی پوهنئی نشان ستور درجه سوم .
- ۸- بموجب اعتبار نامه شماره ۳۱۷ تاریخ ۳۲۳۱۹-۱۵۱۰ برای شهاب‌الدین بای فواد دوغو معلم حربی پوهنئی نشان خدمت ستور درجه سوم .
- ۹- بموجب اعتبار نامهٔ شماره ۳۱۸ تاریخ ۳۲۳۱۹-۱۵۱۱ برای شهاب‌الدین بای نجم‌الدین سر معلم حربی پوهنئی ستور درجه سوم .
- ۱۰- بموجب اعتبارنامه شماره ۳۱۹ تاریخ ۳۲۳۱۹-۱۵۱۲ برای شهاب‌الدین بای بدری الوتونا معلم حربی پوهنئی ستور درجه سوم :
- ۱۱- بموجب اعتبارنامهٔ شماره ۳۲۰ تاریخ ۳۲۳۱۹-۱۵۱۳ برای شهاب‌الدین بای رفیق اولون معلم حربی پوهنئی ستور درجه سوم .
- ۱۲- بموجب اعتبار نامهٔ شماره ۳۲۱ تاریخ ۳۲۳۱۹-۱۵۱۴ برای شهاب‌الدین بای نجات بیل معلم حربی پوهنئی ستور درجه سوم .

- ۱۳- بموجب اعتبار نامه نمبر ۱۲۲۸ ر ۱۶۲۰ ر ۳۲۳۲۷ برای بیاغلی عیدالفنی رئیس بلدیہ ہرات نشان خدمت نقرہئی .
- ۱۴- بموجب اعتبار نامه نمبر ۱۲۲۹ ر ۱۶۲۱ ر ۳۲۳۲۷ برای بیاغلی سید احمد شاہ مدیر مخابرات ہرات نشان خدمت نقرہئی .
- ۱۵- بموجب اعتبار نامه نمبر ۱۲۳۰ ر ۱۶۲۲ ر ۳۲۳۲۷ برای بیاغلی میر عبدالعلی مدیر مطبوعات ہرات نشان خدمت نقرہئی .
- ۱۶- بموجب اعتبار نامه نمبر ۱۲۳۱ ر ۱۶۲۳ ر ۳۲۳۲۷ برای بیاغلی محمد سعید مشعل مدیر تحریرات ہرات نشان خدمت نقرہئی .
- ۱۷- بموجب اعتبار نامه نمبر ۱۲۳۲ ر ۱۶۲۴ ر ۳۲۳۲۷ برای بیاغلی سعاد تخان قوماندان ژاندارم ہرات نشان خدمت نقرہئی .
- ۱۸- بموجب اعتبار نامه نمبر ۲۴۱۴ ر ۴۰۷۶ ر ۳۲۵۰۵ برای بیاغلی غلام قادر حکمران تالقان نشان خدمت طلائی .
- ۱۹- بموجب اعتبار نامه نمبر ۲۴۱۵ ر ۴۰۷۷ ر ۳۲۵۰۵ برای بیاغلی سید آغا معاون مهندس نشان خدمت نقرہئی .
- ۲۰- بموجب اعتبار نامه نمبر ۱۰۰۵ ر ۴۸۵۴ ر ۳۲۶۰۲ برای حاج بای بدری آلپیلدیز سرمعلم استحکام حربی بوهنجی نشان ستور درجہ سوم .
- ۲۱- بموجب اعتبار نامه نمبر ۱۳۶۹ ر ۵۸۹۰ ر ۳۲۶۰۸ برای عیشچودت اورگان سرمعلم توپچی حربی بوهنجی نشان ستور درجہ دوم .
- ۲۲- بموجب اعتبار نامه نمبر ۳۰۶۳ ر ۵۳۶۷ ر ۳۲۶۰۸ برای بیاغلی حاجی گلستان قشغنی نشان خدمت طلائی .
- ۲۳- بموجب اعتبار نامه نمبر ۳۰۶۴ ر ۵۳۶۸ ر ۳۲۶۰۸ برای بیاغلی محمد مقیم بای مزاری نشان خدمت طلائی .
- ۲۴- بموجب اعتبار نامه نمبر ۲۴۵۳ ر ۶۰۰۷ ر ۳۲۶۰۸ برای بیاغلی محمد اسماعیل مشاور ریاست تدریسات عمومی معارف نشان درجہ اول معارف .

ذواتیکه رسال ۳۲ ترفیع کرده اند

شیخ غلی مولوی عبدالصیر
عضو رتبه سوم ریاست
عالی تمیز وزارت عدلیه

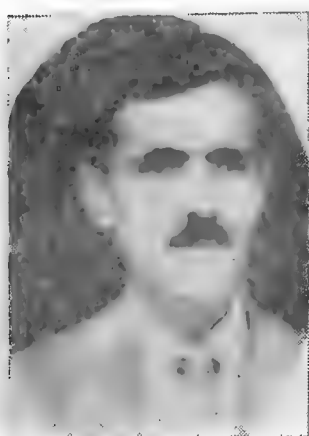

شیخ غلی دوکنور محمد اتور
کهچیددا به حیف رئیس
فاکولته سیاسی مقرر شده

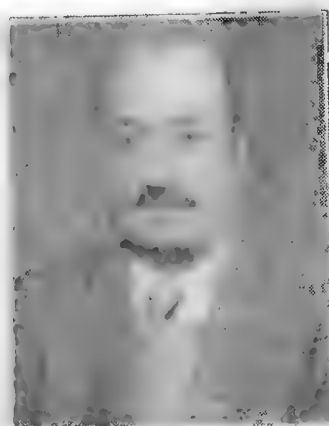

شیخ غلی محمد ارسلان سلیم
معاون ریاست قیایل

ذواتیکه در سال ۳۲ بدرجهٔ ماستر آف ساینس و اخذ نشان موفق شده‌اند

شاهلی محمد اسماعیل مشاور
تدریسی و وزارت معارف
که به اخذ نشان درجه اول
معارف موفق شده

بباغمی مهدی الغفار انجینیر که
بدریافت درجه ماستر آف
ساینس موفق شده

امور حکومت اعلای گرشک

۱- اوضاع تخنیکي و صناعتي از اول ثور تا اوسط قوس سال ۱۳۳۲: درین مدت کارگاه افغانی موضع تعمیرات لشکری بازار را ترتیب کرده، طرح سرکهای آنجا را ریخته و بمبهای آب رسانی را نصب کرده همچنان از داشها و کوره های خشت پزی تا محل تعمیرات لشکرگاه سرکی بطول (۱۲) میل کشیده بر سرک اطراف شرقی و غربی پل جدید هستند که چای انجیر را به لشکری بازار وصل می کنند چغله اندازی شده مقدار (۳۶۰) جریب زمین را برای فارم تجربی T.G.H در شمالان آماده ساخته که آنها باینقسم آماده شده است

حفر نهر عمومی از شمالان بطول دو کیلو متر

» » » » » یک کیلو متر

» » » » » ۱۳۵۰ متر که موازی شمالان کشیده شده است.

» » » » » یک کیلو متر

هنگام پانزده آبخوره کانکریتی تعمیر و دروازه های آهنی برای کنترل آب در جویچه ها نصب گردیده و سرکی بعرض دوازده متر با تعمیر پلچک ها و چغله اندازی آن دوران در فارم زراعتی ساخته شده و آن سرک (۱۶۰) جریب زمین را درمطاعای خود دارد. گروپ اول افغانی مقدار (۸۰۰) جریب زمین را در شمالان از جنگلات تصفیه کرده و (۱۶۰) جریب آنرا مساعد آبیاری زراعت ساخته است.

و همچنین کارگاه افغانی (۱۴۰۰۰) جریب زمین درخود ناد علی باسقا و زراعت آماده ساخته است و علاوه ماشین و آلات هم درین مدت ترمیم کرده است.

جوی نهر بغرا (۶۵×۵۰۰) کیلومتر و آبیاری اراضی مردم توسط آنها رجداول فرعی در زیر مراقبت صحیح گرفته شده است نباتات خودروی داخل جوی درو شده و تصفیه جامنک ها بعمل آمده است چون احیاناً جریان آب به کشاورهای جوی ضرری عاید می کند اصلاح آن هم بعمل آمده و در حدود هفتاد میل سر کیکه در حصص متفرق وادی کشیده شده و در زیر تصدی مدیریت حفظ و مراقبت این ریاست است ترمیم شده و باصلاح شکست و ریخت و باران بردگی ها پرداخته و همچنان پل های عرض راه ترمیمات کافی دیده است ب- در حصه تعمیرات اجراءات و فعا ایت های ذیل بعمل آمده.

۱- در حصه نادعلی: در حصه تعمیرات قسمتی از آن توسط خود مدیریت و حصه توسط

تیکه داران صورت گرفته است.

کاه گل روی کار- ۴۸- تعمیر دوفاميله توسط تېکه داران تکميل شده است

» اطاقها - ۴۰ - » » » » » » »

» صحن اطاقها- ۳۸ - » » » » » » »

» چوپ بندی - ۶۰ - » » » » » » »

» غوره گل - ۴۶ - » » » » » » »

» کاه گل اول - ۵۳ - » » » » » » »

» کاه گل دوم - ۸۶ - » » » » » » »

ج (۲۷) تعمیر دوفاميله جديد دها تي » » » » » » »

۲ در حصه نادعلي طور (اماني) توسط خود مدیریت تعمیرات کاه گل

کاری روی کاره تعمیر

» » اطاقها ۱۷ »

» » صحن خانها ۱۷ »

۳ در حصه لشکری بازار: اساسا در نظر بود در سال ماضی (۱۲) تعمیر عصری

چپته رهایش مشاورین TCA به تکميل برسد

از جمله چهار تعمیر اول دو منزله بوده يك خانه سه منزله دارد

» » » دوم يك منزله » » دو منزله دارد

» » سوم » » » » » » »

تفاوت چهار تعمیر اخیر با چهار تعمیر دوم در آنست که دهلیز گروپ سوم تعمیرات

پوشش نمی شود و صرف بر فرش سنگی آن اکتفا می گردد و در پیش روی آن دیواری و در

مقابل تعمیر پنج پته زیاده و سه ستون مرمری، بنا می یابد.

از جمله دوازده تعمیر ۹ تعمیر به پایه تکميل رسیده و اختتام پذیرفته و یکی هم به

پوشش و دو دیگر قریب الختم است. چوکات های اکثر منازل بسته و این برق دوانده

شده و سائل نل دوانی هم فراهم می شود دروازه و تشناب و نصب خشت کاشی تعمیر اول

ختم و قابل رعایش است برگردا گردد عمارات نشیمن چری توسط کمپنی حفر می گردد

و در آن بلول سمتی ریخته ای تعبیه می گردد. آب و آن به يك حوضیکه قبلا کهنه

شده خوا ه- درفت.

۳ تهیه مصالح لشکری بازار:

مصالح تعمیرات لشکری بازار يك قسمت آن توسط تېکه داران و قرار دادیان و يك حصه آن توسط

خود مدیریت تهیه مصالح لشکری بازار تهیه و بدسترس تعمیرات گذاشته می شود و مدیریت

تهیه مصالح علاوه بر اینکه مصالح را توسط لاری ها از قرار دادی ها تا تعمیرات لشکری

بازار حمل و نقل می کند داش های بخت مصالح نیز تهیه نموده که بخت مصالح می کنند که هر داش بخت مصالح خشت و چونه تهیه می کنند مدیریت تهیه مصالح ، مصالحتاتی که تهیه دیده قرار ذیل است :

۳۲ ۰ ۰ ۶۴ — قالب

خشت بخته

۱۵۵۵۰ — »

خشت کاشی رنگه ۱۶ × ۱۶ سانتی

۱۲۶۱۵۶۵ — »

خشت خام تهیه شده

سنگك زینه ۳۵۳ دانه

سنگك سیاه تراشیده

سنگك تسمه و غیره ۱۲۲ متر

شده

۱۰ ر ۴۱ متر

سنگك سفید تراشیده شده

۴۳۸۸ عدد

بلول بخته گلی رنگه و سفید

۴ — تعمیرات مرکز گرشك :

۱ — تعمیر بزرگ كافی سربند و باغ و دیوار و كتارة اطراف آن تعمیر به آخر رسیده

۲ — تعمیر شش اتاق الحاقیه هتل با تحویل خانه و ترمیم آشپز خانه بعمل آمده

و فعلاً جای نشیمن است

۳ — دو تعمیر جدید عصری (فامیلها) با تشناب ها و آشپزخانه و پیاده خانه تکمیل شده

و اکنون جای رهائش است که بروك شایر و یکنفر امریکائی دیگر با فامیل شان

دران سکونت دارند .

۴ — تعمیر الحاقیه ایوان متر و لوژی ، بایك سالون و يك اتاق تشناب آن بصورت درست

تسکیمیل شده

۵ — تعمیر سه پره دار خانه پوره شده

۶ — چند اتاق مکتب برای بانك و خزانه بانك مساعد کرده شده .

۷ — دیگر ترمیمات از قبیل ترمیم كلوب ، تعمیر كاشی سازی — بعضی ترمیمات

جای نشیمن بناغلی رئیس عمومی مکتب « و غیره بعمل آمده است .

ج : زراعت در حصه زراعت هم مانند حصص دیگر فعالیت های شایانی شده از جمله :

در حدود (۳۰۰۰۰۰) هکتار مشر و غیر مشر در سر معابر و منازل و مزارع ناقلین و حصص

متفرق این وادی غرس گردیده و تخمیناً ۱۸ هزار جریب دیگر جنگل رویانیده شده است .

در سال ۱۳۳۲ از هفت هزار جریب بهره برداری شده که از جمله یک هزار و پنچصد

جریب توسط حکومت کاشته شده بود و حصه اعظم مابقی توسط ناقلین زرع شده

و کمی ازان با جاره داده شده بود هکذا در سال ۱۳۳۲ بیست و نه (۲۹) هزار جریب کاشته

شده از جمله زمین مزروع یک هزار جریب باغ ناقلین است و یک هزار جریب دیگر فارم

تجربوی است ازین جمله (۹۰۰) جریب فصارم نسل گیری و (۱۰۰) جریب مزرعه آزمایشی حبوبات و سبزیجات متنوع خارجی و داخلی میباشند .
اکثر اراضی مزرعه گندم بذر شده و درهشت هزار جریب دیگر علاوه بر گندم تخم رسته هم افشاند شده بر علاوه مقدار ده هزار جریب زمین به اجاره کاشته شده است .
از صدر اس حمور و بقور واسپان دست داشته نسل گیری (۱۸) فردگوساله و غیره در طول سال ۱۳۳۲ بدینا آمده و مقدار (۲۳۵۰۰) پاو شیر خالص گاوی حاصل شده است .
علاوتاً (۲۳) کیلومتر زاہر جدید عمومی توسط کمپنی مورین کنده شده و هم چهار کیلومتر زاہر جدید فرعی توسط کمپنی مورین کنده شده است و رطوبت در بلول های ریخته ای که سابقاً تهیه شده جریان می کنند .

د — ناقلین : از جمله ۹۱۲ فاملیکه جدیداً در نادعلی مسکون گردیده اند ۴۴۲ خانوار آن در سنه ۱۳۳۲ اسکان گردیده اند این ناقلین متعلق ۲۵ قبیله بوده بهر خانه وار بر طبق دساتیر موضوعه مبلغ (۳۳۰۰) افغانی تقاوی داده شده تا گاو و مرکبی بخرند . و مبلغ هزار افغانی و (۶۲) من تخم ریز بهر خانوادہ بطور مجانی داده شده است . همچنان معادل (۱۴۰) افغانی آلات زراعتی (۲۷) جریب زمین زراعتی و دو جریب زمین باغی و یک جریب خانه و احاطه منزل برای نشیمن و زرع سبزیجات لازمه به هر خانوار ناقل داده شده علاوتاً در منازل ناقلین نهال پُرس گردیده و جهت دفع باد های مضره از مزارع ایشان نهال های توت در ماحول کشت زارهای ناقلین شانده شده و در وقت ضرورت بقدر توان و طاقت به ناقلین محتاج بصورت قرصه غده داده شده است .

راپور مختصر کار و ائیه‌ها

واجراآت سال ۱۳۳۲ جمعیت افغانی سره میاشت

طبعاً در موجودیت و حیث علی‌العمر جمعیت، هر مؤسسات یک حالت مندو جزر موجود بوده مؤسسه افغانی سره میاشت دوره توقف خود را طی نموده و فعلاً وضعیت جمعیت طبق مقتضیات کنوانسیون‌های ژینو و پرنسپ‌های انجمن صلیب احمر و هلال احمر ها رو به انکشاف و وسعت است، حتی مؤسسه افغانی سره میاشت در قسمت کمک‌ها با وضعیت موجوده و متناسب بنیه مالی خود توانسته است معاونت‌های فوق‌العاده به مصیبت رسیدگان و درماندگان داخل و خارج از مملکت نموده و ازین حیث از مؤسسات رسیده جهان پس نمانده است. اجراآت سال ۳۲ جمعیت قرار ذیل است.

کمک‌های جمعیت

الف در داخل مملکت :

۱- بریاست مجادله ملار یا که یک تشکیل و مؤسسه عبیجده بوده سالانه پنجاه هزار افغانی از جانب جمعیت معاونت بعمل آمده و در مجادله با این مرض مهلك مؤسسه افغانی سره میاشت برای هشت سال چهار لك افغانی را متعهد شده است.

۲- در زمستان سال ۱۳۳۲ که یک زمستان بسیار سخت و تحمل فرسای بود برای پوشاك و خوراك غرباء و یتیمان مراکز (کابل) مبلغ هشت لك افغانی رخت و نان تخصیص داده شده و ازین امداد جمعیت یک هزار یکصد و هشتاد و هشت فامیل که عموماً به اندازه چهار هزار نفر تخمین شده مستفید گشته اند و در حدود بیست هزار متر رخت و نان پخته کمک بعمل آمده است.

۳- در کامپ صحی افغانی سره میاشت در جشن استقلال به تعداد یک هزار و سه صد و هشتاد و چهار نفر معاینه و تداوی گشته و بقیه پانزده هزار افغانی ادویه رایگان داده شده است.

۴- بیک نفر عبد الاحد نام مصیبت دیده که با اثر چپه شدن موتر در دریا تمام اموال و اولادش تلف گشته بود دو هزار افغانی کمک شده.

۵- به اثر سیلابهای مدهش نیکه در ابتدای سال ۳۳ و اواخر سال ۳۲ در چخانسور سرازیر گشته ۱۹۱۵ خانه خراب و ۵۴۵۱ نفر بی خانمان شده جمعیت افغانی

سره میاشت به اندازه شش ایک افغانی رخت، گندم، وادویه به مصیبت رسیدگان حادثه مذکور کمک و امداد نموده است.

ب. — در خارج مملکت،

۱. — مبلغ دوهزار پوند، وسیله هلال احمر ترکیه، به مصیبت زدگان قریه گو سن و نتیجه معاونت بعمل آمد.

۲. — در آخر سال ۳۲ و ابتدای سال ۳۳ يك هزار پوند به اهالی مصیبت رسیده شهر بغداد کمک شده.

۳. — مبلغ يك هزار و دو صد فرانك سویسی به انجمن صلیب احمر بین المللی اعانه داده شده.

علاوتاً در سال های قبل به حادثه زلزله عشق آباد روسیه، زلزله تروود ایران — مهاجرین فلسطین — مریض کولرای مصر و غیره هم امداد لازمه داده شده است.

(عوائد جمعیت)

از آنجا که جمعیت افغانی سره میاشت يك مؤسسه جوان بحساب می رود تا حال عوائد مستمر وثابت ندارد. عایدات فعلی عبارت از مدارك آنی است.

— از درك حق العصويت ها.

۲. — « ایامه جات و تبرعات (افراد و حکومت) ».

۳. — عایدات مخصوص هفته سره میاشت.

۴. — مفاديك قسمت سرمایه که در بانک ملی افغان و بعضی شرکتها بکار انداخته شده

چون ملت افغانستان يك ملت نوع دوست و کریم الطبع است عوائد ما در سال ۱۳۳۲

قناعت بخش بوده و تخمین ۲۰۴۰۰۰۰ افغانی حاصل شده. امید می رود در آینده مقدار آن بلند تر برود.

(شعبات جمعیت)

با وجود اینکه جمعیت تازه فعالیت خود را انکشاف داده معیناً در مدت خیلی کم نظر به حسن استقبال مردم که از فعالیت مؤسسه تقدیر نمیکند، توانسته ایم که تأسیس و افتتاح شعبات خود را در تمام ولایات و حکومتات اعلی افغانستان تکمیل نموده و متسلسلاً درین راه پیش میرویم.

(اعضای جمعیت)

گرچه تعداد اعضای جمعیت به تناسب اعضای جمعیت های رسیده جهان نبوده و بسیار محدود است بایشم توانسته ایم که در سال گذشته به اندازه شش هزار نفر اعضای جدید

را بر علاوه اعضای سابقه تدارك نمائیم. به اثر حسن استقبال مردم به خود اطمینان میدهم که دو آینده بیشترت خوبی نصیب ما شود.

(تبلیهات جمعیت)

تبلیهات جمعیت به ترتیب سویه مردم اضافه تر بصورت (تعلیم بصری و شفاهی) پیش برده خواهد شد در سال ۱۳۳۲ آفیش ها و پوستره های دیواری مصوره تعداد زیاد را بکلی توزیع شده و بصورت مداوم در رادیو نسبت کار روایی و اهمیت سره میاشت خبرها نشر و کشفرا نسها ایراد گشته است. هفته مخصوص سره میاشت برای پیشبرد تبلیهات زیاد تر مفید ثابت شده تبلیهات ماروز بروزیش میرود در سال ۱۳۳۳ نشر مجله نیز در نظر گرفته شده.

(دارائی جمعیت)

تمام دارائی جمعیت نقد، سهم، منقول و غیر منقول در حدود چهارده میلیون افغانی برده جمعیت در صد دسات مانند مؤسسات مترقی و رسیده منابع دایمی و استمرار ی دیگری در دست نمایند. در آن حال جمعیت خواهد توانست که بتناسب بیه مالی خود تشبثات و وظایف مهمتر اقدام نماید.

شاغلی محمد سرور وفا

وقایع مهمه سال ۱۳۳۲

دردنیای امروزه کسی نیست که علایق و دلچسپی خاصی به حوادث مهمه جهان نگیرد. اخبار و امواج هوایی و رادیو بزودترین نقاط اطلاعات را بدسترس علاقه مندان و افراد بشر میرساند بنابراین بشر نیز عطش زیادی برای بدست آوردن اطلاعات تازه نشان میدهد و هم نیازمند است که بداند در جریان روز

همه چیز (اوسانی) در محیط زندگی و وطن و خارج از کشورش چه واقعات و حوادث رخ دادند. آیا میل دنیا و عالمان و بهای انسان میدان سیاست یکدست است یا از طرفی است یا بر این بنیاد میشود یا با خبری از موضوع گذشته و واقعات تازه آنها را مجبور میسازد تا آنها را زوی صحایف اخبار، مجلات و سالنامه یارادیو جستجو کنند. بقاء اهم ترین رویداد های مهمه جهان را در جریان سال ۳۲ برای مزید معلومات قارئین گرام کرد آورده در سالنامه کابل که در حقیقت اخف و ذخیره برای خوانندگان است زیر عناوین وقایع داخلی و وطن و حوادث دنیای خارج نشر می نمایم.

شاغلی محمد سرور وفا

داخلی:

در اواخر سال ۳۱ و ابتدای سال ۳۲ میلادیت میمنت ما نوس ذات شهر یاری در اطراف واکتافه کشور صورت گرفت با خبری از احوال و علایا و اوضاع اجتماعی واقفیت از اقتصادیات و مشاهدات عمرانی کشور همیشه ترقی و ترقی شان شاهانه شان است و بدین مناسبت ذات ملوکانه بعد مرور چندی همیشه به اطراف واکتافه کشور عزیز گشت و گذار کرده با افراد رعایای شاهانه بدل تفقد و شفقت فرموده و به عرایض شان داندرسی می نمایند. با امثال اراده شاهانه. موکب ملوکانه ساعت ۷ قبل از ظهر روز ۲۹ خوت در حالیکه شاغلی علی محمد معاون صدارت عظمی، شاغلی میر محمد حیدر حسینی وزیر اقتصاد ملی، شاغلی غلام یحیی طرزی، وزیر مالیه و شاغلی محمد زمان قره کی رئیس مستقل

زراعت بملاوه سایر ملتزمین رکاب ملوکانه شرف معیت ذات شاهانه را داشتند. بطرف سمت غربی، محاکت عزیمت فرمودند. موکب شاهانه ساعت ۱۱ قبل از ظهر بغزنی واصل و در آنجا در حالیکه به هر دو طرف جاده مامورین ملکی و نظامی، علما و مشایخ اعزه، طلاب معارف و علمای اهالی و علمای کرام شاهانه صف بسته بودند مراسم احترام و سلام ذات شاهانه بجا آورده شد. روزنامه بیندلی شماره فوق العاده خود را که مزین به فوتوی ذات شاهانه بود توزیع کرد. پس اعلیحضرت معظم همایونی از قبول سلام عساکر و رعایای و فاشعار شاهانه و تفقد به اقامه نگاهبان در غزنی نزول اجلال فرمودند. و پس از توقف مختصری در غزنی بطرف مقر عزیمت نموده ساعت ۱۰ و ۵ دقیقه، بعد از ظهر موکب همایونی به مقر مواسلت فرمودند. در آنجا مامورین، علماء، معززین، طلاب معارف، عساکر و عامه اهالی که بدو طرف جاده به انتظار موکب شاهانه صف بسته بودند استقبال پر حرارتی نمودند ذات شاهانه بعد از آنکه بامستقلین تفقد فرمودند، با قیامگاه شان در هویتل مقر تشریف فرما شده و آنشب را در هویتل مذکور استراحت داشتند.

پس اعلیحضرت معظم همایونی پادشاه محبوب ما با بذوات معیتیشان و بنیادنی نائب الحکومه قوماندان عسکری قندهار که جهت استقبال اعلیحضرت همایونی بمقر آمده بودند ساعت ۷ روز پس از وداع بانیاغلی، حاکم اعلی و بنیادنی قوماندان عسکری لغزنی و مامورین و معارف مقر بطرف قندهار عزیمت فرمودند. ساعت ۱۰ و ۵ دقیقه قبل از ظهر موکب ذات شاهانه به قلات مواسلت نمودند. در آنجا تمام مامورین ملکی و عسکری سران قوم طلاب معارف، عساکر و عموم صیقلات اهالی که از مواضع دور و نزدیک جهت استقبال پادشاه محبوب خود بقاتل آمده و بدو طرف راه صف بسته بودند و صول موکب شاهانه را انتظار داشتند. ذات ملوکانه چون و هویتل بمقابل صغوف مستقیم از هویتل فرود آمده سلام رعایای و فاشعار شاهانه را قبول و به آنها تفقد فرمودند درین وقت صدائی زنده باد اعلیحضرت معظم همایونی پادشاه محبوب و مهربان ما و پادشاه باد افغانستان در قضا طنین انداز گردید. بعد از آن ذات شاهانه به اقامتگاه شان تشریف برده و پس از صرف نان چاشت ساعت یکسوم بعد از ظهر طرف قندهار عزیمت فرمودند و ساعت ۵ عصر موکب پادشاه محبوب ما در آرامگاه احمد شاه کبیر در قندهار نزول اجلال فرمودند مردم قندهار جوان و پیر عارف و عامی دانشمندان و سران قوم ورود پادشاه محبوب خود را با صمیمیت و حرارت تهنیت میگفتند و غریب و غریبی دهر پادشاه در اطراف و قضا طنین می افکند طبقات اردوی شاهانه بایرچم های سه رنگ افغانی از قوماندان بزرگ اردوهای افغانی یعنی از پادشاه ویدر محبوب خویش با صغوف آراسته و آئین شادان عسکری استقبال میکردند روزنامه طلوع افغان شماره فوق العاده خود

را به مردم توزیع نمود. مردم طوع او این بهار را با کوکب فرخنده، دیدار پادشاه محبوب خویش توأم دیده ارسال نوبه میمنت و مبارکی و خرمی و شادی تفرات میگردند. اعلیحضرت همایونی پادشاه محبوب ما روز نخستین سال نو را در قندهار بسر بردند. ذات همایونی نخست زیارت خرقه حضرت رسول اکرم (ص) شرفیاب شدند و در آنجا برای رفاه و سعادت ملت شاهانه شان دعا کردند پادشاه محبوب مایس از آن زیارت آرام گاه احمد شاه کبیر تشریف فرما شده و بر روان آن شهنشاہ بزرگ فاتحه خواندند سپس به سزار میرویس نیکه در کوکران تشریف برده و بر تربت آن مرد بزرگ تاریخی دعا کردند پادشاه محبوب ما از سزار میرویس نیکه بیباغ سوده و از آنجا به ارغنداب نزول اجلال ارزانی فرمودند و به ارغنداب را با ملاحظاتی آن مورد مطالعه قرار داده شب را در قندهار استراحت داشتند.

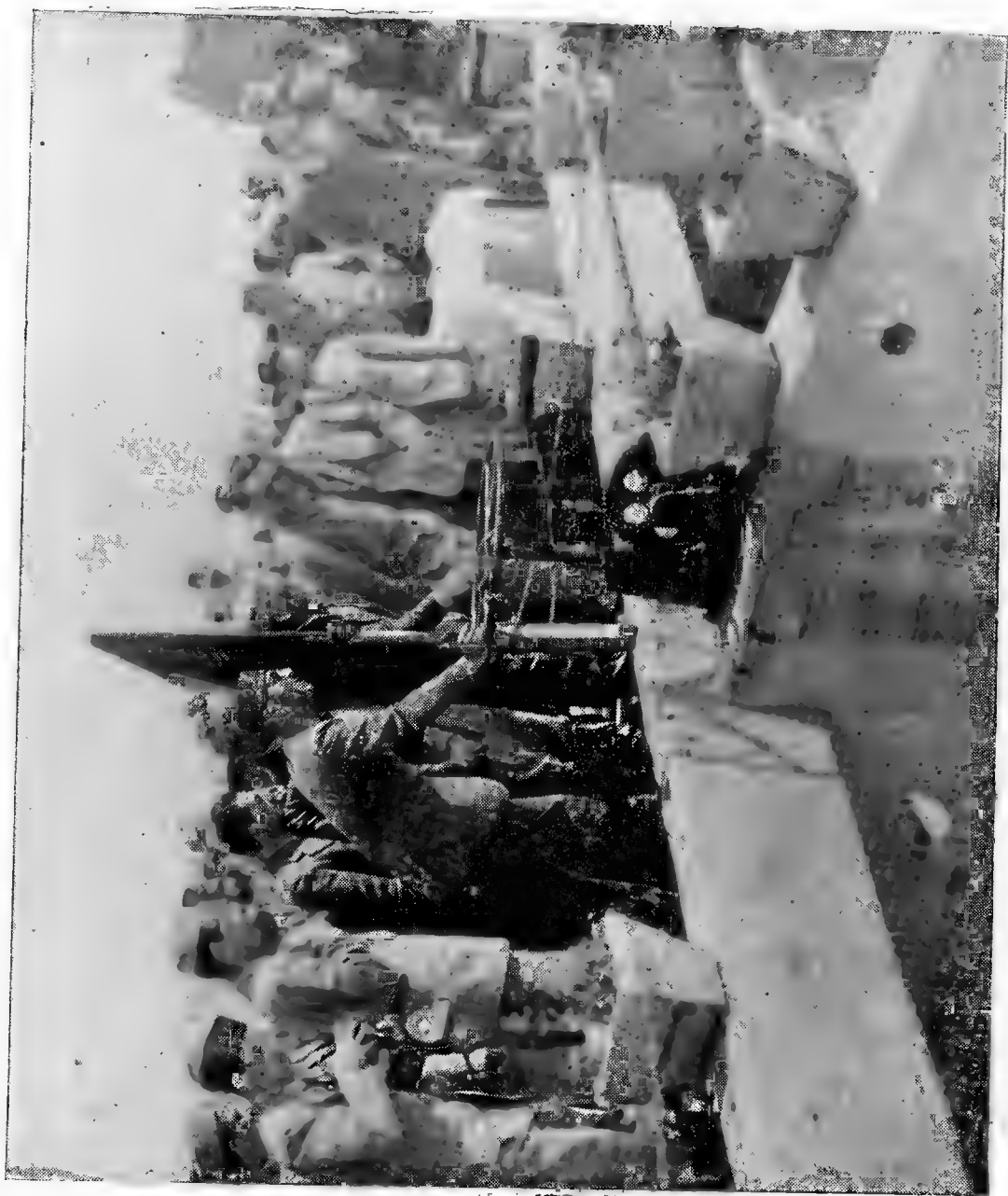
روز ۲ حمل خوانین، مشران و معززین حکومت تیرین، دهر او، خا کریر، ارغنداب، قلات و اقوام سرحدی پنج وائی، دهله، ارغستان، جلندک، اچکزائی و نور زائی بحضور اعلیحضرت معظم همایونی شرفیاب و خرمقدم بعرض رسانیده مسرت قلبی اهالی مواضع مذکور نسبت بوز و پادشاه مهربان خود بحضور شہریاری اظهار نمودند ذات ملوکانه به ایشان فرمودند هر باریکه بقندهار می آئیم احساسات مردم قندهار ما را جلب مینماید و لهذا مشتاق میشویم که باز هم بقندهار بیاییم مردم قندهار امتحاناتی داده اند که تاریخ آنرا فرا موش نکرده است امروز مردم قندهار بیک زندگانی نوین داخل شده و در امتحان هستند که اهمیت آن از امتحانات سابق کمتر نیست این آزمایش قوم را وادار میسازد که برای حیات و خوشبختی آینده خود و نسلهای آینده خدمت نمایند چنانچه روز اول گفته ایسم حصول نتیجه مطلوب از این امتحان بسته به اتحاد و اتفاق بود و آنچه بروگرام های این موضوع را پیشبرده و بسز میرساندم آهنگی و همکاری ملت با حکومت است ملت باید بداند که درین صحنه عمل چه وظیفه و تکلیف دارد نه تنها اعزه و اشراف بلکه هر فرد این سرزمین یک مسئولیت بزرگ و وظیفه سنگین خواهد داشت تمام افغانستان و حتی دوست و دشمن اعمال و مساعی آینده شان را نگران میباشد ما باز هم تکرار مینمائیم بار دیگر که درین دیار می آئیم آرزو مندیم علاوه بر این که از قوم احساسات یگانگی و مربوطیت فوق العاده مشاهده کنیم باید بروگرام موضوع انجام و قوام یابد، به پیشبرد این پروگرام حاضر و آمده باشند و طوریکه تمام نیاکان در میدان خونین امتحانات مردانگی داده اند شمام در پیشبرد تنظیم حیاتی برای هر کار و عمل حاضر باشید.

ذات شاهانه موقع التفات بر اقوام سرحدی مجدداً جمعیتها را مخاطب ساخته از زحماتی که مردم قندهار در آزادی پهنونستان کشیده اند اظهار مسرت فرمودند بعد از

اعلیٰ حضرت معظم مہابونی دریکی از کار گاہ های بسته کاری و پرژه سازی
درايشجا يکی از کار بنگران افغانی عملی و زمانہی از طرز و چگونگی کار ماشینی بحضور پادشاہ کار
آگاہ خویش معلومات عرضه مینماید

ذات معظم همایونی در هنگام افتتاح نهر شمالان که بدست مبارک خویش دروازه آنرا بالا و آبریا به این
شاخه مهم بغیر اجاری فرمودند

آن ذات شاهانه در دعوتی که از طرف زارعین ترتیب و عده زیاده از اجزه و معارف قندهار شامل بودند حضور بهم رسانیدند ابتدا تلاوت قرآن مجید بعمل آمد سپس شباغلی حبیب الله عظیمی وکیل مرکز قندهار در مجلس مشوره و بعد از آن شباغلی عبدالرحیم نقشبندی و متعاقب آن شباغلی عبدالرحیم مخمس بیانیه های خیر مقدم ایراد نمودند پس از صرف طعام صاحب منصبان عسکری و طلاب معارف زامورد لطف و نوازش قرار دادند و متعاقبا مامورین ولایت قندهار محل لطف و شفقت همایونی قرار گرفتند.

ذات شاهانه بساعت ۴ و ۱۵ دقیقه بمنزل باغ تشریف فرما شده کمی های آنجا را ملاحظه و دعوت عصریه ریاست انکشاف زراعتی وادی هیر شد و از غنای آن قبول و ساعت ۷ شام بقرارگاه سلطنتی معاودت فرمودند.

اعلی حضرت معظم همایونی ساعت ۸ قبل از ظهر روز ۴ حمل ارگت قندهار را به معاینه فرموده سپس بمعارف دارالحکومتی تشریف فرما شدند در آنجا علماء و مشایخ معزین و تجار قندهار بحضور ذات شاهانه شرفیاب گردیدند و به ساعت ۹ خواتین و دختران پشتوستان بحضور اعلی حضرت همایونی مشرف شدند متعاقبا ذات شاهانه ننداه توپخانه را که اشیای ساخت قندهار در آنجا بمعرض نمایش قرار داده شده بود معاینه فرمودند و بعد از آن از تعمیرات شهر تجدید دیدن نمودند ساعت یک بعد از ظهر بشرفه تشریف برده طعام چاشت زادن آنجا صرف و بساعت ۷ بقرارگاه شان مراجعت فرمودند.

روز ۵ حمل اعلی حضرت معظم همایونی ساعت ده و پنجاه دقیقه قبل از ظهر از قرارگاه سلطنتی قندهار بعزم گردش حرکت نمودند و ساعت ۱۱ و ۱۵ دقیقه باغ کوکران را ملاحظه و بساعت ۱۲ در قاعه میر آخور دعوت شباغلی میر احمد خان پسر مرحوم سید احمد خان سابق مشاور صدارت عظمی را قبول فرمودند طعام چاشت را بامامورین و اشخاص معروف قندهار در آنجا صرف کردند سپس بامامورین و اشخاص معروف قندهار و داع فرموده ساعت ۴ بعد از ظهر از آنجا عزیمت نمودند و به ساعت ۳ و ۴۰ دقیقه بعد از ظهر بگردش مواصلت کردند در عرض راه از طرف اهالی حکومت کشکنخود و بیخچال پذیرائی ذات همایونی بعمل آمد همچنان در حکومت اهالی گردش و بکب شاهانه از طرف مامورین اهالی و عساکر در حالیکه با فیرهای توپ بدرقه میشد استقبال شدند ساعت ۴ بعد از ظهر سر بند نهر بقرارگاه معاینه کردند و ساعت ۵ و ۱۰ دقیقه بموقف شاهانه عودت فرمودند شب حمل از طرف ریاست شاروالی گردش بافتخار ذات شاهانه دعوتی ترتیب یافته بود و ذات ملوکانه آن شب در گردش توقف داشتند.

روز ۶ حمل اعلی حضرت معظم همایونی به قصد ملاحظه نهر شمالان و زمین های اطراف آن و قلعه بست و لشکری با و از ساعت ۹ و ۴۰ دقیقه از قرارگاه شاهی حرکت فرموده ساعت ۱۰ قبل از ظهر به سر بند نهر شمالان رسیدند از آنجا تا ختم نهر و اراضی اطراف را که مقر نهر

مذکور آب پلری خواهد شد معاینه نمودند سپس رود هلمند را ذریعه کیمه عبور و به ساعت ۱۱ به قلمه بست که یکی از مراکز تاریخی وطن است و اصل و بعد از ملاحظه مواضع مذکور مراجع به حفاظت آثار باقی مانده هدایت دادند و به ساعت ۱۲ ارگک و ملحقات لشکری بازار را که آن هم از بناهای تاریخی و آثار سلطان مسعود غزنوی است دیدن نموده و بساعت ۱۲ و ۳۰ دقیقه بموضع که برای مرکز ریاست انکشاف وادی هلمند منتخب و معین گردیده نزول اجلال فرمودند چنانکه نقشه های مرکز ریاست موصوف از حضور شاهانه گذارش داد. همیشه شاغلی رئیس انکشاف وادی هلمند هدایت لازمه اعطاء نمودند در ختم این معاینات حین بازگشت ساعت ۲ و ۳۰ دقیقه به کمپ جای انجنیر توقف نموده و طعام چاشت را صرف نمودند در پایان محفل ساعت ۲ و ۳۰ دقیقه حرکت و ساعت ۴ به موقع شاهی در گردش معاودت فرموده شب ۷ حمل دو گردش تشریف داشتند.

روز ۸ حمل بعد از تداوم موکب ملوکانه به قصد فراه حرکت فرموده و بساعت ۲ و ۳۰ دقیقه به دلاوام واصل شدند و از طرف شاغلی حاکم اعلی و شاغلی قوماندان عسکری و یک قطعه عسکری تشریقاتی و اهالی موکب ملوکانه استقبال شد. پس از صرف طعام چاشت در هوای دلاوام موکب شاهانه به طرف مرکز فراه روانه شده در عرض راه اهالی سلطان بکواه بخرمالق موکب همایونی را پذیرائی کردند در فراه ورود موکب ملوکانه با غیر توپ بدرقه میشد طلاب معارف ترانه و معروضه های خیر مقدم قرائت نمودند و از طرف اهالی معروضه میهنی بر احساسات شاه دوستی و مسرت شان از ورود موکب ملوکانه بعرض رسانیدند و اخبار فوئی المعاده سیستان که بمناسبت تشریف آوری ذات شاهانه طبع شده بود به مردم توزیع گردید. و ذات شاهانه صفوف مستقیلین را عبور و همگان را مورد تفقد شاهانه قرار دادیم به (باغ پل) نزول اجلال فرمودند.

روز ۹ حمل ساعت ۱۱ قبل از ظهر اعلیحضرت معظم همایونی بعرض بازدید قشله عسکری حکومت اعلای فراه حرکت نموده قشله موصوف را معاینه فرمودند و پس از صرف طعام در قشله بقراگاه سلطنتی مواصلت فرموده و بعد از مراسم تودیع با معزین، مامورین و معاریف حکومت اعلای فراه از آنجا عزیمت نمودند.

ساعت ۶ بعد از ظهر روز مذکور بموضع حدودی هرات مواصلت و مراسم استقبال ذات ملوکانه از طرف شاغلی قوماندان عسکری یک قطعه عساکر تشریقاتی، معاریف و مامورین بعمل آمد ذات ملوکانه با مستقیلین لطف و شفقت نموده بعطف هرات عزیمت کردند و در شین دند از طرف قطعه عسکری طلاب معارف مامورین و اهالی با گرمجوشی پیاد استقبال شدند ذات ملوکانه مستقیلین را مورد نوازش قرار داد و شب ۱۰ حمل دو هوای شین دند تشریف داشتند شب مذکور معاریف و معزین شین دند جوقه جوقه بعضی در اهلیحضرت همایونی شرفه یاب میشدند.

اعلیٰ حضرت معظم ہمایونی باتمین ودقت شاہانہ راجع بہ ساختن بند ویر چارہ
کجکی از متخصمین استفسار فر موده و نظریات آنہا راسم می فرما بند

اعلیٰ حضرت معظم ہمایونی خیر
مقام یکی از مومنین است که
بزرگان منطقہ نادعلی را کہ بحضور
ہمایونی مشرف شدہ است قبول
فرمودہ و با او ملاطفت و اجازت
بررسی می فرمایند

ذات اعلیٰ حضرت ہمایونی در روی نقشہ مرتبہ و تقویت شدہ کیچکی و پرچاؤ آن را اعطا فرمایند

اعلیحضرت همایونی به روز ۱۰ حمل با مامورین و معارف شین دند وداع نموده ساعت ۵ و ۹ دقیقه قبل از ظهر بطرف هرات حرکت فرمودند در عرض راه مامورین و معارف حکومت ادرسکن موکب پادشاه مهربان خود را بکمال صمیمیت استقبال و پذیرائی نمودند، موکب شاهانه ساعت ۱۱ و ۵ دقیقه روزمذکور بمیدان هوایی هرات مواصالت و حین ورود ذات ملوکانه قیرهای توپ بعمل آمد و در آنجا عساکر شاهانه، مامورین، معارف، مشایخ و اهالی هرات موکب ذات ملوکانه را با گرمجوشی پذیرائی نمودند.

وقتیکه موکب شاهانه بشهر رسید عساکر، متعلمین، معزین، معارف و طبقات اهالی شهر و اطراف هر دو طرف جاده صف بسته احترام بجا آوردند و ورود موکب شاهانه بفر توپها بدرقه شد ذات همایونی از برابر صفوف مستقبلین عبور نموده در هر حصه با آنها تفقد خاص میفرمودند درینوقت یکی از شاگردان معارف بوکالت سائره تهلین بیانیه خیر مقدم ایراد نمود — جادهها با بیرقها و رواقهای مجلل زیبایی خاص گرفته بودند درین اثنا شماره های فوق العاده روزنامه اتفاق اسلام که مزین بفوتوی اعلیحضرت همایونی بود ذریعه مدیریریت مطبوعات توزیع شد. ذات شاهانه همگانرا طرف لطف و نوازش قرار داده بهوتل پارک نزول اجلال فرمودند شب ۱۱ حمل در هوتل پارک تشریف داشتند.

روز دیگر اعلیحضرت معظم همایونی دعوت چاشت دارالحکومه کی را قبول فرمودند. عده زیادی از سران قوم، علماء، مشایخ، مامورین و صاحب منصبان نیز حاضر بودند پس از صرف طعام شاغلی محمدعلی قاضی زاده سرمنشی شورای ملی معروضه مبنی بر خیر مقدم و احساسات شاه دوستی حاضرین و کفایت رعایای هرات بمرض رسانیدند که با کفیز دنیای متوالی بدرقه میگردید. اعلیحضرت معظم همایونی باالاقابل چنین ارشاد فرمودند.

من احساسات نیک شمارا تقدیر مینمایم و از خداوند بزرگ سعادتمند شما را می طلبم. سه سال قبل در راه مسافرت به اروپا بعلت عارضه چشم و کمی وقت نتوانستم بهرات توقف نمایم بنا بر خاطر نیک و برجسته که از محبت و صمیمیت شما عزیزان داشتیم اینست که از آنجا فراموش نمودیم تا این خطه علم و معارف و دانشرا از نزدیک مشاهده کنیم هرات در تحول و پیشبردشون اجتماعی و ملی چه در زمانهای گذشته و چه در وقت حاضر سهم بزرگ و بارزی داشته و ثابت است که این سرزمین برای تکامل و قبول فرهنگ و مدنیت مصلحت نیز استعداد کمالی دارد و نیز یقین و اطمینان داریم که استعداد طبیعی این خاک و هوش و ذکاوت افراد این دیار بر هاشمندی و نبضت های اجتماعی دخالت عمیق و موثر دارد پس شما باید ازین استعداد سرشار و غنی استفاده شایانی نموده خوت مادی و لیاقت فطری خود را به توسعه صنعت و معرقت کشور خود افغانستان بیشتر بکنار بیاورید تا بخواست خداوند (ج) و در اثر زحمات و مساعی و بکار بردن استعداد فطری شما وطن بمسارح عالی ترقی نایل گردد.

نارنجی و ندر متعال استدعای نمایم که باشمایاری کنند تا با حکومت خود بیشتر ازین
ممکن و همینا گردید و در حصول آمال دولت که بهبود شما و تمام افراد کشور بر آن
مضمون است سعی و مجاهدت نمایند .

ذات شهبازی ساعت دوم روز مذکور به گبازر گناه شریف (آرامگاه حضرت
خواجه عبدالله انصاری رحمه الله علیه) تشریف فرما شدند و بر روان پاک آن عارف کابل
و بروح اعلی حضرت امیر دوست محمد خان مرحوم فاتحه خواندند . بعداً کتیبا و آثار تاریخی
بقعه شریف و صندوق هفت قلم را که یکی از صنایع ظریفه و تاریخی و نه یزده مدینت و صنعت
بزرگ این سرزمین باستانی است یکایک ملاحظه فرمود و راجع به حفظ آثار و مینیا تور
رواقه مبارکه بر شاغلی کفیل نائب الحکومگی هدایاتی اعطا فرمودند و پس از صرف
عصر به وادای نماز شام در مهانخانه گبازر گناه شریف بقرار گناه شاهی معاودت فرمودند
و شب دعوتی را که از طرف شاغلی کفیل دار الحکومگی که در پاغ شاهی ترتیب گردیده بود
قبول فرموده به آنجا تشریف بردند .

روز ۱۱، حیل اعلی حضرت همایونی از قرار گناه سمنطی حرکت فرموده رسم گذشت
عساکر هرات و بار کهای عسکری را معاینه فرموده تعلیم و تربیه یک قطعه عسکر را
از نزدیک مورد بررسی قرار دادند .

ساعت ۶ بعد از ظهر ذات همایونی شاهای تاریخی شهر هرات را ملا حظه فرموده
وبه اماکن ذیل تشریف بردند .

(۱) مسجد جامع بزرگ شهر هرات که از شاهای عصر سلطان غیاث الدین غوری میباشد
و در عصر فرخنده اعلی حضرت همایونی کاشی کاری آن بطرز قدیم تجدید شده است
در باره قسمت باقیمانده ترمیمات نیز به شاغلی کفیل نائب الحکومگی هدایات لازم دادند .

(۲) زیارت خرقه مبارکه .

(۳) مقبره و تاریخ معروف زمان سلطان حسین میرزا و تعمیر مقبره علی شیر نوایی .

(۴) محلاتهای تاریخی که نماینده عظمت و شکوه باستانی هرات است .
بعد از ساعت ذات جلوس گناه در قرار گناه شاهی طلاب متخذه معارف و مشو بین
فخر الیدارس را بحضور شاهانه پذیرفته در زمینه علم و عرفان و خدمتیکه ازین ناحیه
بوطن می توان نمود به آنها توجه و ابر شادان قیمتداری فرمودند ذات ملوکانه
شب ۱۲ حیل دعوت تجار هرات را که به نمایندگی شاغلی حاجی محمد هاشم خان در هرات
یارک ترتیب شده بود قبول فرمودند و شب در مقام نگاه شاهی تشریف داشتند .

روز ۱۳ ذات همایونی وکلای شورای ملی هرات را بحضور شاهانه شان پذیرفتند
و معروضه منی بر سپاس گذاری و امتنان مردم نسبت به توجهات حکومت متبوعه بفرض

ذات هماتویی برای در نظر گرفتن. دبایر آریند و در منطقه کار بند کجکی
هدایات میفر ما یند

ترقی و تعالی مملکت از طرف محمد ابراهیم وکیل کفوره هرات فرأت گردید که جمله مورد لطف و تفقد شاهانه واقع شدند .

بعداً ذات ملوکانه بفارم زراعتی تشریف برده و نقاط لازم مراعاتیه فرمودند و بساعت ۱۲ و نیم مجدداً به گسازرگاه شریف تشریف برده و آرامگاه حضرت خواجه عبدالله انصاری را بار دیگر زیارت نمودند و غذائی چاشت را که از طرف شاغلی میر صاحب ککازرگاه شریف ترتیب شده بود در آنجا صرف نمودند .

ذات شاهانه حین مراجعت از گسازرگاه شریف موسسه برق شهر هرات ، کلوپ عمومی معارف ، منابع دستی اطفال کودکان ، عمارت جدید دارالعلومکی و ستاد یوم جدید را ملاحظه و هدایات لازم به نائب الحکومه اعطا نمودند .

ذات شاهانه دعوت عصریه زارعین را که بنمایندگی شاغلی مختار زاده وهم دعوت شب را که از طرف هیئت زارعین بنمایندگی شاغلی حاجی احمد قلی خان ترتیب یافته بود قبول فرمودند . اعلیحضرت همایونی روز ۱۳ حمل ساعت ۱۱ و ۴ دقیقه شفاخانه انکسریز (بالاخصار قدیم) مزار حضرت عبدالله بن معاویه و آرامگاه میر حسین سادات مؤلف نزحیه الارواح و زاد المسافرین و کنز الرموز را که یکی از مؤلفین معروف وطن بودند و زیارت حضرت ابوالقاسم بن جعفر بن محمد بن امام زین العابدین (رح) و تعمیرات تانک پهلرول را شنیدن نمودند سپس ذات شاهانه به نوین تشریف فرما شده دعوت چاشت خلیفه صاحب نوین را قبول فرمودند و بساعت ۵ از آنجا حرکت نمود . پیغام شیدائی که یکی از مواضع تاریخی شهر هرات است عصریه را صرف فرموده و بساعت ۷ و نیم بقرارگاه شاهی معاودت نمودند لیل ۱۴ حمل ذات شاهانه دعوت شاغلی محمد کریم رئیس شرکت آنجا دبه هرات را پذیرفتند .

روز ۱۴ حمل ساعت ۹ و ۱۵ دقیقه موکب شهر یاری بطرف حکومت اوبی حرکت نموده و ساعت ۹- در زمان آباد واصل شدند و دعوت چاشت را که از طرف شاغلی محمد زمان الکوزائی نماینده زارعین ترتیب شده بود بایک عده هم رکابی و معارف آن چاصرف نمودند بساعت یک و ده دقیقه از زمان آباد حرکت فرموده و ساعت ۳ موکب همایونی وارد حکومت اوبی شدند . اهالی و طلاب معارف مقدم ذات شاهانه را با کمال مسرت پذیرائی کردند . بعداً موکب همایونی بطرف هو تل چشمه اوبه که یک موضع شاداب و خوش منظری است نزول اجلال فرمودند و شب در آنجا تشریف داشتند دعوت شاغلی حاجی عطا الله ارباب زاده رئیس تصفیه شرکت هارا که در همان موضع ترتیب گردیده بود پذیرفتند . روز ۱۵ حمل ذات شاهانه از هو تل چشمه (اوبی) بطرف چشت شریف حرکت فرموده و در آنجا (مزار خواجه گان) چشت شریف را زیارت نموده دعا خواندند .

همایونی ساعت ۱۲ بهیل شیرخاج تشریف برده محل مذکور را از نقطه نظر امکانات احداث بشه بر هریرود مطالعه فرمودند بساعت چهار به تخت (پای چنار) واقع چشت شریف که موضع خوش آب و هوا می باشد موصلت نمودند به ساعت ۷ مجدداً در هوتل چشمه اوبی معاودت نمودند درموضوع چشت شریف وقصبات بین راه موکب شاهانه از طرف اهالی به گرمجوشی زیاداستقبال می نمودند واحساسات مردم بالاطاف ملوکانه مقابله میگردید . روز ۱۶ حمل ذات شهر یاری از موضع شکار گاه ضاعفه مربوط حکومتی پشتون زرغون دیدن کردند در آنجا مقدم — شهر یاری با مسرت و گرم جوشی زیاد از طرف اهالی پذیرائی گردید ساعت یک و سی دقیقه پس از صرف چاشت موکب ملوکانه به هرات معاودت نموده وشب در هوتل پارک توقف نمودند . ذات شاهانه روز ۱۷ حمل به ساعت ۹ و ۳۰ دقیقه صاحب منصبان عسکری را بحضور شاهانه شان پذیرفته دربار و وظایف شان وصا پای قیمنداری گوشزد فرموده وبدا باعلماء ، مامورین ، معارف ، مشایخ و کافه اهالی که همگیان منتظر ورود ذات شاهانه بودند پس از استماع معروضه جاوی تمثیلات واحساسات نیک مردم هرات وجوابیه ذات شاهانه به معروضه ودا عیبه محتسوی خورسندی ذات شاهانه ازبیشرفت های شقوق مختلفه آن ولاموکب ملوکانه جانب کرخ عزیمت نمود چینیکه از شهر هرات عزیمت میفرمودند بناغلی کفیل نایبالحکومه گی هرات و رئیس شاروالی را حضور ملوکانه پذیرفته وراجع به آرامگاه سلطان حسین میرزا شهریار معارف پرور افغانستان ومقبره امیر علی شیر نوائی وزیر نامدار اوکه روبه انهدام گذاشته است اوامر وهدایات مفصل دادند ساعت ۲ و ۲۰ دقیقه از میان صفوف عساکر و اهالی که در دوطرف جاده صف بسته بودند جانب کرخ عزیمت فرمودند .

ساعت ۳ و ۲۰ دقیقه به کرخ تشریف فرما شدند اهالی کرخ وطلاب معارف موکب ملوکانه را بامسرت زیاد استقبال نمودند واطفال معارف ترانه های جذابی قرأت نمودند که هر یک مورد الطاف شاهانه قرار گرفت ذات شاهانه به مقبره صوفی اسلام حضرت سید عبدالواحد شهید که یک تن از مجاهدین ومدافعین وطن بودند تشریف برده دعا خواندند شب مذکور دعوت حضرت صاحب کرخ را قبول فرمودند .

ساعت ۴۵ ر ۸ — ۱۸ حمل از کرخ حرکت ودرسر بند کوتل سبزك مقدم همایونی از طرف جم غفیری از مردم وحکمران یادغیسات استقبال گردیده وهراتی شیرین سخن یک قطعه استقبالیه را قرأت نمود . چون کوتل سبزك مناظر دلفریبی داشت ذات شاهانه چند ساعت در آنجا توقف فرموده وازموضع متعدد عکس برداری نمودند وپس از صرف طعام به ساعت یکنیم مجدداً حرکت نموده وساعت ۲ و ۴۵ دقیقه به قلعه نو رسیدند اهالی وطلاب معارف موکب شاهانه را بخوشی زیاد استقبال میگردند .

پادشاه محبوب ما از ساعت ۷ تا ۵ باشاغلای رئیس زراعت و منیر جنگلات هرات موضع بسته لق را مشاهده و هدایات لازمه به آنها اعطا فرمودند موکب شاهانه شب در قلعه نو توقف و دژین شب دعوت معزین را پذیرفتند بتاريخ ۱۹ حمل اعلیحضرت معظم همایونی جمعی از مالداران و تجار باد غبسات را بحضور شاهانه پذیرفته و یک سلسله وصایا و ارشادات قیمتداری در اطراف محافظه علف چرها ت. توسعه و تکثیر مالداری و طریق زراعت للمی گوشزد نمودند راجع به اصلاح و بهتر ساختن کرک که ازینجا و از نفیس و مشهور هرات است به کفیل نائب الحکومگی هدایات لازمه اعطا فرمودند اعلیحضرت همایونی ساعت ۱۱ از قلعه نو حرکت فرمودند در بین راه اهالی قراء و طلاب معارف موکب شاهانه را با سرور و حرارت زیاد استقبال نمودند ساعت ۳ ر ۳۰ دقیقه ذات شاهانه به حکومت بالا مرغاب وارد گردیدند اهالی و طلاب معارف مقدم ذات شاهانه را با مسرت تمام استقبال می نمودند. مستقبلین را ذات شاهانه با لطف خاص افتخار بخشیدند در اینجا بناغلی حاکم اعلی میمنه و بناغلی قومندان عسکری مزار شریف میمنه که بغرض استقبال آمده بودند بحضور اعلیحضرت مشرف گردیدند روز ۲۰ حمل ذات ملو کخانه زمین داران و مالداران بالا مرغاب را بحضور شاهانه پذیرفته راجع به تکثیر مالداری نگهبانان علف چرها و طریق زراعت للمی به ترتیبیکه طراوت زمین از بین نرود به آنها توصیه فرموده و هدایت دادند و بناغلو کفیل نائب الحکومگی و قومندان عسکری و معارف هرات که موکب شاهانه را تا اینجا مشایعت میکردند و هم چنان با اعزه و معارف بالا مرغاب وداع فرمودند ساعت ۸ ر ۴ دقیقه جانب فیصار عزیمت فرموده به ساعت ۱۰ ر ۴ دقیقه ذات شهر یاری به علاقه داری (غور ماچ) که آخرین منطقه مربوط هرات است رسیدند در اینجا اهالی مقدم شاهانه را با مسرت و حرارت استقبال نموده ابراز احساسات نمودند.

میمنه :

موکب شاهانه که با فرهای توپ بدرقه می شد در حصه سرحد حکومت اعلای میمنه از طرف یک قطعه عسکری به شمول موزیک و اعزه و اکابر میمنه استقبال شد و معروضه های خیر مقدم خوانده شد اعلیحضرت معظم همایونی صفوف مستقبلین را عبور نموده و همه را مورد لطف شاهانه قرار دادند. ذات شاهانه در میان راه بزار آلتی عزیزان که مشهور به (اصحاب کف) هستند تشریف فرما شدند و دعا خواندند ساعت ۱۲ و ۳۰ دقیقه در منطقه سرچشمه (چیچک تو) از طرف اهالی مقیم آنجا احساسات سرشاری جلوموکب همایونی ابراز گردید. و آنها بنوازش ملو کخانه افتخار یافتند ساعت یک و ۳۰ دقیقه موکب ملو کخانه به فیصار وارد شده عده زیادی اهالی این جا بایک قطعه عسکری و رود شاه محبوب خود

را استقبال کرده و خیر مقدم عرض نمودند. طلاب معارف ترانه‌های شاه دوستی خواندند. اعلی حضرت معظم هایونی مستقبلین را مورد لطف و نوازش شاهانه قرار داده و در باغ عمومی به قرارگاه شاهي نزول اجلال فرمودند. شب را در قیصار تشریف داشتند و دعوت اهله و سران قیصار را پذیرفتند.

۲۱. حمل موکب شاهانه از حکومت قیصار جانب میمنه حرکت فرمودند. در عرض راه خورد و بزرگ علاقه‌داری المار و حکومت پشتون کوت موکب شاهانه را با کمال مسرت و گرمجوشی استقبال نموده و مورد اطلب و تفقد شهر یاری قرار یافتند. ساعت ۱۲:۵۰ دقیقه این روز به شهر میمنه که جاده‌های آن بار و اقهای اعزازي پرچم هبی سهرنگه ملی و بیرق‌های عظامی مزین بود مواصلت نمودند. در اینجا مقدم همایونی به قیصرهای توپ بدرقه گردیده و متعاقباً قطعات اردوی شاهانه مراسم لوی سلامی را با موزیک بجا آوردند. حینیکه موکب پادشاهی بصنوف طلاب معارف مواصلت نمود یکی از شاگردان معروضه خیر مقدم قرائت نموده و طلاب مورد لطف شاهانه قرار گرفتند. بناغلی شیدارتی شاروالی میمنه به کفایت اهالی شهر خیر مقدم و خوش آمدید پیرض رسانیده و از خدمتیکه اعلی حضرت شهید سمید و اعلی حضرت هایونی و اعمام معظم شان که هر کدام بنوبه خود برای افغانستان انجام داده اند اظهار شکران و قدردانی نمودند.

ذات ملوکانه خطاباً بر رئیس شاروالی و اهالی چنین فرمودند: «ما از حسن نظر و احساسات شما تشکر میکنیم و سعادت شمارا از خداوند متعال می‌خواهیم. افراد خانواده ما بجز ادای وظایف ملی و تکالیف وجدانی خود چیز دیگری نه نموده‌اند. چون اراده خداوند متعال بود که افغانستان از سیاره دوره انقلاب آزاد شود. خداوند بزرگ خانواده مارا وسیله این اقدام خیر گردانید. ساکنین میمنه و باقی نقاط افغانستان نزد ما یکسان است. از بعد راه تکلیف احساس نمی‌کنیم. همیشه شمارا آرام و آسوده مشاهده می‌کنیم. خیلی مسرور میشویم اراده داشتیم اهالی این سرزمین را از نزدیک دیده‌ا. از احوال ایشان مستحضر شویم. اللهم الحمد این آرزوی ما عملی شد و امید داریم در اثر توجهات دولت و همکاری مردم افغانستان عزیز آینده بهتر و مسعود تری را استقبال کنند.»

مدیریت مطبوعات میمنه شماره فوق‌العاده چریده ستوری و قطعات تمثال فرخنده همایونی را که بصورت جداگانه طبع نموده بودند بمردم توزیع کردند.

مهاینه وضعیت عمومی شهر:

اعلی حضرت همایونی روز ۲۲ حمل ساعت ۳:۰۵ دقیقه عصر در حالیکه شاغل و حاکم اعلای میمنه و شاغلی محمد گل قوماندان عسکری هزار و میمنه شرف معیت شاهانه را داشتند از جاده‌ها و وضعیت عمومی شهر دیدن فرمودند. شاغلی سید عبداللہ نائب الحکومه هزار شریف

کلمہ پلہ کی چٹانی "مور پنجاوا واضح" کہ آب نالہ پرجا وہ رسیہ و جہیل بزرگیت تنگی دلہ

کہ بہ استقبال ہمایونی بہ میمنہ آمدہ بودند درینجا بحضور ملوکانہ مشرف و عرض احترام و خیر مقدم بجا آوردند ذات شہریاری شب مذکور در قرار گاہ شاہی در میمنہ استراحت داشتند .

در دعوت شاروالی میمنہ بہ عدۃ ارمعارب میمنہ کہ بافتخار ورود شاہانہ دعوت شدہ بودند شرف صحبت اعطا کردند ذات شاہانہ از احساسات شاہ دوستی آنہا اظهار رضایت نمودند و فرمودند کہ « این خاطرہ ہا هرگز فراموش من نمیشود . » اعلیحضرت ہمایونی آنہارا بوحدت عملی و ہمکاری با حکومت در اجرای پلانہای اصلاحی کہ دولت پیشرو دارد توصیه فرمودند و دعا کردند کہ خداوند متعال بہ ملت و حکومت در این اعمال و آرزو توفیق اعطا فرماید .

ذات شاہانہ ضمناً نسبت تولید برق آبی برای شہر میمنہ اصلاح و تعدیل نقشہ شہر و تسریع کار آن بہوظفین امور ہدایات لارمہ اعطا نمودند عدۃ از اکابر و اعزہ میمنہ را در قرار گاہ شاہی پذیرفتہ و صایای قیمتداری راجع بہ اتحاد و اتفاق توحید نظر و عمل بایشان گوشزد فرمودند .

ساعت ۹ صبح ۲۳ حمل ذات شہریاری صاحب منصبان عسکری را بحضور مبارک شہریاری پذیرفتہ در اطراف و ضایف مقدس عسکری ارشادات و وصایای قیمتداری بانہا گوشزد فرمودند ساعت ۱۵ دقیقہ بامعارف و مامورین وسائر اہالی شہر کہ دو طرف جادہ غرض خدا حافظی صنف بستہ بودند و داع نمودہ طرف شہر غان رہسپار شدند . و بساعت ۱۱ موکب ملوکانہ بہ شیرین تگاب رسیدہ در اینجا بہ افتخار ورود شاہانہ روانہ قہای مجملی برافراشتہ شدہ بود اہالی در حالیکہ در دو طرف جادہ صنف بستہ بودند از ذات اشرف ملوکانہ استقبال پر حرارتی نمودند در دولت آباد (قرمقل) نیز مقدم ہمایونی باحرارت و گرمجوشی ریادی استقبال گردید .

ساعت ۳۰۲ دقیقہ بعد از ظہر موکب ملوکانہ بہ شہر اندخوی مواصلت فرمودند . جادہ های شہر اندخوی بارو افہای اعزازی کہ ترتیب شدہ منظرہ زیبای بخود گزرتہ بود و مقدم ذات شاہانہ در اینجا از طرف یک قطعہ عسکری . مامورین طلاب معارف و وسائر اہالی کہ تا فاصلہ زیادی در دو جانب راہ منتظر دیدار شاہ محبوب خود بودند با کمال خوشی و مسرت استقبال گردید . ذات شاہانہ طعام چاشت را کہ از طرف ہای اندخوی ترتیب گردیدہ بود در عمارت حکومتی صرف نمودند پس از آنکہ معزین و ہای اندخوی بحضور ملوکانہ شرفیاب گردیدند ذات ملوکانہ ساعت ۳۰۳ دقیقہ از اندخوی جانب شہر عان حرکت فرمودند در منطقہ (بغز قم) کہ حد فاصل میمنہ مزار شریف است شاغلی نائب الحکومہ کہ پس از باریابی بحضور شاہانہ در میمنہ مرخص شدہ بودند با جمعی از معارف مزار شریف در اینجا موکب ہمایونی را استقبال کردند .

ساعت ۴۰۶ دقیقه عصر اعلیحضرت معظم همایونی به شبرغان مواصلت نموده از جانب مامورین و سائر مردم با منتهای صمیمیت و سرور استقبال گردیدند ذات ملوکانه شب ذرهوتل شبرغان توفیق داشته و دعوت بناروالی را پذیرفتند در آنجا بناغلی خاکم سریل باجمعی از معارف و اعزه که باستقبال موکب ذات شاهانه حاضر شده بودند بحضور اشراف ملوکانه مشرف گردیدند.

موکب ملوکانه ساعت ۱۵۹ دقیقه ۲۴ حمل بقصد مزار شریف حرکت فرمودند. موکب همایونی ۳۰۱۰ دقیقه به آنچه مواصلت نموده و در اینجا مقدم ذات شهریاری از طرف معارف، تجار، اهالی و طلاب معارف در حالیکه ترانه و بیابیه های خیر مقدم ایراد میگردید با کمال مسرت استقبال گردید از طرف افغانه جدران مقیم آنجا اتن ملی صورت گرفت موکب ملوکانه ساعت ۸ دقیقه طرف مزار روانه و ساعت ۵۰۲ دقیقه در دهمادی مواصلت نموده و از آنجا مستقیماً به میدان تعلیم گاه که تمام فرقه عسکری منتظر ورود ذات شاهانه بودند روان گردید و وصول ذات شاهانه به مقابل صفوف عساکر به فیر توپ آغاز گردید رسم تعظیم را عساکر شاهانه به جا آوردند و سلام شاهی ذریعه موزیک نواخته شد. اعلیحضرت همایونی صفوف عساکر را عبور و آنها را مورد لطف و تفقد شاهانه قرار دادند بعد جاب شهر مزار شریف حرکت نمودند. از حصه خواجه آب جوش نامزار حضرت شاه اولیا مامورین. طلاب معارف و اهالی در دو طرف جاده که بار واقفای مجملی تزئین گردیده بود صف بسته و بای صبری زیاد انتظار دیدار شاه محبوب خود را می کشیدند حین نمودار شدن موکب ملوکانه مستقبلمین با هلهله و شادی و جوش و خروش زیاد مقدم شادانه را پذیرائی نموده دسته های گل نثار مقدم شاه جوان مینمودند و از هر طرف نمره های (زننده باد اعلیحضرت) (زننده باد مهمان عزیز ما) بلند گردید معروضه های خیر مقدم قرات شد و شماره فوق العاده روزنامه بیدار که به تمثال فرخنده شهریاری زینت یافته بود از طرف مدیریت مطبوعات به مردم توزیع گردید.

اعلیحضرت معظم همایونی مستقبلمین را با لطف و نوازش شاهانه افتخار بخشیده و از بین صفوف مردم عبور نمودند و از مدخل نظر گاه به مزار حضرت شاه ولا یتما با داخل شدند ذات شاهانه با ذوات معنوی و ملتزمین رکاب به مزار خلیفه چهارم (رض الله تعالی عنه) دعا نمودند حین مراجعت ایشان نمای روضه مبارکه معروضه خیر مقدم و دعائیه به حضور اشراف ملوکانه قرات نمودند.

ذات شاهانه به موقف شاهی در باغ حضور نزول اجلال فرمودند درین جا طلبات مکتب نسوان مزار شریف معروضه خیر مقدم و ترانه ها خوانده دسته های گل نثار مقدم شاهانه نمودند که باعث مسرت همایونی گردید و ایشان را مورد تفقد و لطف خاص شاهانه قرار دادند اعلیحضرت معظم همایونی ساعت ۱۲ و ۴۰ دقیقه بعد از ظهر در عمارت (کوئی ما بین)

واقف در باغ حضور علماء مشایخ مزار شریف را که توسط شباغلی نائب الحکومه حضور ملوکانه معرفی میکرد دیدند شرف ملاقات بخشید شباغلی مولوی محمد امین آزاده رکن جمعیت العلماء بیانیة جذابی مبنی بر شاه دوستی و تهنیت از ورود میارک ذات ملوکانه بمزار شریف ابراز نمود. حضار مورد لطف و نوازش شاهانه واقع شدند. ذات شاهانه از احساسات پاک علمای گرام معنویت فرموده از شادان سودمندی ایراد فرمودند سپس جمعی از معزین و سران شهر مزار شریف بحضور شهریاری مشرف و باریاب گردیدند و هر کدام بواسطه شباغلی نائب الحکومه معرفی می شدند شباغلی هلال الدین بدری وکیل مجلس مشوره بیانیه ملوکانه از احساسات شاه دوستی و اظهار خور سندی از تشریف آوری ذات شاهانه بمزار شریف ابراز نمود و حاضرین مورد تفقد و لطف ذات ملوکانه قرار گرفت. بعد مامورین ملکی و رؤسای موسسات ملی در حالیکه توسط شباغلی نائب الحکومه بحضور ملوکانه معرفی شدند شباغلی محمد ابراهیم کاموی بوکالت جمله مامورین بیانیة خیر مقدم ایراد نموده و حضار مورد لطف همایونی قرار گرفتند. اعلیحضرت همایونی ارشادات و نصایح سودمند و قیمتمنداری به ایشان گوشزد فرموده از خداوند متعال توفیقات خدمت برای مامورین و منسوبین دولت خواستند. در آخر هیئت تدریسی و بعضی از معلمین صنوف عالی مدرسه اسدی به حضور اعلیحضرت مشرف گردیده و از جانب شباغلی محمد اسلام سر مدرس مدرسه موصوف بیانات جذابی ایراد شد و کلمتکسیون مقالات و اشعار که نسبت به ورود ذات ملوکانه از طرف هیئت تدریسی و معلمین مدرسه تهیه شده بود بنام ارمغان اسدی به حضور پادشاه محجوب خود تقدیم نمودند. خوانین و معزین مر بوط حکومت کلان بلخ نیز به حضور اعلیحضرت شهر یاری مشرف گردیده و از لطف و نوازش شاه سر فراز گردیدند. اعلیحضرت معظم همایونی ساعت یک بعد از ظهر با هیئت معیتی خویش برای بازدید موزه مزار شریف به مارت موزه تشریف فرما گردیدند و دعوت چاشت شر والی را پذیرفتند و پس از صرف طعام با قافه متسکاه شاهی تشریف فرما گردیدند. فردای آنروز نندارتون مصنوعات مزار شریف را معاینه فرموده و راجح به پیشرفت و بهتر ساختن مصنوعات آنجا توصیه نمودند. بعد از ذات ملوکانه به موضوع که تعمیر لابراتوار نباتی و حیوانی زیر نظر بود تشریف برده محل لابراتوار را انتخاب فرموده به شباغلی رئیس مستقل زراعت هدایات لازم دادند سپس بازار جدید را که بطرف دشت شادیان تمدید شده است معاینه فرموده بقرارگاه شاهی عودت نمودند و ساعت ۵۰ دقیقه ذات شاهانه به هدایای تشریف فرما گردیدند از قشله قلعه جنگی و میدان طیاره دیدن نمودند و به شباغلی فرقه مشر مزار شریف هدایت لازمه داده تعلیم و تربیه یک قطعه عسکر سوار و پیاده را از نزدیک بررسی فرمودند.

ساعت ۳ و ۵ دقیقه جانب چشمه شفا حرکت فرموده موضع مذکور را از حیث امکانات احداث کد۴م بند تحت مطالعه گرفتند بدمعاینه مجدداً جانب دهمادی عزیمت فرمودند و شب در قرار گاه شاهی استراحت داشتند. ذات شاهانه بقصد عزیمت جانب ولایت قطغن از اقامتگاه شاهی حرکت فرموده و از برابر صفوف عسکر که رسم تعظیم را با نواختن موزیک و فیر توپ بجا میآوردند گذشتند بعد از مقابل صفوف علما، معزین و مامورین و اهالی عبور فرموده و با همگان وداع نمودند ذات ملوکانه از مهمان نوازی هی مردم ولایت مزار شریف اظهار مسرت نموده حاضرین را مورد لطف قرار دادند.

سپس سواری موتر از مقابل صفوف رعایای شاهانه عبور نموده به زیارت روضه شاه ولا یتما بکرم الله وجهه رفتند ذات ملوکانه پس از اتحاف دعا بزیارت روضه شریف بنا هیئت مهر کای جانب (خلم) عزیمت کرده و به ساعت ۱۲ و ۴ دقیقه به آنجا مواصلت نمودند. در خلم و کب ملوکانه از طرف مامورین علما معزین و سایر اهالی به کام مسرت پذیرائی گردیدند ذات شاهانه پس از قبول سلام مستقبلین را با لطف خاص شاهانه سرافراز گردانیدند بدمعاینه عمارت (باغ جهان نما) نزول اجلال فرمودند. طعام چاشت را در باغ جهان نما که از طرف موسسه ملی ترتیب شده بود صرف نموده و ساعت ۴ و ۲ دقیقه جانب قندز حرکت فرمودند. پس از عزیمت شاهانه حکمران و بعضی از مامورین سمنگان که به خلم حاضر شده و از آنجا تاخیر آباد موکب شاهانه را مشایعت کرده بودند مرخص گردیدند.

اعلیحضرت معظم همایونی با اعضای معینی و ملتزمین رکاب شاهانه در حد یل جدید (چهار دره) واصل شدند و از طرف شاغلی نائب الحکومه ولایت قطغن و شاغلی قوماندان عسکری و یک قطعه عسکر و موزیک و جمعی از اهالی استقبال گردیدند. در کمپیکه در کنار رودخانه برافراشته شده بود ذات شاهانه ساعتی توقف نموده طعام چاشت را که از طرف شرکت پنبه تهیه شده بود صرف فرموده و جانب قندز حرکت کردند.

مواصلات به قندز

ساعت ۳ و ۵ دقیقه موکب ذات شهر یاری به قندز مواصلت کرده عساکر شاهانه، طلاب معارف شاگردان مدرسه بخارستان کارگرهای شرکت پنبه کلانان قندز، تالقان، قلعه ذال، بقلان خان آباد و حضرت امام (رح) و مامورین حکومت کلان قندز حکومت خان آباد و شرکت پنبه در دو طرف جاده صف بسته و هر آن ورود پادشاه محبوب خود را انتظار می کشیدند. ذات همایونی از موتر فرود آمدند رسم تعظیم و احترام شاهانه با سلام عسکر توام با موزیک و فیرهای توپ بجا آورده شد سپس طفل خرد سائی مقاله خیر مقدم فرات نمود که طرف توجه و لطف همایونی واقع گردید. متعاقباً یکی از شاگردان خردسال مکتب شرعیه بخارستان

تونل آبیاری بند کجکی: این تونل علاوه از تونلی است که برای قوه برقی درموازی آن داخل کوه کشیده شده است.

بیانیه ایران ارد ذات شاهانه صفوف مستقبلین را یکی بعد دیگری عبور نموده حاضرین را مورد لطف و تفقد خاص شاهانه قرار دادند .

در آستانه درب کلوب شرکت پنبه طفلی بسیار خرد سال بیانیه خیر مقدم از حافظه ایراد نمود که بسیار شیرین و پر لطف بود ذات اشرف ملوکانه این طفلک را با کمال شفقت در آغوش شهرباری گرفته روی او را بر سیده و لطف و تفقد بسیار فرمودند .

ذات همایونی پس از ساعتی توقف در قرارگاه شاهی ساعت ۴ و نیم جانب (گورتیه) تشریف بردند باغ ذخیره شرکت پنبه و پل جدید عسقلان را که بر رودخانه عسقلان بنا یافته بود معاینه نموده ساعت ۶ و نیم به قرارگاه شاهی مبادت فرمودند .

اعلی حضرت معظم همایونی ستاد یوم قندز تعمیر جدید شاروالی و بالا حصار قندز را معاینه نموده و محل ساختمان عمارت لابرا نوار نباتی و حیوانی را تعیین فرمودند ذات شهرباری بعد ملاحظه ستاد یوم ... کلمه اسپ های تریه شده را که در آنجا حاضر کرده بودند دیدن فرمودند سپس به شرکت پنبه وری تشریف برده دستگاه های آنرا یک یک دیده و مصنوعات ساخته و بافته دستگاه های مذکور را که در یک اتاق بصورت نمونه نهاده شده بود ملاحظه فرمودند و ابراز مسرت کرده به بهبود آئینه آن اظهار امیدواری نمودند بعد از معاینه عمارت جدید شاروالی فارم یزاعتی را ملاحظه فرموده محل ساختمان عمارت لابرا نوار نباتی و حیوانی را تعیین نمودند و راجع به تقویه فارم هدایات لازم دادند ذات شاهانه بالا حصار قندیم و مخروبه قندز را مشاهده فرموده و درباره امکان تسطیح و آماده ساختن آن برای بعضی پروژه های دیگر به مامورین مربوطه هدایات لازم اعطا نمودند ساعت ۵ و نیم به اقامت گناه شاهی در کلوب شرکت پنبه عودت فرمودند فردای آن ساعت ۱۰ و نیم ذات اشرف ملوکانه از اقامت گناه شاهی به ستاد یوم بدوره شهر قندز تشریف فرما شدند در اطراف این میدان کمپهای زیادی از طرف حکومت کلان قندز تلقان و حکومت محلی خان آباد حضرت امام (رح) قلعه زال شرکت پنبه، پشتونستانی های مقیم قندز، مهاجرین و غیره فاصله به فاصله نصب گردیده بود کمپ مخصوص و مجملیکه برای مهمان عزیز اعنی ذات همایونی برافراشته شده بود از دور نظیر ربانی می کرد .

درین میدان قریب سی هزار نفر از قندز و سایر نقاط ولایت قنطن با جمعی از محترمین و معاریف شهر مزار شریف اجتماع نموده و هر دسته به مرتبه های اطراف این میدان موضع گرفته بودند و موکب پادشاه محبوب و مهربان خود را انتظار می کشیدند و ورود ذات اشرف همایونی با قیرهای توپ ابلاغ گردید و در رسم سلام و احترام توسط یک دسته عسکر و موزیک به جا آورده شد همینکه ذات شاهانه به کمپ شاهی واصل شدند مستقبلین با کف زدن های ممتد و صداهای (زنده باد پادشاه محبوب ما) اظهار احساسات نمودند درین ضمن شمارة

فوق العاده اتحاد که به تمثال فرخنده اعلیحضرت معظم همایونی مزین گردیده بود بین حاضرین توزیع گردید متعاقباً نمایشات ذیل آغاز یافت .

- ۱ - عبور یک دسته تیراکتورهای زراعتی
- ۲ - نمایش و گذشتن اسب های سواری به ترتیب حکومتی ها
- ۳ - مسابقه اسب دوانی بین اهالی قطن
- ۴ - آتن های ملی از طرف اقوام متعدد
- ۵ - سایر شطارت ها و سپورت های ملی

پس از ختم نمایشات ساعت یک ذات همایونی با جمع غفیری نماز را در صحن میدان ادا نمودند و بعد از ادای نماز و دعا بدرگاه خالق بیش از مجدداً بکمپ شاهی تشریف آورده و طعام چاشت را که هر یک از معزین شهر قدس در خانهای خود تهیه و مشترکاً در خوان نهاده بودند صرف فرمودند ساعت ۳ بعد از ظهر مسابقه های بزکشی شروع گردید به این ترتیب که در دفعه اول دوم و سوم سوار کاران مزاری و قطنی و دفعه چهارم در بین خود سوار کاران قطنی انجام یافت تمام این سپورت ها مخصوصاً بزکشی بساهیجان آور و دلچسپ بود در ختم نمایشات شاغلی نایب الحکومه قطن بیانیه مبنی بر اتحاد و اتفاق رعایای شاهانه و اظهار خلوص و ارادات و صمیمیت مردمان ولایات قطن به حکومت و شاه محبوب شان ایراد و از جانب اعلیحضرت معظم همایونی مجاب گردید سپس ذات ملوکانه کمپارا یکی بعد دیگری ملاحظه نموده و در کمپ تالقان عصریه را صرف فرمودند .

در موقع معاودت از استادیوم ذات اشرف ملوکانه به حاضرین خطاب نموده چنین فرمودند این روز با نهایت خوبی و خوشی سپری گردید طوری که هرگز فراموش من نخواهد شد من به این گوشه وطن یک علاقه تاریخی دارم آن علاقه این است که پدر مرحوم ما اعلیحضرت شهید (رح) داشتند الحمد لله که من به تعقیب ارادات پدر خویش موفق می شوم و نتایج آرزو های آن مرحوم را درین دیار مشاهده می نمایم در خاتمه اهالی از خلوص دل برای طول عمر بادشاه محبوب خود و موفقیت در آرزو های ترقی خواهانه شاهانه دعا نمودند .

روز ۳۱ حمل اعلیحضرت معظم همایونی با مامورین قندز تالقان و دیگر حکومتی ها معزین و اهالی آنجا وداع فرموده جانب بغلان و بلخمزی روانه شدند .

بعینیکه مؤکب ملوکانه به چوک چهارسک شهر مواصلت نمود ذات همایونی از موثر فرود آمده سنگ تهادت یادگاری را که به تذکار خدمات شیرخان نایب الحکومه مرحوم بنامی گردید گذاشته بروح آن مرحوم دعا خواندند .

سهس نواده خرد سال شیرخان مرحوم موسوم به زرغون که به لباس ملی مجلس بود به حضور شهریاری ایستاده از این قدردانی که ذات ملوکانه بخدا و وطن می نمایشد معروضه شکریه قرأت نمود که مورد الطاف شاهانه واقع گردید درین ضمن اهالی نیز بنوبه خود ازین تقدیر و قدردانسی پادشاه محبوب خود ابراز احساسات نموده طول عمر و موفقیت ذات همایونی را از خداوند کریم مسئلت نمودند.

بعد ازین مراسم و کب همایونی مجدداً جانب بغلان حرکت نمود ساعت یکنیم به کلوپ فابریکه قند بغلان نزول اجلال فرمودند پس از ساعتی توقف اعلیحضرت همایونی بغرض معاینه لا را توار پیله و فرم زراعتی که جدیداً ترتیب شده است تشریف فرما گردید در حالیکه شاغلی کئی متخصص پیله وری تشریحات لازمه بحضور شاهانه بغرض میرسانیدند آنجاها را دیدن فرمودند. موقع وصول ذات شاهانه در بغلان صنعتی و نیز هنگامیکه ذات ملوکانه لا براتوار و فارم زراعتی آن جا را بررسی میفرمودند اهالی و طلاب مکتب بغلان و عمده فابریکه و مامورین باحرارت و صمیمیت زیاد ابراز احساسات نمودند پس از صرف طعام چاشت ساعت ۳ و ۴ دقیقه ذات ملوکانه جانب پلخمری حرکت فرمودند ساعت ۴ و نیم موکب ذات شاهانه وارد پلخمری گردید در حالیکه اهالی مامورین شرکت نساجی و عمده آن باطلاب معارف در دو جانب جاده صف بسته بودند مقدم شهریاری را با کمال مسرت استقبال نمودند ذات شاهانه از احساسات سرشار مستقبلین اظهار مسرت فرموده ساعت ۴ و ۵ دقیقه در کافی باغ ذخیره نزول ابلال فرمودند و شب درهما نچا دعوت شرکت نساجی را پذیرفتند.

وزارت دربارشاهی در قندز برای ۴ صدفبر معزین ولایت فطهن دعوت ترتیب داده بود که مدعوین بمیت حضور همایونی طعام صرف نمودند.

ذات همایونی ساعت سه و نیم بغرض معاینه معدن ذغال سنگ کرکر تشریف فرما شدند در موقع معاینه سمچماو دهلیزهای معدن ذغال و ترتیب استخراج آن توضیحات از طرف وزیر معدن که به همین مطلب از کابل به پلخمری حرکت نموده بود بغرض رسانیده می شد. پس از معاینه و بررسی نقاط مختلف معدن ذات همایونی راجع به مسایل صحی عمده و ساختمان منازل و تفرجگاهای شان و هم ذرایع حمل و نقل ذغال و ساختن راه آسانی از سر معدن تا موضع دروازه کان هدایات مفصل و قیمتداری بشاغلی وزیر معادن اعطا فرمودند. در ختم شاغلی غلام علی انجنیر معدن و شاغلی پردل که هر کدام مدت ۲۲ سال در شق معدن خدمت نموده اند از حضور اشرف ملوکانه بدر یافت نشان خدمت و انعام سرافراز گردیدند.

پس از معاینه معدن کرکر اعلیحضرت معظم همایونی ساعت ۶ شام باقامتگاه شاهی عودت فرمودند.

ذات اشرف ملو کافه در افغا متگاه شاهي ساعت ده حرکت و بغرض افتتاح ماشين های پانزده هزار دوک جديد وارد فابريکه نساجي پلغمري شدند در مدخل فابريکه تمام مامورين و متخصصين و عمله و فاعه اين دستگاه صاف احترام بسته و از مقدم مبارك شهر ياري پذيرائي نمودند ساعت ۱۰ وده دقيقه ذات شاهانه فتيه سرنگه را با قیچی قطع نموده و فرمودند:

« باید هدف حقیقی و آرزوی مؤسسات آسوده حالي توده و تکمیل احتیاجات شان باشد مـرت دارم از اینکه به بسیار زودی ماشینها نصب و بکار آغاز کرد تا سیس چنین دستگاه را محصول زحمت اشخاص مجد و دی بنای پنداشت.

بلکه اساس این نوع مؤسسات را نتیجه عرق ریزی کن نفوس ووده داشته لازم است برای خوشی و بهبود تمام ابائی وطن زحمت ها کنید و کار کرد (بعد از ان ذات شاهانه تمام ماشینهای جدید را در حالیکه همه بکار آغاز کرده بودند بگن یگان ملاحظه نموده و حين خروج از فابريکه مجدداً خطاب به عمله فابريکه فرمودند: «چون شما در این کار پیشقدم شده و سهم بزرگ داريد زياد تر کوشش کنید که کار شما برای تمام طبقات جامعه و برای خير و بهبود جامعه باشد.» سیس ذات شهر ياري بنام مامورين حکومت پلغمري و اهالی آنجا وداع نمود. ساعت ده و ۳۰ دقيقه جانب دره اشرف حرکت کردند پس از صرف طعام چاشت دردوشی ساعت هشت و سی دقيقه شام مع الخیر و العافیه بدره اشرف واصل شدند گویا با مواصلة ذات شاهانه بدره اشرف سفراع یحضرت معظم همایونی بدوره شمال مغرب و شمال افغانستان عزیز رسماً خاتمه پذیرفت و این مسافرت از ۲۹ حوت تا ۲۴ ثور ۳۴ روز را در بر گرفت. درین مسافرت در هر ولایت و شهر و دیار مؤسسات و تعمیرات و لایات بالخاصه عمرانات وادی هیرمند معاینه گردید با اقوام و لایات قرا و قصبات آن از نزدیک تماس پیدا شد و از ملاقات هائیکه با سران و بزرگان قوم صورت گرفت موفقیت و نتایج خاطر خواه بدست آمد درین سفر دفتر هموکا بی شاهانه به ده هزار قطعه عرایض جوابات لازمه اصدار نمود علاوه تا مراحم نقدی و جنسی با بعضی مستحقین و پیریشان حالان بعمل آمد (۳۹۲) نفر مجبوسین از حبس رها و در مدت حبس (۲۳۵) نفر تخفیف داده شد چون این سفر طولانی بی تکلیف نبود از ان جهت ذات شاهانه چند روز بدره اشرف راحت نموده بعدا وارد مرکز شدند.

مسافرت والا حضرت شهزاده احمد شاه بطرف قندهار

والا حضرت سردار احمد شاه فرزند ارشد ذات شاهانه روز ۷ جدی ۱۲۳۲- نظر به علاقه مخصوصیکه به پیشرفتهای عمرانی و اقتصادی کشور دارند معه محمد انور مصاحب ذات شاهانه و یاوران شان بطرف شهر تاجیک قندهار مسافرت نموده در عرض راه

از طرف مامورین ملکی و عسکری و اهالی و طلاب معارف پذیرائی شاننداری میشدند والا حضرت از پیشرفت های عمرانی، زراعتی، اقتصادی ولایت قندهار اطلاع حاصل و در این مسافرت والا حضرت شهزاده جوان از نزدیک با اهالی علاقه های آنجا تماس میگرفتند و مقامات متبر که مانند خرقه مبارکه رسول خدا مزار بابا ولی را در قندهار زیارت و به مزار احمد شاه کبیر و مزار میر ویس بابا و مزار شهدای میوند شهداء سمین بولدک تشریف فرما گردیده و بر روان پاک شان اتحاف درود و دعا نمودند والا حضرت موصوف در سمین بولدک سنگ تهادت مزار حبیب الله تولیمشر را نیز بدست خویش نهادند شهزاده جوان از موضوع تاریخی چهل زینه دیدن نمودند. قرار معلوم والا حضرت حین مسافرت شان در آن سمت دعوت خوانین آن والا را قبول فرموده و هنگام توقف با شاه علی نائب الحکومه فرماندان عسکری و مدیر مطبوعات چپته معاینه امور عمرانی زراعتی - تربیوی ریاست انکشاف زراعتی وادی هیرمند و ارغنداب بصوب لشکری بازار و ناداعی تشریف فرما شدند. و از معاینه عمرانی و زراعتی آنجا که در هر مورد از جانب کفیل ریاست انکشاف زراعتی به حضور شان توضیحات داده می شد اظهار مسرت میکردند بعد از آن بجای انجیر تشریف بردند پس از ملاحظه مناظر عمرانی و زراعتی آنجا به لشکری بازار واصل و از طرف اهالی و ناقلین آنجا با ترانه ها و آئین های ملی استقبال شدند.

پس از استماع اشعار و خطابه ها والا حضرت به پادشاه بیانات موجزی بزبان پشتو ایراد فرمودند که ترجمه آن ازبهرار است : «اعلی حضرت معظم همایونی پدر زار گوارم و حکومت مطبوع جز اصلاح و بهبود احوال ملت آرزوی ندارند و اینکه می بینیم شما برادران عزیز به آسوده حالی زیست می نمایند مرا سرور می سازد زیرا این یکی از پروژه های است که در نزد پدر تاجدارم (اعلی حضرت معظم همایونی) و حکومت مطبوعه مقام شامخی دارد من امیدوارم که ملت نجیب افغان طوریکه ذات شاهانه آرزو دارند همیشه در رفاه و سرور کامل به سر برند و افغانستان عزیزم در تحت سایه شهریار جوان ما مراحل ترقی و تعالی را به پیماید» این بیانیه والا حضرت با کفزدن ها و قیرهای تفنگ بدرفه شد. والا حضرت کاسه بند کجکی را نیز که از طرف اشخاص فنی توضیحات داده می شد معاینه فرمودند والا حضرت حین توقف در قندهار در منزل باغ نیز تشریف برده امور کمپنی مور یسن کنودسن را که از طرف هیئت فنی تفصیل داده می شد معاینه فرمودند. اخیراً والا حضرت شهزاده جوان پس از دید و وادید ها با معز زین و بر ازندگان قوم و توقف مختصر حین بازگشت در قندهار مع الخیر و العافیه مع ذرات معبئی شان بطرف کابل حرکت و وارد مرکز شدند.

شمول والا حضرت شهزاده به حربی پوهنځی ؟

نظر به توجه خاص که حضور اعلیٰ حضرت همایونی پادشاه محبوب و عسکر نو از ما در باره عسکر و عسکریت دارند اراده فرمودند تا والا حضرت احمد شاه پسر ارشد ذات همایونی را که در هند سینه تحصیلات خود را در لیس، استقلال باموفقیت انجام داده اند به حربی پوهنځی شامل فرمایند والا حضرت موصوف بروز شنبه ۱۱ دلو به معیت شیاغلی وزیر دفاع ملی بحربی پوهنځی تشریف فرما گردیدند و شامل صنف اول حربی پوهنځی شده و بدروس خود آغاز شو دند.

بتاریخ ۲ ثور در اثر دعوت ریاست شرکت نساجی زعیم ملی سردار شاه محمود خان صدراعظم بحضور وزرا علما و مامورین دولتی - واریاب جراید و جمع انبوهی از اهالی گلپهار و کوهستان سنگ تهاد فابریکه گلپهار را گذارند.

خبر دیگر یکه در جریان سال قابل ملاحظه است تقریم خواهشنامه تاریخی ۱۱ سنبله شاه محمود غازي صدراعظم کشور بحضور ملوکانه است که نظر به کمالت مزاج مستدعی کناره گیری از عهده صدارت گردیده اند ذات شهرباری مراتب استدعای والا حضرت را پذیرفتند و به پاسخ مراسله ۱۱ سنبله تحت نمبر ۲۷۵۰ ر ۴۷۴۰ جوابه اعلیٰ حضرت همایونی عنوانی والا حضرت افخم مبینی بر قبولی خواهش سردار شاه محمود شرف صدور بخشیده و شیاغلی سردار محمد داؤد رامامور تشکیل کما بینه نمودند.

وفات تأسف اور سردار محمد هاشم صدراعظم سابق افغانستان نیز درین سال صورت گرفت والا حضرت فتید از ان مردان کشور بودند که اکثر حصه عمرش را وقف عبادت خالق و خدمت خلق نموده اند والا حضرت مرحوم برای هفده سال کامل در خطیر ترین دوره ای که دنیا بدوی یک جنگ جهانسوز روان به د زمام صدارت افغانستان را به کف با کفایت خویش گرفته بودند و افغانستان در اثر تدبیر و فکر رسای سردار محمد هاشم مرحوم از آسیب جنگ برکنار ماند همه قوا و افکارش مصروف وظیفه و خدمت خلق الله بود امنیت و آسایش در سراسر کشور مرهون با خبریها و فعالیتهای شباروزی آن مرحوم می باشد.

ورود سناتور نولیند رئیس کمیته ارتباط خارجه سنای امریکا و آمدن شیاغلی نکسن نائب رئیس جمهور امریکا به کابل است ذوات موصوف چنین اقامت باز عمای کشور افغان ملاقاتها نمودند شیاغلی نکسن از مکتب حبیبیه مؤسسه عالی تخنیک و غیره دیدن نمودند.

عده مشران و معرزمین ایالات مختلفه پښتونستان چين توقف ښاغلی نكسن به كابل
آمده ومكتوبی به ښاغلی نكسن تقديم وتوجه امریکارا برای آزادی کشور پښتونستان
ورفع مظالم حكومت پاکستان جلب نمودند .

وقایع خارجی:

ایران در جریان سال موضوع اختلافات انگلیس و ایران بر سر موضوع نفت جریان
داشت چندین محاکم عدلی شکایت کمیته انگلو ایران را رد کرد و آن را خلاف قانون
خواند. کشتی های جاپان و ایتالیه به نقل تیل ایران اقدام نمودند. شایعات وجود اختلاف
بین اعلا حضرت شاهنشاه ایران و دکتور مصدق صدر اعظم ایران را رادیو تهران
تسکین کرد.

امشاد ترس رئیس پولیس تهران از طرف اشخاصی ناشناس ربوده شد حکومت ایران
شوفر او را زیر نظارت گرفته و برای یافتن ښاغلی افشار توس پنج هزار پوند جایزه
گذاشته شده که اخیراً ذریعه یت راننده تا کسی جسد افشار توس در محل (لشکرک) کشف
گردید و فرار اطلاع رادیو تهران دکتور بقائی یکی از شخصیت های معروف پارلمانی
ایران متهم به دست داشتن به قتل افشار توس شده هم چنان (باوج قرائی) یکی از عاملین
بزرگ قتل (افشار توس) نیز گرفتار شد ښاغلی زاهدی سابق وزیر داخله ایران نیز طبق
اطلاع بغداد در عمارت شورای ملی مملکت متحصن شده است .

نطق دو دکتور مصدق برای پابر جا بودن و با انحلال مجلس حاضره شورای ملی
مهم است و گفت هر قدر می که حکومت وی برداشته در اثر همکاری ملت به موفقیت منجر
شده از رویه دسته مخالف در شورای ملی که ښا بر گفته وی علیه مقاصد ملت و دولت ایران
سردست گرفته بودند تذکر داد و آنها را متهم نمود که در صدد بودند دولتی در ایران
روی کار آرند که میتواند مقاصد دشمنان خارجی ایران را برآرد دو دکتور مصدق گفت
فعلاً مجبور است تمام حقایق را به ملت توضیح و از آنها استمداد بجوید زیرا اگر وضع
شور و آفتانطور باشد به مفاد مردم ایران کاری از دست دولت بر نخواهد آمد .

واقعه مهم دیگر در ایران کودتای افسران گاردشاهی ایران است که ذریعه افسران
و افراد گارد شاهنشاهی ترتیب شده بود ابتدا افراد مسلح ښاغلی (فاطمی) وزیر خ رجه و مهندس
حق شناس وزیر راه و مهندس (زیرک زاده) عضو مستعفی مجلس شورای ملی را در (شمیران) گرفتار
و آنها را در سعاد آباد توقیف میکنند پس از آن عده دیگری برای گرفتاری سر طیب ریاحی رئیس
ارکان حریه عمومی ایران بمنزل او میروند چون موصوف در خانه نمی باشد به گرفتاری
او موفق نمی شوند در عین این جریان سرهنگ نصیری رئیس گارد شاهنشاهی با عراد مسلح
ویک تا نك وعده افراد نظامی به خانه دو دکتور (مصدق) صدر اعظم ایران میروند

و بنام اینککه میخواهند به ایشان مکتوبی بدهند کوشش گرفتاری او را داشتند اما چون تمام افراد محافظ خانه دوکتور مصدق بدقت مراقب اوضاع بودند فوراً او را با افراد معتدی اش گرفتار می کنند و طوطیچیان تمام لین های تلفون ریاست ارکان حریه را با مقامات دولتی قطع و تلفون خانه مرکز تهران را هم اشغال و معاون ریاست ارکان حریه را هم توقیف کرده بودند مبارزه برای عقیم ساختن این کودتا تا ساعت ه صبح ادامه پیدا کرد در آن ساعت تمام افراد متجاوز گارد شاهنشاهی گرفتار و وزیر خارجه و وزیر راه و (زرک زاده) که در سعد آباد محبوس بودند از طرف معاون رئیس ارکان حریه عمومی که بیشتر از حبس رهائی یافته و به سعد آباد رفته بود آزاد شد و افراد گارد عمر مانع سلاح گیر دید.

با آزاران طبق اطلاع را دیو ته. ان معه (تریاپملوی خانم شان) و دونفر دیگر که سریا و ر مخصوص و ملوت شان بود بعد از ناکام شدن کودتای گارد شاهنشاهی علیه دولت ذککور مصدق ملکت ایران را ترک گفته بصورت غیر مترقبه ذریعه طیاره از راه مسر واقع جنوب بحیره خزر به بغداد مواصلت کردند. متعاقب آن کودتای دیگر به سرکردگی جنرال زا هدی صورت گرفت و دوکتور مصدق که در خانه مهندس معظمی وزیر پست و تلگراف سابق در تهران بود دستگیر گردید و حکومت بدست جنرال زا هدی درآمده و مصدق بدست حکومت جنرال زا هدی زیر نظارت قرار گرفت.

عبدالله معظمی سابق رئیس مجلس شورای ملی ایران دوکتور صدیقی و دوکتور شایگان نیز به معیت دوکتور مصدق گرفتار و زیر نظارت قرار داده شدند.

همین طور هم حاکم اعلی اصفهان و دونفر زعیم حزب چپه ملی ایران گرفتار شدند. شاه پسندان ایران در جستجوی فاطمی وزیر خارجه ایران بوده و در اوایل سال طبق خبر را دیو لندن از قضایات شمال تهران فاطمی پیدا شد.

اعلی حضرت پادشاه ایران ذریعه طیاره شخصی از بغداد به تهران مراجعت کردند از طرف اعضای حکومت جنرال زا هدی و فامیل های ایران در مرکز هوائی تهران پذیرائی شدند.

پاکستان - از وفایع مهم پاکستان همانا شورش توده علیه قادیانی ها و حمایت حکومت پاکستان از آنان است حکومت نظامی لاهور بجرم فعالیت ضد قادیانی ها علامه سید ابوالعلاء مودودی و عیدالستار نیازی را محکوم به اعدام نمودند که بالاخره در اثر احتجاجات مردم و هم پیغامهای بعضی برائندگان دول اسلامی اعدام علامه موصوف به حبس تبدیل گردید.

کابینه شاعلی خواجه ناظم الدین بنا بر عدم موفقیت در رفع مشکلات پاکستان و فدان استعمار و کاردانی در پیشرفت روابط و امور خارجی و داخلی سقوط نموده و محمد علی سفیر کبیر پاکستان مقیم واشنگتن مامور تشکیل کابینه گردید . هم چنان شاعلی خواجه ناظم الدین از ریاست مسلم لیگ استعفا نمود .

حکومت پاکستان با امریکا پیمان نظامی را امضا و مقابل دریافت کمک نظامی و عده واکنداری بایگهای نظامی را در داخل خاک پاکستان برای اتانزونی داده است که این پیمان مورد تنفر واکرام توده پاکستان و کشورهای همسایه و دول اسلامی قرار گرفت . مسئله مهم دیگر که حکومت موجوده پاکستان به آن مواجه شده شکست مسلم لیگ در انتخابات بنکال شرقی است که حزب چپه متحد ۶۴ چوکی و مسلم لیگ ۳ چوکی و حزب آزاد هم سه کرسی را احراز نمود

هند - در هند شاعلی نهرو با اتفاق آرا بحیث رئیس گروپ پارلمانی حزب کانگرس و مولینا ابوالکلام آزاد به صفت معاون او انتخاب گردید حکومت هند در داخل کشور خویش مصروف فعالیت ها و اصلاحات داخلی قابل تقدیری است شاعلی نهرو راجع به مستعمرات فرانسه خصوصاً باندیچری که در داخل خاک هند است در یکی از خطابه های خود یاددهانی نموده و گفته است که آنرا از طریق مسالمت کارانه حل خواهد نمود ، هندوستان نسبت به معاونت نظامی امریکا به پاکستان تشویش واضطراب زیادی دارد . کنفرانس بین المللی حقوق دانان در دهلی جدید از طرف راجند را پرشاد رئیس جمهور هند که در آن ۴۰ نماینده دول خارجی و ۶۰ نماینده هندی شرکت کرده اند افتتاح گردید در زمره دیگر مسایل حقوق بین المللی راجع به حقوق بشر قوانین ملیت و موسسات هوانوردی - تشکیلات محاکم قضائی حقوق پیشه وری بحث و منشور یونو را نیز تجدید نظر خوا هشد نمود .

کشمیر - در کشمیر برضرفی شیخ عبدالله صدراعظم کشمیر و ثقرر بخشی غلام محمد نائب سابقه او بحیث صدراعظم کشمیر عوض مومی الیه جلب توجه می کند . دکتور کرا هام حکم یونو برای کشمیر را پور مذاکرات خود و نمایندگان هند و پاکستان را که در ماه فروری در موضوع غیر نظامی ساختن کشمیر صورت گرفته بود به مجلس امنیه پیش کرد و نام برده اظهار نمود که وی نتوانست از حکومت هند و پاکستان در این باب موافقه بدست بیاورد .

اندونیزیا :- در سال جاری دو کتور علی ساستر آمیجیو رئیس حزب ناسیو نالست اندونیزیا مامور به تشکیل کابینه گردید نامبرده کابینه خود را تشکیل و حلف وفاداری یاد نمود. صدراعظم مذکور چندی بعد از تقرر خویش خطاباً ایراد و روشنی بر سیاست خارجی کشورش انداخت در این باینه عدم ارتباط کشور اندونیزیا را به هیچ یک از دسته بندیهای شرق و غرب اظهار داشت وزیر خارجه اندونیزیا گفت که اندونیزیا باملل آسیائی و افریقائی همکاری داشته روابط مودت کشورش با آنها قائم خواهد ماند. درباره تادیه غرامات جنگ جاپان با اندونیزیا نیز موافقه حاصل و معاهده صلح را امضاء خواهند نمود . حکومت اندونیزیا به خروج خویش از اتحادیه هلند در ظرف سال جاری تصمیم گرفته است و خواسته است تمام روابط خود را با اتحادیه مذکور قطع کند و نیز شرط آن میباشد که باید دولت هلند نیز دوستانه به این آرزوی اندونیزیا موافقه نماید .

هند چین :- در هند چین شدت وحدت حملات ملیون ویتن و محاصره بعضی مواضع مهمه و پیشرفت شان جانب لوانگک پرا بانگ مرکز لائوس جریان دارد که تقریباً آن حصه را زیر تصرف خویش در آورده اند اخیراً پس از جنگهای خونین که طرفین متخاصمین آنها را به نفع خویش میخوانند و فرانسه اگرچه در بعضی موارد مقاومت قوای خویش را اظهار نمود بخش و تحمیل تلفات ویتن ها را زیاد نشان داده اما تا جائیکه از خلال خبر هادیده می شود موفقیت نظامی باوصف وصول امداد به فرانسه نصیب ویتن ها است. صدراعظم ویتنام پیغامی راجع به اعطای آزادی به کمبودیا - لائوس و ویتنام در داخل بعضی شرا یط از طرف حکومت فرانسه دریافت کرده است .

چین :- در پیکنگ به تقریب چهار مین سالگره تشکیل چین کمونست یک مانوره بزرگ عسکری بعمل آمد و جنرال چوتی سپه سالار عمومی قوای مسلح چین حین مراسم مانوره مذکور بمساکر چین توصیه کرد که می باید برای مقابله با هر پیش آمد آماده باشند زیرا هنوز قسمتی از خاک چین (جزیره فرموسا) بدست قوای اتانوفی است . هم چنان در ظرف سال چین کمونست یک دسته عسکر خود را جهت سرکوبی اغتشاشیون منطقه واقع قسمت شرقی تبت روانه واغتشاش را که به مناسبت قلت خورا که تولید گردیده بود آرام ساخت .

کوریا :- در ابتدای سال جنگهای کوریا با تمام حدت و شدت خویش جریان داشت اخیراً به غرض - بهبود اوضاع از طرف چوئن لای صدراعظم چین کمونست پیشنهادی

راجع به تبادل اسرای جنگ کوریا ترتیب و تقدیم گردید اقوام مشغول ملل متحده پیشنهاد را به نظر یک تلقی کرده و آنرا روزنه امید برای خاتمه جنگ کوریا که روابط شرق و غرب را خراب کرده است دانسته اند نطق وزارت خارجه انگلستان نیز این اقدام را امید بخش گفته علی الخصوص نمایندگان معالت عرب و آسیا روی کار آمدن متار که را از روی این پیشنهاد نزدیک گفته اند این پیشنهاد در مراکز سیاسی هند و فرانسه به حسن نظر تلقی و آنرا عامل متار که کوریا دانسته اند.

پس از اکتوبر سال گذشته مجدداً برای اولین بار میان افسران ارتباطی چین کمونس و کوریای شمالی و ملل متحده دریا نمودن انجام جرکه منعقد و دران بلان تبادل فوری مجبوسین مجروح و مریض جنگ کوریا مورد مذاکره قرار یافت بناغلی مولوتوف وزیر خارجه اتحاد شوروی نیز موافقه کلی درین باره اظهار و این طرفداری وزیر خارجه شوروی را وزارت خارجه امریکا نیز به نظر نیک نگریسته محافل سیاسی واشنگتن گفته اند که اندازه صدق. اظهارات شان چنین مذاکرات مبادله مجبوسین و مجروح و چین معلوم میگردد آیزن هاور نیز در طی نطق خویش این امر را تمجید کرده و گفت که در مسئله میادله اسرا برای اولین بار صداقت کمونس و صلح خواهی شان مورد امتحان قرار خواهد گرفت اخیراً ساعت ۱۰ صبح روز ۲۷ جولائی این موضوع جامه عمل پوشید و در قصر دارالصلح متار که کوریا صورت عملی را اختیار کرد.

جایان :- در جایان تبادل یاد داشت های غیر رسمی میان اتانزونی و جایان قابل تذکار است جایان می خواهد قوایش از یکصد و ده هزار به دویست و هفتاد هزار ترتیب یابد علاوه به موضوع خروج تدریجی قوای امریکا از جایان نیز موافقت بعمل آمده در توکیو بین دولت اتانزونی و جایان توسط سفیر کبیر امریکا مقیم جایان وزیر خارجه جایان معاهده همکاری متقابل دفاعی به امضاء رسید.

حادثه دیگر عبارت از صدمه برداشتن ماهی گیران جایان در اثر انفجارات و رادیو اکتیویتی بم آتومی امریکا در بحر الکاهل است که در اثر تجربه آن یک عده ماهیگیران جایان آسیب سخت برداشت و بنا بران حکومت جایان توسط سفیر خویش به حکومت امریکا پروتست و طاب تاوان خسارات وارده گردید.

سیلون :- در سیلون خواهمش رئیس الوزرای آن کشور از صدر اعظم های هند - پاکستان - برما - اندونیزیا برای تشکیل کنفرانس جهت بحث بر مسائل مشترک تاندازه جلب توجه می کند و این کنفرانس در ۱۹۵۴ در کولمبو انعقاد خواهد شد.

عراق: — آنچه در عراق شایان تذکر است همانا مسافرت اعلیحضرت فیصل دوم شاه عراق معاً نوری سعید — صدر اعظم سابقه عراق و والا حضرت عبداللّه ولیعهد عراق بپاکستان می باشد .

سوریه: — در سوریه مسئله قابل تذکر و تأثر آور تخطی و اقدامات بییهودیه بغرض حفر کنال در علاقه سر حدی سوریه است که باعث فکرائی شدید سوریائی ها گردیده یهودیه با بدان واسطه میخواهند که مجرای آب یوردان را تنقیص دهند که این اقدام شان دولت سوریه را بسیار متضرر می سازد بشا بر این دولت سوریه التیماتوم شدیدی بحکومت نام نهاد اسرائیل ارسال و در آن خواسته اند که تا ۴۸ ساعت آینده از حفر کنال دست بگیرند .

واقعه دیگر گرفتار یهای بعضی زعمای سیاسی سوریه نسبت به آشوب افکنی مقابل حکومت ششگلی و سوء استفاده از قانون اساسی دولت میباشد که به اثر آن درسرا سر سوریه حکومت نظامی قائم گردید متعاقب آن واقعه کودتا به وقوع پیوست که جمعی از اهالی شمال کشور بهمد قوای شمالی و غرب و شرق کشور بر یاست مصطفی همدون علیه حکومت قیام و بناغلی ششگلی استعقای خود را به پارلمان پیش و از خاک سوریه ذریعه طباره خارج و دمشق به تصرف انقلابیون درآمد بناغلی هاشم الاتاشی کفیل رئیس جمهور سوریه اعلام گردید .

عربستان: — در عربستان سعودی مسئله قابل تذکر تجاوزات قوای تانکدار برطانیه در نجدستان بریمی و صدور پروتست حکومت عربستان سعودی به مقامات مربوطه برطانوی بدان مناسبت می باشد .
اعلیحضرت عبدالعزیز ابن سعود پادشاه عربستان سعودی که یکی از بزرگان عالم اسلام بودند وفات نموده و عالم اسلام را سوگواری ساختند پسر ارشدشان امیر سعود عوض پدر بر تخت شاهی عربستان جلوس نمود .

فلسطین: — حملات یهودیه در جریان سال در علاقه های سر حدی عرب ادامه دارد یهودیه توصیه های هیئت های یونورا پیهم نقص کرده میروند . دولت نام نهاد اسرائیل به یک اقدام غیر قانونی دیگر که انتقال وزارت خارجه یهود از تل عقیف به بیت المقدس است متشبث گردید که بالآخر نمایندگان سیاسی دول عربستان سعودی — عراق — سوریه — لبنان — مصر — اردنیه — فلسطیه وین مقیم واشنگتن نزد کفیل وزارت خارجه اتانونی رفته بشا بر نقل

وزارت خارجه یهود از تل عفیف به بیت المقدس پروتست نمودند و هم اظهار داشتند که این اقدام امید صلح را در شرق میانه میکاهد .

✽ ✽ ✽

ترکیه :- آنچه قابل یاد داشت دیده شد پذیرفتن دعوت نامه جنرال آیزن هاویر از طرف جلال بایار رئیس جمهور ترکیه و مسافرت موصوف بجانب اتازونی و دید و وادی ها باروهای کشور اتازونی است دیگر از حوادث قابل تامل ترکیه زلزله ابتدای سال است که شرابی های زیادی در منطقه زلزله زده رسانیده و تعداد بی خان مانها به هزاران نفر میرسد .

✽ ✽ ✽

اروپا :

انگلستان :- نطق الیزابت دوم ملکه انگلستان هنگام افتتاح جلسات سومین دوره پارلمان آن کشور جلب نظر می کنند که در بیانیه خود اظهار داشت : اتازونی - فرانسه - انگلستان برای بهودی اوضاع جهان با اتحاد شو روی جرگه تشکیل وهم گفت روابط ط سیاسی ایران و انگلستان باید باز فایم گردد و هم پیمان اتلانتیک که اساس سیاست انگلستان است بیا پی تقویه شود .

در پاپان کا نگرس سالبانه زعمای حزب محافظه کار نطق شیاغلی چرچل نکات جالب توجه دارد که گفته است حکومت محافظه کار خواهد کوشید تا زعمای دول بزرگ کنفرانسی تشکیل و در آن بر مسائل متنازع فیهای شرق و غرب بحث کنند و زیاده نمود که حکومت انگلستان برای دفاع اروپا طرفدار تشکیل چنان اردوی است که یکدسته بزرگ فوای آلمان غرب در آن شامل باشد و انگلستان مایل نیست که آلمان را مقابل شو و روی و شوروی را مقابل آلمان استعمال کند .

در لندن وزراء خارجه دول غربی برای دوروز جلسه و بر قضیه بین الملی مخصوصاً روابط غرب با اتحاد شوروی و قضیه تریست بحث کردند . در کنفرانس برای تشکیل جلسه وزراء خارجه چهار دولت معظم در برلین جبه وحدت آلمان و امضاء پیمان صلح آستریا موافقه کردند که اجلاس مذکور بناریخ ۴ جنوری افتتاح خواهد شد .

✽ ✽ ✽

فرانسه :- در کشور فرانسه آنچه در جریان سال مهم دیده می شود بحراناتی است که در کابینه های فرانسه رونما و شمت بحران بعدی رسید که رئیس جمهور فرانسه بناچار باستثنای حزب کمونسیت بقیه روسای تمام احزاب را طلبید تا آنها تسهیلات و پرو گرام مشترکی برای رفع بحران کابینه فرانسه بسنجند اخیرا پس از ناتوانی چندین کابینه

لانیل مو فوق به تشکیل کابینه گردید. در انتخابات فرانسه (رني کونتي) (يکي از سنا توره‌های محافظه کاران معتدل و معاون مجلس سنا) کاندید رياست جمهوري گردید و ۴۷۷ رای حاصل و بريت رئيس جمهور منتخب شد .

در ياريس شوراي ملي فرانسه لایحه تصويب و در آن بحکومت خود اجازه داد تا در کنفرانس چينوا روی مسئله هند چين آزادانه بحث کنند تنها دگوليت ها پيشنهاد کردند که فرانسه در حال ميتواند بمالك هند چين مقابل تعرض و يتمن ها مساعدت کند که در داخل اتحاديه فرانسه آزاد شوند و الا مسئوليت دفاع ممالك شان بدوش خود آنها خواهد بود - لانیل رئيس الوزراء فرانسه کنفرانس چينوا را بهترين راه حل معضله هند چين خواند .

هسپانيه :- دروزارت خارجه هسپانيه ميان دولت هسپانيه و دولت اتاروني قراردادهای اقتصادي و دفاعي بامضاء رسيد که به اساس قرار داد مذکور دولت هسپانيه برای استفاده قواي اتاروني در داخل هسپانيه مراکز نظامي را باختيار شان خواهد گذاشت و دولت اتاروني در طرف ۹ ماه آينده معادل ۲۲۲ ميليون دالر به هسپانيه معاونت نظامي و اقتصادي خواهد داد .

ديگر از قضيه مهم هسپانيه موضوع تقاضای استرداد جبل الطارق به هسپانيه است که از طرف سفير هسپانيه در لندن بحکومت انگلستان داده شد انگلستان به اين خواهش هسپانيه جواب نفی داد و بنا بر اين مسئله هزاران نفر متعلمين هسپانوي مقابل سفارت انگلستان در مادرید به مظاهرمشديد پرداخته و آئينه های عمارت سفارت در اثر سنگباران اکثراً شکسته بود .

ايطاليه :- در ايطاليا نيز در جريان سال بحرانات کابينه آن کشور قابل دفت است دگاسپري زعيم حزب ديموکرات مسيحي ايطاليه . پچيو تي اتيليو - فان فاني هريک از ذوات مذکور را در مورد سال امر تشكيل کابينه داده شد آنها نتوانستند رای اعتماد را حاصل و همه مستعفی شدند اخيراً شلبا به تشكيل کابينه مامور شد . اما اتحاديه عمومي کارگران ايطاليا باوي موافقه نداشته عليه او توطئه می کنند . ديگر از حوادث مهم سال در ايطاليه همانا مانوره ها و سوقيات عسکري در ايطاليا در سرحدات کشور مذکور جانب سرحد يوگوسلاوي بمناسبت مناقشات مسئله تريست ميباشد .

قارئين گرام از قضيه مهم تريست خبر دارند که علاقه مذکور به دو منطقه (الف) و (ب) تقسيم شده يوگوسلاويه منطقه (ب) تريست را ميخواست ضم خاك خود نمايد و ايطاليه (بقه در صفحه ۲۹۹)

فعالیت‌های باستان‌شناسی

در افغانستان بعد از آغاز جنگ دوم جهانی تا امروز

درس‌های ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۱ آتش جنگ دوم جهانی متعل‌شده و دامنه آن از کناره‌های
سواحل رود دریا جاسائر نقاط جهان منتشر گردید و بار دیگر اضطراب و تشویش دنیا را فرا
گرفت. در حالیکه نیمه جهان در خاک و خون می‌خیید و نیمه دیگر آن در اضطراب شهید

دست زکر بیان بود افغانستان با احراز سیاست
بیطرفی هر امن و سلام می‌زیست. در چهار سال
جنگ در حالیکه تحقیقات باستان‌شناسی در تمام
روی زمین متوقف بود افغانستان تنها استثنائی
بود که تحقیقات عتیقه‌شناسی در آن بکلی موقوف
نشد بر و فیسرها کن (Hackin) مدیر هیئت
حفریات فرانسوی برای اجرای وظایف ملی
خودش با همکاران خود بفرانسرفت ولی متعاقباً
بجایش دانشمند دیگر فرانسوی موسیو کیرشمن
(Girshman) وارد بکلیا پل گردیدیم در سال
های ۱۹۴۰ و ۱۹۴۱ در پایتخت کشور ماماند.

کیرشمن دانشمند سالخورده که تحقیقات او در
زمینه‌های قبلی تاریخ در تیره‌های کاشان و جیان و سیالک در خاک‌های ایران و دریای

های سرخ داغ و سفید داغ در حوالی زرنج قدیم در سیستان افغانستان معلوم است.

در طی دو سال اقامت خویش در افغانستان در سه نقطه مهم برج عیساله، بگرام، صدق آباد

ریزه کپستان که هر سه در علاقه کاپیسا در شمال کابل و ملقم است به یک سلسله کاوش‌ها

حفریات و تحقیقات باستان‌شناسی متوصل شد و ثمره تجسس‌ها و که مربوط به سال‌های جنگ

است بصورت دو کتاب بسیار مهم نشر شده است یکی: بگرام، تحقیقات باستان‌شناسی

تاریخی راجع به کوشانی‌ها و دیگری یفتلی‌ها

Begram Recherch archeologique et Historiques sur le Kou Chans.

(Les chionites Ephaites)

موسیو گیرشمن بعد از دو سال اقامت در کابل در آغاز ۱۹۴۳ به فرانسه اعزام شد و جزو تقرر موسیو شلوم برژ (M. Silunberger) بهیئت مدیر هیئت باستان شناسی فرانسه در افغانستان بکابل رسید و چون تقرر او مصادف به سال اخیر جنگ بود و آمدن او مدتی به تعویق افتاد موزه کابل در رشته مهم دیگر که عبارت از گذاشتن اساس يك موزه انسانو گرافی باشد دست زد و در اثر مساعدت بسیار قیمت دار اعلی حضرت همایونی پادشاه افغانستان بزرگان مملکت موفق شد که کولیکسیون های بسیار نفیس البسه و خامک دوزی ها و انواع بافت و دوخت از نقاط مختلف افغانستان بدست آورد. مجموع آثار در (۱۶) اطاق در عمارت مخصوص در کارته چار قریب کابل برای مدت یککماه بمعرض نمایش گذاشته شد و مورد دلچسپی زیاد علاقه مندان داخلی و خارجی قرار گرفت.

بارسین موسیو شلوم برژ به کابل و آردن چند نفر اعضا و همکاران جدید و تشکیل کتابخانه و کانون مطالعه در ۱۹۴۶ هیئت تحقیقه شناسی فرانسی. سرو صورت جدیدی بخود گرفت و دارای يك پروگرام جدیدی شد.

شبهی نیست که تحقیقات هیئت های حفريات فرانسی در سال های قبل از جنگ در مدت تقریباً ۱۷ سال بیشتر منحصر به آئین بودائی و آرت و تاریخ بودائی افغانستان شده بود و بامختصر استثنایات تقریباً شکل یکنواختی داشت مدیر جدید هیئت در پروگرام جدید خود که متن آنرا در اکادمی حفظ آثار و اسناد فرانسه :

L'Academie des inscriptions et Belles Lettres

گذازش داد و تحقیقات هیئت خویش را در افغانستان به دوره های ذیل مترتب ساخت :

- (۱) قبل التاریخ.
  - (۲) تمدن یونانی.
  - (۳) مدنیت یونانو بودائی در شرق و فرهنگ ساسانی در غرب افغانستان معا صر هم.
  - (۴) به اساس این پروگرام از سال ۱۹۴۷ تا امروز که هفت سال میشود يك سلسله حفريات مهم مربوط به دوره های فوق در نقاطی مثل : بلخ، کهنه دکه، میرزکهنه، لشکرگاه مندیگک، سرخ کوتل، قندوز بعمل آورد که بجایش از هر کدام علیحده صحبت خواهد شد.
- چون در سال ۱۹۵۲ سی ساله موعد اجازه حفريات فرانسویها در افغانستان به پایان میرسید در اثر موافقت حکومت افغانستان و فرانسه موافقت نامه اجازه حفريات برای ۳۰ سال دیگر تجدید شد به تزییدیک ماده که طرفین هر وقت عزم فسخ قرارداد راداشته باشند یکسال بیشتر طرف مقابل را آگاه خواهد ساخت.

هیئت موزه تاریخ طبیعی نیویورک در سال ۱۹۴۹ موزه تاریخ طبیعی نیویورک با اعزام مستر فیرسر ویس (Walter A. Fiersevis) بسکابل اجازه تحقیقات را در دوره‌های حجرو دور هی اولیه قبل تاریخ از وزارت معارف افغانستان خواست و بعد از مطالعه موضوع اجازه یک دوره امتحانی شش ماهه تحقیقات در سیستان افغانی بین حوزه ارغنداب و هیرمند و هامون برای آخر سال ۱۹۵۰ و اوایل ۱۹۵۱ به موزه مذکور داده شد. مستر فیرسر ویس و همکار او مستر لوی دیویس در طی یک گردش طولانی بطول ۶ هزار میل بین گریشک و فراه و چغانسور تقریباً (۶۰) نقطه را جزا ماکن قبل تاریخ ثبت کردند و شواهد رهایش بشری در اخیر دوره (پاله اولی تیک) دوره قدیم حجرو در جریان دوره (نبولی تیک) دوره جدید حجرو در خاک‌های جنوب غربی افغانستان اشکارا شدند در اخیر ۱۹۵۱ لوی دیویس یکی از اعضای هیئت موزه تاریخ طبیعی امریکا کاوش‌های کوچک‌ولی نسبتاً مهم در دەمراسی غندی و در شمشیر غار

که هر دو در پنجوایی ده میل جنوب غربی قندهار واقع است بعمل آورد. هیئت امریکا موزه دانشکاه پنسلوانیا در بهار ۱۹۵۲ مستر رینی مدیر موزه دانشگاه پنسلوانیا بسکابل آمد و بعد از تماس با وزارت معارف افغانستان قرار دادی برای یک دوره غیر محدود و با قوه فسخ برای طرفین بشرط اطلاع قبلی ۶ ماهین موزه کابل و موزه دانشگاه پنسلوانیا عقد شد و در خزان سال جاری مختصر کاوش‌های از طرف هیئت موزه مذکور در قندهار و بلخ صورت گرفت.

از سال‌های جنگ دوم جهانی باینطرف تا امروز یک سلسله کشفیات اتفاقی هم در افغانستان بعمل آمده است مانند کشف چندین هزار مسکوکات در میرز که گردیز، کشف کتیبه‌های هیر و در غوریان هرات و کلمکان سمت شمالی و کتیبه‌های یونانو کوشانی یسفتای در ارزگان (ولایت قندهار) کشف خزانه مسکوکات قلعه زال (حکومت کلان قندوز) و غیره.

نقاطی که در سال‌های جنگ و بعد از آن حفاریات شده.

(۱) برج عبدالله حوزه کاپیسا که در شمال وادی کابل بین رشته کوه‌های پغمان و پنجشیر و کوه‌های صافی و کوتل خیرخانه افتاده و چهار رودخانه خروشان غوربند، شتل، سالنگ، پنجشیر آنرا آبیاری میکنند از قرن ۵ ق م که افغانها با هخامنشی هامجادله داشتند تا قرن (۱) مسیحی که های عربی آئین اسلام را وارد کردند در حدود ۱۳۰۰ سال سر راه بلخ و ننگاراه

دیونیز و بولیس (Nagara Diono opis) یعنی جلال‌آباد و تا کنون یلاو قندهار در آستانه دره‌های هند و کش موقعیت مهمی داشت و شاخه جنوبی راه ابریشم که از بلخ یکطرف جانب تا کنون یلا و طرف دیگر جانب غزنی و قندهار امتداد داشت از اینجا

م-گنشت. درین حوزه خرابه های مهمی در پروان، بگرام، اوپیان، سارس-کندری و جاهای دیگر افتاده و مرکز آن همان نقطه ئی بوده که جغرافیه نگاران کلاسیک بنام کار تانا (Cartana) مورخین چینی به اسم کاپیسی (Kapisi) خوانده اند و عبارت از بگرام فعلی میباشد که در مجاورت التصاق چهار رود خانه فوق الذکر قرار دارد برج عبداللہ بقاصله ۶۰۰ متری شمال بگرام در نقطه اشتراک غور بندو پنجشیر روی یوزة شنگی واقع شد و محلی است که موسیو فوشه A. Foucher آنرا بصفت «شهر جدید شاهی» خوانده است و بصورت حاضره عبارت از محوط کوچک مربع شکلی است که بچهار طرف آن شواهد دیوارهای قدیمه دیده میشود.

موسیو گیرشمن Cruireshman در سال (۱۹۴۴) در دو نقطه یکی در وسط نیمه شرقی و دیگری دریای دیوارهای گوشه جنوب شرقی کاوش های بعمل آورد. در نقطه اولی جز یکی دو پارچه صنعت گریسکو بود یک Bas relief de l'art gréco loudhique و یک سکه نقره ئی خسرو دوم (Khasroes II) چیز دیگری نیافت. دریای دیوارهای حصار برج عبداللہ دو نوع دیوار ملاحظه نمود یکی دیوارهایی که خشت کاری آن روی تهداب مختصری از سنگ دریائی گذاشته شده بود و دیگری دیوارهایی که خشت های بزرگ آن بدون داشتن تهداب روی زمین گذاشته شده بوده. بر علاوه روی بعضی از خشت های مذکور علایمی بصورت برخی از حروف الفبای یونانی مشاهده کرد موسیو گیرشمن خشت کاری های روی زمین را به عجله ئی که اسکندر در کار دفاع داشت نسبت داده و به اساس پاره ملاحظات دیگر در سیستم آبیاری که با عمر یونانی باختری و کوشانی مغایرت دارد به این نتیجه میرسد که برج عبداللہ باینکه سابقه قدیم تری داشته در عصر اسکندر بشکل قدیمه نظامی در آورده شده و با الکساندرا دوپیه (Alexandra d'vipe) یعنی (اسکندریه بین دو آب) یا اسکندریه بای قفقاز که در پروان وقوع داشت موقعیت نظامی خویش را در حوزه کاپیسا در مدخل دره های هندوکش مستحکم و استوار ساخت.

بگرام، بگرام، کاپیسی منذ کره ماخذ چینی مرکز کاپیسا، مقر شاهان یونانی باختری در جنوب هندوکش، پایتخت تابستانی کوشان شاه بزرگ کنیشکا از حوالی تقریباً ۱۲۰ سال باینظر ف که باز اول چارل مسن (Charles masson) انگلیس چندین هزار سکه از گردو نواح آن بدست آورد معروف است و هندو شناسان ارو پائی و دانشمندان خود هندوستان از اهمیت مقام تاریخی و باستان شناسی و جغرافیائی آن اطلاع دارند و بعد از حفريات بسیار مهم موسیو هاکن (Hackin) در سال های ۱۹۳۷ - ۱۹۳۸ - ۱۹۳۹ آثار گران بهای یونانی، یونانو مصری، هندی، و چینی از

آنجا بدست آمده است درجهان تهذیب و فرهنگ مقامشای مخی احر از کرده و موزة کابل را بی نهایت غنی ساخته است. چون در بحث ما اینجا تحقیقات و حفاریات سال های قبل از جنگ شامل نیست لذا بگرام را در روشنی حفاریات و تحقیقات موسیو کیرشمن مختصر مطالعه میکنم.

برج عبدالله و بگرام متصل هم به فاصله (۶۰۰) متری یکدیگر قرار دارند. دانشمندان فرانسوی قراریکه متذکر شدم اولی را (شهر قدیم شاهی) و دومی را (شهر جدید شاهی) میخوانند. از اثر ملاحظات باستان شناسی و حفاری موسیو کیرشمن در طی سالهای ۱۹۴۱ و ۱۹۴۲ در شهر جدید بگرام سه طبقه آبادی به ملاحظه رسید است. (۱) قسمت قدیم مربوط به عصر شاهان یونانو باختری که با ورود ایشان از شهر بکترا (Bactra) از صفحات شمال هندو کش به جنوب بناشده و تا اخیر عصر سلاله اول کوشانی یعنی دوره کد فیزس ها (Kidphiss) دوام داشته

(۲) مرحله دوم شهر که مربوط به سلاله دوم کوشانی است و موسس دو دمان مذکور کنیشکای کبیر میباشد.

(۳) مرحله سوم شهر که سلاله سوم و چهارم کوشانی در آن استقرار داشت و این سلاله ها را معمولاً در تاریخ افغانستان بنام کیداری ها (Kidarites) و کوشانی های خورد یاد میکنند.

گیرشمن به شهادت کثرت مسکوکات بنای شهر جدید شاهی بگرام را به شاهان یونانو باختری در قرن دوم ق م نسبت میدهد. و از نظر نقشه سازی یونانی آنرا او لبن شهری در آسیای مرکزی میخواند که معیارات خود را حفظ کرده است. به عقیده او از لحاظ پلان، شهر کاپیسی صورت (هیپودام)

(Hippodam) یعنی شکل مستطیل داشت و دو کوچه از وسط هر ضلع جدا شده و در وسط آن تقاطع میکرد و ازین نقطه نظر بین کاپیسی و شهر (دیورا - اروپوس) (Dura Europos) که یکی از شهر های یونانی آسیای داخلی بود شباهت های تام موجود است. شهر کاپیسی از نظر پلان یونانی و از لحاظ شکل استحکامات حصار خود با پیش برآمدگی های مرتب در امتداد دیوار ها و با داشتن برج هادر کنج ها با شهر های معاصر خود در خوارزم مانند (بازار قلعه) و ایاز قلعه شباهت بهم میرساند و چون خوارزم قبل از اینکه شاهان یونانو باختری بطرف جنوب هندو کش بایان شوند تحت نظارت ایشان بود شکل استحکامات محلی باختر و خوارزمی و پلان شهر سازی یونانی بهم آمیخته شده و شهر کاپیسی قدیم عصر یونان و باختری را بهمان آورده است از طرف دیگر چون مظاهر تمدن یونانو باختری (گریکو بکتریان) در آرت

و هنر نمودار شده باید در شهر سازی هم اینجا بات هر دو تمدن را مشاهده کنیم . اهمیت حفريات موسيو گيرشمن در بگرام منحصر به دو چیز است : یکی تعین مراتب و راه های مختلف آبادی شهر کاپیسی و دیگر مطالعه حیات مذهبی و مدنی و اجتماعی اهالی آن در دوره های مختلف کوشانی .

قراریکه بالامتداد کر شدیم آبادیهای قدیم ترین قشر خاکی کاپیسی را که اینجا به نام بگرام نمبر ۱ یاد میکنیم به شاهان یوفانو باختری نسبت میدهد که تا اواخر سلاله اول کوشانی ادامه داشت . به اساس مطالعات وی خانه های شهر نمره (اول) بگرام با خانه های تا کر یلا (T' xila) یکسان بود یعنی در هر دو جای در حالیکه خانه هافقط دارای يك منزل معلوم میشود از خود زیر زمینی های هم داشته چنانچه (Apoll niso de Tyane) ایولونیوس تیانی که در سال ۴۴ عهده مسیحی تا کر یلا را دید و (Philostrate) فیلو سترات سوانج نگار او می نویسد که تا مبرده در تا کر یلا خانه های يك منزله دیده که هر کدام از خود زیر زمینی داشت . منازل بگرام (۱) عینا به همین ترتیب بنا یافته بود .

شهر دوم بگرام که بادودمان دوم کوشانی و امپراطور کنیشکا بنا یافته شهری بوده که در حدود ملاحظات باستان شناس فرانسوی در چندین اطاق دیوار های آن روی سنگ تهداب به اصول پخته آ باد شده بود و گیرشمن با قید فرض چنین نظریه دارد که اصول پخته کاری با کنیشکا شروع شده است .

شهر سوم بگرام شهر است که دودمان سوم و چهارم کوشانی یعنی کیداری های کوشانی های خورد تا اواخر قرن چهارم مسیحی در آن زیست داشتند و بقعیده گیرشمن در انرورود قبایل (خپونی - یفتلی) Cuionites Ephthal tes متروک مانده و به نظر به او شهر کاپیسی را که تقریباً دو نیم قرن بعد از متروک شدن شهر سوم بگرام هیوان تسنگ زایرچنی دیده محل دیگری است که باید کشف شود و احتمال دارد موقعیت آن در محلی موسوم به (غندی پیسه) باشد

چیز مهمی که در شهر سوم بگرام قابل ملاحظه است این است که منازل شهر هر کدام دارای دسته اطاق هائی بوده که تعداد آن ها به ۵ - ۶ میرسد . دیوار های اطاق از خشت خام و تهداب آنها عموماً از سنگ های دریائی تعمیر شده است . اطاقها فقط يك يك دروازه داشته و هر منزل دارای پس خانه بوده . آنچه قابل ملاحظه است وجود محراب های است در همین پس خانه ها که در قاعده هر کدام تخته سنگ هائی به مشاهده رسید و گیرشمن روی تخته سنگ ها در بعضی موارد آثار هیكل تراشی بودائی دربرخی موارد دسگر مجسمه ربه انوعی را بنام (اردو خوشو) (Ardokhsho) و بعضی

چراغ‌های گلی یافته است و واضح می‌شود که باشند کان کوشانی شهر سوم بگرام درضی قرن ۳ و ۴ مسیحی ربه النوع مذکور را می‌پرستیدند و در منزل خود معابدی ساده و مخصوص داشتند و در مقابل مجسمه و مجراب عبادتگاه خود چراغ‌های گلی روشن میکردند، تفسیر این اطاقها را سوسیو سیریک (Seyrik) در شهر پالمیر (Palmyra) هم ملاحظه نموده است.

صدق آباد : صدق آباد دهکده ایست در ریزه کهستان در سرحل چپ رود خانه پنجشیر. فاصله آن از بگرام روی يك خط هوائی فرضی ۶-۷ کیلو متر میباشد و در مقابل کوه پهلوان و شترک بگرام افتاده است. در سال ۱۹۴۲ در اثر کشف بعضی مسکوکات فقط برای يك روز حفاریات مختصری در یکی دو قبر بعمل آمد در نتیجه دو جمجمه بعضی ظروف مفرغ و گلی و مسکوکات کشف شد. باینکه مدت کاوش در صدق آباد منحصر يك روز و اشیای مکشوفه بسیار محدود است معذات از نظر اهمیت قابل توجه زیاد میباشد زیرا آثار مکشوفه بیک دوره تاریک تاریخ افغانستان که دوره یفتلی ها باشد روشنی می‌اندازد. گیرشمن راجع به تحقیقات خود در صدق آباد کتابی در ۱۹۴۸ در قاهره به طبع رسانیده و معلومات مختصری از آنجا اقتباس میشود.

افوام یفتلی خویش را به نام (خیونی) یاد میکردند. خیونی‌ها به دودسته تقسیم میشوند. یکی (یفتلی‌ها) یادسته شمالی و دیگری (زابلی‌ها) یادسته جنوبی که در شمال و جنوب هندوکش استقرار یافتند. خیونی‌ها مردمان جنگجو، دارای اسلحه خوب بودند و برای سواری اسب استعمال میکردند. یفتلی‌ها از صفحات شمال هندوکش بطرف خاک‌های ایران ساسانی متوجه شدند و زابلی‌ها در جنوب هندوکش بجای هندگوپتا فتوحاتی نمودند. در قبایل اولی در اثر تماس و تصادم و جنگ‌ها و فتوحات متقابل تمدن ساسانی و در قبایل دومی مدنیت هندی تاثیر کرد. در زبان یفتلی‌ها، پهلوی ساسانی و در زبان زابلی‌ها سانسکریت تاثیر نمود.

خیونی‌ها عندالورود از آسیای مرکزی آئین آفتاب پرستی داشتند بعد از اینکه وارد خاک افغانستان شدند در آئین و عقاید آنها پاره تحولانی رخ داد به این معنی که قبایل یفتلی که در صفحات شمال هندوکش بیشتر متمرکز شدند به آئین بودائی تمایل پیدا کردند و مدام دین مذکور شدند و زابلی‌ها در جنوب هندوکش به دیانت آفتاب پرستی خود اصرار ورزیدند و این اصرار آنها در عصر (میهر اکولا) برای بودیزم درگند هارا خطری ایجاد کرد. روی هم رفته خیونی‌ها در امور مذهبی مسامحه میکردند و آزادی مذاهب را احترام می‌نمودند چنانچه در دوره آنها در خاک افغانستان، بودیزم،

زور استریزم، آفتاب پرستی، آئین مانی، دین مسیحي نسطوری همه رواج داشت. عصر خيوني تا اندازه زياد جلال و شوکت داشت. اثاث البيت طلائي و نقره‌ئي، البسه مردانه و زنانه ابريشمي و خامک دوزي، زيورات و جواهرات، بخصوص البسه و جواهرات زنان يفتلي. معا بد باشکوه آفتاب پرستی در زابل و استوپه هتي پوشيده از ورقه طلاهر کدام بجای خود دليليست که انبساط پايه حیات اقتصادي و ثروت و آبادي کشور را در عصر يفتلي ها ثابت ميسازد. چون ايشان بين سردريا و آمودريا در شمال هندوکش و سپس در جنوب سلسله کوه مذکور احراز نفوذ کردند و تمام قلمرو کوشاني هاي بزرگ را اشغال نمودند افغانستان عصر ايشان کشوري بود بزرگ که تمام راهای تجارتي آسياي ميانه ازان ميگذشت و يفتلي در نظارت راهای تجارتي دست داشتند و کاروان هاي بزرگ و محترم چين و هند از اقطار قلمرو تحت نظارت ايشان ميگذشت. دوره شکوه يفتلي ها که فصيلي از فصول بسيار مهم تاريخ افغانستان است اخير قرن دواوئل قرن ۶ مسيحي را در بر ميگيرد. درين زمان خيوني ها از ترکستان چين تا سرحدات ايران و دهانه سند امپراطوري بزرگي در افغانستان تشکيل داده بودند که موثرات تجارتي و فرهنگي آن در کشور هاي مجاور بي تاثير نيست. ما خنچيني تذکر ميدهند که در اواسط قرن ۵ مسيحي مخصوصاً بعد از ينگه در سال های ۴۵۱-۴۶۰ هيئت تجارتي از کشور يوجي هاي بزرگ بچين رفت ساختن ظروف شيشه در چين معمول شد. اين کشور يوجي هاي بزرگ در قرن ۵ مسيحي همان افغانستان عصر يفتلي است و واضح ميشود که در اثر تملقات تجارتي و بازرگاني که بين افغانستان يفتلي و چين در طی قرن ۵ مسيحي قايم بود طرز ساختن ظروف چيني از افغانستان به چين منتقل شد.

مدتها به اشتباه تصور ميشود که يفتلي ها شاخه ئي از هن ها هستند و ايشان را بر بر و خرابکار و مخرب مدنيت مي پنداشتند حال آنکه حفريات «بگرام- کاپيسي» نشان ميدهد که يفتلي ها چون به آئين بودائي گراييدند در حفاظت و توسعه معايد مجاهدات بسيار کردند. چون قلمرو امپراطوري خيوني در مرحله عروج خود علاوه بر خاک هاي افغانستان در حواشي ترکستان چين و هند و ايران هم انبساط داشت در انتشار و امتزاج فرهنگ سهمي بسزا گرفتند. ايشان معيزات هنرايراني را در آئين بودائي کاشف و وارد کردند و صنعت گويتهای هندي را از هند به افغانستان ارمغان آوردند چنانچه کشفیات سر اورل آلتين درختن و کاشف و کشفیات و ملاحظات هاکن در باميان، ککړک، فندقستان (درة غور بند) اين نظريات را تائيد ميکند. راهب گوريائي (هوي تچا او Houei teliao) که در سال ۷۲۷ م وارد باميان گرديد مي نويسد: «شاه رئيس اقوام به آئين سه جواهر احترام ميگذارد و معايد و راهبين به تعداد زياد وجود دارد» اين نظريه نشان ميدهد

که بامیان در عصر یفتلی ها مقام و منزلت بزرگ دینی خود را محفوظ نگه داشته بود در زمان خلیفه منصور (۷۷۵-۷۵۱م) شهزاده بامیان به دین مقدس اسلام داخل شد ولی باز برای یک قرن دیگر در وضعیت آئین بودائی در دره مذکور تغیر فاحشی پیش نشد فقط در سال ۸۷۰ م خانه های راهبین در بامیان آن چو و چپا و ویران شد و بت های قیمتدار طلائی را به بغداد فرستادند و در ماه ربیع الثانی سال ۲۵۷ هجری (ماه مارس ۸۷۱م) به شهر بغداد پایتخت خلفای عباسی رسید. به اساس نظریه «بارتولد» (Barthold) مشرق رومی پایتخت شارهای بامیان (شارلقب امرای محلی بامیان بود) که بجنوب غرب هیکل های بزرگ بودائی فرار داشت ویران گردید و شهر جدید معروف به (غلغله) جای آنرا گرفت که در سال ۱۲۲۱ بدست چنگیز ویران گردید.

یفتلی ها بعد از مقاومت شدید علیه ساسانی ها بالاخره بدست ترکان غربی مضمحل شدند و زبانی ها را بعد از یک سلسله فتوحات در هند عصر گوپتا عرب ها از پای در آور دند و امپراطوری آنها تجزیه شد و بقایای نژادی آنها در نقاط مختلف افغانستان در غربستان مالستان، جاغوری، ارزگان، ریزه کهستان و مخصوصاً در بدخشان باقی ماند چنانچه در نقطه اخیر الذکر هنوز هم در حدود بیست هزار کس از ایشان زندگانی دارند.

یک مسئله دیگر که مربوط به یفتلی ها در تاریخ افغانستان اهمیت دارد موضوع (زابل) و (زابلستان) است که بعد از استقرار قبیله زاوولی یفتلی در غزنه و حوالی آن بحیث موطن ایشان شهرت پیدا کرده و ساحه جغرافیائی آن که اول محدود بغزنه و حوالی فریب آن بود به تدریج وسعت یافته و تا قندهار (حوزه ارغنداب) و حتی دورتر تاسیستان (حوزه هیرمند) را فرا گرفته است. اخیراً در نفس زابلستان در ارزگان بین مجرای وسطی ارغنداب و هیرمند که روی نقشه های جغرافیائی اسمای (اجیرستان) و (وجیرستان) خوب تر از آن نمایندگی میکند کتیبه های یفتلی کشف شده است. مرکز ارزگان تقریباً (۱۵۰) میل بطرف شمال غرب قندهار واقع شده و در ناحیه نهستانی که اطراف مرکز ارزگان را گرفته این کتیبه های مذکور دیده شده است. این کتیبه ها روی کاوشنگ ها حک شده و هر کدام آن دارای دو سطر است. حروف رسم الخط های مذکور یونانی است ولی بسیار تغیر کرده و معمولاً حروف یونانی تغیر کرده را (یونانی کوشانی شده) میخوانند و این حروف در چندین قرن عهد مسیحی در افغانستان متداول بود و یفتلی ها آنرا استعمال کرده اند و این اولین بار است که کتیبه های یفتلی در خاک افغانستان کشف شده است. درین کتیبه ها اسم (زابل) و اسم شاه دین داری بنام (میرو) تذکار یافته است و احتمال دارد که این (میرو) (مهر ااکولا) پادشاه معروف یفتلی زابلی باشد. بهر حال بنام (میرو) شاه دیگری یفتلی هم در تاریخ افغانستان تذکار یافته است.

شبهه‌نی نیست که شاهان یفتلی قبیله زابلې درهند پاره فتوحاتی کرده اند اهمیت این فتوحات از نظر نظامی بجایش باشد اینجا از نظر دیانت همین قدر متذکر میشویم که بافتوحات شاهان زابلې بخصوص با کشور کشائی های (تورامانا) آیین آفتاب پرستی درهند زیاد شیوع یافت. البته میدانیم که دیانت آفتاب پرستی قرار تذکرات (پهاوشیا پورانه) با اسکائی ها باراول وارد هندشدولی یفتلی ها آنرا عمومیت دادند و (تورامانا) معبد آفتاب پرستی در ملتان بنا کرد و پسرش (میهیراکولا) متبعلا همان کسی که کتیبه او در ارزگان پیدا شده است آئین مذکور را درهند بیشتر ترقی و توسعه داد.

بلخ در ۱۹۴۷: ام البلاد بلخ شهر باستانی ماکه در تمام دوره های تاریخ ادبی و فرهنگی مملکت چه در عصر اسلام و چه در دوره های قدیم قبل الاسلام همه وقت شهرت بسزائی داشت نقطه ایست که باستان شناسی ازان انتظار زیاد دارد. در ۱۹۲۲ اولین حفاریات هیئت باستان شناسی فرانسوی تحت نظارت پروفیسر فوشه در آنجا بعمل آمد ولی بعد از ۱۸ ماه کار ضروریکه انتظار میرفت نتایجی بدست نیامد. چون صفحات باختر دیده و دامنه خرابه ها مبسط است و شهر بلخ در دوره های مختلف حیات خود حتماً کسب و بیش تغییر محل داده است یافتن نقاط مطلوب برای حفاریات کار آسانی نیست. بدین مناسبت ۲۵ سال بعد بار دیگر هیئت باستان شناسی فرانسوی متوجه بلخ شد و موسیو شلوم برزه در چهار منطقه معین: تپه زرگران، بالا حصار، حوالی دروازه بابا قویا دروازه جنوبی، منطقه مرکزی در حوالی میدان جدید بلخ یک سلسله کاوش هایی را بصورت چاهای مربع شکل که طول هر ضلع آن یک و نیم متر بود آغاز کرد و در حدود (۶۰) چاه حفر نمود در نتیجه این کاوش ها که در سال ۱۹۴۷ صورت گرفت این قدر واضح شد که در میان چهار منطقه فوق الذکر خرابه های تپه زرگران بیشتر مواد دور های پیش از اسلام را دارد و این تپه اقلاً یکی از اتلال بلخ عصر یونانی بشمار میرود.

که ده که بعد از ۱۹۲۳ که (موسیو گودار) حفاریات بسیار مهم خویش را در تپه کلان هده در ۱۰ کیلومتری جنوب جلال آباد شروع کرد و بیش از ۲۳ هزار پارچه های نفیس آثار هنری مدرسه گر یکو بود یک کشف شد تا سال ۱۹۴۸ در ولایت مشرقی افغانستان کدام حفاریات دیگر بعمل نیامد (۵) سال قبل موسیو لوبر مهندس هیئت حفاریات فرانسوی در (که ده که) یا (دکه کوچک) که در مقابل سلیمان پور افتاده به حفر معبد کوچک بودائی شروع کرد و یک عده سرهای گلی نفیسی بدست آورد که در موزیه کابل موجود است و از نظر سبک و روش هنری شباهت آن زیاد به آثار هده دارد.

(لشکرگاه)؛ قراریکه در تمهید این مقاله متذکر شدم در بر و گرامی که هئیت حفريات فرانسوی در سال‌های بعد از جنگ ترتیب داد تحقیق در تمدن و تهذيب اسلامی افغانستان هم شامل بود البته همه میدانیم که دورهای درخشان تاریخ تمدن و فرهنگ اسلامی مملکت ما متنوع است و در آن میان تهذيب و فرهنگ اسلامی عصر غزنوی که در يك ساحه وسیع خارج از خاک های افغانستان هم شعشه پاشی داشت مقامی بارز و برجسته دارد .

غزنه پایتخت امپراطوری غزنوی، کانون تمدن و فرهنگ اسلامی افغانستان در طی قرن‌های ددویازده که بلاشبه در عصر خود یکی از مراکز مهم جهان اسلامی و شرقی و آسیایی محسوب میشد از نظر تحقیقات باستان‌شناسی تا حال دست نخورده و قبل ازینکه حفريات در خاک توده‌ها و اتلال این شهر عملی شده اتفاقات که بیشتر اوقات در تعیین سر نوشت کاوش‌های علمی دخیل است باستان شناسان را از غزنه به‌وادای سفله هیرمند بر دو عوض این‌که حفريات در پایتخت غزنویان صورت بگیرد در جوار بست در یکی از قشله‌های نظامی آنها که در حوزة هیرمند و در حاشیة سیستم موقعیت خاصی داشت عملی شد. لشکرگاه یا لشکری بازار حصه اداری و نظامی شهر معروف بست است که بفاصله ۶ کیلومتر در شمال شرق خرابه‌های شهر مذکور در سواحل چپ رودخانه هیرمند افتاده است .

روی هم رفته از سال ۱۳۲۸ تا ۱۳۳۰ در بهار و خزان پنج مرحله حفريات بعمل آمد از لحاظ تحقیقات باستان‌شناسی مجموعه خرابه‌های عظیم لشکری بازار به سه دسته تقسیم میشود (۱) دسته جنوبی (۲) دسته شمالی (۳) دسته مرکزی. مهمترین این سه دسته، دسته جنوبی است که خرابه‌های کوشک سلطنتی جزء آن می‌آید و این کوشک در زمان آبادی خود یکی از نفیس ترین قصور سلطنتی عصر غزنویان بود. حفريات لشکری بازار از نظر تاریخ عمرانی و فرهنگی و تهذيبی و اجتماعی عصر غزنویان اهمیت بسیار دارد و بسیار مطالب مهم عبرت‌آموز را که تا این زمان ماهیت ادبی و افسانه‌ای داشت آشکارا و واضح ساخت. در نتیجه حفريات تصاویر بزرگ دیواری بدست ما آمد که در نوعیت خود بی سابقه است و در تاریخ تمدن اسلامی جایگاه مخصوصی را احراز کرده است. این تصاویر تماماً ویردسته غلامان اخلاص الخااص سلطانی است که در دوره سلطنت ابوالقاسم محمود پسرش مسعود را در داخل بارگاه سلطنتی به محافظت شخص سلطان می پرداختند و خوشیختانه بعد از تقریباً هزار سال تصاویر برخی از آنها بدست ما و معلومات ما را از نظر رسامی نقاشی، البسه، اسلحه عصر غزنوی وسعت بخشید. از لشکرگاه در جوار تالار دربار سلطنتی مقصوده یا مسجد کوچک اختصاصی سلاطین غزنوی کشف شده است و قطعات تزئینات و کتیبه‌ها و محراب آن به موزة کابل آورده شده است تا باریگر مسجد مذکور که قدیم ترین مسجد افغانستان بوده مجددا ساخته شود. خلاصه کشف لشکرگاه و حفريات در قصر سلطنتی دشت لیکن مسئله

است که در تاریخچه باستان‌شناسی ماهیت سزائی دارد و اولین حفريات بزرگیت که میراث ارت و هنر و فرهنگ اسلامی مارادر دوره درخشان غزنویان آشکارا ساخت.

ده مراسی غندی؛ در ۱۹۵۱ هیئت امریکائی موزه تاریخ طبیعی نیو یورک در اثر تحقیقات خویش در حوالی قندهار در دهکده پنجوائی که بفاصله ۱۲ میلی جنوب غرب قندهار واقع است در یک تپه‌ئی که ۶ متر باندی داشت حفريات را آغاز کرد. چیز مهمی که در این حفريات کشف شده مجسمه کوچک گلی پخته‌ایست که آنرا را به النوع مادر یاد می‌کنند رابته النوع زمین و فراوانی و حاصل خیزی می‌باشد و امثال آن از نقاط مختلف آسیا از حوزه سند و از حوزه‌های بین النهرین و سواحل بحر الروم و جزیره قبرس و دیگر نقاط کشف شده است. قدامت این هیکل به دو یا دونیم هزار سال ق م میرسد. در اثر این اکتشاف واضح شده است که در طی ۴ هزار سال قبل از امروز و پیشتر از آن مدنیت بزرگی در ادوار قبل التاریخ بین حوزه ارغنداب و سند وجود داشته. عجالتاً شواهد مقایسه میان مراتب تهنیدی قندهار و کویت پیدا شده و یقین است که در آینده عواملی از حوزه ارغنداب و هیرمند بدست خواهد آمد که ارتباط تهنیدی بین حوزه‌های ارغنداب و هیرمند را با حوزه سند ثابت خواهد ساخت. هیئت امریکائی حوزه تاریخ طبیعی نیو یورک ممیزات تهنیدی تپه ده مراسی را بنام (تهنید مراسی) یاد می‌کنند.

مندیلک (خاکریز) بیش از جنگ دوم جهانی در سال ۱۹۳۶ هیئت (هاکن گیرشمن) در سیستان افغانی در تپه‌های مغرب و به قریب (نادعلی) که بقایای شهر تاریخی (زرنج) پایتخت قدیم سیستان باشد به تحقیقات قبل التاریخ پرداختند و در تپه‌های موسوم به (سفید داغ) و (سرخ داغ) کاوش‌های نمودند و مظاهر تمدن هزار سال اول تمام را کشف کردند بعد از جنگ قراوی که پیشتر دیدیم هیئت امریکائی موزه تاریخ طبیعی نیو یورک هم در پنجوائی قندهار در ده (مراسی) کاوش‌های کرد و شواهد (۲۵۰۰) سال ق م کشف شد بالاخره از سلسله تحقیقات قبل التاریخ موسیو و مدام کوزال در میان حوزه هرمند و ارغنداب ۷۵ کیلومتر شمال غرب قندهار در علاقه خاکریز به کشف تپه‌ئی موفوق شدند که (مندیلک) نام داد و تا حال دوسه مرحله حفريات در اینجا عملی شده است، تپه مندیلک تپه‌ایست که تقریباً (۲۰) متر از سطح جلکه مجاور ارتفاع دارد و بسیار سائیده بنظر می‌خورد در اثر جریان حفريات معلوم شد که در مندیلک چندین ضبقه آبادی وجود دارد که یکی بالای دیگر قرار گرفته و تعیین مراتب آن قرار اتی است.

اثارا و لین اشغال تپه مندیلک بصورت سوراخ‌هایی نمودار شده که هر کدام جای ستون‌های خیمه بوده و ظاهر گردیده که در آبادی نمره اول خشت و سنگ بکار رفته بود و مردمان کوچی و بدوی محض با استفاده کردن خیمه‌ها و خرگاه اکتفا کرده بودند

مردمانی که بار اول در تپه مندیک زندگانی داشتند ظروف تپیکری بسیار ساده بدون نقش داشتند هنوز اطلاعی نداشتند و از ادوات و افزار سنگی یکمی دوبارچه بدست آمد و ابزارات دیواری نمره دوم دیوار پخته‌ئی و بعضی یارچه های کلفت تپیکری ظاهر شد در آبادی نمره سوم خشت خام پدیدار شد و بعضی مهرها کشف گردید بدین گام نوشته نظیر این مهرها از کوپه هم کشف شده است. درین مرحله بعضی هیكل های گل پخته هم کشف شده است مانند گاو کوهان دارولی هیكل انسانی دیده نشد بعدتر یعنی بالاتر در طبقات خاکئی ظروف سنگی بيشم هم نمودار گردید و بالاخره ادوات و افزار مفرغ (برونز) از طبقه‌ئی که پنج متر از سطح تپه پایانی تر قرار داشت مکشوف گردید موازی با افزار مفرغی شکل و خمیره ظروف گلی هم تغییر کرد و تپیکرهائی سیاه و خاکئی و کلابی هم ایجاد گردیده است.

بدین طریق طبقات خاکئی یکمی بعد دیگر نمودار گردید و در طبقه هشتم مهره هائی از سنگ لاجورد هم بدست آمد.

روی هم رفته در تپه مندیک در اثر کاوش های علمی چندین مرحله زندگی دیده شده و قرار تجزیه ذو حال مندیک دو (شیکاکو) به اثبات رسیده است که اواسط تاریخ اشغال تپه مذکور به اواسط هزار سوم ق. یعنی در حدود ۲۵۰۰ سال ق. متصادف می کند و بعضی قسمت های قدیم تر آن تا نزدیکی های سه هزار سال ق. خواهد رسید. دامنه حفاریات تپه مندیک ادامه دارد و در حوزان امسال از سر گرفته خواهد شد. مندیک از نظر تحقیقات قبل التاريخ اهمیت بسیار دارد و با آثار و شواهد و ادوات و افزار سنگی که تا حد بدست آمده یقین کامل می رود که تحقیقات اجتماعی زندگانی قبل التاريخ بین حوزة ارغنداب و حوزة انوس یکطرف و روابط میان سیستان افغانی و خاک های ایران از طرف دیگر روشن خواهد شد.

آتشکده سرخ کونله یکی از نقاط بسیار مهم دیگر که حفاریات آن جز فعالیت های باستان شناسی بعد از جنگ دوم جهانی قابل تذکر است کشف آتشکده ایست روی تپه سرخ کوتل، تپه سرخ کوتل به فاصله ۱۵ کیلو متر پل خمری روی سرک کابل - مزار شریف قرار دارد. این تپه در اواخر سال ۱۹۵۱ کشف شد و حفاریات آن توسط موسیو شلوم برژة در بهار سال ۱۹۵۲ شروع گردید. روی این تپه هم چندین طبقه آبادی وجود داشت که تقریباً همه آن آتشکده ها بوده که در دوره های مختلف تاریخی آباد شده است.

مهمترین قسمتی از کشفیات باستان شناسی درین تپه آتشکده ایست بسیار بزرگ و مهم که نظیر آن تا حال نه در افغانستان و نه در خاک های ممالک مجاور دیده شده است. از روی مسکوکات به ثبوت رسیده است که این آتشکده در عصر کوشانی ها محتملاً در جریان

قرن اول مسیحی آباد شده است. عوامل معماری یونانی در قاعدهٔ فیل پایه های بزرگ سنگی و در سرستونها مشهود است از روی بعضی پارچه های مبکل تراشی ظاهراً چنین معلوم میشود که مدرسه گریکو بودیث اینجا و درین عصر هم نفوذی داشته ولی حقیقت چنین نیست زیرا آتشگاه قبل از ترقی مدرسه مذکور بنا شده بود. آتشکده سرخ کوتل از نظر مطالعه ارت و فرهنگ یونان باختری بسیار مهم است زیرا این اولین باری است که در صفحات شمال هندوکش دریگ گوشه‌ئی از بکتریان، باختریش قدیم با عمراناتی بدین پهنائی و عرض و طول مواجه شده ایم تا حال در سرخ کوتل هفت خشت سنگی با حروف رسم الخطی (یونانو کوشانی) کشف شده و اخیراً کتیبهٔ دیگر درین رسم الخط بدست آمده است. طبیعی مبدع رسم الخط یونانی در بکتریان به عصر یونانیان باختری به (۲۵۰ ق م) میرسد و در جریان قرون دوم و اول ق م معمول و متداول بوده و کوشانیانی که در آغاز مهد مسیح جای ایشان را گرفته‌اند رسم الخط یونانی را هم کامفی السابقی استعمال میکردند و البته در شکل بعضی حروف پوره تغییرات جزئی وارد کردند. بهر حال در سرخ کوتل در آتشکده بزرگ که حتماً در عصر و زمان خود یکی از مهمترین آتشکده های باختر بوده کتیبه هائی درین رسم الخط وجود داشته و از روی کتیبه اخیر که دران اسم یکتفر یونانی تذکار یافته احتمال زیاد میرود که تعمیر آتشکده تحت نظر کدام مهندس یا معمار یونانی بعمل آمده باشد.

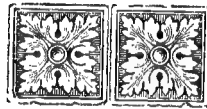
خطوط اساسی عمارت، دهلیزه، برنده ها، حیاط، وسیع و فراخ، قطار فیل پایه ها، بلستر کاری سنگی دیوارها، عظمت بنا، ممیزات معماری همه دلالت بر این میکنند که آتشکده تحت نظر مهندس یا معمار یونانی صورت گرفته باشد.

بهر حال خود آتشکده و بنای آن حتماً در زمان اقتدار و حکومت کوشان شاهان بزرگ صورت گرفته. کثرت مسکوکات کوشانی، همبکل بزرگ یکی از شهر ادگان کوشان، درین مفکوره هیچ شبهه و تردیدی باقی نمیگذارد و بعد از اینکه مسکوکات و دامنه حفاریات به پایان برسد، حتماً به آن حد قادر خواهیم شد که بصورت دقیق تر عصر و زمان پادشاهی را که این آتشکده در عصر او بنا شده است هم تعیین نمائیم. اطاق مرکزی آتشکده اطاقی است بزرگ در وسط آن صغه سنگی به ارتفاع ۸۰ سانتیمتر از خشتهای سنگی تراشیده شده بصورت مربع ساخته شده بود که هر ضلع آن تقریباً چهار متر طول داشت و بطرف غرب خود سه پته زیئه سنگی داشت. روی این صغه در آتشگاه بزرگ و بلند فلزی آتش میکردند و در ایام اعیاد مذهبی آتشگاه فلزی را روی صغه بیرونی میکشیدند و زبانهای آتش از فراز پته در تمام دند غوری دیده میشد.

دلائل جریان حفاریات امسال در قسمت جنوبی آتشکده بزرگ. آتشکده دیگر

کشف شد که حتماً در يك عصر و زمان بعد ترشاید در فرون ، یا ازان هم بعد تر ساخته شده است . اینجا هم اطاق آتشکده يك اطاق مربع ای ولی کوچک تر اینجا هم در وسط اطاق آتشگاهی بوده ولی این آتشگاه با صغه و دیگر مدحقات خود همه از کل ساخته شده بود و خوشبختانه بدون اینکه صدمه زیاد بدان رسیده باشد کشف شد . در جدار شرقی صغه آتشگاه اشکال دو عقاب در حالیکه بال کشاده میباشند دیده میشود بالای صغه اجاقی است که آنجا آتش مذهبی را روشن میکردند و ترکیز خاکستر مخصوص بصورت قطع این نظریه را تأیید میکند. بیرون مدخل اطاق در محل مخصوص دیگر خاکستر های آتش مقدس را ذخیره میکردند تا بصورت تبرک به زوار داده شود و مقداری ازین خاکستر تا حال باقی مانده است .

منظره خارجی آتشکده سرخ کوتل شکل قلعه نظامی داشت . برج ها تیرکش ها موید این نظریه است . در امتداد دیوار بیرونی آتشکده حجره هایی مشاهده شده است که غالباً محل رهائش محافظین مسلح بوده و در یکی ازین حجره ها بعضی از اوزام سپاهیان مانند پارچه زره و غیره بدست آمده است .

محمد حیدر ذوبلی متخصص در ادبیات
و فلسفه. مدیر مجلہ آریانا.

آریانا نام تاریخی کشور

افغانستان است

آشیانه آریایی

۱. مقدمه: روح تاریخ ما   ۳. آریا نای هزاران سال

حقایق و تازیدگی

اگر بدور نهانی تاریخ نگاهی می اندازیم می بینیم که زمین خود را برای یک مجموعه نهانیها و نشیب و فرازاها تشکیل یافته که گاهی مجلس است و گاهی جهان برمانی و زمانه حکام ادب را

چرخیده و وقتی به آرزوی آن دگری. بعبارت
دیگر کلیت تاریخ عبار تست از مجادله
حق و باطل و مبارزه طبقات که بیشتر دارای
هدف اقتصادیست و سعه این مناقشه نا اوار
زیادی فرو نمی نشیند. اما با اینهم یک حقیقت
در عقب همه قرار دارد و از خلال آن جلوه نمایی
میکند و این خود پرتوی از حقیقت نهاییست
و این آنست که با وجود مجادله طبقات و مبارزه
روشنی و تاریکی بالاخره مهر حقیقت و او که
از خلال ا برپاره های ضخم ا غراض و ناراستی
باستد، پیرتوافشانی آغار میکنند و حق بجای
خود قرار میگیرد. ایمان داشتن بحقیقت بشر را
امیدوار میسازد که حق و حقانیت ابداً از بین
نمیروند و تماماً ^{معلوب} با طبل و اغراض
آلوده نمیگردد.

محمد حیدر زویا

درضی فروغ متعددی هر که از بیگانگان خواست در مورد ما و تاریخ ما سخن بگوید، گفت: اما هر کدام از نگاه خود و از پهلوی منافع خود چیزی نوشته اند چنانچه در اواخر نزدیک

بود و روح تاریخ کشور ما از بین برود و بیم آن بود که حتی منوران و تربیت یافتگان ما چه در داخل مملکت و چه در خارج از صورت و وجود تاریخی مدنیتهای پنج هزار ساله این مپدومنشاء نژاد آریا در تردد و اشتباه باقی بمانند. تاریخهاییکه بنا بر اغراضی نوشته شده بود و لو که از هند، فارس، تورک، مغول، روس و انگلیس بود هر کدام برای انطفای هوس خود نوزده بیست ملیون نفوس داخل مرز و بیرون مرز افغانستان را بنام، بسدها قبایل و عشایر، نسل، زبان و... پارچه پارچه کرده و هر آن برای افتراق ما از یکدیگر نیرنگهای تازه ای بسکار برده اند. اگر موضوع قبایل و عشایر کهنه شود و ناسیونالیسم (ملیت) قرن نوزده جای آن را گرفت، زمانی موضوع مذهب را رویکار آوردند اگر آنهم از مود افتاد موضوع نژاد و زبان را برخ کشیدند و اگر جایی آنهم کار نکرد اختلاف طبقات را بیاد دادند و اینک در پی ریختن نیرنگ دیگری اند تا در اثنا ی دموده شدن فریب پیشین آنرا بسکار ببندند.

اما امروز که نور دانش و روشنائی حقیقت سراسر جهان را فرا گرفته و زوایا و انکاف تاریک وطن ما را نیز روشن میکند و از هر کنج و کنار ویرانه های کشور ما آثار بر از نده و پر قیمت مدنیتهای باستانی و افتخارهای قدیم را هویدا و ظاهر میسازد و از ربع قرن با اینطرف یک جنبش محسوس تاریخ نویسی در کشور ما پیدا آمده و قسمتی از مطالب صحیح را از سقم و سره را از ناسره جدا میکند، دیده میشود که در آثار تاریخی از هیر و دوت مورخ کلاسیک یونان گرفته تا کرزن انگلیسی مطالعاتی کرده می آید و در آنچه مؤلفان و مصنفان منصف و حق بین نوشته اند و پرده های اشتباه و اغماض را از روی حوادث و وقایع کشور باستانی افغانستان برداشته اند و حقیقت و راستی را بی پرده و پوشش در نگاه جهانیان جلوه داده اند و این کارگاهی هم در آثار غالب مورخان متعصب اجنبی خواهی نخواهی دیده میشود، مجبور به گفتن حقایق شده اند. البته از پیشروان این راه و کسانی که برای نخستین بار خامه بدست گرفته و بتحقیق و تتبع در بحر تاریخ باستانی کشور ما شناوری کرده اند لازم می آید از آقایان میر غلام محمد غبار و احمد علی کهزاد یاد آور شوم چه حقوق این دوتن درین رشته فراموش ناشد نیست، بخصوص که درین مقاله تا بسیار حد از آثار ایشان استفاده کرده ام وایشان بوده اند که بیشتر از دیگران درین راه رفته اند و پرده های تاریکی را از روی تاریخ باستانی ما برداشته اند.

با آنهمه اغماض و اغراض مورخان بیگانه که در بسیار موارد حقایق را پوشانیده اند، یک سلسله حقایق است که در کنج و کنار صفحات تاریخ مجبور از آن سخن رانده اند، از آن جمله است و همه متفقند درینکه تقریباً در چهار هزار سال قبل افغانستان امروز از طرف قبایل آریایی که از سواحل سیحون و جیحون، هجرت کردند اشغال شدند نخست در ولایت هرات مسکن گرفتند و بنا به علت نام مهاجرین آریایی، اول این ولایت «آریا» و بعد اطراف آن

«آريانا» ناميده شد. دوسه هزار سال پيش از امروز (تخمينا) كه اين نژاد آريايي در ولايت بلخ سلطنتي را تشكيل دادند حدود قلمرو سلطنت خود را با كتر يا ناميدند و در اثر همين تبديلات طبيعي بود كه ولايت مشرقى آريانا با كتييا و يا با كتييا خوارنده شده و ساكنان ولايت مشرقى افغانستان ياكين يا بكتون و يا پكتا نه گفته شدند كه كلمه پختون، پختا نه، پشتون و پششا نه كه امروز هم بر ساكنان قسمت مشرقى اين كشور استعمال ميشود، از نظر اتما لوزى (علم اشتقاق) از همانجا آمده و رابطه پختون و باختر، يا با كتر يا خا هر ميشود.

يونانيان در زمانى مجموع افغانستان را اكسيما گفتمند و گاهى اراكوزى ناميدند هند به اين كشور را يكبار پاه لكاه و زمانى راجهاى هندو آنرا آلهيك ديس خواندن. فارسها در نخست آريانا را آرياورتا گفتمند و سپس نيمروز ناميدند و آننگه زابل ياد كردند شاميهها از با كتر، با ختر ساختند. عربها و اسلام اين كشور را خراسان نام نهادند و در بعض زمانها بنا ب تاثير تشكيلات مختلف سياسى اين كشور بنا مهائ متعدد ولايات خود ياد مى شد چنانچه زماني پادشاه افغانستان امير كابل خوانده ميشد و غيره در بسى دو قرن اخير از همين جمله است كلمه افغانستان رايج شد و اين در نخست جزئى از اين مملكت بود بنا بر تسميه كل باسم جزء، بر تمام كشور اطلاق شد. در مورد كلمه «آريانا» و تاريخ اين كلمه و جغرافياى آن درين مقال بشصيل صحبت ميكنم.

اما اقتدار و سلطه سلطنتهاى افغانستان (آريانا) غا لباً تا قلب كشور هاى همجوار رفته و امپراتورى بزرگى را تشكيل داده است و گاهى هم جغرافياى سياسى آن طورى آمده كه اكثر اراضى طبيعي واصلى آن خارج دايرة حكومت آن مانده و جزء ممالك همجوار بشمار رفته است. مثلاً در عهد حكومتهاى يونانو باخترى (يونانيان بلخ) و يادور سلطانهاى كوشانى و يفتلى در قبل الاسلام و ياد در زمان سلطنتهاى غزنه و غورى و ياتيموريان هرات و ياد ر عصر عروج ابداليان، كشور آريانا (افغانستان تاريخى) داراى چنان يك تشكيلات عظيم امپراتورى بود كه مرز هاى سياسى آن به علاوه آرياناى طبيعي شامل قسمتى از ممالك ما وراء النهر، خوارزم، برخى از فارس و هند بود كه گاهى هم تعداد اتباع امپراتورى آريانا بى كمصد مليون ميرسيد. و همچنين عكس اين قضيه نيز مدتى در زمان نازماندگان غزنويه و ياد در زمان باركزيها و يا امروز ديده ميشود كه قسمتى از آرياناى طبيعي جزء ممالك همجوار است منجمله تاحواشى درياى سىند يعنى پشتونستان يىك جزء آرياناى كبير است كه بظلم و تعدى از آن جدا شده و اکنون جزء سلطنت بيگانه بسر ميرد. جغرافياى طبيعي آريانا رو به مرته طورى است كه در صفحات شرقى و شمالى كشور آريانا فرو رفتگيهائى دارد كه هر ز طبعى آنرا از يىك طرف تا درياى سىند و از طرف ديگر

تاریخ آریای آمور و یگستانهای خوا رزم میرساند و قسمت باقی مانده کشور سطوح مرتفعی میباشد. اکنون که مقدمه را بهمین جارسانیدیم و مقدمات موضوع تا حدی روشن شد، بهتر است باصل موضوع پردا زوفیل از آن باید بگویم که این مقاله دارای سه بخش است :

یکی مقدمه ای زیر عنوان روح تاریخ و در آن دیدیم که اگر چه مورخان مغرض خواسته اند تاریخ اینکشور را تحریف کنند اما باز هم بسگفتن حقایقی مجبور شده اند و نام آریا نافر اموش حافظه تاریخ نشده اینکشور در مرور زمان نامهای مختلفی بخود گرفت جغرافیای آن تغییر کرد اما اصلیت آن از بین نرفت و نام آریانا تا امروز باقی ماند

دیگر فصل اول زیر عنوان آشیانه آریای که در آن کلمه آریا و قدیمترین مفهوم آن ، آریا ورته و محلها یکه بدین نام منسوب شده است ، نخستین محل زیست آریاییها یا آریانه و یجه و مهاجرت آریاییها مطالعه شده و می بینیم که کلمه آریانه و یجه از نظر لغت ، جغرافیا و اسناد ، رقصتهای شمالی آریانا (افغانستان) تطبیق میشود .

سه دیگر فصل دوم زیر عنوان آریانای هزاران سال که در آن این کلمه را از نظر لغت ، از نظر مهاجرت ، از نظر متون ویدوا و سته ، طرز ساختمان آن نگرسته و می بینیم چرا بعضی آنرا پنهان کردند و مورخان کلاسیک یونان آنرا بروشنی آوردند و سرحداتی طبیعی آنرا واضح کردند . خراسان و افغانستان جانشین آریا ناست . آریا نا و تاریخش با جغرافیای آن دوباره احیاء میشود و آریانا نام تاریخی و ملی کشور افغانستان است .

۲ آشیانه آریائی

آریا - آریا ورته - آریانه و یجه

نام آریا طوریکه در مقدمه گفتیم بر یکمده مردمی اطلاق میشود ، که سرودهای ویدی بدنیا متعلقست ؛ اگرچه احفاد آنمردم امروز ملل جدا گانه ایرا تشکیل داده باشند ، ازینجاست که قبایل ویدی تنها خود را بنام آریا یاد میکردند . آریا را از نظر مذهبی بمعنی پرستنده ، معتقد و قربانی دهنده نیز گرفته اند و کلمه آریه را بمعنی شریف و آزاده و نجیب و بزرگوار و گرانمایه نیز آورده اند و اینمردم وقتی خود را باین نام یاد میکردند که هنوز در دوطرفه هندوکوه (افغانستان امروز) متمرکز بودند و مفهوم طبقاتی ایشان هنوز بمیان نیامده بود که اینهارا میتوان بیشتر کتله آریایی باختر نامید . و واضحست که پیش از استقرار در باختر بدین نام نامیده نشده اند و بار اول در مورد کتله باختری در بلخ ؛ افغانستان ، این نام سر زبانها آمد .

آریاییهای بلخ (باختر) با این اسم فـرـهنگ ، تشکیلات اداری ، تمدن ، زبان و آیین معین را نمایندگی می نماید. سلاله های پاراداتا یا پیشدادیان بلخی و کوی یاکیان بلخی که در اوستا و شاهنامه آمده است نخستین خاندانهای سلطنتی اینکشوراند ؛ که بعداً مهاجرت غیرمحموس و آهسته ایشان بطرف شرق و غرب بخاکهای هند و فارس کنونی صورت گرفت .

البته وقتی کلمه آریارا استعمال میکنیم باید تذکر داد که مفهوم آن بسیار قدیمی میشود و هنگامی را دربرمیگیرد که همه آریاییهای هندو و فارس پیش از مهاجرتیکه از آن بصورت غیرمحموس ، ذکر کردیم ، درینکشور ، درافغانستان امروزی جمع بودند و اگر کلمه صفت آنرا استعمال کردن بخواهیم ، آریایی میشود که با آریانی فرق دارد و بجای خودش ذکر شود .

آریاورته یکی از اسمای ترکیبی خیلی قدیم آریائی است و زمانیرا نشان میدهد که کلمه آریا هنوز از باختر شروع با انتشار و مهاجرت نکرده اند و سرچشمه حوزه اکسوس را دربر میگیرد و معادل آن در اوستانیز ذکر رفته و آنرا مهد آریایی توان ترجمه کرد که در شمال هند و کش بوده و بدو طرف سلسله کوهای مذکور بین اکسوس و اندوس واقعست یا واقع بود .

این کلمه متشکل از دو قسمت است : یکی آریا ، دیگر آورته که بقرار تجزیه یور داؤد جزء اول یا (آریا) نام یکی از اقوامیست معروف که در اصطلاح علمی بهند و اروپائی مشهور است و تنها آلمانها آنرا هند و زرمان نامیده اند. جزء دوم یا (آورته) در زبان سانسکریت بمعانی مسکن ، منزل و مین و امثال اینها آمده است که بنا بر قواعد زبانشناسی از آریا آورته ، الفی حذف شده و (آریا ورته) گشته است .

نام آریاورته انسانرا متوجه شمال هند و کش یا بخدی زیبا و جوار سرچشمه اکسوس یعنی آریانا و یجومیسازد که مقریاما یاجم و جمشید اولین پادشاه پیشدادی بلخی افغانستان است . و قتیکه قسمتی از آریاییها بهند مهاجرت کردند در معنی آریا تغییری رخ داد و آریاورته را نیز بد انجا انتقال دادند . البته این مهاجرت مثلیکه بعرض رسید یکبار آ نی نبود بلکه بتدریج و بصورت غیر محسوس پیشرفت و این خود واضحست که قبل از تهاجمات هندوسیمتها و اسکاییها حتی پیشتر از لشکر کشهای اسکندر ، باختریها از افغانسان امروز (آریا نای باستان) پایین شده راه خود را شرقاً بهند و غرباً یارس باز کردند . اینموضوع را آقای کهزاد از کتاب واله دویسون بتفصیل نقل میکند و بر ای تفصیل به آریا نای کهزاد مراجعه شود .

در مورد تطبیق نام آریا ورته که نخست صفحات شمال افغانستان بود و با مهاجرت آریاییها به هند منتقل شد آقای پورد او و د مسامحه میفرماید و از اولین مجذبه بنام آریا ورته یاد شده ذکر نمیکنند و یا بزودی از آن میگذرند ، آنجا ییکه میگویند : پس از اینکه آریاییها از مسکن اصلی خود ببلخ آمدند و از آنجا قسمناً از دریای سند گذر شده بقطعه پنهانور هند سرازیر شدند آنجا را آریا ورته نام گذاشتند و این قدیمترین نام آنکشو راست و بر قسمتهایی از شمال هند از سرزمینهای رود سند یا حواشی رود گنگ یعنی پنجاب و سند اطلاق میشود . باز هم شکر که نام بلخ (در افغانستان) را متذکر شده اند و از شخصیت ماندایشان توقعست از افتخارهاییکه بکشور مامتو جهست بتفصیل ذکر کنند و اینچنین مسامحات رواندارند .

محل اولی زیست آریاییها هنوز مورد گفتگو و سواست اما باغلب احتمال که بیشتر دانشمندان آنرا پذیرفته اند در کوههای بزرگ حوالی پامیر (بام نیاست) . گرچه بعضی مردم پیرامون بحر خرنیز گفته اند اما نظر نخستین مستند ترست . دسته ای از هندوکش گذر شده از راه کابل وارد پنجاب شدند ، البته زمان این مهاجرت بتخمین ازدو نیم هزار سال تا سه و نیم هزار سال پیش از امروز است که ایشان به هند سرازیر شدند و داسوها بومیان هندی را از بین برده و هند را زیر سلطه تمدن آریایی آوردند . در هند بر علاوه چندین دسته زبانه های آریایی چندین دسته زبانه های غیر آریایی نیز موجود است که دین و تمدن آریایی با وجود شقاق زبانه ها یکنوع اتحاد ملی بین شان ایجاد کرد .

این واضحست گاهییکه آریاییها از باختر بکرانه رود سند آمدند قسمتی از سرود های ریگوید را که در باختر (بلخ) سروده شده بود با خود ارمغان آوردند و تا هنوز که القبا نداشته اند آنرا به حافظه ها سپرده از یکی بدیگری انتقال دادند .

دسته دیگر این آریاییها یا اجداد مادر حوالی آسیای مرکزی در اطراف دریای چینون یا آمو گرد آمدند . همین دریاست که یونانیانش اکسوس نامند و در متون قدیم مابه (واخشو) نیز نامیده شده است . اینها مسکن خود را به (آریانا و یجه) موسوم ساختند ، ناگفته نماند که کلمه آریا را نمیتوان بر سایر اقوام هند و اروپایی نام نهاد بلکه فقط مخصوص اقوام هندی و آریانی است که عبارتست از قطعه پنهانور هند و فلات آریان (منلیکه قبلاً متذکر شدیم) . سایر اقوام هند و اروپایی بنامهای نژاد خودشان مانند اسلاو ، لاتین و ژرمن معروفند . گرچه یکبار اشتباهی پیش آمد و بعضی عالمان همه را آریه گفتند اما زود اصلاح شد و این کلمه آریه را فقط برای تعیین همین اقوام مختص ساختند .

آریانا ویجه قسمیکه بعرض رسید اولین فرودگاه آریاییها خوانده شده است که اوستا منجمله شانزده سرزمین آریایی یا آریانی: سغد، مرو، بلخ، نسا، هرات، کابل، قندهار، هلمند سیستان را که در افغانستان واقعند در فصل اول و پندیداد تذکره میدهد. همچنین در اوستا مطالبی آمده که اهورا مردا بر رشت سبتمان درباره زیبایی و نیکویی آریانا ویجه حرف میزنند و از سردی اقلیم آریانا ویجه نیز یاد میکند.

امروز در بسیاری از موارد علمی که میخواهد تاریخ، جغرافیا، فرهنگ و مدفیت یک کتله را آشکار سازند و تحقیقات باستانشناسی بکنند بیشتر از راه زبان شناسی یا فیلولوژی و فقه اللغة پیش میروند و ازین راه بنتایج نیک و درستی نیز رسیده اند و ما نیز در اینجا ناگزیریم از اینکه به تحقیق زبان شناسی نپردازیم بلکه میخواهیم از راه زبان شناسی بمطلب باستانشناسی و فرهنگ پی ببریم.

لغت ویجه که بعد از پهلوی ویج شده است و در زبان دری امروز نشانی از آن نمانده، در سانسکریت بصورت (ویجه) یا (ویجه) بمعنی تخم آمده است. زبان پشتو که از جمله لهجات افغانستان و رابطه آن با زبان دری که در افغانستان زاده شده، بسیار مستحکمست، طوریکه دو قرن پیش فکرمی شد با سانسکریت پیوند محکم دارد، ندارد؛ بل طوریکه تحقیقات نوین نشان میدهد از زاده های زبان اوستایست و با آن زبان رشته قرابت را دارا میباشد بمقایسه بکتهاد کلمات اوستایی، دری و پشتو بموضوع روشنی بیشتری می اندازد که در اینجا خارج موضوع است. بهم حال در لهجه های پشتو نیز، ویجه یا وورش بمعنی سرزمین آمده است و تاهنوز زنده است. اصطلاحیست در پشتو که میگویند «دخدای پر او ویجه» نه پر یژدی» یعنی که «وی را بر زمین خدا نمیانند» و این در موردی استعمال میشود که شخصی را بهیچ جایی نگذارند. (صفحه ۲۱ شماره اول سال اول مجله آریانا). اینست که ویجه بمعنی سرزمین فیز آمده است که بناء آریانا ویجه بمعنی سرزمین تخمه و نژاد آریانی می آید و ورشه یا وورشو تاهنوز در پشتو بمعنی مرتع و چراگاه است. در قسمت دیگری از اوستا (مهریشت ۱۴۱۳) بر علاوه آنچه گفتیم کلمه ایریو شیا، نه یعنی آشیان آریاییها یا خانمان آریانیها آمده و بر مرو و هرات و سغد و خوارزم تعبیر شده است همچنین ایریواوه بمعنی یاری دهنده آریاییهاست که بر یکی از خاندانها اطلاق شده است.

در مورد موضع نخستین آریاییها آنچه در سیمای ۱۱ و ۱۰ از اوستا آمده اینست که (فراز کوه، اوپاری ساین و سره کوه ستر و ساره) است که اولی اوپاری ساین بمعنی بلند تر از پرواز عقاب را دارد و عبارتست از سلسله هندوکش، یا ستون فقرات افغانستان و دومی بمعنی ستاره سر را میدهد و سلسله کوه های خود را دربر میگيرد که هر دوی آن

دوسلسله عمده کوه‌های افغانستان (آریانا) را احتوا می‌کند و در گرداگرد همان سرزمین‌ها نیست که روزی آریایان نخستین در آن زیست داشتند. ویمایادشاه که در ادبیات دری بصورت جم یا جمشید آمده نخستین بازشر بت هومایا سوما را در آنجا نوشید و پرچم حکمر دوائی را بر آریانا از مرکز باختر (بلخ) بلند کرد. بالاخره در مورد آریانا، وچه هیچ جای تردید نخواهد ماند که آریانا وچه عبارت از قطعه زمین بلند، مرتفع و خوش آب و هواست قریب سرچشمه اکسوس یا آمو دریا که بدخشان افغانستان (بخاراستان) را دربر می‌گیرد و دامنه آن تا بلخ افغانستان (باختر) ادامه داشت.

۳. آریانا هزاران سال

در لغت مهاجرت، درویدا، اوستا
مورخان کلاسیک یونان و خاورشناسان

طوری که قبلاً دیدیم کلمه (آریه) درسا نکريت و (پیریه) در اوستا و (اریه) در پارسی باستان هخامنشی مورد استعمال بسیار زیاد دارد. البته از اصل موضوع دور خواهیم رفت اگر بگویم که این هر سه زبان پهلوی هم پیداشدند و نخستین مادر زبانهای هندی و دومی یعنی اوستا ریشه زبان دری و پهلوی خراسانی و پشتو و سایر لهجه های افغانستان و سومی اساس لهجه های جنوب ایران و پهلوی غربی و غیره استند، و در جزئیات این موضوع به پیچیم. همچنین کلمه (آریانا) در زبان اوستایی بمعنی (آریایی) بحیث صفت استعمال شده که آنرا آریانی نیز توان قبول کرد. یونانیان که پس از حمله اسکندر باین بلاد بماندند این کلمات را بصورت (آریانا) تلفظ کردند و نوشتند و آنرا در مورد کشور ما که عبارت از افغانستان بزرگ امروز باشد و در بعضی دوره های اسلامی بخراسان معروف بود، استعمال کردند و اینست که حتی در قرون هژده و نوزده نیز شرق شناسان همین کلمه ((آریانا)) را در مورد نام این کشور استعمال کرده اند و بعضی از آنها کلمه افغانستان را بین قوس در برابر آریانا نوشته اند.

استعمال کلمه آریانا برای افغانستان امروز و برای سرزمینی که بمروزها و حدود افغانستان امروزی یا خراسان دور اسلامی منطبق میشود، فکری مجعول نیست بلکه اساس تاریخی دارد و مفهومیست تماماً مستند که از ودا و اوستا گرفته تا آثار کلاسیک یونان آثار مورخان اسلام و شرق شناسان و معاصران ما همه از آن ذکر میکنند که اینک چسته چسته ولی با کمال اختصار از آنها یاد میکنیم و گفتار خود را بدانهای مستند میسازیم و حدود طبیعی

آنرا واضح میکنیم تا بهمه کسانی که فکر میکنند کشور افغانستان از دوسه قرنی باینطرف بوجود آمده است؛ ظاهر گردد که کشور افغانستان تاریخ بسیار باستانی و گذشته درخشانی دارد که بتاریکیهای قبلالتاریخ میرسد و افغانستان امروز جانشین همان آریانای کهن میباشد، گرچه دردورههای اسلامی سرزمین ما را خراسان نامیدند و اینک یکدو قرنست کلمه افغانستان را بعوض آن استعمال میکنیم اما باید دانست که نام تاریخی و ملی قطعه زمینی که بین سند و آمو واقعست؛ «آریانا» میباشد که تاریخ چند هزار ساله دارد

قرار یکه گفتیم، قسمتی از مردمان آریایی که به هند نرفته بودند و در حواشی و کرانه دریای آمو یارود «واخشو» یعنی از حومه باکتریان یا ایالت باختر که بلخ، امروز است و در صفحات شمال افغانستان واقعست، میزیستند، و آنجا بجنوب هندوکش بغارس سرازیر شدند و باین ترتیب تمام فلات آریان را گرفتند. و آنجا پیرا که نخست در آن میزیستند یعنی ایالت باختر جنوب هندوکش یعنی قسمتهای شرقی فلات آریان را بنا مملی خود موسوم ساخته و (اریانه) یا (آریانا) گفتند و صفتی که ازین اسم بصورت ضبعی ساخته شده و بیلومورخ انگلیس نیز آنرا یاد کرده است «آریانی» میباشد که هر کس و یا هر چیز متعلق به آریانان را «آریانی» توان گفت.

و هم چنانیکه چیزی را و یا شخصی را که منسوب به اسکنندیا یا باشد اسکنندیاوی و یا اگر متعلق باستنیایایوگوسلاویا باشد استونی و یا یوگوسلاوی گویند آنچیز و یا آن کسیرا که به آریانا منسوب است مثلاً مردم و ساکنین آنرا، «آریانی» میشود گفت. یگانه جاییکه، یگانه مملکتی که معلومات ویدا و اوستا هر دودر آن تطبیق میشود و در مورد آن ویدا و اوستا تمام و مکمل یکدیگر شمرده میشوند که کشور آریانای باستان یا افغانستان امروز است و این بزرگترین افتخار ماست که آنچه خوبان همه دارند این کشور تنها دارد. در مورد آریاییهای هند، ویدا، معلوماتی بمانده و در مورد آریاییهای پارس اوستا مطالبی میگوید اما تنها در مورد آریاییهای افغانستان (آریانا) است که هم ویدا و هم اوستا سخن میرانند و آنهم هر دو باهم مطابقت میکنند. همینست که خاک کشور ما، همان خاک اوستایی است و آن مهد پرورش مدنیت ویدی و کستله باختر است که بعداً شرقاً غرباً بمهاجرت پرداختند.

اینست که کلمه اوستایی آریانا که صفت اجبت و بمعنی آریایی است، در اوستا بتکرار ذکر شده که مفسرین اوستا بعد از زمان سانسان آنرا تعریف کردند و بزبان پهلوی راریج خودشان نوشتند اوستا آریانا و یجه را بر سر زمینی استعمال میکنند که سفد مرو بلخ، نسا، هرات، کابل، قندهار، هلمند و سیستان جزء آنست، همچنانیکه در فصل اول ویندیداد

این مطالب را ذکر می‌کنند در جایی دیگر از زیبایی کشور آریانا بحث می‌کنند . در پندهای ۱۳ و ۱۴ مهریشت از اوستا خاندان آریایی را بر چند شهر آریانا اطلاق می‌کنند که هرات جزو آنست .

همچنین وجود کلمه (ویجه) از اصطلاح (آریاناویجه) اوستا در بعضی لهجه های کشور ما به وضوح روشنتری بیشتر می‌اندازد .

ریشه آریا، در کلمه آریانا از قدیمترین ریشه‌هاست و در غالب ترکیبها و کلمات دیده میشود که مرور زمان آنرا از بین نبرده است . در دوره اوستایی به کلمه آریا، (ن) علاوه شد و صورت آریان را بخود گرفت، در ویداها، آریان صورت جمع آریاست، که گویند (های) نسبتی بدان اضافه شدو آریانه یا آریانا مسکن آریاها یعنی نجیبان را افاده می‌کنند . به عبارت دیگر (نا) که همان (ن) اخیر عصر اوستایی است بحیث پیوند یابسوند به کلمه اول آریا، اضافه شد که حیثیت ادات نسبتی را دارد و آریانا بحیث مسکن آریایی استعمال شد این، شکل دریا کتر یانا (باختر) ساکستانا (سیستان) در انجیانا (زرنج) که عبارت مند از مسکن باختریها، مسکن اسکاییها و مسکن زرنجیها نیز دیده میشود . این سرزمین را (آریانه) بفتح (ن) نیز یاد کردند این بود یگوجه ساختمان کلمه آریانا برای کشور ما از کلمه آرین و آریا که نخستین بناشندگان مملکت ما و اجداد ساکنان امروزی این کشور اند که آقای کهزاد بر اساس منابع خارجی مدارک اروپایی تحقیق فرموده اند . همچنین آقای ریشتمین مدیر عمومی پشتو توله در مقاله ای که در شماره (۳۵۳) مجله کابل نوشته اند و قسمتی از آن در شماره ۱۳۴ - آریانا اقتباس شده مقاله ای نوشته اند و در آن طوریکه در پاروقیها مأخذ را نشان میدهند از کتاب تاریخ افغانستان تألیف آقای احمد علی کهزاد اقتباس کرده اند، ضمناً اظهار نظری میکنند که ساختمان کلمه آرین و آریا با دستور زبان پشتو تماماً موافقت و البته دوزین شکمی هم شاید نباشد، زیرا لهجه های مختلف پشتو در افغانستان و پشتو نستان که با وجود زبان دری و لهجه های بلوچی، نورستانی، دسته زبانهای غلجیه، از جمله زبانهای اصلی افغانستان بشمار میروند، بقایای قدیمترین زبانهای آریایی فلات آریان مانند زبان باختری باستان، اوستا، زند و پهلوی افغانستان (خراسانی) میباشد . وی گوید که (اینویا) هر دو لاحقهای استند که جهت ساختمان صفت ذاتی استعمال شوند مانند یک (خوری) (خاک) (خاورین) (خاکی) شود و با از جل (درخش) ، جلایا (درخشان) شود . وی در مقاله خود سپس تر ازینکه این نام قدیمترین نام افغانستان است و مورخان یونانی مرزهای آنرا نشان داده اند ذکر میکنند . وی ازینکه توجیه آقای کهزاد را تائید کر میدهد توجیه دیگری نیز برای ساختمان این کلمه ارائه میدارد . وی گوید که «آریانا» از «آریا» و «یانا» یا «پانه» درست شده است و «پانه»

« یانه » یك لاحقۀ بسیار قدیمی است که در آخر کلماتی بیاید که برعلاقه‌ها اطلاق می‌گردد مانند باکتر یانه از باکتر، سغد یانه از سغد، یکتیا نه از یاکتیا، همچنین لودیانه در هند هم معنی مسکن لودیهارا افاده کند. « یانه » اکنون هم بصورت ادات ظرفی وجود دارد و مستعملست مانند کوکیانه روز یانه و غیره .

و همچنین آقای رشتین امکان دیگری را نیز یاد کند که « آریانا » مانند « یکتیان » « ولوزیان » جمع « اری » باشد و « ان » علامۀ جمع باشد درین صورت « آریان »، « آریانا » هم نام قوم و هم نام علاقه باشد مانند یک که مهمند هم نام قوم و هم نام مسکن و علاقه است . بالاخره محترم رشتین از بحث فوق نتیجه می‌گیرد که « آریانا » کلمه ایست پشتو و صورت شکل و ساختمان آن هم پشتو است .

بنظر من با اساس آنچه قبلاً گفته آمد نظر نخستین آقای رشتین که « یانه » ادات ظرفست که در اخیر آریا آمده باشد . بحقیقت قرین معلوم میشود و با توجه آقای کهنزاد بسیار نزدیک بنظر می‌آید و ازینکه آقای رشتین اثبات پشتو بودن کلمه آریانا را نموده اند، کمال امتنان داریم . درینکه زبانهای امروزی افغانستان (اعم از دری، پشتو، بلوچی، غلجه، نورستانی و غیره) همه بهمان اصل آریایی باز می‌گردد و پشتو هم جزئی از آنهاست بنا بران از حقیقت دور نیست اگر طرز ساختمان کلمات و دستور زبان و زبانهای باستان آریایی ما با پشتو و با از پشتو بانها تطابق کند، بلکه باید باهم انطباق کند و ازینست که ما نظریه آقایان کهنزاد و رشتین را تلفیق میکنیم و هر دو را عین چیز میدانیم ، بهمه حال آریا ناب عبارتست از سرزمین دوطرف هندوکش یعنی افغانستان امروزی . شاهانیکه وید او اوستا از ایشان یاد میکنند شاهان آریا ناست و باختر (بلخ) پایتخت آن امپراطوری بشمار می‌آید .

کلمه آریانا پس از یکدوره خاموشی دوباره بزبان نویسندگان کلاسیک یونان که شرق و فرهنگ آن علاقه‌ای داشتند دیده می‌شود و از نوشته‌های آنها ظاهر میشود که جمعی بقصد می‌خواستند این نام و مفهوم جغرافیایی، نژادی، تاریخی و سیاسی آنرا پنهان نگهدارند . هخامنشیهای فارس که از شکوه تاریخی مملکت آریانا و بزرگی شاهان و نفوذ سیاسی آنها اطلاعی کامل داشتند خواستند که این نام و مفهوم آنرا در تاریکیهای فراموشی محو کنند و خاک آریانا را بصورت ایالت پراگنده نشان داده اند و در کتیبه‌های خود در جمله اراضی مفتوح از هر قسمت جداگانه نام برده اند و آریانا را بصورت کلی ذکر نکرده اند، در حالیکه بشهادت نویسندگان کلاسیک یونان که بعد بیاید، چه در زمانه هخامنشی و چه در دور فتوح اسکندر هنوز خطاطهای عظمت و شکوه کشور زیبای آریانا از بین نرفته بود .

نخستین بار اراتوستن در نیمه اول قرن سوم ق. م. مورخ یونانی اسم آریانا را یاد کرده که استرابو جغرافیا نگار و مورخ یونانی ۶۰ ق. م. تا ۱۹ م از زبان او این نام را ذکر میکند. استرابو که از جغرافیا نگاران قرن اول میلادی شمرده می‌شد کتابی نوشته که آقای دکتر نجیب الله معلّم اسبق ق فاکولته ادبیات و حقوق دارالفنون کابل که بنده در سال ۱۳۲۶ شرف شاگردی شان را داشتم مستون فرانسه و انگلیسی آنرا از نظر گذشتانده و آنچه را متعلق بکشور ماست زیر عنوان «سترابون و آریانا» در رساله ای گرد آورده و منتشر کرده است. این مورخ کلمه «آریانا» را متذکر میشود و آنرا بر قسمتهای اطلاق میدارد که افغانستان امروز را احتواء میکند.

وی سرحد شرقی آنرا رود اندوس (سند)، مرز جنوبی آنرا بحر هند و حد شمال آنرا پاراپامیزوس و سیردریا (آمو) و خط غربی آنرا پارتیا داند. ایالت باختر (بلخ) مروارید آریانا و پایتخت آن شمرده می‌شد. و اگر این حدود را امروز بجغرافیا تطبیق کنیم تماماً با افغانستان امروز منطبق میشود، منتها با این فرق که قسمتی از خاکهای اصلی این کشور ضمیمه خاکهای بیگانه و همسایه شده است مانند پشتوستان و بدوچستان و غیره اما مختصات فرهنگی، نژادی و غیره را همان‌طور تیکه در افغانستان امروز است، حفظ کرده است.

بلی در سال ۵۱۲ ق. م. داریوش بهندلشگر کشی کرد در سال ۳۲۷ ق. م. اسکندر از بلخ بیرون رفت و پس از عبور از هندوکش بهند سرازیر شد، در هر دو مورد رود سندیا (ایندوس) سرحد هند و آریانا قرار داشت و هر دو وقتی خود را بهند دیدند که از رود سند گذشتند، و اگر داریوش و اسکندر هر دو در نخست پیش از لشکر کشی بهند، رود سند (ایندوس) را سرحد آریانا و هند شناخته اند، آیا ظالم نیست که امروز یک خط فرضی دیورند دو قسمت آریانا را از هم جدا نکند و سند مرز طبیعی کشور آریانا نباشد و قسمتی از افغانستان بزرگ بزرگ از پیکره اش جدا شده باشد؟

در قرون اسلامی که از آریانا بنام خراسان یاد میشود، با مر اجمع بکتاب حدود العالم که بقرن چهارم هجری نگاشته شده ظاهر میگردد، که سرحد خراسان اینقرن عیشاً همان مرزهای آریانا است و در بکتاب سرحدات شرقی خاک را رود سند و هندوستان داند، مرز جنوبی را بیابان سند و مغرب آنرا بعضاً حدود دهری و بعضاً نواحی گرگان گوید شمال آنرا رود جیحون (آمو) و جوزجان و تخارستان شناسد که اگر این همان آریانای باستان و یا افغانستان امروز نیست پس کجاست؟

آریانای باستان در هر عصر و دور دولتهای آزاد و مستقل و مشخص داشتند، چنانچه پس از فتوح اسکندر سلطنت آزاد یونان و باختری، کوشانیها، بعضاً کوشانیهای خورد،

کابلشاهان و برهمن شاهان سلاسه های تاریخی اینکشورند، همچنین پس از فتوح اسلام طاهریان هرات، صفاریان سیستان و سامانیان بلخی در همین خاک شالوده سلطنت ریختند، اگر چه عربها در ینگاه مملکت ما را خراسان گفتند که جانشین همان آریا نیست (با مقایسه استرابو و حدود العالم). امیراطوری غزنوی از همین کسانون فروغ گرفت، غو دیها، تیموریهای هرات شبیهانها و هوتکیها سلطنتهای مشخصی در همین خاک داشتند. گفتیم در قرون هژده و نژده عملاً کلمه آریانا بزرگوشتهای مورخانه و شرق شناسان داخل شد و مستشرقان دوباره این کلمه را از صفحات تاریخ بیرون کردند. چنانچه از جمله ه. ه. ویلسون کتابی درینمورد نوشته و نامهای آریانای عیق را با افغانستان یکجا ذکر میکند و نام اخیر التکرار احداث میداند. بهلا وه بیلو از نام آریانا، تاریخ و قبایل آن در کتاب خود موسوم به تحقیقاتی در نژاد شناسی افغانستان « مفصلاً » صحبت میدارد. رالیشون نیز کلمه آریانا را نقل قول میکند و مسیو فوشه در کتاب هریزانو بودایی خود آریانه را در مورد کشور افغانستان تطبیق میکند و طوریکه آقای کهنزاد نقل قول میکند (آریانا تا لیف کهنزاد) اینها تذکر میدهند همانکشوریکه زمانی نردفارسیهها آریاورته بود و یونانیانش آریانا نامیدند، عربها بخراسانش موسوم کردند، امروز افغانستان نامیده میشود.

این نامیکه هزاران سال پیش ازین اجداد ما بر کشور خود گذاشتند تا امروز هنوز از بین نرفته و پیش ازینکه کلمه آریانا دوباره درین کشور مرسوم بشود و کسارت آریانا، کلپ آریانا، آریانا دلیر، المعارف، مجله آریانا، جایزه آریانا، تیم سپهرتی آریانا، جایزه آریانا، دوا خانه آریانا و غیره بمیان بیاید تا قرن هژده و نژده گاهی که خاور شناسان از تاریخ کهن افغانستان و ادوار عتیق آن یاد کردند میخواستند آن را بنام « آریانا انتیکوا یا آریانای باستان » یاد کرده اند و در کتابهای تاریخ و جغرافیا از آن سخن رانده اند، پلی این نام از تقریباً دو نیم تاسه هزار سال باینطرف پابرجاست و هنوز بهمان صورت خود مورد استعمال دارد. در حالیکه نام کشور آریاییهای هندی یعنی آریاورته تنها در متون قدیم سانسکریت دیده میشود و در استعمالات روزانه ظاهراً از بین رفته است.

کلمه آریانا در جنبش جدید تاریخی کشور برای نخستین بار در شماره های سال اول مجله کابل (۱۴۱۰) بنظر رسید که یکسلسله مقالاتی زیر عنوان نگاشتی بتاریخ قدیم افغانستان بقلم آقای غمار نوشته شده و ازین کلمه نام گرفته است. همچنین مقاله ای از همین نویسنده بهالنامه ۱۳۱۱ کابل است که آنجا نیز این نام یاد شده. سپس در شماره (۹۸) مجله کیابل آقای کهنزاد مقاله ای در باب آریانا، قدیمترین نام کشور نگاشته اند که بعد آنرا بصورت رساله ای در آورده اند. اینکتاب به ۱۳۲۱

چاپ شده و جایزه آریانا گرفته . آنگه در جلد اول تاریخ افغانستان تالیف کهزاد نیز بنفصل از آریانا، و سرحدات آن سخن رفته است همچنین دکتور نجیب الله خان کتابی مختصر در تاریخ قبل الاسلام دیگر بعد از اسلام در دو جلد زیر عنوان آریانا یا افغانستان نوشته و رساله ای دیگر بنام استرابون و آریانا دارد که قبلا از آن متذکر شدیم. اینک ناچاییکه باستاد دسترسی داشتیم ظاهر کردیم که « آریانا » قدیمی ترین نام تاریخی و ملی کشور افغانستانست و همین کلمه است که در برابر مفرضان قدامت تاریخی، تاریخ درخشان و آزادی چندین هزار ساله کشور ما را اثبات میکند. مفرضان و مخالفان عظمت و شکوه این کشور نام آریانا را بارها خواستند بتاریکیهای فرا موشی مدفون کنند ؛ اما آفتاب این حقیقت بدرخشیده و این نام روشن شد و باین نام تاریخ چندین هزار ساله ما، آزادی، شکوه و فراتاریخی ما، سلطنتهای بر عظمت ما، فرهنگ و کولتور ما، هنر و آرت ما نمایان گشت .

- برای مطالعات و تحقیق بیشتر در مورد منابع و ادبیات ذیل را مطالعه فرمایید و قسمتی ازینها کم یا بیش در اثنا ی نگارش اینمقاله مستقیم یا غیر مستقیم مورد استفاده قرار گرفته و یا بد آنها مراجعت شده که مجتبی ادای حق شان از آنها یاد آوری میکنم :
۱. احمد علی کهزاد : جلد اول تاریخ افغانستان (چاپ کابل)
  ۲. « آریانا قدیمترین نام تاریخی کشور (مقاله در شماره ۹۸) مجله کابل ۱۳۱۸ »
  ۳. « رساله آریانا » (چاپ کابل)
  ۴. دکتور نجیب الله استرابون و آریانا ( )
  ۵. « آریانا یا افغانستان » ( )
  ۶. غبار : نسگامی بتاریخ افغانستان (مجله کابل سال اول و دوم ۱۳۱۸ و ۱۳۱۹)
  ۷. « ... » (سالنامه ۱۳۱۱ کابل)
  ۸. « ... افغانستان بیک نظر ... » (از نشرات پشتو تولنه) چاپ کابل
  ۹. « ... حدود العالم من المشرق الى المغرب »
  ۱۰. پورداود : ایران و هند
  ۱۱. ویلسون : آریانا انسیکلو
  ۱۲. پرسی سایکس : تاریخ افغانستان
  ۱۳. بیلو : تحقیقات در نژاد شناسی افغانستان
  ۱۴. « : نژاد های افغانستان »
  ۱۵. واله دوپرسن : هندو اروپایی و هند و ایرانی
  ۱۶. رالینسن : باکتر یا
  ۱۷. مسکد و نال : هند قدیم
  ۱۸. فوشه : گر یسکو بود یک گند را
  ۱۹. مجله های آریانا
  ۲۰. مقاله وشتین در مجله کابل

عرف و عادات در نورستان

نورستان با آن همه زیبایی های خود در شمال شرق پروان و در شمال غرب ولایت کنړ فی واقعیت تاریخ نورستان و نورستانی ها تا چند سال قبل مغلو نبود ولی بهمت انجمن تاریخ افغانستان کتا بی که در زمان حکیم میرزا پسرهما یون ۴۰۰ سال قبل از امروز نگاشته شده است درین نازکیها بدست آمده . نویسنده این کتاب مهم فاضی

محمدساله نام دارد و کتابش از آن حاکمان سرکشته است که هر یک جنگی را بیان میکند و از نظر اعلام بهرافی عیالها و عرف و عادات و مسلحه و غیره نورستان ارزش زیادی دارد بقرا تحقیقات منتشر قبیل خارجی مینکی از دو تقر مورخین هم کتاب میکنند مقدونی نوشته است که سبب در کدام نقطه نورستان سبب را گذار آید و چون سر بازا نش بیمار شدن خط مهر در بیان تعقیب کرده از نورستان خارج گردیدند بقول دومر مورخ ایرانی اهلالی نورستان شاخه از مهاجرین آریایی صغحات شمال افغانستان می باشند که بار اول در کانتوا

بیاضلی عبدالحق واکه میگوید که در گذشته زبان نورستانی شاخه از خانواده هندوایرانی است و باز با نهای هند نزدیک می باشد . رب النوع قدیم نورستان (امرا) نام دارد که در مجموعه ادبیات انواع ایشان مقام (اندرا) را دارد . بولرض زردشتی نیز در کیش نورستانی های قدیم ذی خل است چنانچه مرده گان خود را در میان تابوت ها قرار داده بپروای آن می گذارند همچنین آثار بودایی در حواشی بیرونی نورستان (در دره کتر) کشف شده است چنانچه در نزدیکی چغه سری ای استویه است که در آن سربک گاو میش از سنگ مرمر بدست آمده ولی بقول خود نورستانی ها این ایشان از ماورائی آمودریا به آن سرزمین مهاجرت کرده اند و تقریباً هر نورستانی میتواند شجره نسب خود را بیان کند . بقول مارگن استیانا مستشرق معروف مهاجرت بزرگ در داخل نورستان از کانتوا به سایر نقاط حدود ۲۰۰۰ سال

قبل صورت گرفته ثقافت امروزی نورستان خیلی بسیط و بی منکشف است. طرز تعمیر و آبیاری نورستانی ها باید نظر گرفتن فقدان وسایل عصری، حیرت آورمی باشد. هارپ نورستان از هارپ کند هارا قدیمتر می باشد و حتی از هارپ سومری ها نیز قدمت دارد. ادبیات نورستان نیز در عین بسیط بودن زیبایی خاصی دارد و سرود های دسته جمعی در آن - در زمین خیلی «رو جست».

انهار نورستان از شعب جبال هندو کش سرچشمه می گیرند و در يك تالاب بزرگ که به مندول موسوم است، فرومیز یزند. مندول شکل بیضی دارد و یکی از زیباترین تالاب های جهان است. عمق آن تخمیناً ۵۰ فوت بوده ماهی تروت در آن به کثرت بدست می آید. تالاب مندول در میان يك حلقه از جبال مشجرا حاطه شده و مانند نگینی از الماس در میان حلقه از فیروزه می درخشد و سیاح را باز یبائی خود میبوت می سازد.

قبل از اینکه به توضیح عرف و عادات نورستانیها بپردازم باید متذکر شوم که عرف و عادات از نظر علم اجتماعات چیست و در جامعه چه نقش دارد؟ ویلیام گراهام سمنر William Graham Sumner یکی از علمای اجتماعات امریکا کتابی به نام عرف و عادات Folkway بر رشته تحریر در آورده است که از حیث مطالعه موضوع در خور تقدیر شایانی می باشد. وی در کتاب خود از انواع رسم و رواج ها و ماهیت انجمنی آنها بحث رانده و برای عرف و عادات دو صفت میبیزه را قایل شده است:

۱. تنوع، ۲. ارزش.

تنوع عرف و عادات در مورد ازدواج، تولد، مرگ، مسایل جنسی و خیر و بدی، عبادت، کسار، تجارت، تولید، لباس و هنر مقررات مختلفی را ارائه میکند. فردی که هرگز از قریه خود بیرون نه نهاده است گمان میکند رسم و رواج ما حول او بهترین عرف و عادات جهان می باشد. بر علاوه باید ملتفت بود که غرائز طبیعی ما را به عرف و عادات مخصوص راهنمایی نمیکند.

جنبه دیگر عرف و عادات ماهیت اجباری آنست چنانچه بطور مثال در دعوت رئیس دولت يك سفیر کبیر باید از وزیر مختار بالاتر بنشیند و وزیر مختار نباید از وی مقدم تر داخل اطاق نان بشود.

وقتی عرف و عادات به کارها فی منعلق باشد که نسبت به ترتیب جیوس در میز طعام مهمتر تلقی گردد مانند ازدواج یا یک یا چند زن، در آن صورت جنبه آمره آن قوی تر می شود سمنر میگوید مقصد من از عرف و عادات رسوم و عنعناتی است که به تصور مردم به سعادت جامعه منتهی می گردد و فرد را مجبور می سازد تا به تعمیم آنها همت گمارد، گرچه کدام مقام صلاحیتدار به تنظیم آن نه پرداخته است.

جامعه اجازه نمیدهد افراد مخالف عرف و عادات محیط خود رفتار کنند. انسان امروز بسختی میتواند از غلامی طرفداری کند. با وصف آن، عرف و عادات همیشه جنبه منفی نداشته مانع اقدام مثبت نمیکرد. چنانچه در جامعه که نظام خانوادگی قوی بوده محاکم عدلی دران وجود ندارد و یا کافی نمیباشد، یک خانواده انتقام خود را شخصاً از خانواده دیگر میگیرد. همچنین در چنین محیطهای مرد باید انتقام لیکه دار شدن نام و آبروی دختر یا خواهرش را خودش اخذ نماید.

نکته دیگری که باید در نظر داشت این است که بقول سمیر عرف و عادات هر چیز را حق بجانب نشان میدهند چنانچه در آلمان هتلری دیموکراسی محکوم شده بود. عرف و عادات حتی کارهای منفوری را نیز مناسب و بجا میسازد چنانچه در چین باستانی تصور میکردند خون افراد خانواده شاهي توسط ازدواج خواهران با برادران پاك ترو عا لي تر ساخته میشود یا اینکه کامهای Camis مسکونه کوچن چین جگر دشمنان مقول خویش را میخورند و عقیده دارند که جگر مرکز شجاعت است و با خوردن آن شجاعت دشمن در بدن ایشان انتقال می یابد.

عرف و عادات چیزی را در یک عصر حق بجانب و در عصر دیگری غلط میسازد. چنانچه یک قرن قبل غلامی کار حق بجانبی بود و امروز در سر تاسر جهان غنط دانسته میشود. سر جیمز جینز Sir James Jeans می نویسد که «فضیلت و زذیلت دو مور حیات و سیرا عصار اکثر آجای خود را با یکدیگر بدل کرده اند چنانچه سوختن جلد و گران فضیلت و سود خواری زذیلت بشمار میرفت.»

عرف و عادات بر طرز تفکر ما نیز حکم فرمائی دارد چنانچه در اتا زونی دیموکراسی داخل عرف است و فکر انتقادی را جمع به آن مشکل می باشد.

رسوم و رواجهاییکه بسرعت آمده و زود از بین میروند، فیشن نامیده میشوند. والتر باگهوت Walter Bagehot دوام رسم و رواج را «کسیک-عرف و عادات» می نامد و مقصد او این است، طوری که لای برور زمان سخت میشود، عرف و عادات نیز بهمان ترتیب مستحکم می گردد. و این استحکام در جامعه سکونی Static نسبت به جامعه حرکتی Dynamic بیشتر است. همچنین قوه نافذة عرف و عادات نیز در جامعه عقب مانده و سکونی بیشتر می باشد زیرا در جامعه که بسرعت تغییر کرده میرود، عرف و عادات برای مدت مدیدی تکرر نمیکند تا به آن وسیله قوه انفاذ بدست آرد. همچنین در جامعه امروزی هیچکس نمیتواند طبقات مختلف را که عرف و عادات غیر متجانس دارند، وادار به انطباق بسازد.

اینست بعد ازین مقدمه می‌پردازیم به عرف و عادات نورستان .
 مردم نورستان در عمارات دومتازه سنگی بسر می‌برند که طبقه فوقانی آن برای خودشان و طبقه تحتانی برای مواشی آنها تخصیص داده شده .
 طرز معماری این خانه‌ها با اسلوب خانه‌های مناطق کوهستانی دیگر اختلاف با رزی ندارد . و فقط هر قدر ارتفاع بگیرد و به قریه‌های بندتر برسد از تعداد کاکین‌های منازل کاسته شده می‌رود .
 باندهای مرکب از ۲ خانه و قریه‌های متشکل از خانه در هر کجای نورستان به ملائطه می‌رسد . البته قریه که دارای صد خانه باشد نیز در قسمت‌های شمالی نورستان دیده می‌شود .
 نظر به فقدان محافل و مجامع عمومی آمیزش مردم با همدیگر بسیار کم است و یگانه موضعی که در آن مردمان گرد می‌آیند مسجد می‌باشد . محافل عروسی و مجالس فاتحه خوانی کمتر این منظور را برآورده می‌سازد .
 دو مرکز اداری نورستان کامیش و ژونیا می‌باشد که اولی در جنوب و دومی در شمال واقع شده و از قریه‌های پراکنده نورستان بسیار دور افتاده و از آن سبب مراجعین این مراکز انگشت شمار می‌باشد . شخصیکه به پول ضرورت احساس میکند ، نزد همسایه خود رفته بدون دادن حجت و غیره آنرا بدست می‌آورد . در صورتیکه بخواهد کدام بارچه زمین بخرد ، قیمت آنرا مطابق نرخ روز پرداخته از مالک آن کاغذی در یافت می‌شاید که در آن مالکیت وی با خط غیر خوانائی تصدیق می‌شود و با مهر و باجم و شهادت چند نفر همسایه و یلوان شریک شکل قبایله را بخود می‌گیرد . جنگها و اختلافاتی که بین نورستانی‌ها بروز میکند ، توسط ریش سفیدان شان حل و فصل می‌گردد .
 هر قریه یا چند ریش سفید دارد و شخصیکه جرمش با اثبات برسد ، در امر فیصله ریش سفیدان به متضرر چمران خساره میدهد که اگر مرکب از چند بزیارگوسفند می‌باشد .
 یگانه موردیکه در آن نورستانی‌ها به مراکز اداری مراجعه میکنند ، هنگام ظهور نام جوانان شان در خدمت سربازی است اینداد غیر آن صورت ازومی نمی‌بینید چند روز سفر کرده خود را به مراجع حکومتی برسانند و ازین جهت آمیزش افراد نواحی مختلف در نورستان کمتر صورت می‌گیرد .
 از بهترین ساعت تیری های نورستانی‌ها یکی هم شکار حیوانات وحشی است . ایشان تنها یادردسته‌ها به کوه‌های پوشیده از بلوط ، چهار مغز و غیره رفته با پلنگ ، خرس ، شادی ، گرگ یار و بابه داخل پیکار می‌شوند و با تفنگ‌های پنج تنگه و یازده تنگه آنها را زیاد می‌آورند . پوست پلنگ و روباه را به خریدارانی که گاه گاه از مشرقی یا پنجشیر وارد نورستان میشوند ، بفروش میرسانند و خرس را صابون بخته می‌کنند .
 ساعت تیری درجه دوم نورستانی‌ها نگهبان داشتن مرغ‌های از قبیل کبک و مینامی باشد . بنده با نورستانی‌های زیادی بر خورده‌ام که فقس‌های کبک را حمل می‌کردند و کبک‌های خرد را برای جنگ انداختن از یک قریه به قریه دیگر می‌بردند .

فمار زوی و اعتمد به مسکرات از قبیل چرس و بنگ که در سر تناس شرق میانه به پیمانۀ زیادی مروجست، در نورستان بسیار منقور می باشد. بنده تنها یث نفر را دیدم که گفت چند سال قبل در کابل به حشیش مبتلا شده بود ولی در نورستان آنرا ترک دادا اکنون صحتش بسیار خوب است.

در بڅهای نورستان هم کسی نوازند هر قدر میوه که بتواند بپزد و با خود ببرد. و این مهمان نوازی نورستانی ها را ثابت میکند.

نان اکثر نورستانی ها جواری است و در بعضی خانه ها نان نندم هم میسر می شود. بهترین قنغ نورستان را میتوان شیر و روغن دانست. در کاسه های چوبی نان را ریزه کرده بالای آن شیر بز و سپس قدری روغن داغ کرده می ریزند با وجود نداشتن شکر، لذت خوبی دارد. چای در نورستان معمول نیست اما تقریباً در هر خانه متوسط برای مهمانان قدری چای را طور احتیاط نگه میدارند و در موقع ضرورت عذر مهمان را می کنند ولی از روزه یا قند معذرت می خواهند. بهر موطا های دیگر افغانستان در نورستان زیاد معمول نیست و از غذاهای بسیار لوکس بشمار می رود.

نورستانی ها با در دادن یکنوع چوب از خاندان ارچه خانه های خود را روشن می کنند ولی نظر باینکه چوب مذکور بسیار دود غلیظ میکند، سقف هر خانه سیاه شده و مخصوصاً صافچه که چراغ چوب در آن گذاشته میشود، از همه سیاه تر است.

در اواسط بهار هنگامیکه برف های وادی ها آب میشود و صرف بر قبل چپال کلاه سفیدی از برف باقی میماند، چوپان ها ربه های بزرگان را داده به مراتع مرتفع میبرند و در آغیل های سنگی که سقف آن از تنگه های بافت خود نورستان پوشیده میباشد سکونت اختیار میکنند. آغیل های مواشی سقف ندارد و صرف یک چهار دیواری سنگی می باشد که در داخل آن چوبی را می گذارند تا مانع عبور گوسفندان مخصوصاً بزهای شیطان نباشد. آغیل های چوپانان که صرف در نورستان به بانده موسوم است در میان قبل چپال و دامان کوه واقع شده و در کنار آغیل گوسفندان و بزها قرار دارد و مهمان خانه های محقر ولی صمیمانه برای مسافران و عابرین تشکیل میدهد چنانچه خود من در هوای بسیار سرد شبی را در آنجا بسر بردم و از سناچ چوبستان توت به پیمانۀ خود خوردن و از شیر بزهای گوش سفیدش نوشیدم و در زیر شال چرک و درشتش خسیدم.

چوپان ها شب را در دیگ های کلان مسی جوشانده در مشک ها می اندازند و آنرا حرکت میدهند تا اینکه مسکه اش جدا شود و مسکه را بعد از جمع آوری به پنجشیری ها و غیره میفرستند. صنایع دستی در نورستان بقدر کفایت نشود اما کرده و چون روابط مردم نورستان با سایر نقاط نسبتاً مقطوع می باشد، مردم مکنتی بخود نریخته اند و زنان در بافتن

برك ، گلیم و غیره مهارت خوبی حاصل کرده اند ولی مردان بافتن این چیزها را عیب بزرگی میدانند .

نورستانی ها خیلی متدین می باشند و شعار اسلام در آنها بقدر واضح دیده میشود که هیچ منطقه نمیتواند درین مورد با ایشان برابری کند زیرا بر علاوه اینکه نماز پنجگانه را در مساجد می گذارند ، از سرقت و کارهای ممنوع دیگر جدا پرهیز می کنند و اگر کدام چوپان از مناطق همسایه نورستان چیزی را بدزدد ، تمام قریه او را تعقیب نموده به عزای سنگینی میرساند و از همین جهت است که اکثر خانه ها بازمی باشد و زنان در مزارع کار میکنند و مردان بی مشاغل خود میروند و جز اطفال احدی در خانه ها نمی ماند و هیچ چیزی از هیچ جائی مفقود نمی گردد و حتی گاوها و گوسفندان به مراتب نزدیک قریه رفته پستان های خود را از شیر منمو می سازند و بخانه صاحب شان برمی گردند و دختر زیبایی آنها را می دوشد و شیر آنها را در جای مخصوصی میگذارد و دختر بیکسو و گاوها بسوی دیگری می روند .

از فضایل دیگر نورستانیها که خیلی قبل تجید است ، این است که در زین شیرین ایشان قطعاً کلمه برای دشنام وجود ندارد و از آن برمی آید که نورستانیها در زمان انزوا کزینمی خویش به فحش و دشنام نمی پرداختند ولی در انزوا کردن ارتباط با اقوام دیگر بان آشنا شدند و اکنون هنگامیکه مناسبات شان با شخصی خراب می شود او را بزبان فرتی دشنام میدهند و بقیه سخنان خود را به لسان نورستانی ادامه میدهند .

مهمترین صفت ممیزه عرف و عادات نورستان تقسیم کار است که در آن سر زمین شاید از قرن ها بایضرف رایج است زنان نورستان به مشاغل زراعتی پرداخته تا بیل های کوچک و دسته دراز خود زمین های جوارى زار را آبیاری میکنند و مردان در خانه به تربیه اطفال و طبخ طعام می پردازند . بعضی اوقت يك زن در خانه می ماند تا برای مردان و اطفال نان تهیه کند . به خصوص خمیر کردن و پختن نان را بعهده بگیرد .

اگر يك نورستانی گاهی به خانم دیگری علاقه مند شود قطعاً نمیتواند درد اخل نورستان با او رابطه قایم کند و لهذا با خانم مذکور از نورستان خرج می شود و ریش سفیدان قریه نامه دارائی او را به شوهر خانم مفرور بصورت جبران خسره می دهد و اگر برادر مفرور با وی همدست شود جای داد او نیز ضبط گردیده به شوهر زن مفرور تسلیم داده میشود . در نتیجه این عرف و عادات هر نورستانی حیات مامونی بسر می برد و اگر تراغ های دیبه ختمه یا پوت ، آن سرزمین زیبا و نوئه از بهشت برین مأخوذ شد .

منابع : مجله افغانستان مقاله خرد به نام نورستان کنفرانس بیاغلی کهزاد و کنفرانس بیاغلی اید کبرك عضو هیئت مردم شناس دنامارك کتاب عرف و عادات تالیف سمر کتاب اجتماعات تالیف آکبرن .

فابریکه قند ننگرهار و رول

اجتماعی آن

مادیات و معنویات را اگر چه برخی از افراط پسندان در دو قطب مخالف قرار می دهند اما چنان نیست، بلکه این دو عامل بزرگ حیات بشری خیلی ها بایک دیگر نزدیک بوده و رابطه فریبی دارند.

مللی که در هر ورمان درین این همه کش و کوفه بین الملی خود را حفظه و وقایه نموده و اینک به اوج ترقیات حقیقی رسیده اند کمالات به این حقیقت آگاه بوده و آن دورادوش بدوش پیش برده یکی را توسط دیگری تقویه نموده اند. وقایع حال و گذشته شاه این امر است که هرگز مبتنی نتوانسته است ذریعه مادیات محض و یا توسط معنویات تنها کاری اریش برده باشد چه از یک جانب وجود یکی بدون هستی دیگر امکان پذیر نیست و از جانب دیگر معیار مادی و معنوی مدعیان عبارت از معیار ترقی و تمدن ایشان به شمار می رود. همچنانیکه معنویات را با مادیات رابطه مضبوطی است بد که لازم یک دیگر بوده هیچ یث بدون اتکاء بدیگری استقرار نمی یابد به همان ترتیب مادیات را نیز در جمیع امور حیاتی چ فردی باشد چه اجتماعی و از آن هم گذشته در روابط بین الملی دست بزرگی است.

چنانچه بدون داشتن اقتصادیات نیکو و معارف و عرفان را که می ماند سیاست خشنی می شود، قوه و نیرو ضعیف می گردد، اخلاقیات سقوط می کند و حیات متلاشی می شود خلاصه آنکه بدبختی یأس و ناامیدی چهره نما شده خوشبختی و امید نشاط و سرور و امثال آن رخت بی بندد. بدین ترتیب ازواجیات هر فرد ملت و خصوصاً از وظایف عمده دولت است تا وضع اقتصادیات را بطور عموم مدنظر داشته و سخت متوجه آن باشد تا دیر بازود شده بتواند جمیع مشکلات و غوامض حیاتی و اقتصادی افراد ملت بدون استثنی آهسته آهسته یکی بعد دیگری رفع شود و بدین ترتیب اقسام رنج و تعب افراد هم مرتفع گردد.

چه زمانی که سطح زندگی عمومی بلند می رود و تاحدی به قیام می رسد و جان می گیرد روح نالی و جدیدی نیز طبعاً تواند با آن عرض اندام می کند و بدین ترتیب صاحبان این روحیه و آن زندگی برای هر گونه زحمت کشی و خدمت به ملت و ملت آماده و تقویه می شوند. بعکس چون غر بت روح رامی کشد و صاحبان ارواح پژمرده و حق شده جز یأس و ناامیدی چیزی پیش روی خود نمی بیند. هذا القیاس مادیات را با اخلاقیات هم رابطه بس نزدیک است و از جمله

بدیهیات استمدار سرزمینی که افراد آن از رهگذر اقتصادیات تاحدی مرخفه و آراهمی باشند اکثر آن بلکه جمعا از ان تکالیف بقسام جرییم و خلاف ورزی ها بدور می باشند و همچنین نسبت رابطه مادیات با سیاست ممالک مشرقی امروزی توانسته اند این نقایص را بعضاً از دژش ترقی

صنعت و زمائی از رهگذر

زراعت و تجارت مر تفع
سازند چه از يك جانب
مملكتی و او هر تفر
زراعتی هم باشد نمی تواند
از صنعت كناملای نماز
یافی ما دلسو از جانب
دیگر اساس تجارت
امروز به پیمانه كوچك
یا وسیع متسكي بر دواصل
فوق است و حیات مدنی
بر آن سه پایه بنا می نابد.

از عمرانات سال ۳۲ مشرقی ترمیم خانه فابریکه قند مشرقی

افغانستان عزیز هم به پیمانه خوبی از نقاط نظر فوق دارای استعداد خوبی بوده و گنجایش اصلاحات نیکوئی را دارا است. چنانچه تا جائیکه تحت پلان های شنجیده و دقیق در این موارد کنایه شده است نتیجه خوب و مطلوبی داده است و تا جایی برخی از اجتیاجات ما را رفیع ساخته است. که از آن جمله خصوصاً فابریکات شکر و نیاجی را درین اواخر باید متذکر شد.

در همین سلسله است که
امروز فابریکه جدید
التاسیس قند در سمت
مشرقی و ضلع غربی
بر دست تا از نیت کبر
که عمده ترین اصلاحات
و زیاده اوار آن دیار است
در عرض کر سیاه قند
سفید حاصل داشته و مورد
استفاده هموطنان عزیز
قرار گرفته و در آخر

از عمرانات سال ۳۲ مشرقی دفتر فابریکه مشرقی

میدان فعالیت های اقتصادی مملکت از یک جانب و از آن جهت از طرف دیگر
مقامات صالحین را در بدوین توجه نموده و توفیق و توفیق و توفیق و توفیق
موجود بود و همواره با هم می ساختند. چنانچه همه می دانند استحصان قند سیاه از نیشکر تا ایندم هم در دست نگارهای سیاه و کوچک
غیر دولتی انجام می گیرد و با وجود رحمت زیاد مردم به آن مشغولند و با این رهگذر
می توان با توفیق و توفیق و توفیق و توفیق

احتیاجات حیاتی خود را
رفع میکنند و با این
گفت که کار روز جمعه
ایشان در این زمینه
فوق العاده و بطور
فرسای و خسته کن بود
و فدر هر قسم از اصول
و اسباب عصری است.

از عمرانیات سال ۳۲ کلوپ فابریکه قند سازی و شرقی
باشد بدست آید و به یاری وسایل و تجهیزات ضروری از پیش کار و بار اهالی آن ولایت
هم از رهگذر استحصان قند و هم از طرف وزارت معادن و کربلای گران و بهیچ وجه
تاریخ جای پای نمند کن

لحظه کد این او این فابریکه
است که در مکتب مشرقی
وطن عزیز بکشتاری افتد
همچنانکه در این سخی
از ولایات دیگر و وطن
عزیز مبنی بر پیدوار
آن ولایت و یا بهیچ
بر ذخیله و بهیچ
طبیعی آن ولایت
اقدام کارهای
خورشید و زنگنه انگشت

از عمرانیات سال ۳۲، کوتهی نمبر ۹ نشیمن متخصصین فابریکه

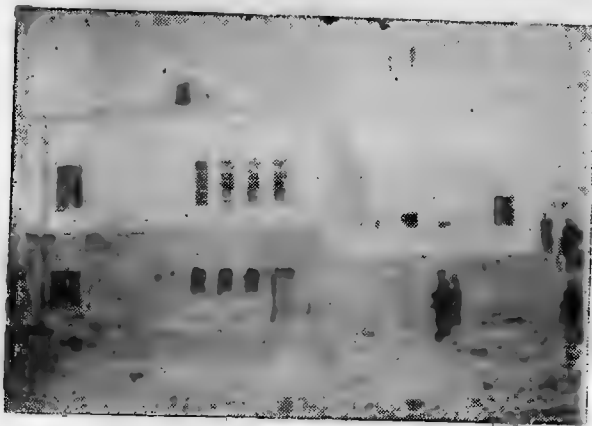
همان‌بیکار را به اختصار شرح داده‌ام و نتایج خوبی داده‌ام. امید است این فابریکه جدید نیز سودی داد و آن‌کند و مایه امید گردد. و همچنین در بهبود حیات اقتصادی و ذهنی باشندگان آن دیار تأثیر خوبی بخشیده و باب دیگری برای کارگران و اهالی آن باز کند. چنانچه نمر کسر کار خانجات و فابریکه‌ها را وجود آن‌که کنیم بیکار شدن را که مایه فساد و بدبختی است

می‌باید چاره‌ها را که منجر به سعادت می‌شود هموار می‌سازد در بین اضرافیان و باشندگان گذرد و تواضع خود یک ذ‌هنت تخنیک می‌آموز تولید می‌کند و از همین جایست که پیشوایان فکرو و با تدبیر معالمت و ملل متوفی بیش از پیش در راه توسعه چنین دستگاه‌ها که فایده

از عمرانات سال ۳۲ کوی نمبر ۱۰ نشیمن متخصصین فابریکه

های مادی و معنوی داردمی‌کوشند و در زمینه با وجود شهرها حتی دهات دودست را نیز از نظر دور نمی‌دارند بلکه در هر گوشه و کنار مملکت چشم به‌پوشه‌های مناسب زمان و مکان و درخور استعدادهای اقتصادی چنین دستگاه‌ها را بکار می‌اندازند که شامل دستگاه‌های تقیل

و کوچک هر دومی باشد بر همین اساس بود که حکومت متبوعه تحقیق و تکمیل این کار یعنی احیای این فابریکه قند و شکر از نقطه نظر وظیفه و زیاده است و انحصار از دست دولتی می‌گیرد تا هر چه زودتر در آن باره علم آفرینی نموده و دست بکار شوند که متعاقبات باست موصوف

از عمرانات سال ۳۳ مشرقی منزل اول و دوم کوی

هایتی را به دست نگه‌داری می‌کنند و به‌دست متخصصین فابریکه

شیاغلی «دیول» انجمن فابریکات برای تحقیقات ابتدائی جهت توضیح امکانات بکار اینباختن فابریکه مذکور به جلال آباد فرستاد و در نتیجه هیأت مذکور در راهور مکملی که بعد از ملاحظه سامان و امباب موجوده فابریکه بر راس انحصارات تسلیم کرد اطمینان داد که خوشبختانه فابریکه

موصوف سالم بوده

و نواقصی که در آن

موجود است آنهم

عاید اصلاح و جزئی

بوده و بر ویدی ممکن

است ازان استفاده

شود. چنانچه هم اساس

آن شیاغلی «دیول»

بنابر ایراده و خط مشی

ریاست انحصارات

به واتی به ای نصب

از عمرانات سال ۳۲ کونی نشین محافظین فابریکه

و بکار انداختن آن فابریکه متعقد شده و از جانب ریاست مذکور استیضاح و برای انجام

مؤر فابریکه موصوف و گماشته شد. چنانچه بعد از ترتیب تشکیلات اداری و تعمیراتی و غیره

موضع تعمیرات تقریباً در دو نیم میلی شهر جلال آباد متعلق قریه «چکنوری» در جنب

سرکشه و می جلال آباد

و کابل تعیین و او این

سنگین تعمیرات آن در

اوایل عقرب (۱۳۳۱)

گذاشته شد و کار آن

به حدیث تا به شرح

در دیو و در اسرور که

تقریباً هژده (۱۸) ماه

از ان روز می گذرد

بایک سرعت فوق العاده

بکار تعمیرات به پایه

انجام رسیده و مامورین

به کارکنان آن

از عمرانات سال ۳۲ صورت نمای تلوپ و عمارات نشین

متخصصین فابریکه

حتی در قباستان گرم خول تقریباً بدون دیشنی و سیل نام راحت باجد و چشم و دایگرمی

قابل تو صیغ مشغول کار و فعالیت بود ند و هیچوقت دست از کار نکشیده در ایام تابستان در جلال آباد و جاهای نزدیک آن نسبت به گرمی زیاد و شدت تابش آفتاب کار کردن دشوار می نماید به کار خود ادامه داده و مفعوره عطالت و بیکاری را از بین بردند و به اثبات رسانیدند که در راه خدمت حقیقی و تصمیم جدی هیچ چیزی نمی تواند مانع و سد راه شود و در نتیجه همین زحمات و عرق ریزی های مسلسل و پی هم ایشان بود که اینک کار تعمیراتی فابریکه مذکور بصورت عموم تکمیل شده و به تمام معنی برای استفاده حاضر می باشد .

عمارات مذکور مطابق نقشه مهندسی و بصورت خوبی ساخته شده است ، ازدور و نزدیک نظر تماشاچی را بخود جلب می کنند و بدیدن تعلق دارد ، و حصص جدا گانه آن قرار ذیل می باشد :

- ۱- : عمارتی که محل نصب ماشین هاست .
- ۲ : عمارت ترمیم خانه که بطرف جنوب شرق فابریکه وقوع دارد .
- ۳ : عمارت گددام فابریکه که ظرفیت آن گنجایش مقدار زیادی از شکر را دارد
- ۴ : عمارت دفتر و محل کار اعضای اداری و فنی فابریکه که بجانب جنوب فابریکه به پا استفاده است .
- ۵ : عمارت دومنزل که فابریکه که به انواع لوازم و اثاثیه عصری مجهز می باشد این عمارت بجانب شمال غرب فابریکه واقع است .
- ۶ : عمارت که جانب غرب فابریکه واقع است و با تمام لوازم ضروری برای نشیمن انجیر فنی فابریکه آماده می باشد .
- ۷ : عمارت دیگری که جانب غرب فابریکه به پا استفاده است و مخصوص مستخدمین باعایله خارجی است . جمیع سامان و لوازم ضروری این عمارت نیز مرتب و مکمل میباشد .
- ۸ : عمارت دومنزل دیگری که در جنوب غرب فابریکه وقوع دارد نیز با جمیع لوازم قابل استفاده بوده و نیز مخصوص مستخدمین با عایله خارجی است .
- ۹ : عمارت مخصوص مستخدمین بی عایله داخلی که جمیع لوازم آن تکمیل و آماده است به طرف شرق فابریکه قرار دارد .
- ۱۰ : عمارت ماموریت دروازه و بهره دار خانه که در جنوب فابریکه واقع است .
- ۱۱ : عمارات تحویلخانه های جنسی فابریکه که طرف غرب آماده استفاده میباشد
- ۱۲ : تعمیر کوچک ماشین بطرولی برق که در شمال فابریکه وقوع ندارد
- ۱۳ : گراج های موتر و غیره .

این بود عمارات و جاهای که تا ایندم بنایافته و کار آن تکمیل شده است .
 فعالیت های تخنیکي و امور بسته کاری فابریکه نیز بسرعت تام دوش بدوش عملیات
 تعمیراتی آن در جریان است و چنانچه بکار افتادن یکپایه ماشین برق از قسم « دیزل »
 بقوة (۳۶) کلیوات و یک پایه ماشین پטרولی به قوه (۲۰۰) اولت که تماماً تعمیرات فوق را
 تنویر مینماید و بلا انقطاع هر شب از ساعت (۶) الی ساعت (۱۱) جمیع حصص فابریکه را
 روشن میدارد نتیجه آنست علاوه بر این انتقال جمیع ماشین های ثقیل از مرکز شهر جلال آباد
 به فابریکه در آن شامل بوده و امور پاك کاری و بسته کاری آن توسط چار نفر انجنیران
 و بسته کاران اطریشی که جدیداً استخدام و وارد جلال آباد گردیده اند جریان دارد
 امید است که این فابریکه دوره امتحان حاصلات خویش را در دوران سال ۱۳۳۳ کامیابانه
 طی کند .

په پښتو نستان کېنږ څه کېږي؟

کله چې د دغه منځني ایشیا نوم په بخوله، د دغه خپلې نښې او سیمې ورسره پښتون د تللو په اودر نه
نږمه ده تر اوسه د دې خبرې لوی دلیل ه ا دې چې د پښتون د دغه منځني ایشیا تاریخ د پښتو اغېز لوی دی

اود پښتو خاوره د دغه منځني ایشیا زړه او مرکز دی.
د خاورې په اهانو پېشوا دات پښتون د ایشیا
یو قوی او غټ ملی نسل دی، له زرگونو کسانو
رایسي داکسون (آمر) او ایلانوها (تاجیکان)
په منځ خاوره کې ژوندون کوي او د سترو
اوهنېو کش سوري درې او خپل لږي پښتو
د دوی داسې وگڼي خور ټاټوبی دی.

د ایشیا دې غټ ملی توکم او تور بالی نسل
په دغه مدام دېر دود چا و نه مځي ته خپلې
دال کړې دی او د خپلو سرو نو او سرخو پښتو په قیمت
خپله خاوره، خپله آزادۍ او خپلواکۍ پیاوړتیا کړې ده.
د دوی په خاوره اوسېمه، کېنږ کله چې د دوی

فغانانو، اویر غلگرو، د اورو، مارو او خور و نه پښتو د دغه منځني ایشیا صدیق الله زینتین
په نېلا نو، کېنږۍ خاورې شوی او له ارماتونو د زړونه گورو و نه تللي دی له دې کبله
وېلای شو، چې پښتانه تر هر څه د پښتو خپلواکۍ او آزادۍ ته زړه اړه پټ و نه کوي او د اتمت
د خپلو سرو نو په قیمت کېنږي لوستي. کله چې پښتو د آزادۍ پايه بڼه د پښتو د تللو عزت
اوشرافت ته په سیمه سترگه کتلي دی، نو دوی هم ورسره هغه لوی کړې دی، چې د دوی و نه
اړینه پاتې شوی ده، د دوی د کيسو تاریخ بیانول خوښایسته دېر وخت او پوره فرصت غواړي،
سېمېستې زمونږ دور اړینې د پښتو نستان د خور او د پښتو د قیمت په پرتله ده.

نږدې اوه کاله و شول چې پښتانه د دغه منځني ایشیا د گزیز لویو پښتو وروسته د دوی بل غلیم سره
مخامخ شوی دی، چې د ظاهرې بڼې یو پښتن او پټ بل شان دی، د دوی لوی کښی که څه هم پښتو
سادو مزاج خلک او د دې پښتو د لږ و نه و نه د حقیقت په پرتله پورته شوی.

او هر چاته پخړ گڼد شوه چې د حقیقت څه شوی دی؟

همدا وجه ده، چې د پښتو د پښتو خپله د پښتو د اوسیدلو او د خپلې خپلواکۍ او
آزادۍ د پاره دې په نورو قربانیو ورکولو گوتی پورې کړی، په پښتو نستان کېنږي

د خان عبدالغفار خان، خان عبدالصمد خان غوندي ننگيالي اوسر تېر مشران اودغسی نور په سوونو اوزر گونو پښتانه شپږ کاله په تورو جيلخانو کښي په ډېرو کړاوونو او نواخته شول په سرحدي علاقه کښي هم غېرتمنو پښتنو د همت توره په لاس ونيوله او د پاکستان دیر غلډگرو، زياتي گرو قوځونو مخي ته يې خپل ټټرونه سنگر کړل، لکه چه هر چاته څرگنده ده په دې اوه کاله کښي ډېرې جگړې او نښتې وشوې، ډېر واقعات پېښ شول، ډېرې تودې سړي راغلې او پښتنو ورته په مېړانه لعل ټينگ کړ او دخو شجاع خان داوښت يې هېر نښکې (ښه خلعي به ځل هو ډيرې نږدې له لاسه) د تېرو شپږ وکلونو واقعات د کابل په کالنيو کښي هر کال خپاره شوي دي او دا دي په ۱۳۳۲ کښي د پښتو نستان غټي غټي پيښي په لاندی صورت گرا نو او ستو نکو ته وړا ندي کوو

جنوبي پښتونستان

په جنوبي پښتونستان کښي د آزادي مجاهده په قوي صورت جاري وه او د (توبی) دغرونو قانونه او اوچت سرونه دزيات فعاليت مرکز ؤ، په توبه کښي دیر ننگيالي پښتانه د ډېرو کړاوونو اوزحمتونو سره په خپله مجاهده بوخت وو په دې کال کښي هم دجنوبي پښتونستان ډېر غېر تي پښتانه اوبلوخ د پښتونستان د آزادي په مجاهده کښي دبرخي اخيستو په غرض دجنوبي پښتونستان دمجلي حکومت موافقي مرکز (توبی) ته راغلي دي، اودخپل مرکز له خوانه په ډېر ښه صورت ددوي هر کښي شوي دي.

د بلوچستان تورپالو خلکو نه په دا ځل کښي له خپلو مجاهدو څخه لاس اخستي دي اونه يې په سرحدي برخو کښي د آرام شپه اودکلاري ورځ تېره کړې ده هره گړي اوهر ساعت دپاکستان دزياتي گر حکومت له عسکرو سره په جنگ جگړو بوخت وي دبلوچستان په کوټه کښي هم ډېر بيدار اويوه خلعي دپښتو او پښتو نستان د خدمت دپاره دکار اود خدمت دگړته ملاتړ لي راوتلي دي اوبه پاڅه تادوني دقومي تعمير ديوالونه شروع کړي دي له دغومهمو کارونو څخه يوکار د(پښتو) په نامه ديوي خوږي پځي مجلي راويستل دي چه ۱۹۵۴ کال له جون څخه يې په خپرونه لاس پوري کړي دي اودپښتو ژبي اوپښتو په باب پکښي ډېر ښه مضامين خپريږي، سربيره پردې دپښتو اوبلوچو لخوا نو د آزادي مجاهدي اوکوششونه دي حده ورسيدل چه له پاکستان څخه يې لوري اولودن وړک کړ اوپه ډېره وارختا يې يې تخيني کارونو ته لاس وغځاوه، خوفايده يې ونکړه اوپښتنو مشرانو ورته غاړه کښي نښوده، د(وطن ډلې) دخپل گران مشر خان عبدالصمد خان په مشري په نوي فعاليت لاس پوري کړ او د(پښتون ورور) په نامه يې دپښتنو ديوالي او اتحاد اراده وکړه اوس دپاکستان په مقابل کښي د خان عبدالغفار خان اوعبد الصمد خان شريکه غوښتنه داده چه پښتانه دي سره يوشی اودپاکستان هغه ټولې علاقې دي چه پښتو پکښي ويلي کيږي دپښتونستان په نامه سره يوځای شي.

دمنځنۍ پښتونستان

دمنځنۍ پښتونستان خوله ډېر پخوانه د آزادۍ د جگړو وروسته د کزدۍ په دامن کړ (ګروېک) دغرونو په منځ کې کې د یوې بختورې سمع له منځ څخه د یو داسې فقیر له خوا اداره کېږي چه معنوی قوت ئې له ډېرو غښتلو او قوې واکوالانو څخه زیات دی . دافقیر میرزا علیخان نومېږي چه (۱۴) کاله ئې له انګرېزانو سره کملکې جگړې کړې دي او بس له هغه د پښتونستان د آزادۍ په لپاره کې د پاکستان د زور ګېرو وروسته په جګه جګړه اخته دي . د جګه جګړو غیر منظم فعالیتونه د پښتونستان له تواو بر خوځښت په دی برخه کې زیات دي او مونږ به تهر کال کې هر د میاشت بلکه په هر هفته کې ددی لځای د لځوانانو د فرمایو خبرونه اوریدلی دي . دوزیرستان درست قومونه لکه و زیر ، مسعود ، بیتنی دود ، توری ، مروت ، بشکېش ، خټک او نور په دغو ملي مجاهدو او جگړو کې برخه لري او د پاکستان د حکومت واکوالان همیشه د دوی د غیر منظم فعالیت څخه په دی اندازه برېشان او نا کراره دي چه نه په آرام دودۍ خوړي شي او نه خوب کولای شي . په تیره د دوی په سرحدی چونډیولکه وانا ، سپین وام ، میرانشاه ، رزمک ، بار اچنار او نور لځایونو کې چه کوم عسکر پراته دی هغوی خو ۲۴ ساعته لځاونه کولو او دغو پوځو او ګولو په زور ساتی او د کلا بند و عسکر و په څېر د پښتنو په خاوره کې د مرګ شپې ور لځی تیروی دمنځنۍ پښتونستان په دغو ټولو لځایونو کې د پښتنو لځمیانو یرغلونه ، چپاوونه ، داری ورختی او نور غه لېتونه کېږي او کله کله خبره دی حدته ورسېږي چه پاکستانی عسکر دالو تګ او اټینګو نوبه زور لځاونه له بیخي تباهی څخه بچ کړي .

د کور می په علاقه کې هم د پښتنو او پاکستانی عسکر و تر منځ مسلسل اځ و ډب او جګه جگړې شوی دي او ډېر پاکستانی عسکر د دوی په ګولو سټ شوی دي . تیر کال په وزیرستان کې سر بیره په دې ډول سرحدی جگړو او دائمی د زور د خلکو د پوهولو ، غوندو او او تنظیم دپاره هم ډیری غونډې او جرګې شوی دي او همیشه د جناب ایبي فقیر صاحب اودده د غښتلو مګرومو او محمد ظاهر شاه مولوی محمد وارث شاه مولوی حبیب الرحمن ، ښاغلی ظهیرالدین رمضان او نور پوهانو او مشرانو له خوا نه لوی دوری شروع شوی دی . لکه چه ۱۳۳۲ د میزان په (۲۵) په (موسی نیکه) کې دوزیر وپوه او په جرګه وشوه او د پښتونستان د جوړیدو په لپاره کې ئې دپوره زیار او ایشار فیصله وکړه په تیر کال کې د ملا طالب جان خټک په شهادت باندی چه د پاکستان د عسکرو له خوا شهید شوی ؤ دمنځنۍ پښتونستان پښتنو ډیر ځیګان ښکاره کړ او د کسات او بدلې اخستلو په جوش ئې د پاکستان په ډیرو تانپو حملې وکړې او ډیر زیانونه ئې ورو رسول غرض دا چه تیر کال په دمنځنۍ پښتونستان کې د پښتونستان د آزادۍ مجاهدې او جگړې د پخوا پشان

روانې وی او هیڅ فرق او کمې پکښې نه و راغلی ، د منځنۍ پښتو نستان دغه وایړه و اړه چنگونه که څه هم په جنگي لحاظ به دومره مهم نه وی مگر په تبلیغی لحاظ ډیر اهمیت لری او د پښتونستان د نظریې سره ئی ډیره تېنگه کړی ده .

شمالي پښتونستان

شمالي پښتونستان هم له ډېرې خوا څخه د آزادۍ د مجاهد و پوقوی مرکز دی د تیرانګې والی پښتانه د مومند و او با جوړ غیر تمڼ خلک ټول عمر دخپلی آزادۍ له غلیمه نوسره جنگیدلی دی اوله لځان نه ډېر و قوی د پښتانه نوسره ئی په توره اوسیا ست دواړو کله که مقابله کړی ده . دوی څرنگه چه دیرنګیانو مخی ته غښتلی ولاړ وو ، دغسی اوس هم خپله آزادۍ په کله که سره ساتی او په هیڅ صورت په خپله خاوره کښی د پاکستان لاس وهل نه منی . د تیرا غرونه ، د خیبر دره ، د زیارت غاښی ، د باجوړ سیمه ددې څېرو کله اوقوی شاهدان دی .

د پاکستان حکومت که څه هم له ډېرو لارو څخه دغی خاورې ته اړم دی ، او ډېری زیاتۍ پیسې هم ښندی ، مگر سره ددې هم په خپل ناوړه مرام کی کما میاب شوی نه دی او نه به کما میاب شی ډېر چلونه ئی جوړ کړی ، ډېری دسیسې ئې سازی کړی خو هیڅ ونشول او د شمالي پښتونستان دوهو خلکو ورته هره پلاخره ماتې لخوا بونه ورکړل .

او په خپلوقومی جرگو ئې دخپلی آزادۍ دساتو کله کی فیصلی او پرېکړې وکړې په تهر کال کی د تیرا خیبر اړېدو شینوار و او دغه شان اورکړو هم همیشه د پاکستانی عسکرو د زور زیاتۍ د مخی نیولو د پاره ددوی په چوڼو ، تا نه و او فوځی مورچلو که لنډی کول ، شاکی او نور و ډېرې حملی اړچیا و نه کړی دی ، او په هره پلا ئې ډېر زیات تاوانونه وراړولی دی . دغه شان مومند و هم په کپ به مېچنی او لځنیو نو روځا یونو کښی د پاکستان له عسکرو سره گوتی اچولی دی او ډېری وډې غټې جگړې ئې ورسره کړی دی . د باجوړ په برخه کښی د اتمان خیلو ، سالارزو او ماموندو قومونو د پاکستان د درزو او اختلاف اچرلو د سیاست مخه نیولی ده او په ښه صورت ئې ددوی د تجاوز سیاست کما میابېدو ته نه دی پرې ایښی ، د ډیره سوات ، چترال او ښار په ریاستونو کښی هم د پښتونستان دخپلواکی کوششونه چیرته په پټه او چیرته په ښکاره روان دی او د ننگ او غیرت خاوندانو اخیلو او سوچه پښتنو هیچیرته له خپلو ملی او پښتنې مجاهدو څخه لاس نه دی اخستی ، که څه هم د چترال او ډیره علاقه کښی د پاکستان له خوا زیات زور اچول شوی و او په رسم رسم گواښ و تالاش ئې غوښتل چه د پاکستان دانا وړه غوښتنی ومنی ، مگر ددغو لځایونو ملی خلکو ورته سرونه ښکته نه کړل او دخپل پټ او ښکاره مقاومت څخه ئې لاس وانه خپست .

مومند و هم دخپلې خاورې دساتلو دپاره تیر کال څو جرگې وکړې او د زیارت غاښې په یوه لویه قومی جرگه کې ټپي دا فیصله وکړه چه دخپل ملک او وطن یوه اوښت خاوره به هم چاته نه پرېنږدو .

د مومند و یوه بله جرگه ۱۳۳۲ کال دمیزان په دوهمه له (مېټې) څخه روانه شوه او د دیر قومی لشکر سره ، په سره کمر ، دانشکول او کمالی باندې وگرځېده او د قوم دیو والی او اتفاق دپاره ټپي شپې فیصلې وکړې .

د شمالی پښتونستان د جلا جلا علاقو له پیښوا و واقعا تو څخه داخپره په ټینگه نا بټینې چنه پښتانه په هېڅ صورت د پاکستان اثر او حاکمیت منلو ته تیار نه دی ، بلکه دیو خپلواکۍ پښتونستان د جوړیدو کلک آرزو من دی او په دې لپاره کېنې دخپلو مجاهدو څخه اوږدو فکري نه دی .

دمحکوم پښتونستان

دمحکوم پښتونستان خاوره دسیاسی بیدارۍ له کبله دیره مخکښې تللی ده ، او دیر پښتانه چه پخوا د ځینو سېبونو له کبله په کنېه لپاره روان وو ، اوس سمې لارې ته رااوښتي دی او په دې خبره پوهیدلی دی چه دپښتونیک مرغی دخپل واکي مستقل حکومت په لمن کېنې نغښتی ده ، دخدای خدمتگارو له څوې له هغې هم له دیرشو کالو راهیسې په یوه داسې لار روانه ده چه لږه بدگمانۍ پرې هم دپښتو لی . په کمزورۍ دلاک کوی . د پاکستان د جوړیدو نه وروسته چه دوی کوم زحمتونه اوږدونه وکالل ، هغه هر چاته څرکند او د پښتونستان په تاریخ کېنې دسرو زرو په اوږدولیکلو وردی . دمحکوم پښتونستان د آزادۍ په مجاهده کېنې چه د پېښور پښتونخوا د کومه قربانی ورکړه ، او کومو کړ اوو نوته ټپي لځوانو نه خپله کړل ، هغه هېڅکله دهیر و او نه دی اوشانې چه دپښتو تاریخ وړیا نښی و نازینې . په تیره دهه پشگل تا کالی او محمد اجمل څټک بی مثاله قربانی او د ننګیالی غیرتی پښتون صنو یر حسین خلیل مومند ، دسپین زیرتوب ایثار به کوم پښتون بچی له بادو وو پستلی شی ، دغه بناغلی پښتانه اوس هم د پاکستان په جیلو نو کېنې په نو جنو خپتو ډډې را کازی او دغه د عدل او نیاودعوه گیره دنیا ټپي کوری .

په نیر کال کې که څه هم د پاکستان حکومت د ځینو سېبونو له کبله خان عبدالغفار خان او خان عبدالصمد خان او ددوی ځینې نور ملګری لکه امیر محمد خان ، عبدالولی خان او نور یرې ښودل ، خودڅه ویلو او کار کولو مخه ټپي ور نکړه اولاس تر لی ، خولی تر لی ټپي له بند یخانی څخه بهر ته راوویستل . په خپله خان عبدالغفار خان خود پیښور صوبې ته دراتلو حق هم نه لری او په کراچی او پنجاب کېنې دیو سیاسي نظر بند په توګه شپې ور ځی تېروی .

هو ! کله کله که د پښتنو د حقوقو يا د پښتونستان د جوړېدو په باب له خوا يې نه کوم
ټکي وباسي نو د پاکستان د حکومت مشران ورته له قاره و پر سينې اوسر کاري
اخبارونه ورته په بد وردويلو لگياشي . دغه شان يا بندي په خان عبدالصمد خان
او نورو ملي او قومي مجاهدينو باندې هم لگول شوي ده چه کله به ظاهره ايده
شوي دي خويه معني کښي هماغسي بنديان دي .

په محکوم پښتونستان کښي که څه هم د پاکستان د حکومت ډېر تشدد ، او عسکري
حکومت له کبله کوم ښکاره فعاليت نشته ، لاکن په يته کښي ټول ملي پښتانه په خپل
کار بوخت دي او د پاکستان د لاس لاندې ژوند تېرواته په هېڅ شان تيار نه دي .
د محکوم پښتونستان د خلکو په ظاهري غلي توب او چټيا کي هم بوه داسي معني پرته ده
چه هغه په خپله د پښتونستان د جوړېدو يو زېر دست اعلان دي پاکستان که د محکوم
پښتونستان په خاوره کښي هرڅه کوي ، هغه ټول مو قتي شيان دي اود پښتنو په اړه
او عزم هېڅ اثر نشي غورځولي .

په محکوم پښتونستان کښي چه کله ناکله د پاکستان نادود او ناکړدو ډېر زياني
کړي دي نو پښتانه هم ورته دخپل پروگرام له کړنې نه اوښتي دي او جنګ جگړه پېښه
شوي ده .

مګر اساساً د محکوم پښتونستان پښتانه غواړي چه لومړي د قانون او انديجا باتو
له لپاري نه خپله خاوره د پاکستان له منگو او څڅه وکاري او په دې باب کښي دخپلکو
آزادو رايو اخیستلو ته رجوع وشي ، مګر پاکستان دې قانوني لپاري ته غاړه
ډډي او يوځي د توپ او ټوپک په زور د پښتنو خاوره خورل غواړي . لاکن دا يوه پوچه
سودا او غلط فکر دي . ديو ملت او قوم دا رادې د سپلاډ په مخکښي د شګو بندونه
جوړول هېڅ معني نه لري . پښتونستان د شل مليونه ملت د قري عزم او ارادې يو ژوندي
مثال دي چه يا به خامخا جوړېږي او يا به پرې دغه ټول تپاه کيږي .

وقائع مهمه سال ۳۲

(بقیه از صفحه ۲۵۰)

آنرا حق خویش میداند که مقابل آن ا دعای یوگوسلاویه فوراً قشون ایتالیه بطرف سرحدات یوگوسلاویه سوق داده شد
صدر اعظم ایتالیه در یک بیانیه خود بهترین راه حل مسالمت کارانه آنجا اخذ برای گیری را دانسته .

مسافرت پلا صدر اعظم ایتالیه به ترکیه و ملاقات موصوف باشا غلی مندرس صدرا عظم ترکیه از مسایل مهم ایتالیه است پلا اظهار داشت می باید دو لیتین ترک و ایتالیه در راه دفاع خویش با یک دیگر همکاری کنند و یونان هم باید در این همکاری شرکت کند.

روسیه در روسیه شوروی آنچه در خلال سال ۳۲ مهم به نظر میرسد خطابه بنا غلی مالنکوف صدر اعظم اتحاد جماهیر شوروی است که در آن از بم هیدروژن تذکار و صریحاً اظهار داشته که بم هیدروژن منحصر و مربوط به اتاژونی نیست بلکه موضوع ایجاب می کند تا به کنترل آن موافقه بین المللی گرفته شود.

روسیه آرزوی زمین گیری ندارد بلکه میتواند سرمایه داری واشتراکیت یکسان پیش برود از بیانیه بنا غلی مالنکوف معلوم میشود که آنچه بمصرین در باره ساختن بم هیدروژن و انفجارات امتحانی آن در روسیه تبصره میکردند به یقین مبدل گردید .
واقعیه دیگر که بیشتر جلب نظر می نماید همانا برطرفی لاورنتی بیریا وزیر داخله و نائب صدر اعظم اتحاد شوروی از طرف کمیته مرکزی حزب کمونسٹ اتحاد شوروی بچشم خیانت باملت اتحاد شوروی است که نامبرده تحت محاکمه گرفته شد که بعد ختم محاکمه محکوم به اعدام گردید. موضوع دیگر تا اندازه ای که اهمیت داشت صدور یادداشت دولت اتحاد شوروی به ترکیه به مناسبت ازدیاد ورود کشتی های جنگی ا جانب دربنادر آبنا های بحر سیاه است. ترکیه در جواب خود این حرکت را یک نوع مداخله در امور داخلی ترکیه خواند باز هم روسیه به جواب ترکیه قانع نشده یادداشت دیگری به ترکیه ارسال و خواهان جواب قناعت بخش شده است.

دولت اتحاد شوروی به جواب متحدالعمال انگلستان - اتاژونی و فرانسه نسبت به تشکیل کنفرانس وزرای خارجه جهت بحث بر موضوع وحدت المان و امضاء پیمان صلح آستریا موافقه خود را اظهار و در آن زیاده کمرده که باید علاوه بر دو موضوع فوق مسئله تقلیل سلاح و مراکز نظامی در کشورهای خارجی نیز زیر بحث آید و دعوت نمایند چینی کمونسٹ را در کنفرانس میند کور لازم شمرده است

یوگوسلاویا - مسئله تاجیکيکه در ظرف سال در یوگوسلاوی قابل یادداشت بود عقد قرارداد با همی و تعاون متقابلہ میان دولت ترکیه و یوگوسلاوی برای یک سال دیگر است. یوگوسلاویہ مقابل سوقيات عسکری ایتالیہ نسبت به تظاهرات نظامی به ایتالیہ پروتست نمود و هم منابع یوگوسلاویہ خبر میدهند کہ گویا قوای ایتالیہ چهار بار به خاک یوگوسلاوی تجاوز و یک طیاره اش تا ۴۰۰ متر در داخل خاک یوگوسلاوی داخل گردید همچنان هیجانات زیادی در یوگوسلاویہ نسبت الحاق منطقه الف تریست به ایتالیہ دیده می شود کہ در صورت دخول عسکر ایتالیہ به منطقه مذکور عساکر یوگوسلاویہ نیز بنای مارش را خواهد گذاشت و اگر وضع عملی شود انفجار مدہش آن فضای بین المللی را تیره خواهد ساخت یوگوسلاویا در داخل کشور نسبت به وخامت اوضاع رخصتی های نظامی را ممنوع قرار داده و جہازات زیاد به منطقه ب تریست روانہ کرده است .

مسئله مهم دیگر انعقاد پیمان دفاعی بین ترکیه - یوگوسلاویہ و یونان است کہ در بلگراد به اعضاء رسید .

آلمان - از وقایع مهم در آلمان حادثہ سقوط طیارہ در فضای کاریہ در برلین است کہ مناسبات شوروی و انگلستان را در آلمان خیلی ها نازک ساخته است بالاخرہ نمایندگان اتحاد شوروی و انگلستان در برلین تشکیل جلسہ داده و نسبت جلوگیری از تصادمات فضائی در برلین و دهلز هوائی به بحث آغاز نمودند .

در جریان سال قیود ترافیکی شدیدی میان برلین شرقی و غربی پیدا شد کہ در اثر مذاکرات قوماندانهای دول اشغال کنندہ وضعیت بحال نورمال عود و قیود مرفوع گردید . بتاريخ ۱۷ جون اغتشاش بسیار مدہشی در آلمان شرقی رونما شد کہ آنهم اثرات ناگواری پیش نموده بود . در ظرف سال جاری سول پناه گزینان از آلمان شرقی به آلمان غربی داخل میشوند .

شیاغلی ادناور صدراعظم آلمان غربی مسافرت بسوی اتازونی نموده و با شیاغلی آیزن هاور رئیس جمهور اتازونی و وزیر خارجه امریکا ملاقات نموده و از مساعدت های دولت اتازونی اظهار امتنان نمود و حین بازگشت خود اظهار داشت کہ به موفقیت های بزرگ نایل گشته است نامبرده چندی بعد به لندن مسافرت و با شیاغلی چرچل نیز تبادلہ افکار نمود شیاغلی ادناور مسافرت به یونان و ترکیه نیز نمود در مسافرت خویش بیاریس شیاغلی ادناور بالانیل صدراعظم و بیرو وزیر خارجه فرانسه راجع به مسئله سار مذاکره و آنها می خواهند سار بحیث یک منطقه بین المللی اروپائی شناخته شود .

پارلمان آلمان غربی تصویب نمود تا برای جلسه وزراء خارجه که به تاریخ ۲۵ جنوری در برلین انعقاد شدنی است فضای ما مون و مساعدی ترتیب دهند.

امریکا :

در امریکا مهمترین مسئله جاریه سال انعقاد جلسه حاکم های ۴۵ ریاست اضلاع متحد امریکا بریاست بنیادلی آیزن هاور است که چند روز متواتر همه يك جا بر اوضاع آشفته بین المللی وحالات اتازونی ازنگاه سیاست جهان غور و تدقیق نمودند . درواشنگتن کنفرانس وزراء خارجه دوله گانه غرب نیز صورت گرفت جان فاستدلس را جمع به این جلسه سخنرانی نموده اظهار داشت که به مطلب انعقاد این مجلس صرف برای سعادت بشر و استحکام صلح جهان می باشد تا از اوقات مساعد استفاده شود و به تعقیب آن اعلامیه نشر و آمادگی خود را برای مذاکره به اتحاد جماهیر شوروی در خزان سال راجع به مذاکره برای وحدت آلمان و غیره مسایل متنازع فیه ابراز داشتند . مسئله بار دیگر در براعظم امریکا - کنفرانس وزراء معالک امریکا تی در (کراکاس) مرکز وینز ویلا است در این جلسه مهم مسایل سیاسی کشور های براعظم امریکا ریر بحث گرفته شد وزیر خارجه ارجنتاین در مجلس مذکور بیانیه مهم و جالب توجهی بصورت ذیل ایراد کرد .. « بعد ازین دول غیر امریکائی باید بساط استعمار و نفوذ خود را از امریکا برچینند زیرا ملل دنیا اکنون می خواهند مقررات ملی خود را خودشان اداره کنند و ازین حیث بزودی نظام استعماری از تمام جهان رفع خواهد شد » هدف کنفرانس مذکور تحکیم فکر همکاری بین کشورهای امریکائی است تا جمعا مقابل رژیم استعماری ایستاده و ترتیب روی کار آورند که معالک انگلستان - فرانسه - هالیند مستعمرات خود را در براعظم امریکا و گذارشوند و مناطق مذکور بدول امریکائی تعلق گیرد چنانچه در باب آزادی گیانای برطانوی نیز در کنفرانس مذاکره بعمل آمد . بنیادلی آیزن هاور به اتاوا مرکز کانادا مسافرت نمود و راجع به تقویه ترتیبات دفاعی امریکای شمالی و دیگر مسایل مهمه با حکومت کانادا مذاکره کرد . دولت اتازونی جزایر اوشیما و امامی را که در بحر الکاھل واقع است و هنگام مجاربه عمومی قوای امریکا آنرا اشغال کرده بود به حکومت جاپان مسترد نمود . مسئله دیگر یکه برجستگی دارد موضوع سیاسی امداد نظامی است که اتازونی میخواهد بممالک آسیای مرکزی و مخصوصاً پاکستان - عراق - عربستان سعودی بدهد و اکثر سیاست مداران کشور امریکا در شرق میانه و غیره نقاط جهان بمنظور فوق ویا کسب اطلاعات صحیح راجع به اوضاع معالک مسافرت ها نمودند دایس وزیر خارجه امریکا در قاهره مسافرت و اظهار داشت که درباره مسایل شرق میانه با صدر اعظم مصر مذاکره

می کند تا سوء تفاهات میان اتازونی و دنیای عرب را مرفوع سازد گر نه ایراک جانسن نیز در شرق میانه مویده مسئله فوق است.

از اشخاص براننده امریکا که بغرض مشاهده اوضاع کشور های جهان برآمدند شاغلی ایدلی ستیو سن رئیس حزب دیوکرات اتازونی و مسافرت آقای اسکسن معاون رئیس جمهور امریکا است.

در ظرف سال جاری در مجلس نمایندگان کانگرس اتازونی واقعه مهمی پیش گردید چهار نفر اعضای استقلال پور تور یکبار نمایندگان کانگرس فیر تفنگچه نمودند حزب مذکور طرفدار آزادی و انفکاک پور توریکا از اضلاع متحده امریکا است در اثر این حادثه علاوه بر فیر کنندگان پنج نفر دیگر هم در شیکاگو مجرم شناخته شده و گرفتار گردیدند. و حکمران پور توریکا با آیزن هاور ملاقات و ابراز تاثر نموده و چهار نفر مذکور را مثل توده پور توریکا نکفت بلکه نماینده عده محدود خواند در امریکای جنوبی آنچه قابل یادداشت است همانا انکشاف نهضت آزادی خواهی در گیانا است گیانا در طرف شمال امریکای جنوبی واقع است. در کشور چگن رئیس حزب مترقی گیانا به تحصیل آزادی آن کشور اصرار و با فشاری مفرطی دارد.

افریقا :

مصر :- در ظرف سال جاری شاغلی نجیب نطق های مهمی ایراد و در لای بیانیه های موصوف نکات ذیل برانندگی دارد مصر بدون اخراج بلا شرط قوای برطانوی از کانال سویز به دیگر چیز رضایت ندارد اهالی مصر مرگ را به این اسارت بهتر میدانند امروز مصر را هیچ کس قرب نمیدهد انگلستان وعده نمود که بزودی منطقه کانال سویز را تخلیه کند امریکا وعده امداد اقتصادی نمود اما تا حال به کدام نتیجه نرسید.

برطانیه نیز به عدم واگذاری کانال سویز یافتاری دارد و میتوان اصل مسئله را از نطق مورخه ۲۳ ثور شاغلی چیرچل استنباط نمود که گفته بود اگر عساکر مصر در کانال سویز تعرض نماید عساکر انگلیس بدفاع خواهند پرداخت.

خبر استعفای شاغلی نجیب از مقام ریاست جمهوری، صدارت و ریاست شورای انقلابی و تقرر شاغلی جمال عبدالناصر به حیث صدراعظم و رئیس شورای انقلابی از حوادث مهمه مصر به شمار میرود جمال ناصر برای یکروز ریاست جلسه کابینه را نمود علت استعفای شاغلی نجیب را همانا عدم قبولی اختیارات فوق العاده برای موصوف از طرف شورای انقلابی میدانند.

ساریت سلسله کشیده گی ها و وخامت اوضاع در مصر اخیراً شورای انقلابی جلسه تشکیل و مجدداً شاغلی نجیب را به قبول عهده ریاست جمهوری و ریاست شورای انقلابی و ادار

ساختند جمال عبدالناصر به حیث معاون صدارت و معاون شورای انقلابی تعیین گردید. راجع به انتخابات پارلمانی سودان موافقه حاصل و حکومت مصر کمیسیون پنجگونی برگزیده تادرمورد یاگورنر جنرال سودان مفاهمه کند. متعاقباً جنرال نجیب اظهارداشت اگر سودان به مصر مزبوط شود اولیای امور مصر و سودان سیاست خارجی خود را به مشوره همدیگر تعیین خواهند نمود.

سودان در انتخابات سودان حزب ناسیونال یونی نیست که طرفدار الحاق سودان بمصر میباشد بر سایر احزاب کما میاب گردید و از جمله ۹۷ چوکی مجلس نمایندگان ملی ۴۴ چوکی را بدست آوردند در مقابل حزب امه (طرفداران آزادی سودان) چوکی کفی را احراز کرد چون روز اول مابچ پارلمان سودان رسماً افتتاح می شد شاغلی نجیب رئیس جمهور مصر نیز باشاغلی صلاح سالم وزیر هدایت ملی مصر (که امور سودان را هم در کابینه مصر اداره می کند) ذریعه ضیاره عازم خرطوم گردید در میدان فضائی پنجاه هزار نفر جمع شده بود حزب امه علیه آن بمظاهره پرداخت که در نتیجه زدوخورد بین دو حزب و مداخله اجباری پولیس ۳۰ نفر مقتول و متجاوز از ۲۰۰ نفر مجروح گردید که متعاقب آن در خرطوم حکومت نظامی اعلام گردید و افتتاح پارلمان هم تا دهم مارچ معطل شد شاعلی اسماعیل الازهری صدراعظم سودان به عبد الرحمن المهدی رئیس حزب امه امر نمود که باتمام پیروان خود از خرطوم براید و ۴۲ نفر اعضاء برجسته حزب بجرم مظاهره و تحریک زدوخورد گرفتار و محاکمه خواهند شد حزب اتحاد ملی و منابغ مصری این پیش آمد را به اولیاء امور برطانوی نسبت داده می گویند آنها میل ندارند که سودان بمصر ملحق شود انگلیس ها آنرا تکذیب کرده می گویند که اگر از طرف برطانیه این توطئه صورت می گرفت طبعاً باید یک نفر قوماندان انگلیس در آن به قتل میرسید ایدن مسئولیت واقعات اخیر سودان را بدوش کسانی انداخته که میکوشند احساسات مردم را بشدت تحریک نمایند زیرا حکومت انگلستان اهالی سودان را اجازه داده که خط مشی سیاسی خویش را آزادانه و بدون اعمال نفوذ کدام کشور خارجی انکشاف و تعیین کنند.

تونس و مراکش: — در جریان سال جاری اقدامات ملیون آنجا غرض حصول حق مشروع آزادی علیه فرانسه و جزر و تشدد فرانسوی هاچه اختناق آزادی آنها ادامه دارد که بالاخر چهارده مملکت عربی و آسیائی بشا برایشکه فرانسه بی هم توصیه های اسامبله عمومی را رعایت نکرده و آن را نقض می کنند به مجلس امنیه شاکی شدند که بالاخره در تونس اصلاحاتی که در سال ۱۹۵۲ برای تعمیل تیهیات مشروع اهالی تونس و حفظ منافع فرانسه در آن کشور ترتیب و منظور گردیده بود و امین است برای حسن روابط هر دو کشور مؤثر باشد از طرف حاکم آن کشور زیر تطبیق قرار گرفته

و به اساس آن بعد از این در کابینه تونس هشت نفر وزیر از توده تونس و چهار نفر از فرانسوی ها خواهند بود و شورای تونس هم صورت دیموکراسی خواهد داشت که نمایندگان آن آزادانه انتخاب میشوند رئیس مجلس بلدیة نیز از بین اعضای مجلس شورای تعیین میشود تعداد اعضای اسامبله ۴ نفر تعیین شده . در تونس واقعه جگر خراش کشته شدن هانی شا کر زعیم حزب دستور از جانب طرفداران و هواخواهان فرانسوی است که این حرکت تأثیر ناگوار انداخته دسته های ملیون بر یک موثر تیر اندازی و در آن حادثه یک نفر فرانسوی مجروح شد ، نتوان . در مرکز مراکش هسپانوی اجتماع چهار صد تن زعمای قباایلی و رؤسای مذهبی بادو هزار نفر دیگر در حضور حاکم اعلای هسپانوی است که در آن فیصله را امضاء و متقاضی آن اند که باید برای خلیفه مراکش هسپانوی (که قایم مقام اصلی محمد بن یوسف سلطان سابق مراکش میباشد) اختیارات سیاسی و اداری و مذهبی داده شود یا اینکه مولای بن عرفة که از جانب فرانسوی ها به سلطنت تعیین گردیده و اهالی مراکش هسپانوی او را برسمیت نشناخته و به وی اطاعت نمی کنند عزل گردد در آن علاوه شده که چون حکومت فرانسه بدون مشورت با مقامات هسپانوی محمد بن یوسف را از سلطنت عزل و بجزیره کورسیکا تبعید نمود البته هسپانیة نیز بدون مشوره با فرانسوی ها این مطلب را عملی خواهد ساخت . پیشنهاد مذکور بمادرید برای جنرال فرا نکور رئیس دولت هسپانیة روانه شد که متعاقب آن فرانسوی ها برای جلوگیری از وخامت اوضاع ترتیبات نظامی گرفتند .

در لیبیا آنچه قابل تذکر است عزیمت شاه لیبیا بطرف مراکش است تا در باره مسایل مشترک بحث و مذاکرات لازمه نمایند در حقیقت این ملاقات شاهان هر دو کشور در تحکیم روابط شان موثر میباشد .

در سال ۲۲ حکومت فرانسه پیشنهادی به ایبیا نمود که گویا فرانسه میخواهد در مقابل گذاشتن پایگاه های هوایی بغرض استفاده فرانسه به لیبیا معاونت اقتصادی نماید اما لیبیا این خواهش فرانسه را رد ساخت .

حبشه - از رویدادهای داخلی حبشه مسئله که بیشتر جلب توجه میکند همانا انعقاد پیمان نظامی میان اتازونی و حبشه است بر طبق پیمان مذکور اگر باری حبشه مورد تعرض قرار گیرد برای دفاع حبشه اتازونی به آنجا عسکر خواهد فرستاد ،

کینیا - در کینیا دسته جات ملیون بر مرکز پولیس حملات نموده ۳۰ نفر از قبیلہ ککونی را که طرفدار حکومت کینیا اند به قتل رسانده اند حکومت کینیا از خوف بر تعداد مصافظین و مهمات حربی افزایش داده در لندن هم بین وزیر مستعمرات برطانیة ، صدراعظم مذاکرات بر موضوع جریان دارد جنرال هار دنک رئیس ارکان حزب قوای انگلستان عازم کینیا گردید تا برای جلوگیری آنها با متصدیان نظامی کینیا مقابله و مذاکره بعمل آرد در نایروبی پولیس کینیا ۱۲۰۰ نفر را به گمان عضویت داشتن در موسسه ماوماو زیر نظارت گرفت .

فهرست مندرجات سالنامه

سال ۱۳۳۲-۳۳

الف مضامین :

مضمون

صفحه

د افغانستان ۱۳۳۲ کال کالنی

» پادشاه

مختصر سوانح پناغلی صدر اعظم

تشکیل دوائر صدارت عظمی

» وزارت خارجه

» » داخله

» عدلیه

» مالیه

» معارف

» اقتصاد

» ترابری

» فراغتیه

» مخابرات

» صحفیه

» معدن

» وزارت زراعت

» مطبوعات

ولایات و حکومتات اعلی :

تشکیل دوائر ولایت کابل

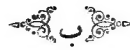
» » » قطغن

۲۸

۷

۲۹

۲۹	تشکیل	»	»	»	مشرقی
۳۰	»	»	»	»	جنوبی
»	»	»	»	»	حکومت اعلای فراره
۳۱	»	»	»	»	پروان
»	»	»	»	»	غزنی
۳۳	»	»	»	»	ریاست شورای ملی
۳۹	»	»	»	»	عالی اعیان
۴۰	»	»	»	»	وزارت دربار
۴۱	»	»	»	»	دارالتحریرشاهی
۴۲	»	»	»	»	حکومت اعلای میمنه
۴۳	»	»	»	»	ریاست بناروالی

نوت: تشکیل ولایت فندهاره، هرات، مزار شریف. حکومت اعلای بدخشان، حکومت اعلای کرشک تا ختم سالنامه نرسید.

۴۵	امور دوائر صدارت عظمی
۴۹	» » وزارت خارجه
۶۲	» » » داخله
۶۴	» » » مالیه
۷۲	» » » معارف
۱۳۴	» » » معدن
۱۵۳	» » » فوائد عامه
۱۵۷	» » » صحیه
۱۵۹	» » » زراعت
۱۷۲	» » » ریاست مطبوعات
۱۸۶	» » » ولایت کابل
۱۹۰	» » » قلعن
۱۹۱	» » » مشرقی
۱۹۱	» » » جنوبی
۱۹۷	» » » حکومت اعلای میمنه
»	» » » بدخشان
۱۹۳	» » » غزنی
۱۹۴	» » » پروان
۲۹۶	» » » ریاست شورای ملی

